

Adâb-1 Muâşeret

EDEB YÂ AHLÂK PRINSİPLERİ

EDEB YÂ HÖİ

MUSTAFA NECATİ BURSALI

Adâb-1 Muâşeret

EDEB VE AHLÂK PRENSİPLERİ

EDEB YÂ HÛ!

MUSTAFA NECATİ BURSALI

Çelik
YAYINEVİ

MUSTAFA NECATİ BURSALI
ADÂB-I MUAŞERET
EDEB VE AHLÂK PRENSİPLERİ
EDEB YÂ HÛ!

Çelik
YAYINEVİ

© İlkharf Yayıncılık San. ve Tic. Ltd. Şti, 2016
Sertifika No: 33723

© Yayınevinden yazılı izin almadan kısmen veya tamamen alıntı
yapılamaz,
hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Adâb-ı Muâşeret
Mustafa Necati Bursalı

İstanbul, 2019

ISBN
978-975-6457-95-5

Yayın Yönetmeni
Serdar Çelik

Kapak Tasarım
Yunus Karaaslan

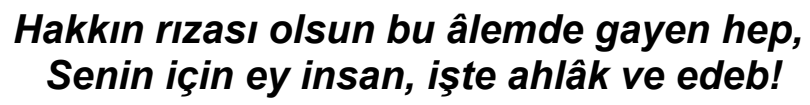
Sayfa Tasarım
ademşenel.com

Baskı-Cilt
İmak Ofset
Sertifika No: 12531
Merkez Mh. Atatürk Cd.
Göl Sk. No:1 Yenibosna - İstanbul
Tel : 0212 656 49 97

Genel Dağıtım:
ÇELİK YAYINEVİ
Sertifika No: 14710
İkitelli O.S.B. Mh. Milas Cd. İş Batı İş Merkezi
No:29/12-A Başakşehir - İstanbul

Tel: +90 (212) 511 28 11 Faks: +90 (212) 511 28 12
www.celikyayinevi.com.tr - info@celikyayinevi.com

Çelik Yayınevi, İlkharf Yayıncılık San. ve Tic. Ltd. Şti.'nin markasıdır.

ÖNSÖZ

Cihanı bir hikmet üzere yaratan, Âdem'in nesli dizisi ile donatan, kuru dallar üstünde kırmızı güller halkeden ve her nefes rahmetinin incisini kullarının başına saçan Allah Teâlâ'ya yağmur damlalarının, kar tanelerinin, denizdeki kumların, başlardaki tüylerin ve bütün nefeslerin sayısınca hamd olsun. O'nun yüce lütfunun eseri olarak elimiz kalem tutmaktadır, kalemin kelâma kadir olması da yine O'nun ihsanıdır. O'nun rızâsına uymayan fena bir söz söylemekten O'na sığınırım.

Yâ Rabbi! Benim muradımın incisini bana lütfet. Çünkü, Senin verdiğini kimse geri alamaz. Sen dilemedikçe diller lâl olur, kalemlerin hayretten başı döner...

Bu varlık bahçesinin yaratılışına sebep olan, güzelliği ayları, güneşleri gölgede bırakan; insanların, cinlerin, meleklerin ve bütün mahlûkâtın en hayırlısı Cenâb-ı Muhammed Mustafâ'ya sayılar adedince salât ve selâm olsun. O'nun sevdiklerine de selâm olsun...

"Edeb" deyince akla ilk gelen yine Nebîyy-i Muhterem (sallâllahu aleyhi ve sellem) 'dir.

"Edde benî Rabbî fe ehsene te'dîbî/Beni Rabbim terbiye etti de edebimi ne güzel eyledi." buyurmuşlardır. Âlemdeki bütün insanlar için, husûsiyle müslümanlar için en güzel örnek, en parlak numûne Hâtemü'l-Enbiyâ (aleyhissalâtü vesselâm) Efendimizdir. İnsan, O'nun edeblerinin incilerini toplayacak olsa buna ömürler kâfi gelmez. O'nu bizzat Rabb-i Kerîm'i övmeye ve bütün beşeri, O'na bende olmaya dâvet etmededir:

"Andolsun ki, Resûlullah'da sizin için, Allah'ı ve âhiret gününü ummakda olanlar, Allah'ı çok zikredenler için güzel bir (imtisal) numûne(si) vardır."^[1]

O, öyle bir şânın sahibidir ki, O'nun fazlının eteklerine aklın eli erişemez.

Merhamet mi, O'nda.

Kerem mi, O'nda.

Adalet mi, O'nda.

Cömertlik mi, O'nda.

Mertlik ve kahramanlık mı, O'nda.
Tevazu mu, O'nda.
Edeb mi, O'nda.
Güzel ahlâk mı, O'nda.
Kulluk ve gözyaşı mı, O'nda...

Hâsılı; O Nebîyy-i Âhîrzaman âlemlere rahmet, mü'minlere devlet, Allah Teâlâ'nın has kulları için misli bulunmaz tek örnektir. Artık O, rahmetten nasib almamak, şunun bunun peşinde sürünmek, ahlâkı sükût etmiş Batı'yı örnek almak akıl kârı değildir. Bir bakınız ki, hayatı boyunca bir yabancı kadının eli Resûl-i Zîşân'ın mübârek eline değmemiştir. Bir harâm lokma midesine inmemiştir. Bazı kimselerin hayran olduğu Batı ise kadını anadan üryan edip sırtından para kazanılan mal haline getirmiştir. Yine yabancı kadının elini öpmek, kucak kucağa dans etmek medeniyet (!) sayılmaktadır.

Âlemde arıların, kuşların, karıncaların bile bir güzel düzenleri vardır. O halde, insan nasıl başıboş olur? İnsanların “Şu güzel, şu çirkin, şu iyi, şu kötü, şu helâl, şu harâm!” demeleri bir şey ifade etmez. Allah'ın ve Resûlü'nün güzel gördükleri güzel, helâl dedikleri helâl, harâm dedikleri harâmdır. Tâ Mahşer sabahına kadar bu böyle devam edecektir. Hiç kimse çıkıp da harâmı helâl, helâli harâm edemez.

Şeytan'ın başını okşayanlar müstesna, dünya ve âhiret saâdeti umanlar, her hususta Nebîler Serveri'ne tâbi olacaklardır. Yoksa hicran geceleri sabaha ermeyecektir.

Evet:

*O'nu Allah övüyor: Oku, duy güzelliği,
Cenâb-ı Muhammed'de edeb huy güzelliği!*

O'nun dalında hâr olmak, cennetlerde var olmak gibidir. Şimdi şu hâle nazar edelim. İnsanoğlu âlemde bir mislini görebilmiş midir?

Bir gün, bir bedevi mübârek huzurlarına geldi, elbiselerinden tutup şiddetle çekti. Bu yüzden çiçekten narin boyunlarında ezikler ve izler hasıl oldu. Çöl adamı bununla da kalmadı:

“Ey Allah'ın Resûlü,” dedi, “benim şu iki devemi sendeki Allah malından yükle! Çünkü bu mal ne senin, ne de babanıdır!”

Akıllar, hayretten sût emer çocuk gibi parmağını ısırđı. Herhangi bir adam, Peygamberler Peygamberinin yakasından çekmede ve O'na karşı kurşundan ağır sözler söylemekte. Zira, bu çöl adamı edeb ölçülerini, âdâb-ı muâşeretini bilmiyordu. Bu kaba ve haşin davranış karşısında, Varlığın nûru ve Allah'ın Azîz Nebîsi bir müddet sükût buyurdu. Sonra:

“Ey bedevi!” dedi, “Mal Allah'ındır. Ben de Allah'ın kuluyum! Bana karşı yaptığın kaba hareketin cezasını senden alayım mı?”

Bedevi'nin canına yaman bir kor düştü:

“Hayır, ey Allah'ın Resûlü,” dedi, “siz öyle yapmazsınız!”

Sordular:

“Peki neden o?”

Bedevi cevap verdi:

“Zira kötülüğe kötülükle mukabele etmek sizin şânınızdan değildir!”

Bu söz üzerine Resûl-i Ekrem (aleyhissalâtü vesselâm) öyle tebessüm buyurdular ki, mübârek dişleri görülecek hale geldi. Sonra bedevinin develerini o malla yükletip gönderdiler.

İşte âlemde bir misli bulunmaz ahlâk ve fazilet örneği. Bugün bütün insanlık O nûra, o rahmete muhtaçtır.

Fitnelerin başlarda kanat çırpıldığı bir devri yaşamaktayız. Dünya, bildiğimiz o ihtiyar dünya değildir. Dünyanın başında binlerce felâket vardır. İmânı, nûru, ahlâkı, hayâyı, edebi muhafaza etmek, avucunda veya yüreğinde ateş taşımak kadar zordur. Bıraksan sönecek, elinde tutsan seni her lâhza yakacaktır.

Kur'ân-ı Kerîm'lerle, zikir ve şükürlerle çağılayan o eski evlerimiz, o âsûde yuvalarımız şimdi “**televizyon**” denilen fitne kutusu ile dolmuş, güzel sohbetlerin, mübârek âdetlerin, İslâmî edeblerin yerini çılgın bir gürültü ve çıplaklık almıştır. Rahmet Nebî (sallâllahu aleyhi ve sellem) 'in:

“**Giyinmiş çıplak kadınlar zuhur edecek!**” dediği günlere gelmişiz. Artık böyle gecenin hayırlı sabahı olur mu?

Evet, utanmadıktan sonra ne istersen yap. Çünkü senin kaybedecek bir şeyin kalmamıştır.

Şöyle desem haksızlık olmaz:

*O ne tatlı günlerdi, nenem Hakk'ı tanırdı,
Saçının bir telini kuş görse utanırdı!..*

Biz Hazret-i Âdem'in evlâdı, Cenâb-ı Muhammed Mustafâ (sallâllahu aleyhi ve sellem) 'nın ümmetiyiz. Kuşlar, sokaktaki kediler gibi başıboş yaşayamayız. Cennetler bizi beklediği gibi, cehennemler de yine insanlarla dolacaktır. Dünya çemeninde alıp verdiğimiz nefesler ya cennetimizi veya felâketimizi hazırlayacaktır.

Müslüman olarak, mü'min olarak, insan olarak yaşamanın prensipleri, edebleri vardır. Hazret-i Mevlânâ diyor ki:

“İmân nedir?” diye akıldan sordum. Akıl, kalbimin kulağına söyleyerek, ‘imân, edebdir’, dedi.

Eğer şeytanın başını ezmek istersen, gözünü aç ve gör ki: Şeytanın katili (yani onu kahreden) ancak, edebdir.”

Edeb, başlarda pırıldayan bir taçtır ki sultanların tacı onun yanında çok sönük kalır. Güzel ahlâk ve güzel edebin insanı, meleklerin gıpta edeceği bir mertebeye çıkardığını görmek ister misiniz? İşte misâli:

Bir gün, kendini bilmez adamın biri, İmâm Zeynelâbidin Hazretlerine sataştı. İleri geri bir hayli atıp tuttu. O kadar ki nihayet yorulup sustu. Ay yüzlü imam, onu sadece sükûnetle dinledi. Adamın sustuğunu görünce derhal ellerini açtı:

“Yâ Rabbi, yâ Rabbi...” dedi, “Bu adamın bana isnat ettiği suç ve kusurlar bende varsa, beni ıslah eyle ve beni bağışla. Eğer bende yoksa, bu adam, büyük günâh işledi, onu mağfiret buyur!”

Peygamber evlâdı olmanın, alnında o nûrun pırıltılarını taşımanın saâdeti... Sultânü'l-Enbiyâ (aleyhissalâtu vesselâm) şöyle buyurmuşlardır:

“İnne ehabbeküm ileyye ve akrebeküm minnî meclisen yevmelkıyâmeti ehasiniküm ahlâkan/Kıyâmet gününde benim için en sevimliniz ve bana en yakın olanınız, ahlâk yönünden en güzel olanınızdır.”

İslâm, güzel ahlâktan ibarettir. O halde, müslüman, güzel huy sahibi olacak, elinden cömertlik, dilinden inciler saçılacaktır. Âlemde müslümanın örnek alacağı, yolunda gideceği, canından azîz bileceği tek insan vardır. O da, İki Cihanın Saâdet Güneşi, Mahşer Meclisi'nin Seyyidi, bütün varlıkların en hayırlısı Muhammed Mustafa (sallâllahu aleyhi ve sellem) Efendimizdir. Çünkü O'nun mislini ne gökler, ne de yerler görmemiştir. Ben durmadan O'nun edeblerini ve fazlını sayacak olsam, buna ne sayılar kâfi gelir, ne de ömürler.

O güzeller güzeli Sultan Nebî, bir gün Hazret-i Âişe'nin hücrelerindeydi. Önünde bir tabak, içinde de bir miktar et. Diz üstü oturmuş ondan yiyorlardı... Tam o an kapı çalındı ve içeriye bir kadın girdi. Resûl-i Zîşân (aleyhissalâtü vesselâm) 'ı yerde oturur gördü ve bir nida koyverdi:

“Aaa! Allah'ın Resûlüne bakın! Bir kul, bir köle nasıl oturursa, bu da öyle oturmuş!”

Kâinatın Efendisinin mübârek dudaklarında tebessümler. Buyurdular ki:

“Ben bir kulum! Bir kul nasıl oturursa öyle otururum. Bir kul nasıl yerse öyle yerim!”

Ekmekle ağzını silip, sonra onu çöp sepetine atan, hamd ve şükür bilmeyen gurur ve kibir heykelleri buna ne buyurur?

Dünya bugün O'na her zamandan daha muhtaç. Zira, cihan günleri ateş şimşekleri gibi yakıcı olmuştur.

İnsanlar kendilerine gelmez, Rablerine dönmez, Nebîyy-i Zîşân (sallâllahu aleyhi ve sellem) 'in ahlâkı ile ahlâklanmaz, Kur'ân-ı Kerîm ve Sünnet-i Seniyye'yi baş tacı etmezse derdi günden güne artacak, hiçbir tabib yarasına merhem olamayacaktır. Âdem'in evlâdı helâket ve felâket günlerini yaşamaktadır. Kabir günleri ise bundan bin beter olacak, insan orada ektiğini biçecektir, imansız kapanan gözlere kabir akşamları azap parmaklarını sokacaktır.

İnsanca, Müslümanca yaşamanın yolları vardır. Allah'ın ve Resûlünün râzı olacağı bir hayatı yaşamak insanın elinden alınmış değildir. Ne var ki, insanlar Hak'tan yüz çevirmeyi âdet hâline getirmiş, isyanın yaylasına çadır kurmuşlardır. Böyle gecenin hayırlı sabahı olur mu? Binlerce Peygamber gelmesine rağmen, milyonlarca insanın kâfir olarak kalması, Nebîleri bırakıp Şeytana tâbi olması şaşılacak şeydir. Halbuki o lânetli İblis, insanın ezeli düşmanıdır. Bir insanın düşmanı dost bilmesi, onun sahte gülücüklerine aldanması ahmaklıktan başka bir şey değildir.

İş görecektir, işe yarayacak, insanın dünya ve âhiretini mâmur edecek, ona saâdetin ve cennetin kapılarını açacak olan, dindir. Çünkü din, güzel ahlâktan ibarettir. Güzel ahlâk, cennet meyvesidir. Ahlâk ve edebi sükût etmiş bir cemiyetin, bir milletin ayakta durması, cihanlara hâkim olması imkânsızdır. Onun âhireti de perişandır.

Mevlânâ (kuddise sirruh) , “Edebsiz kimse, yalnız kendini rezil ve perişan etmez; belki bütün âlemi fesada verir, sefalet ateşine yakar.” demiştir ki gerçekten öyledir.

Âlemlere rahmet olan Hâtemü’l-Enbiyâ (aleyhissalâtu vesselâm) Efendimiz buyuruyorlar ki:

“Edde benî Rabbî feehsene te’dî bî/Beni Rabbim terbiye etti de edebimi ne güzel eyledi.”

İşte bütün cihana yetecek ahlâk ve edeb... O’nun ahlâkı, ahlâkın en üstünü idi. Edebi, gün görmemiş incilerden daha parlaktı. Nazarı şefkat doluydu. Dostunu bırak, düşmanına bile iyilikle muamele etmedeydi. Mübârek hayatında isteyen mahrum ettiği görülmemişti. Kapısına geleni boş döndürmez, kendilerinde yoksa borç alır, yine o kimsenin derdine derman olurlardı. O kadar ki; **“Velev yarım hurma ile de olsa nefsinizi ateşten koruyunuz”** buyururlardı.

Evet: Allah rızâsı için vereceğin bir zeytin tanesini, bir hurmayı küçük görme. Zira **“Zerre kadar hayır işleyen”** karşılığını görecektir. Şer de öyledir.

Dünyanın başına dumanlar çöktü, dünyanın kara dereleri insan kanı ile doldu, mazlumların ‘ah’ı göklere vardı. Ve fakat zâlimler ibret almadı. Her gün binlerce ibret alınacak hâdiseler vuku bulmaktadır. Menzil ırak, deniz derin, tekne çürük, azık yok... Böyle bir yoldayız. Bizi Selâmet Cûdisi’ne ulaştıracak, sadece Kur’ân-ı Kerîm ve sadece Resûl-i Kibriya’nın Sünnet-i Seniyyesi’dır. Kendi kuru kafalarının doğrultusunda gidenlere gökler ağlamamış, yerler ağlamamıştır.

Ne desem?

Kim sardı başımıza bu büyüdü düzeni?

Belânın girdabında: Hem erkeği, hem Zen’i!

Beşikten mezara, mezardan Mahşer meclisine, Mahşer’den cennet iklimine kadar insana lâzım olan her şey İslâm’da mevcuttur. Allahü Teâlâ hiçbir kulunun felâketini istemez; ancak, insan, kendi cüz-i iradesiyle ya saâdetini veya felâketini hazırlar.

Bu küçük eserde, Allah’ın izni ve keremiyle, Resûl-i Muhterem Efendimizin himmetiyle saâdet sarayına açılan kapılar, cennete götüren yollar, yine Kur’ân ve Nebîler Serveri’nin lisaniyle nazarlara sunulacaktır. Sahâbe-i Güzîn efendilerimizin ve ay yüzlü velilerin ve

İslâm büyüklerinin ahlâk ve edeblerinden de nice pırıltılar aksettirme gayretinde olacağız. Âlemlerin Rabbine hamd, bütün Peygamberlere ve hususiyle Resûl-i Kibriyâsına selâm olsun...

23.7.2002, Yeniköy/İstanbul
MUSTAFA NECATİ BURSALI

[\[1\]](#) Ahzâb, 21.

Ahzâb, 21.

“Andolsun ki, Resûlullah’da sizin için, Allah’ı ve âhiret gününü ummakda olanlar, Allah’ı çok zikredenler için güzel bir (imtisal) numûne(si) vardır.”

MÜNÂCÂT

Bu eserimize Allahü Teâlâ'ya iltica ile başlamak istiyorum. Çünkü O'nun yardımını olmadan söz söylemek, yazı yazmak, bir şeyi meydana getirmek mümkün değildir. Bütün âlemlerin sultanı O olduğu gibi, sözlerin sultanı da O'dur. O'na hamd olsun...

*Ben bir merd-i Hudâ olsam,
N'olur yâ Rab, n'olur yâ Rab.
Mâsivâdan cüdâ olsam,
N'olur yâ Rab, n'olur yâ Rab!*

*Senin mülkün semâ, zemin,
Hâceti var her Âdem'in,
Korkulardan kılsan emin,
N'olur yâ Rab, n'olur yâ Rab!*

*Aşkta Bilâl'e erdirsen,
Bizi kemâle erdirsen,
Cennet, cemâle erdirsen,
N'olur yâ Rab, n'olur yâ Rab!*

*Yürek artık değil metin,
Derdi büyük bu ümmetin,
Yetişse bize himmetin,
N'olur yâ Rab, n'olur yâ Rab!*

*Denizde, karada bizi,
Şurada, burada bizi,
Erdiren murada bizi,
N'olur yâ Rab, n'olur yâ Rab!*

ÎMÂNIN ÂDÂBI VE MÂNÂSI

Bir vücutta baş ne ise, amellerde de îmân odur. Îmân olmadıkça yapılan bütün ameller boşa gider. Onun için önce îmânın âdâb ve erkanı bilinmelidir.

İki Cihanın Saâdet Güneşi ve Allah'ın Şerefli Resûlü buyuruyorlar ki:

“Îmânın tadını, Rab olarak Allah’a, din olarak İslâm’a, Peygamber olarak da Muhammed’e râzı olan tatmıştır.”^[2]

Evet, îmân kalbe tat verir, Allah onun zevkini kuluna kat kat verir. Sahâbîlerden Enes (radiyallahu anh) 'den. Nebîyy-i Muhterem (sallâllahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdular:

“Üç şey vardır ki, bunlar kimde bulunursa o kimse îmânın tadını bulur:

1- Bir kimseye Allah ve Resûlü, başkalarından daha sevgili olmak.

2- Bir kimse sevdiğini yalnız Allah için sevmek.

3- Bir kimseyi Allah küfürden kurtardıktan sonra, tekrar küfre dönmekten, ateşe atılmaktan tiksindiği gibi tiksинmek.”^[3]

İmâm Nevevî Hazretleri, bu mübârek hadîs-i şerif hakkında:

“Bu hadîs-i şerif, İslâm'ın esas kaidelerinden büyük bir kaidedir.” demiştir.

Îmân: Lügat mânâsıyla, hiç şüphe ve tereddüt etmeden bir şeye kesin inanmaktır. Yani, “bu şey böyledir, şöyledir” diye hüküm vermektir.

Dinî mânâsıyla îmân: Allahü Teâlâ'nın varlık ve birliğine ve kemâl sıfatlarına, Hazret-i Muhammed (sallâllahu aleyhi ve sellem) 'in O'nun peygamberi olduğuna ve Peygamber olarak insanlara getirdiği şeylerin hak ve doğru olduğuna kalb ile inanmak ve bu inancı dil ile ikrar etmektir. Îmân, işte bu tasdikten ibarettir.

Buna “İcmâlî îmân” denir. **Kelime-i Şehâdet**; icmâlî îmânı anlatan bir cümledir.

İnsanlar için sadece “İnandım” demek kâfi değildir. Bir de ameller vardır ki, müslüman bunlarla da mükelleftir. Yine Allah’ın Azîz Nebîsi (aleyhissalâtu vesselâm) buyuruyorlar ki:

“Îmân, lisan ile ikrar. Yani “Lâ ilâhe illallah” demek. Kalb ile tasdik, azalar ile amel etmektir.”

Ve îmânın altı şartı vardır. Bu şartlardan birini kabul ve tasdik etmeyen kimse îmân etmiş sayılmaz. Resûl-i Zîşân Efendimize, “Ey Allah’ın Resûlü, îmân nedir?” diye sorulduğunda bu altı esası tâlim buyurmuşlardır ki, kısaca “Âmentü” diyoruz:

“Ben Allah Teâlâ’ya, Meleklerine, Kitaplarına, Peygamberlerine, Âhiret gününe, Kadere, hayrın ve şerrin Allah’tan geldiğine (yani Allah’ın dilemesi, takdiri ve yaratmasıyla olduğuna) , öldükten sonra tekrar dirilmeye inandım.

Şehâdet ederim ki; Allah’tan başka hiçbir ilâh yoktur. Yine şehâdet ederim ki Muhammed O’nun kulu ve Resûlüdür.”

Bunlar tasdik edilmedikçe îmân tahakkuk etmez. Bunlara, **“Zaruriyâtı diniyye”** denir.

Bir kimse dünyaları fethetse, bütün insanların derdine deva olsa, elinden iyilik aksa, fakat îmânı kabul etmese, bütün amelleri boşa gider. Âhiret’te onun varacağı yer cehennemdir. Azîz ve Celîl olan Allah, kerîm kitabında buyuruyor ki:

“Kim îmânı kabul etmezse, ameli boşa gider.”^[4]

Varlığın Sebebi ve İki Âlemin Efendisi, bize Allah Teâlâ’dan vahyen alıp neyi getirdi ve haber verdi ise hepsi doğrudur. Ve hepsini kalben tasdik, dil ile ikrar etmek vazifemizdir.

Tıpkı toprakta biten bir ağaç gibi îmânın da dalları, şubeleri vardır. En başı: **“Lâ ilâhe illallah/Allah’tan başka ilâh yoktur!”** demektir. Yerler, gökler, bildiğimiz, bilmediğimiz her şey Allah Teâlâ’nın kudretinin eseridir. O’ndan başka yaratıcı yoktur. O bir şeyi dilediği zaman, “Ol!” demesi kafidir. O şey hemen vücut bulur. Hiçbir şeyi yaratmak veya yok etmek O’na güç gelmez. Mülkünde dilediği gibi tasarruf eder. Hiçbir zâlim O’na karşı duramaz. O’na yokluk arız olmaz. O’ndan başka her şey helâk olur.

Yüce Yaratıcımızın, Kemâl sıfatları vardır. O, noksanlık ve acziyet ifade eden sıfatlardan münezzehtir.

Yaratır,
Yok eder,
Diriltir,
Öldürür,
Azîz eder,
Zelîl kılar,
Rızık verir,
Rızkı daraltır,
Gökten rahmet indirir,
Toprakta lâle bitirir.

Bir damla erlik suyundan fidan boylu bir delikanlı vücuda getirir. Kuru dallar üstünde kırmızı güller yaratır. Ölüden diriye, diriden ölüyü çıkarır.

Bir an düşününüz ki, o bir an içinde âlemde nice işler olmaktadır. Binlerce dünyaya gelen, binlerce dünyadan gidenler vardır ki, hepsi Cenâb-ı Hakk'ın dilemesi ile olmaktadır.

Hiçbir şey tesadüfün eseri olamaz. Eğer Allah Teâlâ âlem üzerinden tasarrufunu kaldıracak olsa yerler, gökler helâk olur. Dünyada hayat namına bir şey kalmaz.

O öyle bir Sultandır ki, misli ve benzeri yoktur. O'nun yüce varlığına en büyük delil, işte bu kâinattır. Güneşler O'nun emrinde, aylar, yıldızlar O'nun dest-i kudretindedir. Düşünen bir insan için yerde, gökte Allah'ın birliğine ve nihayetsiz kudretine alâmetler vardır.

Allah Azze ve Celle, Kıdem sıfatı ile vasıflanmıştır. Çünkü O, Ezelîdir, Kadîmdir, varlığının başlangıcı yoktur. O'ndan önce yokluk geçmemiştir. O'nun varlığı yanında milyonlarca seneler bir tek saniye bile sayılmaz. Yine gördüğümüz âlemler, güneşler, aylar, yıldızlar, milyonlarca seneden beri mevcut bulunsa, yine Allah Teâlâ'nın ezelîliği yanında bir saniyelik bir hayata sahip sayılmaz.

Zamanı yaratan, seneleri bir tesbih tanesi gibi peşpeşe dizen, geceyi gündüzü, birbiri ardınca akıtan yine O'dur.

Evet: Allah Teâlâ Kadîmdir, sonradan var olan şey Allah olabilir mi? Allah'tan başka ne varsa, bunların tamamı sonradan olmuştur. Yani Allah Teâlâ'nın yaratmasıyla vücut bulmuştur. Yine her şey Allah'ın dilemesiyle yok olacak. Âlemin kendisi helâk olacağı gibi, tek bir canlı da kalmayacaktır. Ezelî ve Ebedî ancak Allahü Teâlâ'dır.

Ve Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

“Geceyi gündüze, gündüzü geceye katıyor. Güneş’i ve Ay’ı emre âmâde kılmış. Her biri muayyen bir vakte kadar akıp gidiyor. İşte bunları yapan Allah, sizin Rabbinizdir. Mülk O’nundur. O’nu bırakıp da taptıklarınız (putlar) , bir hurma çekirdeğinin zarına bile sahip değillerdir.”^[5]

Dünyayı ateşe veren, mazlumlara inleyen zâlimler ve kan dökücü caniler de bir şeye mâlik değillerdir. Eğer ellerinde bir kudret olsa ölüp kara toprak kesilmezlerdi. Sadece bir müddet dünyada yine Cenâb-ı Hakk’ın müsaadesiyle kalabilirler ve sonra hesap diyarına döndürülürler...

İnsan, yani selim akla sahip kimse bunları düşünür. Düşünmekle de kalmaz, kulluğunu tam yapar.

Evet:

*Âleme bir nazar kıl: Toprak, hava, su Hak’tan,
Ey cihanın Leylâsı, gülün kokusu Hak’tan!*

*Güzel kendinden olmaz, can Hak’tandır, ten Hak’tan,
Kıvrım, kıvrım saçların, yüzündeki ben Hak’tan!
Dağlar, taşlar, deryâlar, semâ ve zemin Hak’tan,
Haberler getirmede Cibri-l Emin Hak’tan!*

*Saysam gücüm elvermez: Hurma, üzüm, nar Hak’tan,
Bizim bilmediğimiz daha neler var Hak’tan!..*

Rabbimizin mübârek kelâmı olan Kur’ân-ı Kerîm, Rabbimizi bize en mükemmel vasıflarla anlatmaktadır. Allah Teâlâ’nın Kemâl ve Cemâlini, Kudret ve Celâlini iki satırlık “İhlâs” sûresi şu âyetlerle nazara verir:

(Resûlüm) **De ki: “O, Allah’dır, bir tekdir.”**

“Allah’dır, Samed’dır... (Zeval bulmayan bir bakîdir. Dâimdir, herkesin ve her şeyin doğrudan doğruya muhtaç olduğu ve kasedettiği yegâne varlıktır, Ulular Ulusudur.) ”

“Doğurmamıştır, doğurulmamıştır O!”

“Hiçbir şey de O’nun dengi (ve benzeri) değildir.”

İzah:

(Ey Habîbim! Allah'ın zât ve sıfat-ı kudsiyyesi hakkında Sen'den malûmat isteyenlere, O nice bir varlıktır diye suâl edenlere) “De ki: O, (Ma'bûd-i Azîmü's-şân olan) Allah, Birdir” (Ehâdiyyet sıfatını hâizdir, Zâtında, sıfatında ve ef'alinde Vâhiddir.)

“VÂHİD”, Cenâb-ı Hakk'ın sıfat isimlerindendir. O takdirde mânâsı şudur: Mâhiyyetde ve kemâl sıfatlarında O'na bir şey eş olmak mümkün değildir.”

“EHAD” da O'nun Zât ismidir. O sûretde mânâsı: “Zatî bakımından Bir” demektir. Bu, Tevhidin kat'î ifadesidir. Seyyid Şerif'e göre:

“Tevhîd, ehl-i hakıkat dilinde Allah'ın zatını zihinlerde tasavvur ve vehimlerde tevehhüm ve tahayyül edilen her şeyden tecrîd etmektir. Bu, üç suretle vücûd bulur:

- 1) Rübûbiyyetini bilmekle,
- 2) Birliğini ikrar etmekle,
- 3) Kendine hiçbir şeyi eş tutmamakla.” [6]

Îmân hususunda bu kadar çok durmamız sizi usandırmasın. Zira, insanlar sâdece “İnandık” demekle bırakılacak değillerdir. Ve âlemde öyle sözler vardır ki, kalbden îmânı söker alır ve insanı yüzüstü cehenneme sürükler.

Fitne devrinde yaşıyoruz. Şeytan bile meleklik dâvasında. Bizi kurtaracak, selâmet sahiline erdirecek ancak Ehl-i Sünnet inancı ve Ehl-i Sünnet yoludur.

İnsanlar içinde öyleleri var ki, hem müslüman olduğunu söylüyor, hem de “Şeriat istemem” diyor. Çünkü şeriatı İslâm'dan başka bir şey zannediyor.

Yani bir “öcü” gibi görüyor. Hatta “*Kahrolsun Şeriat!*” diye nâra atanları bile bu millet gördü. Böyle gecenin, aydınlık sabahı olmaz. Bu, akla ziyan sözler felâkete dâvetiyedir.

Yine insanların kendi yaptıkları kanunları Allah'ın kitabından üstün tutmak hastalığı vardır. harâmı helâl, helâli harâm saymak da küfre kapı açmaktır.

Bazı kimseler de hıristiyanların tesirinde kalarak Hazret-i İsâ (aleyhisselâm) hakkında îmâna zıt sözler söylemektedirler. Babasız bir insanın olamayacağını vehmetmekte. Yani Yüce Yaraticı'nın nihayetsiz kudretinden şüphe etmek. Hiç düşünmüyorlar ki, bir zamanlar ne bu dünya vardı, hatta ne de zaman vardı. Ne Âdem, ne Havva, ne de tek canlı vardı. Hem anasız, hem babasız Âdem

Aleyhisselâm'ı hiç yoktan var eden Allah Teâlâ, babasız bir insanı yaratmaktan –hâşâ- âciz mi? Kur'ân-ı Kerîm'de buna şöyle cevap verilir:

“Muhakkak, Allah indinde İsa'nın durumu, Âdem'in durumu gibidir. Allah, Âdem'i topraktan yarattı, sonra ona “Ol!” dedi. O da, oluverdi.”^[7]

İşte Hazret-i İsa da tıpkı öyledir. İnsanın dünyaya gelmesi için anne ve babanın şartı yoktur. Allah Teâlâ dilediği anda binlerce çocuğu anasız, babasız yaratır.

Âlemdeki hayvanları ve canlıları düşününüz ki, daha önce hiçbirinin ne anası, ne babası vardı.

Bütün bunların var olması için bir kerre “Ol!” dedi ve her şey oluverdi. Evet:

*İnsan neye mâlik ki? Kuş, ceylân, arı Hak'tan,
Ey gönül İsmail'i, hayat pınarı Hak'tan!*

*Bir ebedî inci bu: Yerde, gökte nûr Hak'tan,
Nice bin tecelliler etmede zuhûr Hak'tan!*

*Arıdan bilme bunu, petek petek bal Hak'tan,
Toprakta biten lâle, ağaç, yaprak, dal Hak'tan!*

*Ben ne desem sayılar kâfi gelmiyor artık,
O'nun nîmetlerini bir düşün, ey yaratık!*

^[2] Müslim: 1/239.

^[3] Müslim, 1/260.

^[4] Mâide: 5.

^[5] Fâtır, 13.

^[6] Kur'ân-ı Hakîm ve Meâl-i Kerîm, H. Basrî: 3/1207.

^[7] Âli İmrân, 59.

3- Bir kimseyi Allah küfürden kurtardıktan sonra, tekrar küfre dönmekten, ateşe atılmaktan tiksindiği gibi tiksинmek.”

“İmânın tadını, Rab olarak Allah'a, din olarak İslâm'a, Peygamber olarak da Muhammed'e râzı olan tatmıştır.”

“Kim imânı kabul etmezse, ameli boşa gider.”

“Muhakkak, Allah indinde İsa’nın durumu, Âdem’in durumu gibidir. Allah, Âdem’i topraktan yarattı, sonra ona “Ol!” dedi. O da, oluverdi.”

Âli İmrân, 59.

Müslim: 1/239.

Fâtır, 13.

Kur’ân-ı Hakîm ve Meâl-i Kerîm, H. Basrî: 3/1207.

Müslim, 1/260.

Mâide: 5.

3) Kendine hiçbir şeyi eş tutmamakla.”

“Geceyi gündüze, gündüzü geceye katıyor. Güneş’i ve Ay’ı emre âmâde kılmış. Her biri muayyen bir vakte kadar akıp gidiyor. İşte bunları yapan Allah, sizin Rabbinizdir. Mülk O’nundur. O’nu bırakıp da taptıklarınız (putlar) , bir hurma çekirdeğinin zarına bile sahip değillerdir.”

ÎMÂNDA SEBÂT

Îmânda sebât etmek, âdâbın en büyüğüdür. Bir zor karşısında hemen dönüvermek, îmânını verip canını kurtarmak kâmil bir mü'min için düşünülemez.

Bir Hazret-i Bilâl (radiyallahu anh) 'i düşününüz ki, garip, kimsesiz, siyahi bir köle. Fakat îmânı dağlardan büyük.

Vurdular, "Allah!" dedi.

Vurdular, "Allah!" dedi.

Göğsünün üzerine kocaman taşları koydular, "Birdir, birdir!" diye haykırdı. Kızgın çöllerde sürüklediler, sokak çocuklarına taşlattılar, yine îmânından zerre koparamadılar. O, dün büyüktü, bugün de büyük. Kıyâmete kadar hayırla yâdedilecek. Okuduğu ezanlar bir hoş sâda olarak mü'min gönüllerde yaşayacaktır. O'na selâm...

Sahâbe-i güzîn efendilerimizden daha niceleri niceleri var. Cenk esnasında Câfer-i Tayyar (radiyallahu anh) 'ın iki kolu da kesildiği halde îmân bayrağını yine yere düşürmedi ve sonunda cennetlere kanat açtı.

Yine Allah ve Resûlü uğrunda babası ile cenk eden kahramanlar vardır. Çünkü îmân, fedâkârlık ister. Çünkü Yüce Allah, mü'minlerin canlarını, mallarını cennet mukabilinde satın alır. Cennetin fevkinde cemâl ve rızâsı ile de mükâfatlandırır.

Allah'ın Sevgilisi, Topyekün Zaman ve Mekânın Peygamberinin ifadeleriyle zaman gelecek ki îmânı taşımak, avuçta ateşi taşımak kadar zor ve çetin olacaktır. İşte öyle bir günde yaşıyoruz.

Haram ve günâhların seller gibi aktığı, her türlü kötülüğün alkışlandığı, faizin yudumlandığı ve fakat Allah Teâlâ'nın emirlerinin hiçe sayıldığı bu felâket günlerinde îmânın mihverinde, Kur'ân'ın gölgesinde olmak erliktir. O kadar ki, Kur'ân-ı Kerîm okumak bile sınırlandırılmıştır.

Yani ben bir müslüman olacağım, fakat 12 yaşına gelinceye kadar çocuğuma Kur'ân okutmayacağım. Bir vicdanın taş kesilmesi lâzım ki buna evet diyebilsin... Bu belâyı milletin başına saranlar kabirlerinde rahat yatamayacak, Mahşer meclisinde hesap veremeyecektir.

*Nûrdan nasipsiz akıl, eremez can bahsine,
Hak'tan yüz çevirmişler, gidiyorlar aksine!..*

Îmânın âdâbından biri de “**Edille-i Şer’iyye**”yi tasdiktir. Bu deliller dördtür:

- 1 - Kitap,
- 2 - Sünnet,
- 3 - İcmâ’-i ümmet,
- 4 - Kıyâs-ı fukahâ.

“Edille-i Şer’iyye” **dinî hükümlerin çıkarıldığı deliller demektir.**

a) **Kitap:** Kur’ân-ı Kerîm’dır.

b) **Sünnet:** Nebîyy-i Muhterem (sallâllahu aleyhi ve sellem) Efendimizin konuştuğu sözler, yaptığı işler ve yapılmasına müsaade buyurduğu işlerdir.

c) **İcmâ’-i Ümmet:** Bir asırda yaşayan müctehidlerin, dinî bir mesele hakkında ittifak etmeleridir.

d) **Kıyâs-ı Fukahâ:** Müctehid olan bir kimsenin bir meseledeki hükmü diğer bir meseledeki hükme benzeterek hüküm çıkarmasıdır ki, buna “**ictihad**” da denir.

Televizyonlarda bazı kimselerin çıkıp dinî hususlarda Ehl-i Sünnet inancının zıttına “Bu, bana göre böyledir!” demeleri, hatta beş vakit namazı üç vakte kadar indirme gayretleri sadece şeytanları sevindirir.

Karanlık gecelerin peşpeşe geldiği gibi fitneler zuhur edecek, îmânı muhafaza çok güç olacaktır. Onun için mü’min bir kişi îmânını kemâle erdirmenin yollarını arayacak, yani dinini bilecek... Dünyasını ve âhiretini mâmur etmenin yolu budur. Dünyada ne kadar ağaç vardır, fakat her ağaç meyve vermez. Ne kadar insan vardır; ama, her insan kâmil mü’min olamaz. Kuş kanadı ile uçtuğu gibi îmândan sonra güzel ameller de gerekir. Kur’ân-ı Kerîm’de îmândan sonra hemen amel zikredilir ki, kalblerde îmânın parıltısı sâlih amellerle mümkün olacaktır.

Varlığın Sebebi olan Cenâb-ı Peygamber (aleyhissalâtu vesselâm) Efendimiz buyuruyorlar ki:

“**Îmân yetmiş küsur yahud altmış küsur şubedir. Bunların en efdali ‘Lâ ilâhe illallah/Allah’dan başka ilâh yoktur’ demektir. En**

aşağısı ise yoldan eziyet verecek şeyleri gidermektir. Hayâ da îmânın bir şubesidir.” [8]

Demek ki, yolda insanlara eziyet veren bir şeyi kaldırmak da İslâm âdâbındandır. Ve bu bile insana sevâb kazandırmakta, sâlih ameller zincirinden olmaktadır.

Hayâsızlığın felâket hâlini aldığı böyle bir günde hayâ ve edeb ile nîmetlenmek ise müslüman için şereflerin en üstünü olsa gerek. Yine Sultânü'l-Enbiyâ (aleyhissalâtu vesselâm) 'ın ifadesiyle:

“Hayâ, utanmak güzeldir, fakat hayâ kadınlarda daha güzeldir. Hayâ îmândandır, îmân ise cennettir.” Yani, cennete götürür.

*Kadın vedâ edince iffet ve hayâsına,
Başını vuracaktır dalâlet kayasına!..*

Bir kadının anadan üryan sokaklarda gezmesi, gösterilmesi harâm olan yerlerini teşhir etmesi, kendisi hesabına bir züldür. Çünkü, incinin kıymetini çakıl taşı haline getirmiş olmaktadır.

Hayâ, kadına lazım da erkeğe lazım değil mi? Müslüman erkek de, müslüman kadın da iffetli ve hayâlî olacaktır. Hayâ olmadıktan sonra artık ne yaparsan yap. Zira bu, senin felâketindir.

İslâm güzel ahlâktan ibarettir. Müslüman, ahlâkını güzelleştirme gayretinde olacaktır. Müslümanın ne elinden, ne dilinden, ne de bir başka cihetinden hiç kimseye bir kötülük dokunmaz, bir zarar erişmez!..

Ah ne diyelim ki, birbirleriyle en çok kavgalı olanlar da bugün müslümanlardır. Bu, yüce dinimizden kaynaklanmıyor, bizim îmân hususundaki zaafımızın eseridir.

Rahmet Nebî (sallâllahu aleyhi ve sellem) 'e:

“Ey Allah'ın Resûlü, hangi müslüman daha üstündür?” diye soruldu. Varlığın Nûru buyurdular ki:

“Men selimel müslimûne min lisânihî ve yedihî/Müslüman odur ki, müslümanlar onun dilinden ve elinden selâmette bulunurlar.”

Yine İki Cihan Güneşi Efendimiz buyuruyorlar ki:

“Kıyâmet gününde benim için en sevimliniz ve bana en yakın olanınız ahlâk yönünden en güzel olanınızdır.”

“Siz mallarınızla insanlara yardımı yetiştiremezsiniz (yani yardıma malınız yetmez) . Hiç olmazsa onları güler yüz ve güzel

huy ile hoşnut etmeye gayret ediniz.” [9]

Âlemde konuşanlar çoktur, fakat iş yapan azdır. Ecdat konuşmaz, amma ülkeler fethederdi. Gönüllere kapılar açar, mazluma sahip çıkar, güzel ahlâkı ile herkese örnek olurdu.

Ne desem?

*Nedir bu senlik, benlik.. Nedir bu itiş, kakış?
Bir âlem yaşıyoruz, baharı olmayan kış!..*

Ay yüzlü sahâbîlerden Ukbe (radiyallahu anh) 'den:

Bir gün Resûlullah (sallâllahu aleyhi ve sellem) ile karşılaştım.

Ya O benim elimden veya ben O'nun mübârek elinden tuttum. Nebîyy-i Zîşân dediler ki:

“Ey Ukbe! Dikkat et, sana dünya ve âhiret ehlinin en üstün ahlâkından haber vereyim: Gelmeyene gitmen, vermeyene vermen ve sana kötülük edeni affetmendir.” [10]

Bu güzel haslet, her nefsin kabul edeceği bir şey değildir. Ancak îmânî kâmil insanların huyudur. Gönül toprağına, aşk-ı Muhammedî'nin muhabbet damlası düşenler bu güzel edeble nîmetlenebîrlirler.

Yine Hâtemü'l-Enbiyâ (aleyhissalâtu vesselâm) Efendimize:

“Ey Allah'ın Resûlü,” dediler, “İnsanların cennete girmelerine en çok sebep olan (amel) nedir?”

Buyurdular ki:

“Takvallâhi ve husnû'l hulukı/Allah'tan korkmak ve güzel ahlaklı olmak!”

“Peki”, dediler, “İnsanların cehenneme girmelerine en çok sebep olan (şeyler) nelerdir?”

Kâinatın Efendisi şu cevabı verdiler:

“İnsanın ağız ve avret yeridir.” [11]

Dillerin biçtiği kefenler çok kere insana ateşten gömlek olur. Dil vardır baş kestirir, dil vardır savaşı keser. Dil de vardır ki Rabbinin zikri ile ıslak olur.

İnsan, güzel bir sözle cenneti satın alabildiği gibi, kötü ve şirk kokan bir kelime ile de cehenneme yuvarlanır. Demek ki, dile sahip olmak da edebdendir.

Yine nice insanları ateş diyarına sürükleyen avret yerleridir. Yani insanın zinâ fiilini işlemesi ve tevbeyi de aklına getirmemesi, yarın cehennemden ateşten duvarlarına yaslanmasıdır. Allah korusun!..

Şunu ifade edelim ki: Güzel ahlâk, Allah Teâlâ'nın hükmüne dayanan ve rızasına uyan güzel huylardan ibarettir ki, ancak nübüvvet lisâniyle tebliğ olunmuştur.

Kâfirlerin, münafıkların, bilmem kimlerin ahlâk anlayışıyla müslümanın ahlâk ve edebi bir olamaz.

Ah nasıl yanayım ki, ahlâkımızın ufkunda fırtınalar kopmuş, cemiyet çürümeye yüz tutmuştur. Nerede o müslüman, nerede o ahlâk, nerede o edeb?

Dün sokaklara fakirler için sadaka taşları koyan, o sadakadan da ihtiyacı kadar alan ve hiç kimsenin hakkına tecavüz etmeyen bir milletin evlâdı, bugün tüyü bitmedik yetimlerin hakkını yiyebilmekte, devletimizi hortumlamakta, rüşvet almamayı, faiz yememeyi ahmaklık alâmeti saymaktadır. İnsanımızı bu hâle getirenler, diktikleri pişmanlık ağacının gölgesinde nedâmet yaşları dökeceklerdir.

Evet:

Ne yüreğinde sızı, ne de gözünde nem var.

Hakk'a dön desem, diyor, daha nice senem var!

İşte gönlü uykuda olmanın hâli budur,

Ey basiretsiz adam, önünde cehennem var!..

[8] Müslim: 1/246. A. Davudoğlu.

[9] Riyâzü's-Sâlihîn.

[10] İbn Ebi Dünyâ.

[11] Tirmizî.

“İmân yetmiş küsur yahud altmış küsur şubedir. Bunların en efdali ‘Lâ ilâhe illallah/Allah’dan başka ilâh yoktur’ demektir. En aşağısı ise yoldan eziyet verecek şeyleri gidermektir. Hayâ da imânın bir şubesidir.”

“Ey Ukbe! Dikkat et, sana dünya ve âhiret ehlinin en üstün ahlâkından haber vereyim: Gelmeyene gitmen, vermeyene vermen ve sana kötülük edeni affetmendir.”

“Siz mallarınızla insanlara yardımı yetiştiremezsiniz (yani yardıma malınız yetmez) . Hiç olmazsa onları güler yüz ve güzel

huy ile hoşnut etmeye gayret ediniz.”

“İnsanın ağızı ve avret yeridir.”

Müslim: 1/246. A. Davudoğlu.

Riyâzü's-Sâlihîn.

İbn Ebi Dünyâ.

Tirmizî.

ÎMÂNİ TAZE TUTMAK

Günâhlara dalmak, kötü huylu olmak, yalan söylemek, gıybet etmek gibi şeyler kalbi karartır. Her günâh kalbe siyah bir nokta halinde iner ve kalbde mekân tutar. Siyah noktalar çoğala çoğala zamanla kalb cihanında zerre kadar beyaz yer kalmaz. Ve artık o kalb, taş gibi katılaştır. Öyle bir kalbin sahibi de her kötülüğün seline kendisini atar. Tevbeyi de aklına getirmez. Fakat, ansızın ecel kapısını çalır. Artık bütün fırsatlar elden gitmiştir.

İki Cihan Mülkünün Seyyidi ve Allah'ın Azîz Nebîsi (aleyhissalâtu vesselâm) buyuruyorlar ki:

**“Ceddidû îmâneküm eksirû min kavli: Lâ ilâhe illallah./
Îmânınızı tazeleyiniz. ‘Lâ ilâhe illallah’ demeyi çoğaltınız!”**

*Lâ ilâhe illallah yoldaş olmalı size,
Onu çok okumakla tutun îmânı taze!..*

İnsanlar var ki, saatlerce konuşur da bir kere “Lâ ilâhe illallah” demek aklına gelmez.

Ömür nefeslerinin incileri, maçları takip ederken dökülür. İnsanlar kendilerini bu sevdaya o kadar kaptırır ki, ezanlar okunur duymazlar, namazlar geçer aldırılmazlar.

Halbuki bu kuru sevdanın ne dünyası için bir faydası, ne de âhiretine bir ışığı vardır. Serap gibi, hayal gibi bir şey...

Âlemlere Rahmet olan Sultan Nebî sahâbîlerine hitaben buyurdular ki:

“Kalbler, demirin paslandığı gibi paslanır.”

Sahâbîler sual ettiler:

“Yâ Resûlallah, vemâ cilâühâ?/Onun cilâsı nedir, ey Allah'ın Resûlü?”

Dediler ki:

“Kur’ân okumak ve ölümü hatırlamaktır!”^[12]

Evet, Kur’ân-ı Kerîm mü’mine şifâ, kalblerdeki marazlara devadır. Kur’ân’la hemdem olan kimse dalâlet ve sapıklığa düşmez.

Ölümü çok anmak, dünyaya karşı aşırı arzuları kırar, hesabın ve mizanın insanı beklediğini, kabir gecelerinin dehşetini hatırlatır. Ve artık o kimse edebini takınır da günâh yaylasına çadır kurmaz.

Bir başka hadîs-i şerîfde; “İstiğfâr”ın da kalblerin cilâsı olduğu bildirilmiştir. Her derdin nasıl devası varsa, günâh illetinden temizlenmenin ilâcı da istiğfâr, yani çok çok tevbe etmek. Çünkü, tevbe eden günâh işlememiş gibidir. Yine bu hususta yegâne önderimiz, İki Cihan Sultanımız, Medâr-ı İftiharımız buyuruyorlar ki:

“Bir günâh işlediğin vakit, hemen arkasından bir sevâb ve iyilik yap ki, onu mahvetsin. Gizli günâha, gizli iyilik, aşikâr günâha da aşikâre iyilik yap.”

İşte bu saydığımız şeyler Müslümanlığın ve mü'min olmanın âdâblarındandır. Zira kibirli insanlar ancak Cenâb-ı Hakk'ın dergâhına yüz tutmazlar.

Ey dostlar bir düşünün:

*Bir dert gelir ansızın ciğerde zarı deler.
Münker Nekir lâhzada mermer mezarı deler!
Kaç güzeli dünyadan ölüm alıp götürdü,
Dağları Azrail'in bir tek nazarı deler!*

[12] Beyhâki.

“Kur’ân okumak ve ölümü hatırlamaktır!”
Beyhâki.

ÎMÂNİ İSTEMEK

Bir başka İslâm âdâbı da Yüce Rabbimizden îmânımızı yenilemesini, taze tutmasını istemektir. “Neden öyledir?” dersiniz, cevabını Nebîler Sultanı (aleyhissalâtu vesselâm) vermektedir.

Buyuruyorlar ki:

“Elbisenin eskidiği gibi içinizdeki îmân da eskir ve yıpranır. Kalbinizdeki îmânı yenileştirmesini Allah Teâlâ’dan isteyiniz!”^[13]

Sadece sözle “İnandım!” demek, öylece kalıvermek, Yüce Rabbimizin geniş rahmetinden istememek, kullukta vefa göstermemek, akıllı insanların kârı değildir. Yine öyle sözler vardır ki, kalb cihanında boy veren îmân fidanını kökünden koparıverir. Mesela, bir harâma helâldir demek, “Bu devirde Kur’ân-ı Kerîm’le amel mi edilir?” demek.

Bu gibi sözler müslümanın ağzına asla yakışmaz. Ve insanı küfre düşürür. Artık o kişinin felâket çağı başlamıştır. İşte îmânı yenileme, hemen tevbe etme, Allah Teâlâ’nın dergâhına yüz tutma zamanıdır. Kalbde pörsüyen, kurumaya yüz tutan îmânı tevbe suyu ile yeşertmek, Kelime-i Tevhîd ile diriltmek gerekir.

^[13] Feyzü’l-Kadir: 2/323.

Feyzü’l-Kadir: 2/323.

“Elbisenin eskidiği gibi içinizdeki îmân da eskir ve yıpranır. Kalbinizdeki îmânı yenileştirmesini Allah Teâlâ’dan isteyiniz!”

NEBÎLER NEBÎSİNE MUHABBET

Îmân âdâbından biri de Resûl-i Ekrem (sallâllahu aleyhi ve sellem) Efendimizi sevmektir. Gönül toprağına O'nun muhabbetinin damlası düşmedikçe îmân kemâle ermez. Sadece sözle seviyorum demek kâfi değildir. O'nun aşkı, dünyadaki bütün varlıklardan üstün tutulacaktır. Anneden, babadan, evlattan, maldan, mülkten ve her şeyden daha sevgili olacaktır.

Âlemlere Rahmet olan Efendimiz buyuruyorlar ki:

“Sizden hiçbiriniz beni canından, malından, evlâdından, ana-babasından ve bütün insanlardan daha ziyâde sevmedikçe îmân etmiş olmaz.”

“Lâ yû'minü abdün hattâ ekûne ehabbe ileyhi min ehlihî ve mâlihî ven'nasi ecme-iyen/Hiçbir kul ben kendisine ehlinden, malından ve bütün insanlardan daha sevgili olmadıkça îmân etmiş sayılmaz.”

Yani o kimsenin îmânı kemâl derecesine ulaşamaz. Allah Teâlâ'yı sevmenin, Allah'ın dîdâr ve rızâsına ermenin tek yolu Cenâb-ı Muhammed (sallâllahu aleyhi ve sellem) 'e tâbi olmak, O'nun muhabbet bağında şeydâ kesilmektir. Bize ancak şöyle demek düşer:

*Ben anne kucağında başladım yâda Seni,
Göz kendini unuttur görse rüyada Seni!
Fazlının eteğine aklın eli erişmez,
Ey Nebî! Tek yarattı Allah dünyada Seni!..*

Aşk ve muhabbetin en parlak örneklerini sahâbîlerde görmekteyiz. Âlemde o “Altın Nesil”in yerini tutabilecek, onların derecesine erebilecek kimse yoktur. Çünkü Allah onlardan râzı olmuş, Peygamber-i Zîşân râzı olmuştur.

İşte o yıldızlardan bir misâl: Bir gün, sahabîlerden biri Nebîler Nebîsinin mübârek huzuruna geldi ve dedi:

“Ey Allah’ın Resûlü, kıyâmet ne zaman?”

Allah’ın Sevgilisi buyurdu ki:

“Mâ e’dedtelehâ/Kıyâmet için ne hazırladın?”

Öyle ya! Orası uzun bir yol, dehşetli bir yer. Ekim zamanı tohum ekmeyen kimse saâdet başağını nasıl toplansın?

O güzel sahâbî, nazla, safa ile dedi ki:

“(Ey Allah’ın Resûlü!) Farz namazlardan, oruçlardan, sadakalardan başka yaptığım fazla bir ibâdetim yoktur. Lâkin ben Allah ve Resûlünü çok severim!”

Bunun üzerine İki Cihanın Saâdet Güneşi (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki:

“Ente mea’ men ahbepte/Sen muhakkak sevdiklerinle berabersin!”

İşte elmasları, pırlantaları gölgede bırakacak aydınlıkta bir aşk...

Asr-ı Saâdette bu ulvî muhabbetin o kadar çok örnekleri var ki, hangi birini anlatalım?

Tevbe Sûresi’nin 79. âyeti nazil olduktan sonra, Ebû Hayseme (radıyallahu anh) kendisine ait hurma bahçesinin yolunu tuttu.

Ay yüzlü ve gelincik yanaklı bir de zevcesi vardı. O iyi huylu kadın, gölgeye hasırı sermiş, yaygıyı yaymış, taze hurma ve soğuk su da hazırlamıştı.

Hurma bahçesinde ve ağaçların gölgesinde cennet hurileri gibi efendisini bekliyordu. Dünya bugün bir güzeldi ki, Yüce Allah bahçelere güller hediye etmişti.

Ebû Hayseme hazretleri kuşlar gibi uçarcasına geldi ve bu gönül okşayıcı manzarayı gördü. Medine’nin yakan, kavuran ve eriten sıcağından burada eser yoktu.

Bir gölgeye, bir güzel zevcesine, bir de soğuk suya nazar etti ve tâ yüreğinden kopan bir sesle çığlığı bastı:

“Vallahi bu, benim için hayır ve saâdet değil. Allah’ın Resûlü, Varlığın Nûru, güneş altında duracak da ben burada gölgede oturacağım. İşte bunu yapamam!”

Derhal kalktı, kılıcını kuşandı, devesine bindi ve rüzgârların savurduğu yapraklar misâli devesini sürdürdü... Varlığın Sebebi olan Cenâb-ı Peygamber (aleyhissalâtu vesselâm) de tâ uzaktan yola nazar ediyordu. Tozu dumana katarak bir süvarinin kendisine doğru

geldiğini gördü ve mübârek dudaklarında cennet tebessümleri belirdi ve dedi:

“Bu gelen Ebû Hayseme’dir!”

Gerçekten de gelen o idi ve nefes nefese:

“Ey Allah’ın Resûlü,” diyordu; “anam, babam Sana feda olsun! Ben hiç senden uzak kalabilir miyim? Senin mübârek kokunu almadan, mübârek cemâlini görmeden yaşanır mı?”

Kâinatın Efendisi sevinçlerini izhar ettiler. Sonra, O’na duâ ve istiğfârda bulundular.

İşte Peygamber-i Z îşâna vefa göstermede âdâb. İşte bu, îmânın ve aşkın kemâlindendir. Zamanı geldiğinde Allah ve Resûlü için her şeyi feda etmek yiğitlerin ve erlerin kârıdır.

Ah ki, ahhh!..

*Kimseye tesir etmez, sözüm, sohbetim benim,
Derya derin, yol uzun ve kırıldı dümenim!.*

KİM CANDAN SEVERSE

O'nun muhabbetinin denizine dalanların sayısı gökteki yıldızları belki de geçmiştir. Koca Şâir Fuzûlî, önünden akan suyu ta sevgilinin eline kadar ulaştırır da der ki:

*“Saçma ey göz eşkten gönlümdeki odlara su
Kim bu denli tutuşan odlara kılmaz çâre su*

*Hâk-i pâyine yetsem der ömrlerdir muttasıl
Başını taştan taş urup gezer âvâre su.”*

Cihanın cennet sabahlarını andırdığı günlerden biri. Bir adam Nebîler Nebîsinin mübârek huzurlarına geldi. Geldi ama, gözünü hiç ayırmadan Resûl-i Ekrem (sallâllahu aleyhi ve sellem) 'in nûr bağışlayan yüzüne dikti. Dakikalarca baktı, o kadar tatlı, o kadar candan bakıyordu ki, nihayet İnsanlığın Efendisi ve Âlemin Rahmeti sordu:

“Ey Allah'ın kulu! Ne oluyor sana? Niçin benim yüzüme bakıp duruyorsun?”

O gönül tellerine aşk mızrabını vuran kişi:

“Anam, babam sana feda olsun, ey Allah'ın Resûlü,” dedi, “Size nazar etmekle faydalaniyorum. Kıyâmet günü olduğu vakit, Allah Teâlâ, Sana verdiği üstünlük ile Seni yüksek derecelere kaldırır. O zaman ben Senin mübârek cemâlinden mahrum olurum. Onun için Nûr-i Vechinize bakıp duruyorum. Ve böylece faydalaniyor, hicranımı dindiriyorum!”

Nebîler İmamını bu türlü bir aşkla seven hiç mahrum kalır mıydı? Şu mübârek âyet O'nun imdadına yetişti:

“Her kim Allah ve Resûlüne itaat ederse, işte bunlar, Allah'ın (kendilerine) nîmetler verdiği peygamberlerle, siddîklarla, şehîdlerle ve iyi adamlarla beraberdirler. Bunlar ne güzel arkadaşlardır.”^[14]

Evet: Gerçek mânâda O'nu sevenler hiçbir saâdetten mahrum kalmayacaklar, cennet gülzârında da O'nunla beraber olacaklardır.

O'nun düşmanları zelîl, dostları azîzdir. O, mü'minlere kendi nefislerinden daha evlâdır. Çünkü nefis, hep kötülüğü emreder, Peygamber-i Zîşân ise mü'min için rahmettir. Hattâ bütün âlemlere rahmet olarak gönderilmiştir.

Rahmetten mahrum kalan çöller nasıl kurur, toprak nasıl taş kesilirse, Nebîler Nebîsinin sevgisinden nasip alamayanlar da iki âlemde de bedbaht olurlar.

Azîz ve Celîl olan Allah, Kerîm kitabında:

“Nebî, mü'minlere kendi nefislerinden daha evlâdır...”^[15] buyurmuştur. Nefs ve hevânın insanların başına ne belâlar sardığı düşünülürse, Nebîler Serveri'nin kadri bin kat daha artar ve mü'mine lââyık olan da budur ki, O'nu nefisine tercih edecektir.

Sahâbîlerden Câbir (radiyallahu anh) 'den. Nebî (sallâllahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdular:

“Meselî ve meselûkum kemeseli recûlin evkadenâren.../Benim ve sizin benzeriniz, ateş yakan ve ateşine pervane ve çekirgeler düşmeye başlayınca onları men'e çalışan kimsedir. Ben sizi ateşe düşmekten korumak için eteklerinizden tutuyorum; halbuki siz benim elimden kurtulmaya çalışıyorsunuz.”^[16]

Evet, pervaneler, çekirgeler nasıl kendilerini ateşin kucağına atarsa, Peygamberler Peygamberinin muhabbetinden ve Sünnet'inden yüz çevirenler de öyledir.

Bir düşünelim ki, Allah'ın Azîz Nebîsi, Rabb-i Kerîm'inin emri ile müslümanları selâm yurduna, yani cennete çağırır, mutlaka hayır, mutlaka kurtuluşa, mutlaka Cenâb-ı Hakk'ın rızâsına götürür. Onun menzilinin sonunda dîdâr neş'eleri vardır. O'nun gemisi cennetlerin Selâmet Cûdîsine demir atacaktır.

*Son Nebî tek kılavuz, uyarsın başka kime?
O'ndan ayrılan gider ateşten bir iklime!*

^[14] Nisa: 69.

^[15] Ahzâb: 6.

^[16] Ahzâb: 6.

“Nebî, mü'minlere kendi nefislerinden daha evlâdır...” buyurmuştur. Nefs ve hevânın insanların başına ne belâlar sardığı

düşünülürse, Nebîler Serveri'nin kadri bin kat daha artar ve mü'mine lââyık olan da budur ki, O'nu nefsine tercih edecektir.

“Meselî ve meselükum kemeseli recülin evkadenâren.../Benim ve sizin benzeriniz, ateş yakan ve ateşine pervane ve çekirgeler düşmeye başlayınca onları men'e çalışan kimsedir. Ben sizi ateşe düşmekten korumak için eteklerinizden tutuyorum; halbuki siz benim elimden kurtulmaya çalışıyorsunuz.”

“Her kim Allah ve Resûlüne itaat ederse, işte bunlar, Allah'ın (kendilerine) nîmetler verdiği peygamberlerle, siddîklarla, şehîdlerle ve iyi adamlarla beraberdirler. Bunlar ne güzel arkadaşlardır.”

Ahzâb: 6.

Ahzâb: 6.

Nisa: 69.

VELÎLERE SERDAR OLMAK

Şimdi hâli görünüz: O'nun sevgisi bir deve çobanını âlemde Velîlerin Serdarı yaptı. Peygamber-i Zîşân (aleyhissalâtu vesselâm) in aşkı ile çöldeki kumlar misâli yanan ve fakat bir türlü vuslata eremeyen *Veysel Karânî* hazretleri, aynı zamanda tabîînin de en hayırlısıdır. O'nun hakkında Kâinatın Efendisi çok kerre şöyle derlerdi:

“Ben, Rahmân’ın kokusunu Yemen taraflarından alıyorum!”

O iyi huylu ve ince ruhlu velî, güzeller güzeli Cenâb-ı Muhammed Mustafâ (sallâllahu aleyhi ve sellem) 'ya öyle müştâktı ki, ciğerlerinin zarı yanıyordu. Fakat edeb gözetiyor, yatalak annesini bırakıp da İki Cihan Güneşi'nin mübârek cemâlini görmeye gidemiyordu.

Tenhalarda durur, yüzünü Hak eşiğine kor, öylece gözyaşı incilerini sıcak kumlara saçardı. Gün batıp gece bastırınca derdi ki:

“Bu gece, rükû gecesidir!”

Ve kalkar sabaha kadar rükû ederdi. Diğer bir gece için de: “Bu gece, secde gecesidir” der ve bütün geceyi secde halinde geçirirdi.

Bir gün, herhangi bir adam O'nun yanına vardı ve:

“Ey Üveys,” dedi, “seni hasta gibi görüyorum, neyin var kuzum?”

Yanağına tombul bir gülücük kondurup dedi ki:

“Hastayı yedirirler, ben yemem... Hasta uyur, ben uyumam. Artık nasıl hasta olmayayım?”

Bir başka adam, bir başka gün yine ona:

“Ey din şeyhi,” dedi, “sabaha nasıl çıktın?”

Yani ‘nasıl sabahladın, geceyi nasıl geçirdin?’ demek istiyordu. Gönül gözlerine hikmet sürmesi çekilen Hak eri bir ah etti de dedi ki:

“İnsan nasıl sabahlar? Akşamladığı vakit sabaha, sabahladığı vakit akşama ereceğini bilmez! Bu fânide nasıl zevk duyulur ki? Öyle ki, bir dakika sonra ne ile karşılaşacağın meçhul!”

“O halde bana öğüt ver!”

“Ey kardeş! Ölümü unutma! Akşam yatarken yastığının altına koy, gündüz göz önünde bulundur ve bu hali hep muhafaza et.”

A dostlar! İşte aşk ve muhabbette edeb. Kişi sevdiğinin hasretiyle duman duman tütmezse, ona aşk denmez. Saçma sapan bir sevdâ denir.

*Senin gönlün gecedir, yer etmemiş daha aşk,
Bir doyumsuz sevdâdır âlemde Allah'a aşk!..*

KUR'ÂN-I KERÎM'İN ÖĞRETTİĞİ EDEB

Nebîler Nebîsi (aleyhissalâtu vesselâm) , herhangi bir insan değildir, beşerdir; ama, bütün yaratılmışların en hayırlısıdır. Cebrail (aleyhissalâtu vesselâm) bile, cennet bile O'nun nûrundan yaratılmıştır. Kısaca O Şâh-ı Levlâk'tır.

Sonsuz Kudret ve nihayetsiz Rahmet sahibi Rabbimiz buyuruyor ki:

“Ey îmân edenler, Allah'ın ve Resûlü'nün huzurunda (sözde ve işde) öne geçmeyin. Allah'dan korkun. Çünkü Allah hakkıyla işiden, (her şeyi) , bilendir.”^[17]

Evet: Allah Teâlâ bununla: “Mekârim-i ahlâkı ve âdâba riâyeti emretmiştir.” Ve Peygamber-i zîşân ile olan münâsebetlerde müslümanların çok çok dikkatli davranmalarını istemiştir.

Bazı tefsîrciler demişlerdir ki, “Burada mânânın aslı; Resûlullah'ın önüne geçmeyin, demektir. Allah'ın isminin zikredilmesi yalnız tâzim ve Resûl-i Kibriya'nın, Allah yanında yüksek şerefini ve yüce özelliğini bildirmek içindir.”

Nitekim bundan sonraki âyetler yalnız Nebîler Serveri hakkındadır. Buna göre mânâ şu olur:

“Allah'ın Resûlünün önüne geçmeyin, çünkü O'nun Allah'a yakınlık duygusu vardır. O hep Allah'ın huzurundadır, O'nun önüne geçmek, Allah'ın huzurunda cüretkârlıkta bulunmaktır.”

Abd b. Humeyd'in ve İbnü Cerir'in ve İbnü Münzir'in, Hasen'den rivâyetlerine göre; bazı kimseler kurban bayramı günü Resûl-i Ekrem'den önce kurban kesmişlerdi, Peygamber (sallâllahu aleyhi ve sellem) onlara yeniden kesmelerini emretti, bu âyet indirildi. Keşşâf'ın nakline göre, bayram namazından önce kesmişlerdi bu âyet nazil oldu. Resûlullah da onlara diğer bir kurban keserek iade etmelerini emir buyurdu.”^[18]

Bir gün Nebîler Sultanı, Amr b. As oğullarına gitmişlerdi. Derken ezan vakti oldu. Peygamber Müezzini Hazret-i Bilâl (radiyallahu anh)

ezanı okudu, sonra ümmetin en büyük başı ve Sıdk âlemi Hazret-i Ebû Bekir (radiyallahu anh) 'e:

“Ya Ebâ Bekir,” dedi, “Resûlullah henüz gelmedi, buyurun namazı siz kıldırın.”

Bunun üzerine Hazret-i Ebû Bekir namaz kıldırarak için imamete geçti ve namaza başladı. Namaz kıldırırken Nebîler Nebîsinin geldiğini gördü ve derhal imamlıktan çekildi.

Efendimizin, ‘Devam et!’ işaretine rağmen imamlığa devam etmedi. Namazdan sonra İnsanlığın Efendisi:

“Yâ Ebâ Bekir,” buyurdu, “İşaret etmeme rağmen namazı kıldırmana mâni ne idi?”

Sıdk ve Teslimiyet timsali dediler ki:

“Ebû Kuhâfe’nin oğluna, Resûlullah’ın önüne geçip namaz kıldırarak hoş olmazdı da onun için devam etmedim, ey Allah’ın Resûlü!”

İşte Cenâb-ı Sıddîk-ı Ekber’e yakışan edeb. O, her şeyde ümmetin en önde gelenidir.

Merhum Elmalılı Hamdi Yazır Hocaefendi: “Bu âyet-i kerîme ile, Nebîler Serveri’nin meclisinde bir mesele cereyan ettiği vakit, ondan evvel cevaba kalkışmamaları dahil olduğu gibi, yolda giderken, bir izin veya işaret olmadığı, yine herhangi bir hacet bulunmaksızın önünde yürümeleri ve mübârek sofrasında ondan önce yemeğe başlamamaları dahil, her şeyde, her işde şeriata uymanın gereği vardır.” demiştir.^[19]

‘Bize Kur’ân kâfi, hadîslere, Peygambere lüzum yok’ diyenlerin kulağı çınlasın. Basiretsiz insanlar ne fena hükmediyorlar...

^[17] Hucurat: 1.

^[18] Hak Dini Kur’ân Dili.

^[19] Hak Dini Kur’ân Dili.

Merhum Elmalılı Hamdi Yazır Hocaefendi: “Bu âyet-i kerîme ile, Nebîler Serveri’nin meclisinde bir mesele cereyan ettiği vakit, ondan evvel cevaba kalkışmamaları dahil olduğu gibi, yolda giderken, bir izin veya işaret olmadığı, yine herhangi bir hacet bulunmaksızın önünde yürümeleri ve mübârek sofrasında ondan önce yemeğe başlamamaları dahil, her şeyde, her işde şeriata uymanın gereği vardır.” demiştir.

“Ey îmân edenler, Allah’ın ve Resûlü’nün huzurunda (sözde ve işde) öne geçmeyin. Allah’dan korkun. Çünkü Allah hakkıyla işiden, (her şeyi) , bilendir.”

Hak Dini Kur’ân Dili.

Hucurat: 1.

Hak Dini Kur’ân Dili.

Abd b. Humeyd’in ve İbnü Cerir’in ve İbnü Münzir’in, Hasen’den rivâyetlerine göre; bazı kimseler kurban bayramı günü Resûl-i Ekrem’den önce kurban kesmişlerdi, Peygamber (sallâllahu aleyhi ve sellem) onlara yeniden kesmelerini emretti, bu âyet indirildi. Keşşâf’ın nakline göre, bayram namazından önce kesmişlerdi bu âyet nazil oldu. Resûlullah da onlara diğer bir kurban keserek iade etmelerini emir buyurdu.”

O'NUN HUZURUNDA KONUŞMA ÂDÂBI

O hem bu dünyanın, hem öte dünyanın Efendisi, Peygamberlerin imamı ve Mahşer'in -Allah'ın izniyle- reisidir. O baştan başa rahmettir. O'nun mübârek huzurunda yüksek sesle konuşmak, insanların birbirlerine hitap ettikleri gibi O'na hitap etmek edebe aykırıdır. Ve Allah Teâlâ tarafından yasaklanmıştır. Azîz ve Celîl olan Allah:

“Ey îmân edenler, seslerinizi Peygamberin sesinden yüksek çıkarmayın. O'na sözle birbirinize bağırdığınız gibi bağırmayın ki, siz farkına varmadan amelleriniz boşa gidiverir.” buyurmuştur.

Bu mübârek âyetlerin izahında Merhum Elmalılı Hamdi Yazır diyor ki:

“Yâ eyyühellezîne âmenû!/Ey îmân edenler!” Nida yukarıda yeni geçmişken tekrar edilmesi, bunun da aynı şekilde dikkatle dinlenmesi gerektiğine tenbihtir.

Öncekinde, nefsi söz ve fiilin aslında ileri gitmek yasaklandığı gibi bunda da sözün niteliğinde, yani söyleyişte aşırı gitmek yasaklanıyor. Şöyle ki: “Lâ terfeû' esvateküm fevka savtinnebîyyi/Seslerinizi Peygamberin sesinden fazla yükseltmeyin.” Yani sesinizi Nebîler Serveri'nin sesinin vardığı haddenden ileri geçirmeyin.

“Velâ techerû bilkavli kecehri ba'dıküm liba'dın/Ve O'na söz söylerken birbirinize bağırdığınız gibi yüksek sesle söylemeyin, akran gibi de konuşmayın.” Yani önceki, ileri gitmeyi yasaklıyor, bu cümle de aynı düzeyde olmayı yasaklıyor.

Sıdk âlemi Hazret-i Ebû Bekir (radıyallahu anh) 'in o dem ki tavrı. Bu âyet-i kerîme inince Hazret-i Ebû Bekir:

“Ey Allah'ın Resûlü,” dedi, “vallahi bundan sonra Allah'a kavuşuncaya kadar sana gizli veya gizli gibi konuşacağım!”

Evet, insanlık âleminde zirvelere tırmanmak herkesin kârı değil, erlerin işidir. Yine bu âyet inince Hazret-i Ömer de öyle yavaş konuşur olmuştu ki, Peygamberler Peygamberi sormayınca işittirmezdi.

“En tehbada e’ mâlûküm ve entüm lâ teşu’rûn/Öyle yaparsanız, öyle farkına varmadan amelleriniz boşa gider de haberiniz olmaz.”

Çünkü Nebîyy-i Ekmel’e saygısızlığa ve sıkıntıya sebep olabilen şeyler küfre varabilir; küfür ise amelleri bozar. **“Vemen yekfur bil îmânî fekad habida ameluh/Kim îmânı kabul etmezse, ameli boşa gider.”**^[20] Burada “Haberiniz olmaz” kaydıyla şuurun yok olmasından şu anlaşılır ki, bu yasaklanan, sesi yükseltmek ve kaldırmaktan maksat, yalnız hafife almak ve saygısızlık kasdiyle olanlar değildir. Çünkü o mü’minlerden çıkması mümkün olmayan açık küfürdür. Fakat açık küfür olmamakla beraber, dolayısıyla ona varan, küfür zannedilen haller de vardır. Bazı fiiller vardır ki, küfür kasdiyle yapılmasalar bile küfür tehlikesi içinde bulunurlar. Nebîler Serveri’ne sıkıntı bu şekilde olur. ^[21]

“Allah’ın Resûlü (aleyhissalâtu vesselâm) şu anda dünyada değil ki, bizim için ne tehlikesi olacak?” denirse, derim ki, O’nun dini kıyâmete kadar bakîdir. O’nun Sünnetini, O’nun Şeriatını hafife almak insanın îmân ayağını kaydırır. Öyle sözler vardır ki küfre kapı açar, öyle hareketler olur ki insana belâ olarak yeter.

Şimdi sahâbîdeki edebe bakınız: Bu âyet nazil olunca Sâbit bin Kays (radiyallahu anh) gözden kayboldu ve kendisini evine hapsedip, “Eyvah! Ben cehennemliklerden oldum!” diye dövünmeye başlamıştı. Çünkü onun sesi gür ve kuvvetli çıkıyordu.

İki Cihanın Saâdet Güneşi Efendimiz onu göremeyince Sa’d b. Muaz hazretlerine:

“Ya Ebâ Âmir,” dediler, “Sâbit ne haldedir, rahatsız mıdır?”

Sa’d (radiyallahu anh) da:, “O benim komşımdur, rahatsızlığını bilmiyorum” dedi ve hemen gitti ve:

“Ey Sâbit,” dedi, “bu nice haldir?”

Sâbit hazretlerinin gözleri yaş doluydu ve kederi büyüktü, durmadan ah ediyordu. Yaşlı dîdelerle derin derin bakıp dedi ki:

“Bu âyet indirildi, halbuki bilirsiniz ben sizin en yüksek seslinizim, demek ki ben cehennemliklerden oldum. Artık nasıl ağlamam?”

Sa’d b. Muaz (radiyallahu anh) izi üzerine hemen döndü ve gördüklerini tek tek anlattı, Âlemin Rahmeti:

“Hayır, o cennetliklerdendir!” buyurdu, sonra haber gönderip onu mübârek huzuruna getirtti. Sâbit (radiyallahu anh) :

“Ey Allah’ın Resûlü,” dedi, “Allah Teâlâ sana bu âyeti indirdi, benim ise sesim yüksek perdeden çıkmaktadır, korkuyorum ki amelim yok olur da mahvolurum.”

Varlığın Nûru (aleyhissalâtu vesselâm) ona şu müjdeyi verdiler:

“Hayır ile yaşayacak, hayır ile ölecek ve cennete gireceksin. Sen şehid olarak vefat etmeye râzı olmaz mısın?”

Sâbit Hazretleri sevinç ve saâdetle:

“Râzıyım, ey Allah’ın Resûlü, ve artık sesimi sizin sesinizin üstüne kaldırmam.” dedi.

Sonra seneler geçti, Nebîler Nebîsinin müjdesi Yemâme Muharebesi’nde, yalancı Peygambere karşı yapılan cenkte vuku buldu. Sâbit şehitlikle taçlanarak ötelere kanat açtı. Allah ondan râzı olsun.

Evet:

*Başını kumdan çıkar, beni dinle bir nefes,
Alacaksın Hira’dan, Bedir’den, Uhud’dan ses!..*

[20] Mâide: 5.

[21] Hak Dini Kur’ân Dili:7/189, 190.

Çünkü Nebîyy-i Ekmel’e saygısızlığa ve sıkıntıya sebep olabilen şeyler küfre varabilir; küfür ise amelleri bozar. **“Vemen yekfur bil îmâni fekad habida ameluh/Kim îmânı kabul etmezse, ameli boşa gider.”** Burada “Haberiniz olmaz” kaydıyla şuurun yok olmasından şu anlaşılır ki, bu yasaklanan, sesi yükseltmek ve kaldırmaktan maksat, yalnız hafife almak ve saygısızlık kasdiyle olanlar değildir. Çünkü o mü’minlerden çıkması mümkün olmayan açık küfürdür. Fakat açık küfür olmamakla beraber, dolayısıyla ona varan, küfür zannedilen haller de vardır. Bazı fiiller vardır ki, küfür kasdiyle yapılmasalar bile küfür tehlikesi içinde bulunurlar. Nebîler Serveri’ne sıkıntı bu şekilde olur.

Mâide: 5.

Hak Dini Kur’ân Dili:7/189, 190.

Çünkü Nebîyy-i Ekmel’e saygısızlığa ve sıkıntıya sebep olabilen şeyler küfre varabilir; küfür ise amelleri bozar. **“Vemen yekfur bil îmâni fekad habida ameluh/Kim îmânı kabul etmezse, ameli boşa gider.”** Burada “Haberiniz olmaz” kaydıyla şuurun yok

olmasından şu anlaşılır ki, bu yasaklanan, sesi yükseltmek ve kaldırmaktan maksat, yalnız hafife almak ve saygısızlık kasdiyle olanlar değildir. Çünkü o mü'minlerden çıkması mümkün olmayan açık küfürdür. Fakat açık küfür olmamakla beraber, dolayısıyla ona varan, küfür zannedilen haller de vardır. Bazı fiiller vardır ki, küfür kasdiyle yapılmasalar bile küfür tehlikesi içinde bulunurlar. Nebîler Serveri'ne sıkıntı bu şekilde olur.

O'NA HAS İSMİYLE HİTÂB ETME ÂDÂBİ

O, Âlemin Fahri, Allah'ın Sevgilisi, Peygamberlerin İmamı; yer ve gök ehlinin en hayırlısıdır. Yüce Rabbi, Kur'ân-ı Kerîm'de O'na ismiyle hitap buyurmamış, yani “Yâ Muhammed!” şeklinde nida etmemiştir. Halbuki diğer peygamberlerine, “Ya Musa, ya İsa, ya Dâvud, ya Zekeriyya!” demek suretiyle isimlerini anmıştır.

Habîb-i Kibriyâ'sına karşı böyle davranmayı menetmiş ve ümmete edeb dersi vermiştir. Yani “**Yâ Resûlallah**”, “**Yâ Nebîyyallah!**” deyiniz, O'nu birbirinizi çağırdığınız gibi ismiyle çağırmayınız diye emretmiştir.

Günümüzde hiç de bu inceliğe ve emre dikkat edilmediği görülmektedir. Resûl-i zîşân (aleyhissalâtu vesselâm) Efendimize hayatında iken nasıl hürmet ve edeb gösteriliyorsa, ölümünden sonra da ta'zim etmek gerekir. Yoksa farkında olmadan ameller zayi oluverir.

Gözlerimle ve kulaklarımla şâhid oldum. Adam eline sazı almış, sazın tellerine “Ya Muhammed, ya Muhammed!” diyerek vurup duruyordu. O kadar ki, bir türkünden daha beterdi.

Yani, edeb ve âdâb bilmemek bu türlü olur. Belki o kimse iyi bir şey yaptığını zanneder. Yine son zamanlarda yerden ot biter gibi “İlâhî” ve “Kaside” okuyanlar türedi. Zevk nâmına, sanat nâmına hiçbir değeri olmayan bir gürültü. Bu sazlara, bu çalgılara, bu müthiş gürültüye, bu nefsi gıcıklayan ve insanı gaflete sürükleyen şeylere helâl demek mümkün değildir.

Dünyada yegâne halaskârımız, âhirette en büyük şefaatçimiz, biricik rehberimiz (aleyhissalâtu vesselâm) buyuruyorlar ki:

“Çalgı âletini kendi arzusu ile dinlemesi insan için günâhtır. O çalgı meclisinde oturmak fâsıklıktır. Ve çalgı sesiyle zevklenmek küfrân-ı nîmettir.”

Hanefî âlimleri bu mübârek hadîsi esas alarak, müzik aletleriyle eğlenmenin harâm olduğunda ittifak etmişlerdir.”^[22]

Can gözü, basiret gözü ile bir kere bakmak kâfidir. Kadın, erkek, genç, ihtiyar çılgınlar gibi eğlenir, şeytanları sevindirirken, evet öyleyken, şarkıcı, türkücü çıplak kadınları delice alkışlarken, kim çıkar da “Müzik ruha gıdadır” der ve helâl olduğunu söyleyebilir?

Meleği küstürmek, şeytanı bu kadar sevindirmek, fâsıklara alkış tutmak, bir müslümana lâıyk olmasa gerek.

Sözü nereden nereye getirdik. Tekrar edecek olursak, Nebîler Sultanı (aleyhissalâtu vesselâm) Efendimize “Ya Muhammed!” hitabıyla değil de, şanlı sahâbilerin çağırdıkları gibi çağırmak ve O’nun mübârek ismine hürmet göstermek lâzımdır. İsm-i şerifleri anılınca da salât-ü selâm okumak bir vecibedir. Öyle bir Zât-ı Kerîm’in bizim gibi kimselerin himmetine ihtiyacı yoktur. Aksine, bizim O’na ihtiyacımız vardır. Ve biz O’nun keremi ile cennete girecek, Rabbimize kavuşacağız.

Meselâ, Sahâbîler (Allah onlardan râzı olsun) , aşk ve îmânla dolu olarak O’na şöyle hitap ediyorlardı:

“Anam, babam sana feda olsun, ey Allah’ın Resûlü!” veya **“Ya Nebîyyallah!”**, **Ya Habîballah”**, **“Ya Seyyidi’l- Mürselîn!”**

Bizler de bu gibi güzel sıfatlarla O’na nida edebiliriz. Şiir yazarken, yazı yazarken, konuşurken hep bu edebe dikkat edersek kazanan yine biz oluruz.

İslâm büyüklerinin ve ecdadımızın eserlerinde hep bu inceliği görmekteyiz. Efendimiz anılırken: **“Fahr-i Âlem, Habîb-i Hudâ, Sultânü’l-Enbiyâ, İmame’l-Müttakîn, Seyyidi’l-Mürselîn...”** gibi sıfatlar kullanılmıştır ve her anılıştta salât-ü selâm eklenmiştir.

Şimdi bizim yaptığımız gibi “Hazret-i Peygamber (s.a.v) ” şeklinde hiç değil...

Yani salât-ü selâmın tamamını yazmaya eriniyoruz da başından **“Sav gitsin!”** diyoruz. Her şeyimiz kırık dökük, öyle olunca da bir türlü belimizi doğrultamıyoruz.

Bir gün Benî Temîm’den yetmiş veya seksen kişi kadar bir heyet gelmişti. Öğle sıcağında mescide girmişlerdi, Allah’ın Resûlü henüz uyuyordu. Edeb ölçülerini bilmediklerinden, “Yâ Muhammed! Bizim yanımıza çık!” diye bağırdılar, yani herhangi bir insana seslenir gibi nida etmeleri uygun değildi. İşte Allah Azze ve Celle:

“Birbirinize yüksek sesle çağırdığınız gibi O’na da yüksek sesle çağırmayınız. Sonra amelleriniz boşa gider de farkında

olmazsınız.”^[23] buyurdu.

Araplar, birbirlerini isim ve künyeleriyle çağırmayı severlerdi. Güzide sahâbîler dahi, muhatabın hoşlanacağı lâkap ve künyelerle birbirlerine hitap ederlerdi. Evet bu, kendi aralarında gayet normal idi. Amma, Âlemlere Rahmet olan ve yaratılmışlar içinde hiçbir dengi bulunmayan Allah Sevgilisi’ni, böyle ismiyle, birbirlerini çağırdıkları gibi çağırarak, her zaman saygı ve ihtirama layık zâta hürmetsizlik olacağından, bu türlü hitap menedilmiştir.

Yine bazı hadîs-i şeriflerde Cebrail (Aleyhisselâm) ’ın İnsanlığın Efendisine mübârek ismiyle hitap ettiği görülür. Fakat bu, bir hikmete, bir maslahata dayanır. Şöyle ki:

Cebrail, çok kere bir insan suretinde zuhur eder, Allah’ın Resûlü ile konuşur ve kalkar giderdi. Yani, insanlar O’nun Cebrail olduğunu bilemezlerdi. O da bir çöl bedevisi gibi davranır, Efendimize, “Yâ Muhammed!” diye hitap ederdi. Böylece O’nu hiç kimse tanıyamazdı.

^[22] Fethu’l-Kadir: 8/88.

^[23] Hucurat: 2.

Hucurat: 2.

Fethu’l-Kadir: 8/88.

“Birbirinize yüksek sesle çağırdığınız gibi O’na da yüksek sesle çağırmanız. Sonra amelleriniz boşa gider de farkında olmazsınız.” buyurdu.

Hanefî âlimleri bu mübârek hadîsi esas alarak, müzik aletleriyle eğlenmenin harâm olduğunda ittifak etmişlerdir.”

RAVZÂ-İ PÂKÎ'DE ÂDÂB

*Ancak yaşayan bilir. Sorma bana nasıl bu?
Canda, tende, gönülde bir tılsımlı fasıl bu!
Güzel Cennet burada, gül zambak burada hep:
Dünya dolu saâdet: Asıl budur, asıl bu!..*

Saâdet arayanların kuşlar gibi uçarak koştığı çiçek âlemi Ravzâ... Yani Nebîler Sultanı'nın mübârek kabirleri. Yine o gül ve cennet kokulu Mescid-i Nebevi'de âdâba riâyet gerekir. Varlığın Nûru (aleyhissalâtu vesselâm) buyuruyorlar ki:

“Vefâtımdan sonra beni ziyâret eden, hayatımda ziyâret etmiş gibidir.” [24]

Resûl-i Ekrem Efendimize hayatında iken gösterilen hürmet ve tazimin burada da aynen gösterilmesi dinî vecibedir.

Âlûsî'nin beyânına göre, İslâm ulemâsı, Nebîler Serveri hayatta iken yanında yapılması yasak olan şeyler, vefatından sonra da yasak olduğu için, kabr-i şerifleri yanında bulunurken veya hadîs okurken yüksek sesle konuşmak, bağırıp çağırmak yasak olduğu kanaatine sahiptir.

Hâtemü'l-Enbiyâ'nın, Hâk-i Pâyine yüz sürerken, sanki hayatta imiş gibi bir tavır takınmak, O'na karşı aşk ve hürmetin tezâhürüdür. Hatta O'nun mübârek beldesinde yani Medîne-i Münevvere'de gönül gönül titremek ve hep huzur halini muhafaza etmek bir vefâ borcudur.

Şunu hiç akıldan çıkarmamak gerekir ki, orası herhangi bir mekân değildir. Nazargâhı İlâhî'dir. Nâbî'nin dediği gibi:

*“Sakın terk-i edebten kûy-i Mahbûb-i Hudâdır bu
Nazargâh-ı İlâhîdir, makâm-ı Mustafâ'dır bu!”*

İmam Mâlik hazretleri, Nebîler Serveri'ne hürmetinden dolayı gusledip güzel kokular sürünür, kürsüye oturur, sonra söze başlardı.

Yani Allah'ın Muhterem Nebîsi (aleyhissalâtu vesselâm) hayatta imiş gibi O'nun beldesine hürmet ve tazim gösterirdi. Üzülerek ifade

edeyim ki, hacılarımız çok kerre işin farkında olmadan aşırı gidiyorlar, hatta Mescid-i Nebvî’de birbirleriyle sohbete dalıp güldükleri dahi oluyor. Yine Sultan Nebî’nin mübârek kabri ile minberi arasında namaz kılabilmek için müslümanların birbirlerine cefâ etmesi de âdâba ve İslâm kardeşliğine aykırıdır. İbadetlerde ihlâs ve niyet mühimdir. Müslüman kardeşini kendi nefesine tercih etmen kemâl alâmetidir.

Âlemde Mekke-i Mükەرreme’den sonra, Medîne-i Münevvere’den daha faziletli bir şehir yoktur. Çünkü, Hâtemü’l-Enbiyâ’nın mübârek bedenleri orada medfûndur. Sahâbîleri oradadır. Arş-ı Kerim’in gölgesi de oradadır.

Varlığın Sebebi olan Cenâb-ı Mustafâ (sallâllahu aleyhi ve sellem) :

“Mâbeyne kabrî ve minberi, ravzatün min riyazı’l-cenneti ve minberî alâ havdın/Kabrim ile minberim arası cennet bahçelerinden bir bahçedir, minberim havzın üzerindedir.”^[25] buyurmuşlar ve yine:

“Benim şu mescidimde bir namaz, Mescid-i Harâm’dan başka bütün mescidlerde kılınan bin namazdan daha hayırlıdır!”^[26] demişlerdir.

Bütün bunlar ne güzel şeylerdir, ne büyük rahmet ve nîmettir. Ne var ki âdâb ve erkânına uymak, gözü yaşlı ceylanlar gibi olmak gerekir

Mü’min, O’nu canından daha aziz bilecek, nefsinden ve her şeyinden ziyade sevecek, O’nun yoluna baş koyacaktır. İki âlemin saâdeti ancak böyle kazanılır.

O’nu ne türlü sevmek gerektiğini şu hâdisede görmek mümkün:

Bir gün Hazret-i Ömer (radıyallahu anh) :

“Yâ Resûlallah,” dedi, “seni ben nefsimden başka her şeyden daha ziyâde seviyorum.”

Varlığın Nûru:

“Hayır, yâ Ömer,” buyurdu, “Sen beni nefsinden de fazla sevmedikçe îmânın tamam olmaz!”

Ömer bu, hiç durur mu? O lahzâ gönül pınarı çağladı da dedi ki:

“Vallahi, ey Allah’ın Resûlü, şimdi sen bana iki yanımdaki nefsimden daha Sevgilisin!”

Buyurdular ki:

“İşte oldu yâ Ömer!”

Cenâb-ı Faruk, O'nu öyle bir aşkla sevmiştir ki irtihâl-i Nebî vuku bulduğunda sırt üstü yere düştü ve kendini kaybetti.

Resûl-i Kibriya'yı sevmek, sadece "O'nu seviyorum" demekle, gönül cihanında neşvünemâ bulmaz.

İllâ ki, O'nun emir ve yasaklarına riâyet etmek. Sünnet-i Seniyye'sine sarılmak lazımdır.

Hiçbir şeyde O'na muhalefet düşünülemez. Çünkü O'na itaat, Allah'a itaattir. O'na isyan, Allah'a isyandır.

Evet:

*Kur'ân her şeyi söyler, açık ve net bize,
O'na râm olmadıkça, yok gül, yok cennet bize!*

Kur'ân-ı Kerîm, Peygamberi Zîşân'a itaati Allah'a itaat saymıştır. İsyân da öyledir. Ve Allah Teâlâ'nın sevgisine, rahmetine, rızâsına ermenin ilk şartı da budur. Yüce Yaratıcı, bütün Âdemoğluna şöyle ferman buyurmaktadır:

"(Resûlüm!) De ki: Eğer siz Allah'ı seviyorsanız, hemen bana uyun ki, Allah da sizi sevsin."^[27]

Ne yazık ki, kafası olup da akli olmayan adamlar, onun bunun izindeyiz diye ömürlerini hebâ ederler ve bir ömür boyu şeriata taş atarlar.

Böyle bir gecenin hayırlı sabahı olur mu?

Tevbe etmedikleri takdirde Allah Teâlâ böyle kimselerin yüzüne bakar mı?

Âlemde gam seline değirmen olmak buna derler....

^[24] Taberâni ve Darekutni.

^[25] Buhâri ve Müslim.

^[26] Buhâri ve Müslim

^[27] Âl-i İmrân: 31.

"Vefâtımdan sonra beni ziyâret eden, hayatımda ziyâret etmiş gibidir."

"(Resûlüm!) De ki: Eğer siz Allah'ı seviyorsanız, hemen bana uyun ki, Allah da sizi sevsin."

"Mâbeyne kabrî ve minberi, ravzatün min riyazı'l-cenneti ve minberî alâ havdın/Kabrim ile minberim arası cennet

bahçelerinden bir bahçedir, minberim havzın üzerindedir.”
buyurmuşlar ve yine:

Buhâri ve Müslim.

Taberânî ve Darekutnî.

Âl-i İmrân: 31.

Buhâri ve Müslim

“Benim şu mescidimde bir namaz, Mescid-i Harâm’dan başka bütün mescidlerde kılınan bin namazdan daha hayırlıdır!”
 demişlerdir.

İSMİ ŞERİFLERİ ANILINCA SALÂT OKUMAK

Edeblerden biri de Nebîler Nebîsi (aleyhissalâtu vesselâm) 'nin mübârek isimleri anıldığında salât-ü selâm okumaktır. En meşhur isimleri: **Muhammed, Mustafa, Ahmed, Mahmud...** Kavminin arasında ise **“El-Emîn”** olarak anılıyordu.

Cihan bahçesi O'ndan daha emîn ve O'ndan daha güzel bir insanı görmemiştir. Çünkü O, bütün âlemlerin yaratılışına sebeptir ve bütün âlemlere rahmettir. Melekler bile bu rahmetin içindedir. Artık O'na salât-ü selâm etmek bir vefa borcudur. Kuru dallar üstünde kırmızı güller Yaratın Yüce Allah da Ona salât-ü selâm etmemizi, O'nu hep hayırla anmamızı istemektedir. Şöyle ki:

“Şüphesiz ki Allah ve Melekleri, Peygamber'e çok salât (ve tekrîm) ederler. Ey îmân edenler, siz de O'na salât edin, tam bir teslimiyetle de selâm verin!” [\[28\]](#)

Bu mübârek âyet-i kerîmedeki emir gereğince her mü'mine ömründe bir defa Nebîyy-i Zîşân'a salavât-ı şerife okuması farzdır.

Kâinatın Efendisi'nin mübârek ismi anılınca ve o ismi her işitişte salâtı tekrarlamak sahih görülen kavle göre vâcibtir. Namaz içinde Nebîyy-i Muhtereme salât okumak, Hanefî mezhebine göre sünnettir. Son oturuşta 'Tahiyyât'tan sonra, selâmdan önce bu salât okunur.

Salât-ü selâmın pek çok çeşitleri vardır. Kişi dilediği kelimelerle Peygamber-i Zîşân (sallâllahu aleyhi ve sellem) 'a Allah Teâlâ'dan rahmet dileğinde bulunabilir. En kısa ve en kolayı:

“Allahümme salli alâ seyyidinâ Muhammed” demektir.

Daha nice güzel ve mânâlı kelimelerle tertip edilmiş salât-ü selâmlar da vardır.

Abdüsselâm demiştir ki:

“Bizim, Peygamber sallâllahu aleyhi ve sellem'e salât etmemiz, bizden O'na –hâşâ- bir şefaât değildir. Çünkü bizim gibiler öyle bir Zât-ı Kerîme asla şefaât edemezler. Fakat Cenâb-ı Hak bize in'am

ve ihsan edene iyilikle mukabele etmemizi emir buyurduğu ve Resûl-i Muhterem sallallâhü aleyhi ve sellem'e edilen salât ve duâyı aczimize nazaran ve lütfen kâfi gördüğü içindir ki bu vazifemizi ifâyâ son derece çalışmalıyız.”[29]

Demek ki, İslâmî Âdâb'dan biri de İki Cihanın Saâdet Güneşi Efendimize çok çok salat etmektir. Bizim salât ve selâm göndermemiz yine kendi menfaatimizdir. Yoksa Âlemlere Rahmet olan Nebî (aleyhissalâtu vesselâm) 'nin bizim gibi noksan insanların şefaatine ihtiyacı yoktur. Halbuki bütün beşerin O'na ihtiyacı vardır.

Allah Teâlâ'nın Nazlı Nebîsi buyuruyorlar ki:

“Kim bana bir salât getirirse, Allah ona on salât getirir (yani onu on rahmetle anar) , on hatası silinip atılır ve on derecesi yükseltilir.”[30]

“Men sallâ aleyye elfe merretin lemyemût hattâ yerâ mekadehu mine'l-cenneti/Kim bana bir günde bin defa salât getirirse cennetten yerini görmedikçe ölmez.” [31]

Yani öldüğünde cennete gider ve ebedî saâdet yurdunda mekân tutar. Allah Teâlâ'nın iyiliklere verdiği mükâfatın en azı ondur. Bir iyiliğe on misli hayırla mukabele edilir. İnsan cenneti de cehennemi de burada kazanır.

Yine diğer peygamberlere de selâm etmek İslâmî edeblerdendir. Zira onlar da Allah Teâlâ'nın mübârek kullarıdır. Ve onlar da insanlara hidâyet rehberi olarak gönderilmişlerdir.

Meselâ: İsimlerinin sonuna “İbrahim aleyhisselâm, Musa aleyhisselâm, İsâ aleyhisselâm...” gibi hürmet ifade eden kelimeler eklenmelidir.

*Benim hasret çölünde nicedir pişti derim,
Sana binlerce selâm olsun, ey Peygamberim!*

[28] Ahzâb: 56.

[29] Ku'rân-ı Hakim. H. Basri: 2/721.

[30] Nesai.

[31] Tergîb ve Terhîb.

“Men sallâ aleyye elfe merretin lemyemût hattâ yerâ mekadehu mine'l-cenneti/Kim bana bir günde bin defa salât getirirse cennetten yerini görmedikçe ölmez.”

“Bizim, Peygamber sallâllahu aleyhi ve sellem’e salât etmemiz, bizden O’na –hâşâ- bir şefaât değildir. Çünkü bizim gibiler öyle bir Zât-ı Kerîme asla şefaât edemezler. Fakat Cenâb-ı Hak bize in’am ve ihsan edene iyilikle mukabele etmemizi emir buyurduğu ve Resûl-i Muhterem sallallâhü aleyhi ve sellem’e edilen salât ve duâyı aczimize nazaran ve lütfen kâfi gördüğü içindir ki bu vazifemizi ifâyâ son derece çalışmalıyız.”

Tergîb ve Terhîb.

Nesai.

Ku’rân-ı Hakim. H. Basri: 2/721.

Ahzâb: 56.

“Kim bana bir salât getirirse, Allah ona on salât getirir (yani onu on rahmetle anar) , on hatası silinip atılır ve on derecesi yükseltilir.”

“Şüphesiz ki Allah ve Melekleri, Peygamber’e çok salât (ve tekrîm) ederler. Ey îmân edenler, siz de O’na salât edin, tam bir teslimiyetle de selâm verin!”

YAZI ÂDÂBI

Nebîyy-i Muhterem (sallallâhü aleyhi ve sellem) Efendimiz anıldığında salât getirmek nasıl bir vecibe ise, mübârek isimleri yazıldığı zaman da ismin geçtiği yerlerde salât yazmak gerekir. Ne var ki, şimdi hemen bütün yazarlar, çizerler, hocalar, hacılar bir (A) harfi, veya (SAV) , yahut sadece (S) işareti koyarak güya salât-ü selâm etmiş oluyorlar.

Evet, belki bu da olur. Fakat, edebe uygun olanı ve bizden istenileni salâtın tamamının yazılmasıdır. “Sallallâhü aleyhi ve sellem” veya “aleyhissalâtu vesselâm” ya da sadece “aleyhisselam” gibi hem bir duâ, hem hürmet ifâde eden kelimeler yazmak, bir vefâ ve güzel bir temennidir.

Bu hususta Allah Resûlü’nün bize emirleri de vardır. Buyuruyorlar ki:

“Kim herhangi bir kitapta benim üzerime salavât-ı şerife getirirse, yani salavât-ı şerifeyi kitaba yazarsa, ismim orada kaldığı müddetçe melekler o adam için istiğfâr ederler!” [\[32\]](#)

Bu inceliğe ecdâdımızın çok çok dikkat ettiğini görüyoruz. Osmanlı âlimlerinin eserlerinde Efendimize hitap şekli de fevkalâde güzel.

“Habîb-i Huda, Sultânül-Enbiyâ, Fahr-i Âlem, Nebîyy-i Muhterem, Seyyidi’l- Mürselîn, Hâtemü’l-Enbiyâ...” gibi. Ve her ismin sonunda da mutlaka (sallallâhü aleyhi ve sellem) diye salât etmeyi bir vecibe bilmişlerdir. Bu sayede Allah Teâlâ’nın rahmeti ve bereketi üzerlerinden eksik olmamıştır.

Araplara bu mevzuda gıpta etmekteyim. Efendimizin ismini andıkları zaman hemen salât okuyorlar. Yüz kere ansa, yüz kere salât okuyor. Hadîs kitaplarında her hadîs-i şerifin başında yine salât-ü selâm vardır.

Sahâbe-i Güzîn (Allah onlardan râzı olsun) , hadîs rivâyet ettiklerinde önce İnsanlığın Efendisine selâm ederler, sonra hadîs-i şerifi naklederlerdi.

Bana, “Sen niye bazı kitaplarında buna riâyet etmiyorsun?” diyecek olursanız. **“Ben mürettiplerin gadrine uğruyorum. Çünkü onlar da (AS) , (SAV) gibi işarete alışmışlar.”**

Bizim salât ve tekrîmimizin başını gözünü kırıyorlar. Yani bu dert hepimizin.

Yine Lafzâ-i Celâl yazılırken de bu ihmal vardır. Allah ism-i şerifinin sonuna hemen bir işaret (CC) konuveriyor. Halbuki aslı yazılsa edebe daha uygundur.

[32] Taberânî.

Taberânî.

“Kim herhangi bir kitapta benim üzerime salavât-ı şerife getirirse, yani salavât-ı şerifeyi kitaba yazarsa, ismim orada kaldığı müddetçe melekler o adam için istiğfâr ederler!”

NASIL SALÂT EDELİM?

Ka'b İbnu Ucre (radiyallahü anh) 'den nakil: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) yanımıza gelmişti:

"Ey Allah'ın Resûlü," dedik, "Sana nasıl selâm vereceğimizi öğrendik. Ama, nasıl salât okuyacağımızı (henüz bilmiyoruz) ."

Bunun üzerine Rahmet Nebî (sallallâhü aleyhi ve sellem) şöyle söyleyin buyurdu:

"Allahümme salli alâ Muhammedin ve alâ âl-i Muhammedin kemâ salleyte alâ İbrâhîme inneke Hamîdun Mecîd. Allahümme bârik alâ Muhammedin ve alâ al-i Muhammedin, kemâ bârekte alâ âl-i İbrâhîme inneke Hamîdun Mecîd."

Yani, namazların sonunda okuduğumuz salâtı tâlim buyurmuş oldular. Allah Teâlâ ve meleklerin Nebîyy-i Muhterem'e salât etmesi, meleklerin Resûl-i Ekrem lehinde istiğfâr etmesi, Yüce Allah'ın da rahmetine mazhar kılması demektir.

Seyyid Şerif'e göre: "Salât", Allah Teâlâ'dan rahmet, meleklerden istiğfâr, mü'minlerden hayır duâdır.

İslâm ulemâsı daha bir nice te'vilde bulunmuşlardır. Hepsi de birbirinden güzeldir. Beyzâvî: *"Allah'ın Resûlüne salât, O'nun şerefini izhâra ve şânını tazim ve tekrîme itinâdır."* demiştir.^[33]

Duâ ve selâmlarımızdan O'nun ehl-i beytini ve sahâbîlerini de eksik etmememiz gerekir. Efendimize "salât" sual edildiğinde diğer bir rivâyette şöyle demişlerdir:

"Allahümme salli alâ Muhammedin ve alâ ezvâcihi ve zürriyyetihi kemâ salleyte alâ İbrâhîme ve bârik alâ Muhammedin ve alâ ezvâcihi ve zürriyyetihi kemâ bârekte alâ İbrâhîme inneke Hamîdun Mecîd."

(Allah'ım! Muhammed'e, zevcelerine ve zürriyetine rahmet kıl, tıpkı İbrahim'e rahmet kıldığın gibi. Yâ Rabbi! Muhammed'i, zevcelerini ve zürriyyetini mübârek kıl, tıpkı İbrahim'i mübârek kıldığın gibi. Sen övülmeye lâyıksın, şerefi yücesin) .^[34]

Ümmet-i merhumeye tavsiye edilen bir başka salâvat da İbn Mes'ûd (radiyallahü anh) 'un nakliyle gelmektedir.

Zaten salât ve selâmın hangi kelimelerle yapılacağı hakkında birbirine yakın; fakat, farklı rivâyetler vardır. Hepsi güzeldir. Cihan bağında elvan elvan açan güllere benzetebiliriz. Kişi hangi gülü seviyorsa onu koklayabilir. Hangi ağacın altında oturmak murat ediyorsa orada oturur. Yeter ki can toprağına Cenâb-ı Muhammed (sallallâhü aleyhi ve sellem) 'in muhabbet damlasını düşürmüş ola...

Salavât-ı Şerife şudur:

“Allah’ım! Salâvatını, rahmet ve bereketini, Mürsellerin Efendisi, Muttakîlerin İmamı, Peygamberlerin Hâtemi Muhammed’den yana çevirip indir. (Zira) O, senin kulun ve Resûlündür. Hayrın öncüsü, iyiliğin önde yürüyen ve rahmet Peygamberidir.

Allah’ım! O’nu, öncekilerle sonrakilerin gıpta edeceği Makâm-ı Mahmud’a gönder.”^[35]

Bundan sonra namazlarda okuduğumuz salî ve bârikler ilâve edilmektedir.

Bir müslüman, Allah’ın Resûlü’nü ne kadar çok anıyor, O’na ne kadar çok salât ediyorsa, o nisbette Allah Teâlâ’nın rızâsına ve rahmetine mazhar olacaktır. Varlığın Sebebi olan Cenâb-ı Peygamber (aleyhissalâtu vesselâm) buyuruyorlar ki:

“Evlennâsi bîevmelkıyâmeti ekseruhüm aleyye salâten/Kıyâmet günü insanların bana en yakın olanı üzerime en çok salât (ü selâm) edenidir.”^[36]

Burada söz şiirin, şiir diliyle söyleyecek olursak ancak şöyle demek düşer:

*O Resül-i Zîşâna,
Salât-ü selam getir.
Ermek için ihsâna,
Salât-ü selâm getir!*

*Kalsın keder kalsın gam,
Bütün varlık O’na râm,
İstersen Hak’tan ikram.
Salât-ü selâm getir!*

Gâfille dostluğa kes.

*Anlamaz aşkı herkes.
Sen ömründe her nefes,
Salât-ü selâm getir!*

*Sever Nebî, sever Hak,
Yüzün olur kardan ak.
Şu naz etmeyi bırak,
Salât-ü selâm getir!*

*Bir bunda zevk, bunda kâr,
Semâdan rahmet akar.
Yolun cennete çıkar,
Salât-ü selâm getir!..*

[33] Kütüb-i Sitte: 6/133.

[34] Kütüb-i Sitte.

[35] İbn-i Mâce.

[36] et-Tâc.

“Evlennâsi bîyevmelkıyâmeti ekseruhüm aleyye salâten/Kıyâmet günü insanların bana en yakın olanı üzerime en çok salât (ü selâm) edenidir.”

İslâm ulemâsı daha bir nice te’vilde bulunmuşlardır. Hepsi de birbirinden güzeldir. Beyzâvî: *“Allah’ın Resûlüne salât, O’nun şerefini izhâra ve şânını tazim ve tekrîme itinâdır.”* demiştir.

(Allah’ım! Muhammed’e, zevcelerine ve zürriyetine rahmet kıl, tıpkı İbrahim’e rahmet kıldığın gibi. Yâ Rabbi! Muhammed’i, zevcelerini ve zürriyyetini mübârek kıl, tıpkı İbrahim’i mübârek kıldığın gibi. Sen övülmeye lâyıksın, şerefi yücesin) .

et-Tâc.

Kütüb-i Sitte: 6/133.

Kütüb-i Sitte.

İbn-i Mâce.

Allah’ım! O’nu, öncekilerle sonrakilerin gıpta edeceği Makâm-ı Mahmud’a gönder.”

SAHÂBE-İ GÜZÎNE KARŞI ÂDÂB

Varlığın Nûru (aleyhissalâtu vesselâm) Efendimize gönül kapılarını açan, O'nu candan, maldan, her şeyden daha aziz tutan bu aşk ve îmân kahramanlarını sevmek, onlara hürmet göstermek her mü'min için bir vefa borcudur.

Bütün beşer, kin diyarından din diyarına onların sayesinde gelmiştir. Onların yaptığını hiç kimseler yapamaz. Onlardan Allah Teâlâ râzı, Nebîyy-i Muhterem râzı, melekler râzıdır. Nebîyy-i Zîşân'ın lisaniyle; *“Her biri gökteki yıldızlar gibidir”*. Artık onların derecesine ulaşmak diğer insanlar için mümkün değildir. O ay yüzlü, o ince kalbli, o cömert, o vefâdar insanlara gökteki melekler bile gıpta eder.

Şu hâdiseye bakmak kâfi:

Bedir Cengi vuku bulduğu demlerdeydi. Rahmet Nebî (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki:

“Yer ve gök genişliğinde olan cennet için kalkın!”

O dem, Ensâr'dan Ümeyr b. Hemmam (radiyallahü anh) hemen ayağa kalktı ve dedi:

“Ey Allah'ın Resûlü, yer ve gök genişliğinde olan cennet için mi?”

Kâinatın Efendisi:

“Evet,” buyurdu, **“Cennet için kalkın!”**

Ümeyr hazretleri o lâhza şevkle doldu da dedi ki:

“Oh, oh, ohhh!”

Âlemin Fahri: **“Ey Ümeyr...”** buyurdu, **“Seni ‘oh, oh!’ demeye sürükleyen şey nedir?”**

Ümeyr hazretleri, dal üstündeki nazlı kuşlar gibiydi, yanağına tombul bir gülücük kondurup:

“Allah beni Sana fedâ kılsın, ey Allah'ın Resûlü,” dedi, “Allah'a yemin ederim ki, herhangi bir şey için değil, sadece şu cennetin ehlinde biri olmayı arzuladığımdan dolayı ‘oh, oh!’ diyordum!”

Yüreğinde bu büyük aşkı taşıyan büyük mücâhide Allah'ın Resûlü ebedî müjdeyi vermekte gecikmedi:

“Muhakkak ki sen onun ehlindensin!”

O dem Ümeyr hazretleri sarığından hurmaları çıkararak yemeye başladı. Sonra nidâ etti:

“Eğer bu hurmayı yiyip bitirinceye kadar benim hayatım uzarsa çok uzun bir hayattır!”

Ve hemen elindeki hurmaları yere fırlattı, kükremiş bir arslan gibi düşman saflarına daldı ve çarpışa çarpışa oracıkta şehid oldu.

İşte sahâbîler böyle bir îmânın ve aşkın sahibi idiler. Biz dünyayı nasıl istiyorsak, onlar da âhireti ondan bin misli daha ziyade aşkla istiyorlardı.

Müşrikler Cihan Peygamberinin mübârek başına taş atarken -evet öyleyken- Sahâbîler kendilerini O’na siper ediyordu. Hem sahâbîleri sevmek, hem Nebîler Nebîsi’nin Ehl-i Beytini sevmek ve hiçbirine dil uzatmamak gerekir. Ah nasıl yanayım ki, bazı kimselerin “Biz Ehl-i Beyti seviyoruz!” diyerek diğer sahabelere dil uzattıkları görülmektedir.

Yine içtihadî sebeplerden onların arasında vuku bulan bazı hâdiseler bizden hiç sorulmayacaktır. Ümmet cihanında öyle bir rüzgâr esip geçmiştir. Üzeri kabuk bağlamış bir yarayı neşter vurup kanatmak, bu asrın müslümanına bir şey kazandırmaz. Aksine, birlik ve beraberliğimizi zedeler, bizi düşmanlara yem haline getirir.

Bu hususta Nebîyy-i Zîşân’ın ümmetine ihtarı da vardır. Artık düşünmek ve titremek lâzım. Âlemde peygamberlerden sonra insanların en büyüğü **Hazret-i Ebû Bekir** (radiyallahü anh) ’dir ki, Nebîler Sultanı’na ilk îmân eden erkeklerdendir. Onun îmânı dağlardan daha ağırdır. Bütün insanların îmânı terazinin bir kefesine, Sıddık-ı Ekber’in îmânı da öbür kefesine konmuş olsa, O’nun îmânı yine ağır basar. Bütün kâfirler Allah’ın Resûlü’nü yalanlarken, O “Doğru söylüyorsun ey Allah’ın Resûlü” diyerek, elinde avucunda ne varsa İslâm’ın neşvünemâ bulması için harcamıştır.

Ben O’nun faziletlerini sayacak olsam, buna sayılar kâfi gelmez. Kerîm kitabında Rabbi O’nu övmektedir. Bir kul ki, O’nu Rabbi över, artık kim O’nun önüne geçebilir ki?

Ne desem?

*Sende hoş bir meyve yok, a adam, şu dut kadar,
Ona denk olmaz altın versen de Uhud kadar!*

O sahâbîler sarayının sultanı demiştir ki:

“Kibir ve gururdan sakının! Topraktan yaratılan, sonra tekrar toprağa dönüp kurtların yiyeceği, bugün canlı, yarın ölü insanın gururu nedendir ve kimedir?”

Evet, yarın öleceğini, kabre düşeceğini, hesaba çekileceğini düşünen insan geçmişe bühtan eder mi?

Sahâbî olmak cihetinden onların hepsi pek kıymetli insanlardır ve hürmete lâyıktır. Fakat kendi aralarında fazilet bakımından derece üstünlükleri de vardır. **Hazret-i Ebû Bekir** (Radiyallâhü Anh) 'den sonra **Hazret-i Ömer** (radiyallâhü anh) gelmekledir ki, adaletiyle insanlık âlemini hayran bırakmıştır. O kadar ki:

*“Yol üstünde bir karınca ezilse,
Yine Ömer mes’ûl hiç değil kimse!”*

Demiştir ve ömür boyu zulmün kapısını kapamış, mazlumun yanında olmuştur. Sonra, Hayâ ve Edeb İncisi **Hazret-i Osman** (radiyallahü anh) fazilet bakımından üçüncü sıradadır. Kendisinden meleklerin bile hayâ ettiği bu büyük halifeyi dillerine dolayan bazı bedbaht kimseler vardır. Halbuki O, hayatında cennetle müjdelenmiş, Allah ve Resûlü O’ndan râzı olmuştur. Rahmet Nebî (aleyhissalâtu vesselâm) , iki mübârek kızını O’na zevce olarak vermiş, kerimleri öldüğünde **“Kırk kızım olsa Osman’a verirdim,”** buyurmuştur.

Dördüncü sırada Allah’ın Arslanı ve İslâm’ın mücâhidi **Hazret-i Ali** (kerremallahü veche) vardır. Küçüklerden İslâm’ı ilk kabul eden O’dur. Hicret esnasında ölümü göze alarak Nebîler Nebîsinin yatağında yatmıştır. Ve Hayber O’nun eliyle fethedilmiştir. Fazilette O’nun başı belki bulutlara değer.

Bu dört büyük halifeden sonra, yine cennetle müjdelenen saâdet kadrosundaki sahâbîler fazilet bakımından bu ümmetin en büyükleridirler.

O güzîde insanları teraziye koyup tartmak, onlar hakkında eğri büğrü konuşmak, onları kin oklarına hedef etmek kat’iyyen câiz değildir.

Aziz ve Celîl olan Allah buyuruyor ki:

“(İslâm’da) birinci dereceyi kazanan Muhacirler ve Ensâr ile onlara güzelliikle tâbi olanlar (yok mu?) Allah onlardan râzı olmuştur. Onlar da Allah’dan râzı olmuşlardır. (Allah) bunlar için -kendileri içinde ebedî kalıcı olmak üzere- altlarından ırmaklar akan cennetler hazırladı. İşte bu, en büyük saâdetdir.”^[37]

Bir kuldân ki Allah Teâlâ râzıdır, bütün âlem ona düşman olsa ne gam! Düşmanlık eden ancak kendisine zarar vermiş, rahmetten uzaklaşmış olur. Ehl-i Sünnet caddesinde olmayanlardır ki, o büyük insanlara dil uzatır. Götürüp başını keskin kılıca vurmak ahmaklıktan başka nedir ki?

Resûl-i Ekrem (sallallâhü aleyhi ve sellem) :

“Ateş, beni görene veya beni göreni görene dokunmaz.” buyurmuşlardır. Ve yine:

“Muhâcirler için altından minberler vardır. Kıyâmet günü onların üzerine oturup korkudan emin olacaklardır.”

“Kim Ensârı severse Allah da onu sever. Kim de Ensâra düşmanlık ederse Allah da ona buğz eder.” demişlerdir.

Tekrar edecek olursak, **“Hulefâ-i Râşidîn”** denilen o güzîde zâtlar, sahâbîlerin faziletçe en üstünüdürler. Yani ümmet cihanında kimse onların eteğine erişemez.

Peşinden, cennetle müjdelenen diğer altı sahabe gelmektedir. Bunları takiben, Bedir Cengi’ne iştirak eden, Uhud Harbi’ne katılan sahabe, daha sonra, Hudeybiye Seferi’nde Nebîler Sultanı ile beraber olan, yani ağaç altında Âlemin Efendisine bey’at eden kahramanlar gelmektedir ki, Allah Teâlâ, onlardan râzı olduğunu âyet-i kerîme ile bildirmiştir.

Nihayetsiz olan Mülkün Seyyidi ve Kevser Havuzunun sâhibi de:

“Len yedhulennâre recülün şehide bedren vel Hudeybiyete/Bedir’de ve Hudeybiye (musâlahasın) da bulunan hiçbir adam ateşe girmeyecektir.” ^[38] buyurmuştur.

Bütün bunlar, o aşk ve î mân kahramanlarına karşı hürmet ve muhabbet beslememizi göstermektedir. Çünkü î mânlı ağızlara kötü söz yaraşmaz. Hem biz, onlar gibi cennet müjdesi de almış değiliz. Dağları aşan günâhlarla dolu bir adamın, Allah ve Resûlü aşkında pişen, can fedâ eden, gözü yaşlı ceylanlar gibi Hak korkusundan ağlayan ve bütün ömürlerince İslâm’ın bayraktarlığını yapan bu mübârek insanlara dil uzatmasından daha feci bir şey olamaz.

Hayret edilecek şey o ki, ilmi, irfanı bırak, daha bir sûreyi bile okuyamayan, Kur'ân-ı Kerim'den hâfızasında hiçbir şey olmayan kimselerin; hilâfet hususunda Hazret-i Muaviye'yi, hadîs-i şerif rivâyetinde Hazret-i Ebû Hüreyre'yi tenkid ettiklerini görmekteyiz.

Câhilin canı kuş olsa, âlemde konacak dal bulamaz. Onu hiçbir yuva barındırmaz. Câhillerden yüz çevirmek gerekir.

Yine ömründe yüzü bir kere Kible'ye dönmemiş, alnı bir kere secde görmemiş, bir defa mescide girmemiş kimselerin bu vadide söz söylemeleri şeytanı sevindirmekten başka nedir ki?..

İşte edeb bilmemek, haddini bilmemek, sonu düşünmemek buna denir.

Evet:

*Duymuyor sende kulak, söylüyorum çok sana,
Sünnete uymadıkça bir selâmet yok sana!..*

[37] Tevbe: 100.

[38] Feyz'ül-Kadir: 5/302.

“Len yedhulennâre recülün şehide bedren vel Hudeybiyete/Bedir’de ve Hudeybiye (musâlahasın) da bulunan hiçbir adam ateşe girmeyecektir.” buyurmuştur.

Tevbe: 100.

Feyz'ül-Kadir: 5/302.

“(İslâm’da) birinci dereceyi kazanan Muhacirler ve Ensâr ile onlara güzelliikle tâbi olanlar (yok mu?) Allah onlardan râzı olmuştur. Onlar da Allah’dan râzı olmuşlardır. (Allah) bunlar için -kendileri içinde ebedî kalıcı olmak üzere- altlarından ırmaklar akan cennetler hazırladı. İşte bu, en büyük saâdetdir.”

EBÛ HUREYRE

Söz buraya gelmişken Ebû Hureyre (radiyallahü anh) 'den birkaç kelime de olsa bahsetmemek vefâsızlık olur.

O, Yemen'in Devs Kabilesi'ndendi. Hicri 7. yılda İslâm ile şereflendi. Nebîler Sultanı ile 4 yıl bir arada kalma şerefine ve bahtiyarlığına nâil oldu.

Kendi yurdundan nûr şehri Medine'ye geldiğinde, İki Cihanın Efendisi (aleyhissalatu vesselâm) Hayber Seferi'ndeydi. Ebû Hureyre, derhal kuşlar gibi Hayber'e koştı ve kendisini Nebîyy-i Âhir zamanın huzuruna attı ve kelime-i şehâdeti heceledi. Varlığın Sebebi olan Cenâb-ı Peygamber:

“Adın nedir?” dedi.

“Abdüşşems!” diye karşılık verdi.

Rahmet Nebînin mübârek dudakları saâdetle kıpırdadı:

“İnsan Ay'ın, Güneş'in kulu olamaz; sen Abdurrahman'sın!”

Böylece yeni ismi de konulmuş oluyordu. Ne var ki O, daha çok Ebû Hureyre diye meşhur oldu.

Bu lâkabı alması da enfes:

Bir gün, Kâinatın Efendisi, O'nu kucağında taşıdığı kedilerle gördü, O'na **“Ebâ Hirr!”** diye hitap buyurdu, ondan sonra da hep **“Kedi babası”** mânâsına gelen **“Ebû Hureyre”** diye anıldı. Ve bu ismi pek severdi.

Artık ömür nefeslerinin incilerini Resûl-i Ekrem'in bastığı topraklara döktü. O'ndan gece gündüz ayrılmadı. Hâfızası mükemmeldi. Gecenin üçte birinde uyur, üçte birinde ibâdet eder, kalan üçte birinde de hadîs-i şerifleri heceleyip dururdu. Böylece, hem bir ilim, hem fakîh, hem hadis hâfızı olmuştu.

Yine saâdet günlerinden biriydi, Mescid-i Nebevî'de gönül gönül titreyerek Rabb-i Kerîm'ine duâ ediyordu:

“Allah'ım! Bana hiç unutmayacağım bir ilim nasib eyle!”

O dem, O'nun bu nidasını Nebîyy-i Muhterem duymuş ve mescidi gözyaşlarına boğacak bir şekilde:

“Allah'ım, âmîn!” demişti. [\[39\]](#)

Bir duâya ki Peygamber-i Zîşân (aleyhissalâtu vesselâm) “Âmîn!” der, artık bundan büyük devlet olur mu?

Yine bir başka gün, ta candan, ta yürekten çağıladı da:

“Yâ Resûlallah,” dedi, “senden duyduğum hiçbir şeyi unutmak istemiyorum!”

Varlığın Nûru derhal:

“Ridânı çıkar, yere yay!” buyurdu.

Ebû Hureyre hazretleri de öyle yaptı ve İki Âlemin Saâdet Güneşi, mübârek ellerini açıp duâ ettikten sonra, gâibden bir şeyle dolmuş gibi, ellerini getirip ridâyâ boşalttı. Tekrar emir buyurdu:

“Onu dür ve bağrına bas!”

Ve öyle yaptı. Sanki gök pınarları Ebû Hureyre’nin gönlünde karar kıldı. Ay yüzlü sahâbî, bu hâdiseyi hikâye ettikten sonra demiştir ki:

“Ridâyı dürdüm ve bağrıma bastım. Yemin ederim ki, artık bundan sonra Allah Resûlünden duyduğum hiçbir şeyi unuttuğumu hatırlamıyorum.” [40]

Evet, O’nun için bütün bunlar Allah Teâlâ’nın bir ikramı ve lütfudur. Çok az zamanda mânevi ilimlere mazhar olması, binlerce hadîs-i şerif rivâyet etmesi şaşılacak şey değildir. Herkes işinde gücünde çalışırken, kimi çarşıda alışveriş ederken, o karın tokluğuna Nebîler Sultanı’nın mübârek hizmetinde bulunuyor, O’ndan bir an bile ayrılmak istemiyordu.

İşte o aşk ve îmânla dolu büyük sahâbîye dil uzatmak derdine mübtela olanlar için bu tarafına nazar etmelidirler. Kadife koltuklarda oturup, türlü çeşit yemekler yiyip, konforlu mekânlarda ömür sürüp konuşmak kolaydır. Sen ömründe bir gün açlıktan bayıldın mı? Ebû Hureyre (radiyallahü anh) çok kere açlıktan sara tutmuş gibi yerlerde kıvranır, yine de bir yere gidip çalışmayı düşünmez, sadece ilmi ve Allah Resûlüne hizmeti gaye edinirdi.

Ben ancak: *“Edeb Yâhû!..”* derim.

Şu, ibret almak için kâfi değil mi? Hak ve Adalet Güneşi Hazret-i Ömer (radiyallahü anh) , onu çok severdi. Bahreyn’e vali tâyin etmişti.

İstanbul’umuzun manevi Sultanı **Ebû Eyyûb el-Ensârî** (radiyallahü anh) , kendisinden rivâyette bulunurdu:

“Bu nice iş? Sen, ondan evvel Müslüman oldun ve sen de Resûlullah’ın sahâbîsisin.” diyenlere karşı derdi ki:

“(A güzel insanlar!) O, bizim duymadıklarımızı duymuştur.”

Şanlı sahâbîlerin niceleri ve tabîînin büyükleri ondan hadîs rivâyet etmişlerdir. Hâsılı o, herkesin sevgilisi ve ümmetin iftihar ettiği ilimle dolu bir insandı. Geceler boyu başı kesik mumlar gibi yanar, canla başla Nebîler Serveri’nin hizmetine koşardı.

Ne desem?

*A bilgisiz, hünersiz, susmak var bugün sana,
Sahâbiye buğz etme, sonra, doğmaz gün sana!*

[39] Müstedrek: 3/508.

[40] Müslim, Fezâilü’s Sahabe: 159.

“**Allah’ım, âmîn!**” demişti.

“Ridâyı dürdüm ve bağrıma bastım. Yemin ederim ki, artık bundan sonra Allah Resûlünden duyduğum hiçbir şeyi unuttuğumu hatırlamıyorum.”

Müstedrek: 3/508.

Müslim, Fezâilü’s Sahabe: 159.

EFENDİMİZİN VERDİĞİ EDEB DERSİ...

Câhilin ağzı mürekkebin hokkası gibi karadır, ondan hikmetli bir söz çıkmaz. Câhillerle oturmak, harap mezarda oturmak gibidir. İşte böyle câhillerdir ki, peygamberlere bile dil uzatırlar. Nifâk alâmetlerinden biri de Sahâbe-i Güzîn hakkında uygunsuz söz söylemektir.

Mülkün Seyyidi ve Nebîlerin Serveri (aleyhissalâtu vesselâm) buyuruyorlar ki:

“Allaha Allaha fî eshâbî, Allaha Allaha fî eshâbî lâ tettehizûhüm garadan bâ’dî.../Allah Allah! Amanın Ashâbım hakkında söz söylemekten sakının. Allah, Allah! Amanın Ashâbım hakkında söz söylemekten hazer edin. Zinhâr benden sonra onları hedef almayın. Onları seven, beni sevdiği için sever; onlara buğzeden bana buğzettiği için buğzeder. Onlara eziyet veren, bana eziyet vermiş, bana eziyet verense Allah’a eziyet vermiş sayılır. Allah’a eziyet vereni de, Allah hemen cezalandırır.”^[41]

Evet, insanlar nice belalar gördü, cihan günleri ateş şimşekleri gibi yakıcı oldu, dünyada kan akmadık bir saat kalmadı, ne var ki Âdemoğlu ibret almayı bilmez.

Rahmet Nebî, sahâbîleri ile bizim aramızdaki farkı şu sözlerle ifâde buyurmaktadır:

“Ashâbım hakkında uygunsuz sözler söylemeyin. Eğer, sizden birinin Uhud Dağı kadar altını olsa ve bunun tamamını Allah yolunda infâk etse, bu, onların bir-iki avuçluk infâkına, hatta yarısına denk gelmez.”^[42]

Gökteki parlak yıldızla yerdeki çakıl taşı bir olmadığı gibi Sahâbî ile diğer insanlar da bir değildir. O cennetten gül toplayan eller nerede, biz neredeyiz?

A hünersiz avcı! Eğer attığını vurabiliyorsan, sen kendi nefesine bir ok at ve onu öldürmeye bak!.. Dünya hırsı ve şehvet ateşiyle

tutuşan, bütün d ş n cesi gece gündüz dünya olan bu belâlı nefis, senin başına çok işler açacaktır.

Evet:

Nefs mutmain olacak, erecek ki kemâle.

Ondan sonra kavuşmak cennete ve cem le!

[41] Tirmizi, Men k b: 58.

[42] Müslim ve Buhâri.

“Ash b m hakkında uygunsuz sözler söylemeyin. Eğer, sizden birinin Uhud Da ı kadar alt n  olsa ve bunun tamamını Allah yolunda infâk etse, bu, onların bir-iki avuçluk inf kına, hatta yarısına denk gelmez.”

Tirmizi, Men k b: 58.

Müslim ve Buhâri.

“Allaha Allaha f  esh b , Allaha Allaha f  esh b  l  tetteh z h m garadan b ’d .../Allah Allah! Aman n Ash b m hakkında söz söylemekten sak n n. Allah, Allah! Aman n Ash b m hakkında söz söylemekten hazer edin. Zinhâr benden sonra onları hedef almayın. Onları seven, beni sevdiği için sever; onlara bu zeden bana bu zetti i için bu zeder. Onlara eziyet veren, bana eziyet vermiş, bana eziyet verense Allah’a eziyet vermiş sayılır. Allah’a eziyet vereni de, Allah hemen cezalandırır.”

CAN ALICI LEVHALAR...

İnsanın başının iki âlemde de selâmet bulması, diline sahip olması ve onu bir hazine gibi muhafaza etmesi ile mümkündür. Hiç durmadan konuşan diller yarın konuşmaz olacak, yarını düşünmek ve hesabın dehşetinden titremek lâzımdır.

Varlığın Sebebi olan Cenâb-ı Peygamber (aleyhissalâtu vesselâm) , sahâbîlerine:

“Müslüman kimdir, bilir misiniz?” dediler.

Sahâbîler atıldı:

“Allahü veresûlühû/Allah ve Resûlü bilir!..”

Buyurdular ki:

“(Gerçek) **Müslüman, müslümanların, elinden ve dilinden emin olduğu kimsedir!**”

Bu defa sahâbîler sordular:

“Ey Allah’ın Resûlü, mü’min kimdir?”

Şu cevabı aldılar:

“(Gerçek) **mü’min, mü’minlerin mal ve canlarını kendisine emânet ettikleri kimsedir!**”

“Muhacir (hicret eden) kimdir?”

“**Kötülükleri terk edip onlardan uzaklaşan kimsedir.**”

“İslâm nedir, ey Allah’ın Resûlü?”

“**Kalbin, Allah için selâmet bulup, müslümanların da dilinden ve elinden selâmet bulmalarıdır.**”

İşte bunlar, İslâm âdâb ve prensiplerindendir. Bu güzel hasletlerle bezenen kimseler, muradının incisini elde etmiş, başı selâmet bulmuştur.

AHLÂK, AHLÂK...

Ahlâkımızın ufkunda kopan fırtınayı görünce, bir değil, bin defa “Ahh!..” etmek düşüyor bize.

Şimdi hâli görünüz:

Bir adam, Nebîler Sultanı'nın mübârek huzuruna geldi ve:

“Ey Allah'ın Resûlü,” dedi, “bana nasihat et!” buyurdular:

“Nerede olursan ol, Allah'tan kork!”

“Daha?”

“Kötülükten sonra hemen bir iyilik et ki, onu mahvetsin!”

“Daha, daha, ey Allah'ın Resûlü!”

“Halka iyi ahlâk ile muamele eyle!”

Bir başkası soruyor:

“İyi ahlâk nedir, ey Allah'ın Resûlü?”

Dediler ki:

“Sana darılan kimse ile görüşmen, seni mahrum edene vermen, sana zulmedenî affetmendir!”

Bu şartlar, ocağında ateşler kaynayan nefse çok ağır gelir, fakat işte erlik de budur.

İnsan bir kimseye iyilik yapsa, ondan hayır ve bereket görür; fakat, kendi nefsinin nazla safa ile besledikçe, nefsin durmadan kötülüğü emreder. Onun başını kalem gibi kesmedikçe insana dünyada rahat yoktur.

Güzel huyda, cömertlikte, şefkat ve merhamette, kahramanlık ve mertlikte, vefa ve ihsanda herkesten ileri olan Allah'ın Resûlü çok kerre şöyle duâ yaparlardı:

“Allah'ım! Ahlâkın en güzeline erişmek için bana yol göster. Zira en güzel ahlâkı bildirecek ancak Sensin! Yâ Rabbi! Fena ahlâkı benden uzak tut. Zira ahlâkın fenasını benden uzak tutacak ancak Sensin!”

Bir gece de sabaha kadar Rabb-i Kerîmine şöyle niyaz etmişti:

“İlâhî! Suretimi güzel yarattın, siyretimi (içimi) de güzelleştir!”

Kendisine sordular:

“Ey Allah'ın Resûlü! Bütün gece duâ ve niyazın hep iyi ahlâka dâirdi. Sebebi nedir?”

Buyurdular ki:

“Allah’ın müslüman kulu, ahlâkını güzelleştire güzelleştire nihayet güzel ahlâkı onu cennete sokar. Keza ahlâkını çirkinleştire çirkinleştire kötü ahlâkı onu cehenneme sokar. Müslüman kulun öylesi vardır ki, uykuda iken bile Allah tarafından yarlıganır!”

DİN NEDİR?..

Bir gün, herhangi bir adam, Kâinatın Efendisi'nin mübârek huzurundaydı. Ta gönülden çağıladı da:

“Ey Allah'ın Resûlü...” dedi, “din nedir?”

Buyurdular ki:

“Güzel ahlâktır!”

Adam, Nebîyy-i Zîşân'ın sağına geçip aynı suâli tekrar etti:

“Din nedir, ey Allah'ın Resûlü!”

Yine aynı cevabı aldı:

“Güzel ahlâktır!”

Adam, bu kerre de sol tarafına geçip aynı şeyi sordu. Yine İnsanlığın Efendisi:

“Güzel ahlâktır!” buyurdu.

Fakat, bu defa da arka taraftan gelip sordu:

“Din nedir, ey Allah'ın Resûlü?”

Âlemin Rahmeti (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki:

“Anlamıyor musun? (Din) güzel ahlâktır! O da, gücün yeterse, hiç kızmamaktır.”^[43]

Âlemde nice kızıp köpürenler vardır ki, sonunda kendi diktikleri nedâmet ağacının altında başlarına toprak saçarlar. Fakat artık o pişmanlığın kimseye bir faydası dokunmaz!

İki Cihan Güneş'i'nin insanlığa armağan ettiği ahlâk ve edebtendir ki, ümmeti içinde ay yüzlü mânâ kahramanları yetişmiştir.

İşte Resûl-i Kibriya'nın nûr neslinden biri:

Bir gün, gönlü kara adamın biri, İmam Zeynelâbidin hazretlerine sataştı. İleri, geri bir hayli atıp tuttu. O kadar, eğri büğrü konuştu ki, nihayet yorulup sustu. Ay yüzlü imam, onu sadece sükûnetle dinledi. Adamın sustuğunu görünce hemen ellerini açtı:

“Yâ Rabbi, yâ Rabbi,” dedi, “bu adamın bana isnat ettiği suç ve kusurlar bende varsa, beni islâh eyle ve beni bağışla. Eğer bende yoksa, bu adam, büyük günâh işledi, onu mağfiret buyur!”

Bu edeb, bu güzel ahlâk ve bu ulviyet karşısında taş kalbli adamın yumuşadığı ve gözlerinin bulutlar gibi yaşlar döktüğü görüldü.

Eğer İmam hazretleri ona karşılık verseydi onun derecesine inecek, belki de kavga çıkacaktı. İşte kötülüğe iyilikle muamele etmek ve İslâm'a yakışan âdâb...

Azîz ve Celîl olan Allah, Kerîm kitabında:

“Afva sarıl, iyiliği emret ve câhillerden yüz çevir!”^[44] buyurmaktadır.

Onun Muhterem Peygamberi de şöyle demiştir:

“Ekmelül mü'minine îmânen ahsenühüm hulûkan/Mü'minlerin îmânca en üstünü, ahlakça en güzel olanıdır.”^[45]

Şu cihan toprağında nice zühre yüzlü güzeller boy vermiş, nice yiğitler at sürmüş, nice Ferhat'lar dağlar delmiştir. Yarın herkes nedâmet duyacak, o güzelliklerden eser kalmayacaktır. Kalıcı olan güzel ahlâk ve sâlih amellerdir. İhlas ile yapılan az bir amel, ihlâssız yapılan çok amelden bin kat daha iyidir. Huysuz kişinin çok ibâdetine aldanmayın, kişi vardır ki, güzel ahlâkı sayesinde cennetleri satın alır.

Ahlâk ve edeble pırıldayan İslâm büyüklerine bakınız:

Bir gün, hırsızın biri, Ammar bin Yâsir (radıyallahu anh) 'in çadırına girdi, fakat yakayı eleverdi. Çırpındı ise de kurtulamadı. Onu hemen Ammar hazretlerinin huzuruna götürdüler ve çığlığı bastılar:

“A efendimiz, bu, bizim düşmanımızdır, elini kes!”

Cenâb-ı Muhammed (sallallâhü aleyhi ve sellem) 'in muhabbeti ile yürek dağlayan büyük sahâbî ılık gözlerini yükseklere kaldırıp:

“Hayır, dedi, “ben onun bu kusurunu gizleyeceğim! Umulur ki, bu sayede Allah Teâlâ da Kıyâmet günü benim kusurlarımı gizler!”

İşte Nebîler Nebîsinin hikmet tezgâhında dokunan edeb kumaşları. O'nun yetiştirdiği altın neslin âlemde bir benzeri yoktur.

Bir gün de, Fudayl bin İyad hazretlerinin kapısına bir kimse gelip:

“Ey Fudayl,” dedi, “haberin var mı, falanca senin haysiyetinle oynuyor!”

Kızmak, darılmak nerede? O ay yüzlü Mânâ Pîri şöyle buyurdu:

“Vallahi, ben bunu ona emreden şeytana kızıyorum!”

Ve hemen ellerini Allah'ın hacet kapısında açıp inledi:

“Allah'ım! Eğer o kulun doğru söylüyorsa, beni bağışla! Eğer yalan söylüyorsa onu bağışla!”

Ah nice yanayım? Allah Teâlâ bize acısın. Bugün, kinler, öfkeler, nefisler alevlenmiştir. Yarını düşünen yok... Hep kavga, hep gürültü, hep kan... Hep kendimize yazık ediyoruz!

Evet:

*Dünyaya bir hâl oldu: Pınar, kuyu değişti.
Bin türlü içki çıktı, beşer suyu değişti!
Ey erenlerin başı, ben niceye yanayım?
Şu mevsimlerin bile artık huyu değişti!*

İç gözlerine hikmet sürmesi çekilen şanlı sahâbî Ebû Hureyre hazretlerinden nakil:

“Kim Kıyâmet gününde Allah’ın kendisini şerefli bir makama erdirmesini ve derecesini yükseltmesini isterse; kendisine zulmedenî affetsin, kendisine vermeyene versin, kendisine gelmeyene gitsin ve kendisine câhilce davranana hilm ile muamele etsin!” [\[46\]](#)

İşte Fudayl hazretlerinin sergilediği tavır bu mübârek hadîsin hikmetine uygundur. İşte ahlâk ve edeb de budur.

Bir de Nebîler Nebîsi (aleyhissalâtu Vesselâm) inin cennet çiçeği torununa bakalım:

Bir gün, yine bir gönlü kara adam, Hazret-i Hüseyin (radiyallahu anh) ’in huzuruna geldi. Allah Resûlû’nün öpüp kokladığı, bazı kere de omzunda taşıdığı evlâdına atıp tuttu, çok çirkin sözler söyledi. Hazret-i Hüseyin hiç kızmadı:

“Ey kardeş,” dedi, “Eğer sözünde doğru isen, Allah Teâlâ seni mükâfatlandıracaktır. Şayet yalancı isen, bil ki, Allah’ın intikamı, benim senden alacağım intikamdan daha çok şiddetlidir.”

İnsanlık buna ne buyurur? Hâtemü’l Enbiyâ (aleyhissalâtu vesselâm) Efendimiz buyuruyorlar ki:

“Mîzâna giren (ve tartılan) şeyler içinde güzel ahlâk kadar ağır basan bir şey yoktur. Muhakkak ki güzel ahlâk sahibi, bununla oruç ve namaz sahibinin derecesine ulaşır.” [\[47\]](#)

Takvâ ve verâsı ile meşhur sahâbî Ebû Derda (radiyallahu anh) ’den:

Nebî (sallallâhü aleyhi ve sellem) :

“Yâ Ebâ Derda,” buyurdu, “İyi dinle (ve iyi belle) , sana yapılması kolay, Allah huzurunda ecir ve sevabı çok büyük iki

şeyi söylüyorum: Az konuşmak ve güzel ahlâktır.”^[48]

Hazret-i Enes'den nakil:

“Resûlullah (sallallâhü aleyhi ve sellem) Ebû Zer ile karşılaştığında O'na:

“Yâ Ebû Zer,” buyurdu, “sana yapılması başka işlerden daha kolay ve sevabı daha çok olan iki şeyi bildireyim mi?”

Ebû Zer derhal:

“Bildir, ey Allah'ın Resûlü!” dedi.

Buyurdular ki:

“Aleyke bihüsnü'l-hulukı.../Güzel ahlâklı olman ve (az konuşup) çok susmandır. Kudret ve iradesi ile yaşadığım Allah'a yemin ederim ki, insanlar, bunlar kadar güzel şeyle amel etmemişlerdir.”^[49]

Şimdi Ebû Zer hazretlerini görelim:

Bir gün, herhangi bir adam, O'nun karşısına dikildi de dedi ki:

“Ey Ebû Zer! Sen Muâviye'nin Şam'dan sürdüğü kimse değil misin? Eğer sende hayır olsaydı, seni sürmezlerdi. İşte sen öyle birisin!”

Nebîler Serveri'nden İslâm âdâb ve edebini öğrenen ve gönlü hikmet incileriyle dolan büyük sahâbî hiç kızmadı bile, tatlı tatlı gülüp:

“Ey Kardeş!” dedi. “Önümde sarı ve siyah bir yokuş var. Bu yokuşu selâmetle aşabilirsem, hakkımda söylediğin şey bana zarar vermez. Eğer aşamaz, cennete ve Allah'ın rızâsına ulaşamazsam, bu takdirde ben, senin söylediğinden daha kötüyüm demektir. Allah bize acısın!”

Ah ki, ahh! Dünya bizi değirmeninde öğütüyor, kinler ve nefisler bir nefes durmaksızın “Sen, ben” dâvası güdüyor ve ömürler hebâ oluyor. Sanki kabir kapısından girecekler biz değiliz! Nice gülen, nice oynayan insanlar vardır ki, onlar için kefenler dokunmuş, kabirler hazır edilmiştir. Fakat, haberleri yoktur.

^[43] Tergîb ve Terhîb.

^[44] A'raf: 199.

^[45] Câmiü's-Sağîr.

^[46] Ramuz el-Ehadîs: 2/401.

^[47] Tergîb ve Terhîb: 5/257.

^[48] Tergîb ve Terhib: 5/264.

[49] Tergîb ve Terhib: 5/280.

“Afva sarıl, iyiliği emret ve câhillerden yüz çevir!” buyurmaktadır.

“Aleyke bihüsnü’l-hulukı.../Güzel ahlâklı olman ve (az konuşup) çok susmandır. Kudret ve iradesi ile yaşadığım Allah’a yemin ederim ki, insanlar, bunlar kadar güzel şeyle amel etmemişlerdir.”

Tergîb ve Terhib: 5/280.

Tergîb ve Terhîb: 5/257.

Tergîb ve Terhib: 5/264.

Câmiü’s-Sağîr.

Ramuz el-Ehadîs: 2/401.

Tergîb ve Terhîb.

A’raf: 199.

“Mîzâna giren (ve tartılan) şeyler içinde güzel ahlâk kadar ağır basan bir şey yoktur. Muhakkak ki güzel ahlâk sahibi, bununla oruç ve namaz sahibinin derecesine ulaşır.”

“Kim Kıyâmet gününde Allah’ın kendisini şerefli bir makama erdirmesini ve derecesini yükseltmesini isterse; kendisine zulmedeni affetsin, kendisine vermeyene versin, kendisine gelmeyene gitsin ve kendisine câhilce davranana hilm ile muamele etsin!”

“Ekmelül mü’minine î mânânen ahsenühüm hulükan/Mü’minlerin î mânâca en üstünü, ahlakça en güzel olanıdır.”

“Anlamıyor musun? (Din) güzel ahlâktır! O da, gücün yeterse, hiç kızmamaktır.”

“Yâ Ebâ Derda,” buyurdu, **“İyi dinle (ve iyi belle) , sana yapılması kolay, Allah huzurunda ecir ve sevabı çok büyük iki şeyi söylüyorum: Az konuşmak ve güzel ahlâktır.”**

FAZİLET EHLİ

İnsan, cennet meyvesini bu cihan toprağında yetiştirecek, burada ektiğini Kıyâmet günü hazır bulacaktır. Yine insan ateşini de kendi eli ile götürecektir.

İşte misali:

Resûl-i Ekrem (sallallâhü aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

“Allah (azze ve celle) bütün insanları topladığında bir münâdi ‘Fazilet ehli nerede?’ diye nida edince az bir insan topluluğu çıkagelir ve koşarak cennete girerler. Onları melekler karşılayarak:

‘Sizi Cennete koşar görüyoruz, sizler kimlersiniz?’ derler. (Onlar da) :

‘Bizler fazilet ehliyiz!’ cevabını verirler. Melekler yine suâl ederler:

‘Faziletiniz nedir?’ Derler ki:

‘Bizler zulme uğrayınca sabreder ve bize kötülük yapınca da tevazu gösterirdik.’

(Meleklerin masûm dudaklarından şu kelimeler dökülür) :

‘O halde cennete giriniz, güzel davrananların mükâfatı ne güzeldir!’^[50]

^[50] Tergîb ve Terhîb: 5/280.

Tergîb ve Terhîb: 5/280.

‘O halde cennete giriniz, güzel davrananların mükâfatı ne güzeldir!’

TEMİZLİK ÂDÂBI

Bilirsiniz ki, ibâdetler bir kısım şartlara tâbidir. İnsanın bedeni, elbisesi, mekânı temiz olmadıkça namaz kılamaz. Kur'ân-ı Kerîm'in beyaniyle, **“Allah tevbe edenleri ve temizlenenleri sever.”**^[51]

Demek ki, Allah Teâlâ'nın sevgisine, rahmetine, rızâsına açılan kapılardan biri de taharettir. İnsan su ile bedenini, elbisesini nasıl pâk ediyorsa, tevbe ile de günâh kirinden kurtulması mümkündür. Gönül aynasındaki günâh kirlerini tevbe süngeri ile silmek ve nedâmet günü gelmeden pişmanlık duymak İslâmî âdâbtandır. Kibirlenen, maddî ve manevî temizliği aklına getirmeyen kimseler, gün gelir başlarına topraklar saçarlarsa, fakat artık o pişmanlığın faydası olmaz.

Dünya çemenine tertemiz düşen insanın giderken kapkara günâhlarla ebediyet yolculuğuna çıkması insanlığın şânına lâayık değildir. Bu sebeple yüce dinimiz bütün mensuplarını billur gibi tertemiz yapmayı murad eder.

Gusûl ve abdesti emreden âyet-i kerimelerde bu hakikat şöyle beyan edilmektedir:

“Ey îmân edenler, namaza kalkacağınız vakit yüzlerinizi ve dirseklerinize kadar ellerinizi yıkayın. Başınıza mesh edin, ayaklarınızı da topuklarınıza kadar yıkayın. Eğer cünüp iseniz boy abdesti alın.”^[52]

Demek ki temizlik, ibâdetlerin anahtarı ve birinci şartıdır.

1- Cismin temizliği,

2- Nefsin temizliği.

Meselâ, bir kâfir, Kelime-i Şehâdet getirip İslâm'a girdiğinde küfür pisliğinden arınmış olur. İşte bu, **bâtınî temizliktir**. Yani önce îmân. İmânsız bir adam ömür boyu sudan çıkmassa, en nadide sabunlarla yıkansa manen temiz olamaz. Ve gideceği yer cehennemdir.

Evet:

*İmândan mahrumiyet sıcak yarada kezzab,
Sonu gelmez nedâmet ve haşmetli bir azâb!..*

Îmânın kemâle ermesi, gönül toprağında neşvünema bulması, kalb, ruh ve ahlâkın temizliği ile mümkündür. Harâmların, günâhların, yalanların seller gibi çağıldığı bir zamanda tertemiz kalabilmek erlik ister.

İnsan dışını temizlediği gibi içini de pâk edecek ki tam tâhir olabilsin. Zira Yüce Allah:

“Muhakkak o nefsi temizleyen felâha ermiştir.”^[53] buyurmaktadır.

Yani günâhlardan, hatâlardan temizleyip takvâ ile terbiye eden, zikir ve şükürle feyizlendiren kimseler, korktuğundan emin, umduğuna nail olacaklardır.

Önce zâhirî temizlik. Bu temizlik gusûl abdesti ile tamam olur. Buna kısaca **“Hadesten tahâret”** diyoruz. Ki namazın şartlarından.

Hades iki kısımdır:

a) Küçük hades: Abdesti olmamaktır.

b) Büyük hades: Cünüb olmak, kadınların lohusa veya âdet hâlinde olmasıdır.

Erkek veya kadın, namaz kılacak bir müslümanın abdestsiz ise abdest alması, cünüb ise gusletmesi yani boy abdesti alması gerekir. Çünkü Allah Teâlâ: **“Eğer cünüb iseniz yıkanınız!”** buyurmaktadır.

Yine hanımların âdet hallerinden sonra yıkanmaları da kendi üzerlerine farzdır.

Allah'ın ve Resûlü'nün emri üzere temizlenilmedikçe ne namaz kılınır, ne Kur'ân-ı Kerim'e el sürülür, ne de Kâbe tavaf edilebilir.

Hadesten temizlenmenin âdâbı üçtür:

1- Abdest almak,

2- Gusletmek, yani boy abdesti almak,

3- Hastalık, su bulamama veya herhangi bir sebepten dolayı gusletmek mümkün olmadığı zaman bunların yerine teyemmüm etmek.

^[51] Bakara: 222.

^[52] Mâide: 6.

^[53] Eş Şems: 9.

Bilirsiniz ki, ibâdetler bir kısım şartlara tâbidir. İnsanın bedeni, elbisesi, mekânı temiz olmadıkça namaz kılamaz. Kur'ân-ı Kerîm'in beyaniyle, **“Allah tevbe edenleri ve temizlenenleri sever.”**

“Ey îmân edenler, namaza kalkacağınız vakit yüzlerinizi ve dirseklerinize kadar ellerinizi yıkayın. Başınıza mesh edin, ayaklarınızı da topuklarınıza kadar yıkayın. Eğer cünüp iseniz boy abdesti alın.”

Bakara: 222.

Eş Şems: 9.

Mâide: 6.

“Muhakkak o nefsi temizleyen felâha ermiştir.” buyurmaktadır.

NECÂSETTEN TAHÂRET

Necâset; dinen pis sayılan ve gözle görülebilen şeylere denir. İbâdete mâni teşkil edecek bu gibi pisliklerden temizlenmedikçe hiçbir ibâdet olmaz.

Akla ilk gelen şey:

- a) İstincâ (büyük abdestten sonra temizlenmek) ,
- b) İstibrâ (İdrardan sonra temizlenmek) .

İSTİNCÂ ÂDÂBI

İstincâ âdâbı, hem ibâdetin sıhhati, hem feyzi, hem de kabulü cihetinden mühimdir. İnsan âdâbına uygun şekilde tuvalete girdiğinde bile sevâb kazanabilir. Allah'ın Azîz Nebîsi (aleyhissalâtu vesselâm) , ümmetine her şeyi öğretmiş ve kendileri de misâl olmuşlardır.

Âlemde devlet topunu çelen, aşk ve iştiyâkta herkesi geçen Selman hazretlerinden nakil. Müşrikler ona:

“Peygamberiniz sizlere her şeyi hatta helâda oturma tarzını dahi öğretmiş, öyle mi?” diye sordular.

Selman (radıyallahü anh) :

“Evet,” dedi, “Nebî (sallâllahu aleyhi ve sellem) büyük abdest bozmak yahut su dökmek için (helâya girdiğimizde) Kible'ye dönmeyi, sağ elle taharet almayı, (su bulunmadığı zaman) üç taştan azı ile ve hayvan tezeği yahut kemik ile temizlik yapmayı bize yasakladı.”

Muhammed b. Sîrin (radıyallahü anh) 'den rivâyet edilmiştir:

Bir adam, Ebû Hureyre hazretlerine dedi ki:

“Bize, her hususta konuştun, abdest bozma hususunda da bir şeyler söyle.”

Bunun üzerine şanlı sahâbî şöyle dedi:

Resûlullah (sallallâhü aleyhi ve sellem) 'ı şöyle söylerken işittim:

“Kim müslümanların yolundan birine tuvaletini yaparsa, Allah'ın, meleklerin ve bütün insanların laneti o kişi üzerine olsun!”^[54]

Evet: Ana yollar herkesin geçeceği ve yakınında harabelerin bulunabileceği yerlerdir. İnsanların nefretini kazanacak şekilde yol üzerlerine ve ağaç gölgelerine, durgun sulara abdest bozmak men edilmiştir.

Demek ki, çevre temizliği dediğimiz şey, ilk olarak Kâinatın Efendisi tarafından başlatılmıştır. Ne yazık ki insanlar bundan gafildir. Bazı kimselerin hayran olduğu Avrupa, yıkanmayı ve tuvaleti bilmezken, yüce İslâm dinî abdest ve guslû farz kılmıştır.

Üzülerek ifade edeyim ki, İslâm'ın bizden istediği temizliği İslâm'a lââyık şekilde yerine getiremiyoruz. Halbuki müslümanın ayak bastığı yer çiçek bahçeleri kadar insana huzur vermeli ve her tarafından pırıltılar aksetmelidir. Bazı kere çevremizdeki ormanlara 'temiz bir hava alalım, yeşilliğin ve sessizliğin safasını sürelim' diye gittiğimizde öbek öbek çöp yığınları ile karşılaşırız. Adam pikniğe gelmiş yemeğini yemiş, karpuzunu soymuş, ne kadar pisliği varsa olduğu yerde bırakıp gitmiş... Böyle medenî (!) insan mı olur?

Yine nice kimseler var ki, tuvalete girer, bir tas su dökmeyi akıl etmez, pisliğini orada bırakır gider. Helâda insanları tiksindirecek şeyler bırakmak, âdâb bilmemekten ve gafletten ileri gelmektedir.

Ecdâda bir kere daha hayran oldum. Nereye gitse, bir çeşme, bir abdest yeri, bir namazgâh mutlaka yapmıştır. Ormanda bile namazgâh inşâ edilmiştir. Çünkü müslüman namazsız olamaz, ömründe bir kere yüzü Kible'ye dönmemiş adamlardan bu memlekete ne fayda gelir ki?..

Hiç hayret etmez misiniz ki, ormanın ta derinliklerinde karşınıza bir heykel çıkıverir. Ecdad mermer sütundan namazgâhlar yaparken, evet öyleyken, bazı kafalar orman içine bile yine kodaman bazı kafaların kellesini koymuştur.

Şeytanı sevindirmek bu kadar olur.

[54] Tergîb ve Terhîb.

Tergîb ve Terhîb.

“Kim müslümanların yolundan birine tuvaletini yaparsa, Allah'ın, meleklerin ve bütün insanların laneti o kişi üzerine olsun!”

TUVALETE GİRME ÂDÂBI

Helâya girmeden önce hafifçe: **“Allah’ım! Pislikten ve şeytanların şerrinden sana sığınırım!”** diye duâ edilir. Helâya evvelâ sol ayağı atarak girilir, sağ ayağı atarak çıkılır.

Helâda kıbleye doğru oturmak mekruhtur. Ön ve arka kıble cihetine dönük olmamalıdır. Yine dışarıda da buna dikkat etmek gerekir. Rüzgâra karşı idrar etmek, bir özür bulunmadıkça ayakta su dökmek, karınca ve sair haşarat deliklerine, abdest alınacak veya gusledilecek mahallere abdest bozmak uygun değildir.

Yine yol üzerine, camilerin civarına, kabristana, durgun ve akar sulara, ırmak kenarlarına, ağaç altlarına, insanların görüp tiksinecekleri mekânlarda abdest bozmak kâmil bir müslümana yakışmaz ve âdâba aykırıdır.

İnsana sıkıntı veren şeyden kurtulup temizlendikten sonra, yine temiz bir bez veya tuvalet kâğıdı ile kurulanmak gerekir. Tuvaletten çıkarken sağ ayak ile çıkılıp peşinden şöyle duâ okunur: **“Elhamdülillâhillezî ezhebe annî’l-ezâ ve âfânî/Bana sıkıntı veren şeyleri gideren ve afiyet bahşeden Allah’a hamdolsun!”**

İstibrâ; idrar yaptıktan sonra mevcut akıntı ve sızıntının kesilmesinin beklenilmesidir. Bunu yapmak vâcibtir. İdrar sızıntısı herkesten gelebilir. Ancak bazı kimselerde çabuk kesilir, bazılarında ise biraz devam eder. Tehlike yaşlılarda daha fazladır. İhtiyarlar gençler gibi olamaz, sık sık idrara çıkmaları ve idrarlarını tutamamaları düşünülürse çok dikkat gerekir. Tuvaletten çıkar çıkmaz hemen abdest almak bu yüzden mahzurludur. İnsan abdest alır, fakat sonradan bilmeden akıntı gelir ve o abdest gider. Abdestsiz kılınan namaz da namaz olmaz.

Tuvalet sonrası ellerin bol su ve sabunla güzelce yıkanması, temizliğe dikkat edilmesi insanın ömrüne ve rızkına berekettir.

Tuvalette konuşmak, zikretmek, selâm almak, ezan okunuyorsa müezzinin sözlerini tekrarlamak, aksırdığında “Elhamdülillah” demek âdâba aykırıdır.

Ayakta su dökmek şiddetle yasaklanmıştır. Kabir azabının sidikten sakınmayanlara isabet edeceği Efendimiz tarafından haber verilmiştir.

Şu Hadîs-i Nebevi, ibret alabileceklere kâfidir. Ebü Hureyre (radıyallahü anh) den nakil:

“Resûlullah (sallâllahu aleyhi ve sellem) ile birlikte yürüyorduk. İki kabrin yanına varınca durduk. Birden mübârek rengi değişti. Öyle ki gömleğinin kolu titredi:

“Yâ Nebîyyallah,” dedik, “sana ne oldu?”

Buyurdular ki:

“Benim duyduğumu duymuyor musunuz?”

“(Hayır!) Ey Allah’ın Resûlü! Ne oldu?”

“Bu iki adam kabirlerinde küçük bir hatadan dolayı şiddetli azab görüyorlar.”

“Nedir o?”

“Birisi sidikten kaçınmazdı. Diğeri de diliyle insanları incitir ve onların arasında koğuculuk yapardı.”

Rahmet Nebî sonra iki hurma dalı istediler ve her mezara birer tane diktiler. “Bunun onlara faydası olur mu?” diye sordüğümüzda şu cevabı verdiler:

“Evet, yeşil kaldıkça onların azabını hafifletir.” [55]

Çiçekler, çemenler, ağaçlar, yapraklar, bildiğimiz, bilmediğimiz her şey Allah Teâlâ’yı zikreder. Kabirlerin üzerinde boy veren nebatlar da zikredeceğinden kabirde yatan insana faydası dokunur.

Demek ki sidikten şiddetle sakınmak ve temizlenmek lâzımdır. En mükemmel temizlik su ile yapılan temizliktir.

[55] Tergib ve Terhib. Tahâret babı.

“Evet, yeşil kaldıkça onların azabını hafifletir.”

Tergib ve Terhib. Tahâret babı.

ABDEST

Tıpkı namaz ve oruç gibi abdest de müslümanlara farzdır. Zira abdest olmadıkça namaz kılınmaz. Demek ki namaz sarayına abdest kapısından girilmektedir.

Devamlı abdest halini muhafaza etmek erlik isteyen bir şeydir. Her an abdestli olanı Allah sever, Resûlü sever, melekler sever, başına rahmet saçılır. O kadar ki, ölümü abdestli iken vuku bulursa şehitler gibi yüksek mertebeler elde eder. Hattâ Nebîyy-i Muhterem (aleyhissalâtu vesselâm) Efendimiz, Enes hazretlerine şöyle buyurmuşlardır:

“Ya Enesü, in etâke Melekü’l-Mevti ve ente alâ vuzû’i lem tefütkeşşehâdetü./Ey Enes! Ölüm Meleği sana geldiğinde, eğer abdestli olursan şehâdet mertebesini kaçırmamış olursun.”

Evet:

*Abdest, günâh kirinin bir temizlik kurnası,
Bu çeşmeye gel de sil gönül aynandan pası!*

Yatağa girerken abdestli olmak da tavsiye edilmiştir. Çünkü uyku bir nevî ölüm demektir. Uyuyup uyanamamak da vardır. Nice fidan boylu güzeller başını yastığa koymuş, fakat bir daha uyanamamıştır. Biz ölümü ve âhireti hep unutuyoruz. Halbuki ecel bizi unutmaz. Onun nerede, ne zaman, hangi yaşta, hangi gün geleceği bilinmez.

Resûl-i Ekrem (sallâllahu aleyhi ve sellem) Efendimiz buyuruyorlar ki:

“Abdestli yatarsa Allah, O’na bir melek tahsis eder ve melek (onun hakkında) şöyle duâda bulunur:

“Allah’ım! Falan kulunu mağfiret buyur, çünkü o abdestli yattı.”

Ebû Hureyre (radiyallahu anh) ’den. Resûlullah (sallâllahu aleyhi ve sellem) sahâbîlerine dediler ki:

“Size Allah’ın günâhları sileceği ve dereceleri artıracığı amelleri göstereyim mi?”

Sahâbîler:

“Evet, dediler, “göster, ey Allah’ın Resûlü!
Nebîyy-i Muhterem buyurdular ki:

“Zor durumlarda abdesti noksansız almak, camiye giderken çok adım atmak ve bir farz namazı kıldıktan sonra, diğer farz namazı beklemek. İşte bu ribattır. İşte bu ribattır. İşte bu ribattır.”^[56]

Yani, savaşmak gibi sevâbtır.

Bir gün, Hazret-i Osman (radiyallahu anh) su istedi, abdest aldı, sonra tatlı tatlı güldü de arkadaşlarına:

“Neden güldüğümü sormayacak mısınız?” dedi. Onlar da:

“Ey Mü’minlerin Emîri...” dediler, “neden güldünüz?”

Şu karşılığı verdi:

“Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) ın benim gibi abdest aldığını gördüm. Sonra güldü ve şöyle buyurdu:

“Neden güldüğümü sormak istemez misiniz?

Sahâbîler şevkle atıldı:

“Neden güldünüz, ey Allah’ın Resûlü?”

Kâinatın Efendisi dediler ki:

“Kul, abdest için su ister ve yüzünü yıkarsa, Allah O’nun yüzüne bulaşan bütün günâhları siler. Kollarını yıkadığında da böyle olur, ayaklarını, yıkadığında da böyle abdest alıncaya kadar bütün günâhları bağışlanır.”^[57]

Abdest, Cennet nûru, Rıdvan çiçeğidir. Yarın kıyâmette abdest alanların abdest âzâları kar gibi bembeyaz olacak, Nebîler Serveri ümmetini bu işaretten tanıyacaktır.

Abdestin hem maddî, hem manevî faydaları sayılmayacak kadar çoktur. İnsan abdest sayesinde cennetten gül toplayabilir. Çünkü bütün ibâdetler abdest ile mümkündür.

Kim nûrunu artırmak, Mahşer meclisinde pırıl pırıl olmak istiyorsa, çok çok abdest alsın.

Abdest üstüne abdest, nûr üstüne nûrdur. Söylemek kolay, fakat yapmak güçtür. Zaten abdest işi olmasa bütün beynamazlar namaz kılardı. Yâ Rabbi, bize merhamet buyur!..

^[56] Tergib ve Terhib: 1/220.

^[57] Tergib ve Terhib: 1/222.

“Zor durumlarda abdesti noksansız almak, camiye giderken çok adım atmak ve bir farz namazı kıldıktan sonra, diğer farz namazı beklemek. İşte bu ribattır. İşte bu ribattır. İşte bu ribattır.”

Tergib ve Terhib. 1/222.

Tergib ve Terhib: 1/220.

“Kul, abdest için su ister ve yüzünü yıkarsa, Allah O’nun yüzüne bulaşan bütün günâhları siler. Kollarını yıkadığında da böyle olur, ayaklarını, yıkadığında da böyle abdest alıncaya kadar bütün günâhları bağışlanır.”

SÜNNET ÜZERE ABDEST

1- **Abdeste başlarken evvela temiz olan elleri bileklere kadar yıkamak.** Eğer eller temiz değilse evvelce yıkamak farz olur.

2- **Abdeste “Eûzü” ve “Besmele” ile başlamak.** Abdest arasında okunacak Besmele ile bu sünnet yerine getirilmiş olmaz.

Hanbelî mezhebine göre, abdestin başlangıcında Besmele okumak vâcibdir, kasden terkedilirse abdest bâtil olur. Sehven terkedilmesi abdesti ibtâl etmez. (Büyük İslâm İlmihali)

3- **Niyet etmek.** Yani abdesti, namaz kılmak veya hadesi gidermek, veya Allah Teâlâ'nın emrini yerine getirmek kasdiyle almaktır. Dil ile: *“Niyet ettim Allah rızâsı için abdest almaya”* demek.

Niyetin vakti, elleri veya yüzü yıkamaya başlama anıdır.

İki Âlemin Saâdet Güneşi ve Allah'ın Şerefli Resûlü buyuruyorlar ki:

“Kim Allah'ın adını anarak abdest alırsa, bütün vücudunu pâk etmiş olur. Kim de Allah adını zikretmeden abdest alırsa sadece abdest azalarını pâk etmiş olur.”

4- **Elleri yıkadıktan sonra evvela üç kerre ağıza, dolusunca su almak.** Buna: *“Mazmaza”* denir. Üç defa da burunun yumuşağına kadar su almak, buna da: *“İstinşâk”* denilir.

5- **Mazmaza ve istinşâkta mübalağa etmek.** Şöyle ki: Su, mazmazada boğaza kadar indirilir, istinşâkta ise burunun katı yerine kadar ulaştırılır. Ancak oruçlu olduğu zamanlarda mübalağa yapılmaz.

6- **Misvak kullanmak.** Misvak, ağız ve dişlerin temizliğini temin eden ve insanın sıhhatına çok faydalı olan bir şeydir ki, Efendimiz, ümmetine tavsiye buyurmuşlardır. O kadar ki, O'nun mübârek dudaklarından şu sözler dökülmüştür:

“Misvak kullanarak kılınan namazın fazileti, misvak kullanmadan kılınan namazdan yetmiş kat fazladır.”^[58]

“Essivâkü nısfü'l-îmâni ve'l-vuzûü nısfü'l-îmâni/Misvak kullanmak îmânın yarısıdır. Abdest almak da îmânın yarısıdır.”

Dişlerin temizlenmesi bakımından fırçalar faydalı olabilir. Fakat, hiçbir zaman misvakın yerini tutamaz. Misvak ağacının kendisinde bir başka hassa vardır. Modern tıp dahi misvâkın faydalarını kabul etmiştir.

Misvak kullanmak imkânı olmayanların her abdeste hiç değilse fırça ile dişlerini temizlemeleri ve bunu âdet hâline getirmeleri güzel bir şeydir.

Bir kere daha Rahmet Nebî (sallallâhü aleyhi ve sellem) 'in bu husustaki mübârek sözüne kulak verelim:

“Misvak kullanınız. Zira misvak, ağız temizleyen ve Rabbin rızâsını celbeden bir âlettir. Cebrail her gelişinde bana misvak kullanmayı tavsiye etti. Öyle ki, bana ve ümmetime farz kılınacağından korktum.”^[59]

7- Abdest alırken sırayı gözetmek.

8- Kol ve ayakları yıkarken sağdan başlamak.

9- Abdest azalarını üçer defa yıkamak.

10- Ara vermeden ve bir başka şeyle meşgul olmadan abdest azalarını ard arda yıkamak.

11- Elleri ve ayakları yıkarken parmak uçlarından başlamak.

12- Parmakları hilâllemek.

13- Başın her tarafını meshetmek. Buna “kaplama mesh” denir.

14- Kulakları meshetmek. Küçük parmakla veya şehâdet parmağı ile kulakların içi, baş parmak ile de kulağın arkasını meshetmek.

15- Baş ve kulakları meshettikten sonra iki elin yan taraftarıyla ve üçer parmakla boynu meshetmek.

16- Sık olan sakalı ovuşturarak altına su geçirmek.

17- Her âzâyaya su döküp yıkarken suyun cilde iyice işlemesi için abdest azasını elle ovmak.

(Daha geniş bilgi için “Büyük İslâm İlmihâli”ne bakılabilir.)

Evet:

*Sünneti işlemekle ne rahmetler var bize,
Takvâ ehli olursak hiç dokunmaz nâr bize!*

^[58] Tergib ve Terhib.

^[59] Tergib ve Terhib.

“Misvak kullanarak kılınan namazın fazileti, misvak kullanmadan kılınan namazdan yetmiş kat fazladır.”

Tergib ve Terhib.

Tergib ve Terhib.

“Misvak kullanınız. Zira misvak, ağız temizleyen ve Rabbin rızâsını celbeden bir âlettir. Cebrail her gelişinde bana misvak kullanmayı tavsiye etti. Öyle ki, bana ve ümmetime farz kılınacağından korktum.”

ABDESTİN ÂDÂBI

Farz ve sünnetten hariç bir de abdestin âdâbı vardır ki, işlenmesi insana rahmet ve ecir kazandırır. Güzel ve sâlih ameller insan için cennet meyveleridir. Çünkü, bir iyiliğe on misli sevâb verilmektedir. Ciğeri yanana bir yudum su vermek, yoldan insanlara zarar veren şeyi gidermek bile amel defterine yazılacaktır. Bir fakire verdiğin tek hurma tanesini küçük görme ki, zerre kadar hayrın karşılığını göreceksin.

İşte bunun gibi abdestin de âdâbına riâyet edilirse nice sevâblar vardır. Şöyle ki:

1- Henüz vakit girmeden abdest alıp namazı beklemek. Özür sahipleri hariç.

2- Abdest alırken Kible cihetine dönmek.

3- Abdest alırken yüksekçe bir yerde durmak, ta ki, abdest suları elbiseye dokunmasın.

4- Abdest alırken bir başkasından yardım istememek. Ancak özürlü olanlar müstesnadır.

5- Yine abdest esnasında bir zaruret bulunmadıkça konuşmamak.

6- Abdestin evvelinden sonuna kadar niyeti unutmamak. Ve her âzâyı abdest niyeti ile yıkarken Besmele çekmek ve meşhur olan abdest duâlarını okumak. Duâlar bilinmiyorsa Kelime-i Şehâdet getirmek, salâvât-ı şerife okumak, Allah'ı zikretmek.

7- Abdest alırken parmaktaki yüzükleri oynatmak.

8- Abdestte ağız ve buruna sağ el ile su verip, sol el ile sümkürmek.

9- Yüzü yıkarken göz pınarlarını yoklamak, abdest suyunu dirseklerin ve topukların yukarılarına kadar ulaştırmak.

10- Abdest suyu, israf edecek kadar fazla ve azalardan damlamayacak kadar az olmamak. Deniz kenarında ve ırmakta dahi olsa su israf etmek kerahetten hâli değildir. Çünkü insan israf etmeyi huy edinirse ölçüyü kaçırabilir.

11- Abdest suyu, husûsî olarak güneşte ısıtılmış olmamak.

12- Abdest alırken acele etmemek ve suyu yüze çarpmadan kullanmak.

13- Abdest ibrik gibi bir kaptan alındığı takdirde, kabı sol tarafta bulundurmak, bu ibriği sadece kendine tahsis etmemek ve bütün mü'minlerin faydasına sunmak.

14- Abdest bittiğinde Kible'ye karşı Kelime-i Şehâdet okumak. Oruçlu olunmadığı takdirde abdestten artan sudan bir miktar içtikten sonra şu duâyı okumak:

“Allah’ım! Beni çok çok tevbe edenlerden ve günâhlardan temizlenip arınan sâlih kullarından eyle.”

Yine şu duâyı okumak da hayır ve berekete vesiledir. Yüce Allah’tan dünya ve âhiret için afiyet dilemek kadar güzel ne vardır?

“Allahümmeşfinî bişifâike ve devâini bidevâike va’sımnî mine’l-hevli ve’l-evcâi’./Allah’ım! Beni kendi şifân ile şifalandır, kendi devân ile devâlandır ve beni (her türlü) korkudan, hastalıklardan koru.”

Varlığın Sebebi olan ve bütün âlemlere Rahmet kılınan Nebî (sallallâhü aleyhi ve sellem) Efendimiz şu müjdeyi vermişlerdir:

“Sizden her kim abdestini iyice ve tam olarak alır sonra da: ‘Eşhedü enlâ ilâhe illâllahü vehdehû lâ şerike lehû, ve eşhedü enne Muhammeden abdühû ve Resûluhû’ ‘Ben şehâdet ederim ki, Allah’tan başka ilâh yoktur. Yine şehâdet ederim ki Muhammed O’nun kulu ve Resûlüdür.’ derse kendisine cennetin sekiz kapısı açılır, dilediği kapıdan cennete girer.”^[60]

‘Ben dünyada hiçbir şey yapmadan giderim de âhirette cennete, rahmete, cemâle kavuşurum’ diyenler aldanmıştır.

Cennetin fidanı dünya toprağına dikilir, burada ekecek, orada biçeceksin. Tembel adamın eline nedâmetten başka bir şey geçmez.

Abdest tamamen bittikten sonra havlu ile kurulanırken Kadir Sûresi’ni okumak da gerekir. Bir, iki veya üç kerre okumanın fazileti hadîs-i şeriflerde zikredilmektedir. O mübârek sûreyi bilmeyenlerin ilk işleri hemen öğrenmek olmalıdır. Çünkü Kur’ân-ı Kerim’den bir harf öğrenmek dünyadan daha hayırlıdır.

İnsan, su ile bedenindeki kirleri nasıl giderirse, zikirle, şükürle, istiğfârla ve sâlih amellerle de günâh karanlığından kurtulup pırıl pırıl olur. İnsan vardır ki, Kıyâmet gününde yüzü ay gibi parlayacaktır. İnsan da vardır ki, katrandan gömlek giyecektir.

Evet:

*Niceleri vardır ki, kıştan da şen orada.
Dünya büyüğü yalan, asıl gülşen orada!
Cennetin incileri hayalleri dondurur,
Sabrın, tâkatin kalmaz, ne var bilsen orada!*

[60] Tergîb ve Terhîb.

**“Sizden her kim abdestini iyice ve tam olarak alır sonra da:
‘Eşhedü enlâ ilâhe illâllahü vehdehû lâ şerike lehû, ve eşhedü
enne Muhammeden abdühû ve Resûluhû’ ‘Ben şehâdet ederim
ki, Allah’tan başka ilâh yoktur. Yine şehâdet ederim ki
Muhammed O’nun kulu ve Resûlüdür.’ derse kendisine cennetin
sekiz kapısı açılır, dilediği kapıdan cennete girer.”**

Tergîb ve Terhîb.

GUSLÜN ÂDÂBI

Abdest ve namaz gibi gusül de ümmet üzerine farzdır. Yüce Yaraticımız: **“Eğer cünüb iseniz yıkanınız!”** buyurmuştur. Bu sebeple guslün, yani boy abdestinin kendisi de yine bir ibâdettir. Zira Allah Teâlâ'nın emridir. Kim Rabbinin emrine râm olursa başına rahmet saçılır.

Guslün farzları üçtür:

- 1- Ağıza bolca su verip boğaza kadar çalkalamak.
- 2- Buruna su çekip içini yıkamak.
- 3- Bütün bedeni iğne ucu kadar dahi kuru yer bırakmamak üzere yıkamak.

Guslü farz kılan haller:

- a) Cünüblük.
- b) Kadınların âdet hali.
- c) Kadınların lohusalık hali.

Guslün Sünnet ve Edebleri şunlardır:

- 1- Gusle niyet, Besmele ve misvak ile başlamak.
(Mâlikîler ve Şâfiîlere göre, gusülde niyet farzdır. Hanbelîlere göre de bu niyet, guslün sıhhatinin şartıdır.) [\[61\]](#)
 - 2- Gusülden önce elleri, avret mahallini yıkamak, bedende meni ve bir başka pislik varsa gidermek.
 - 3- Gusülden evvel tıpkı namaz abdesti gibi abdest almak. Ancak yıkanılan yerde su birikiyorsa ayakları en son yıkamak.
 - 4- Abdesten sonra evvelâ üç kerre başa, sonra üç kerre sağ omuza, üç defa da sol omuza su dökmek ve her su döküşte bedeni iyice oğuşturmak.
 - 5- Kimsenin görmediği bir yerde yıkanmak. Hamam gibi umuma açık yerlerde yıkanırken avret mahallini örtmek. Avret yerlerini insanların göreceği şekilde açıp yıkanmak câiz olmaz.
- Ah ne desem ki, çıplaklık bir âfet halini almıştır. Kadın erkek başıboş sürüler gibi deniz kenarlarında anadan üryan yatmakta, “Gel

keyfim gel!” demektedir. Fakat, bu hayâsızlığın faturası çok çetin olacaktır.

Şunu unutmamak gerekir ki, erkek ve kadın, edeb yerlerini örtecek bir şey bulamadıkları takdirde kendi cinsleri arasında bile çıplak yıkanamazlar. Guslû tehir edip namazlarını teyemmüm ile kılarlar.

6- Hiç kimsenin bulunmadığı bir yerde de olsa avret mahallini açık bırakmamak, eğer açık bırakılırsa Kible tarafına dönmek.

7- Gusül esnasında konuşmamak ve gusülden sonra elbiseyi giyerken acele etmek, hemen tesettüre bürünmek.

8- Bedeni gusül sonrası bir havlu ile silmek.

Bu zikredilen sünnetlere uygun olmayan bir boy abdesti, âdâbına riâyet edilmemiş demektir.

Abdeste âdâbtan sayılan şeyler gusülde de âdâbtandır. Ancak, gusülde Kible’ye dönülmez.

Temizlik ömrün ve rızkın bereketidir. Yıkanmak sadece cünüb olanlara da mahsus değildir. En azından, insan haftada bir defa bütün bedenini yıkamalıdır.

Evet:

*Yüce Rabbin en büyük ikrâmıdır su bize,
Pâk olunca ulaşır Cennet kokusu bize!*

[61] Büyük İslâm İlmihali.

Büyük İslâm İlmihali.

(Mâlikîler ve Şâfiîlere göre, gusülde niyet farzdır. Hanbelîlere göre de bu niyet, guslün sıhhatinin şartıdır.)

HAMAM ÂDÂBI

Hamamlar insanların temizliği için inşa edilmiş mekânlardır. Fakat hamamlarda sere serpe taşlara uzanmak, hayâ ve edeb ölçülerini aşmak, avret mahallerini açık bulundurmak hiç hoş olmayan şeylerdir.

Hattâ hanımların hamama gitmelerine mâni olunmasını bildiren hadîsler vardır. Çünkü hanımlar çok kerre kendi aralarında tesettüre riâyet etmezler. “O da hanım, ben de hanımım” ne olacak düşüncesiyle taşlar üzerine yan gelip yatarlar. Müslüman bir kadının müslüman olmayan kadına karşı avreti, tıpkı yabancı erkeğe karşı avreti gibidir. El, yüz ve ayaklar müstesna, vücudunun diğer kısımlarından bir yeri gayr-i müslim kadınlara göstermesi câiz olmaz. Şimdi insafla düşünelim: Dünya birbirine karıştı, deniz ve kara, çıplaklar kampına döndü. Böyle bir gecenin hayırlı sabahı olur mu?

Rahmet Nebî (aleyhissalâtu vesselâm) buyuruyorlar ki:

“Men kâne yû'minü billâhi velyevmil âhiri.../Kim Allah'a ve âhîret gününe inanıyorsa, peştemalsiz hamama girmesin. Kim Allah'a ve Âhîret gününe inanıyorsa, hanımının hamama gitmesine müsaade etmesin...” [62]

İsmet ve iffet Sadefî Hazret-i Âişe (radıyallahü anh) demiştir ki: Resûlullah (sallâllahü aleyhi ve sellem) 'a hamamların hükmünü sordum:

“Benden sonra hamamlar olacak. Kadınlar için hamamlarda hiçbir hayır yoktur.” dedi.

“Ey Allah'ın Resûlü...” dedim, “kadınlar hamama peştemal ile girebilirler mi?”

Buyurdular ki:

“Hayır! Etek, elbise ve başörtüsü ile de olsa girmesinler. Kocasının odasından başka yerde başörtüsünü çıkaran her kadın, mutlaka kendisi ile Rabbi arasındaki şefkat ve merhamet perdesini kaldırmış olur.” [63]

Hamamlar, erkek ve dişi şeytanların cirit attığı yerlerdir. Çok kerre temizlenmek niyetiyle gidildiği halde dertler ve hastalıklar kapılabilir.

Kadınlar için tehlike daha da büyüktür. Müslüman kadının kendi evi, dışarıdaki mermer saraylardan daha iyidir. Artık bugün her evde hamamlardan daha güzel banyolar mevcuttur. Allah Teâlâ'nın bu nîmetine şükretmek lâzımdır. Evi olmayan ve bir başka yerde yıkanma imkanı bulamayan erkekler hamama gittiklerinde göbekte diz kapağı arasını kapatarak yıkanmalı ve edebi gözetmelidir.

Cuma günü boy abdesti almaya teşvik eden çok hadîs-i şerifler vardır. Çünkü Cuma mü'minlerin bayramıdır. Ve bu mübârek günde boy abdesti almak sünnettir.

[62] Tergîb ve Terhîb.

[63] Tergîb ve Terhîb.

“Hayır! Etek, elbise ve başörtüsü ile de olsa girmesinler. Kocasının odasından başka yerde başörtüsünü çıkaran her kadın, mutlaka kendisi ile Rabbi arasındaki şefkat ve merhamet perdesini kaldırmış olur.”

“Men kâne yû'minü billâhi velyevmil âhiri.../Kim Allah'a ve âhiret gününe inanıyorsa, peştemalsiz hamama girmesin. Kim Allah'a ve Âhiret gününe inanıyorsa, hanımının hamama gitmesine müsaade etmesin...”

Tergîb ve Terhîb.

Tergîb ve Terhîb.

BEDENİ İFRAZATTAN TEMİZLEME ÂDÂBİ

İnsana kalb safası, gönül parlaklığı, iç temizliği nasıl lazımsa, zahiri, yani dış temizliği de öyle lâzımdır.

Zahiri temizlik denince, vücudumuzdaki çeşitli ifrazatı temizlemektir. İnsan tırnağının uzamasına, yüzündeki tüylerin topraktaki tohumlar gibi nevşünemâ bulmasına, yine kendi arzu etmediği halde bedeninde bazı şeylerin meydana gelmesine mani olamaz. Hatta boğazımızdan aşağı geçen bir gıdanın ne türlü işlemlere tabi tutulduğunu bile çözebilmiş değiliz.

Demek ki, insanlar âcizdir. Kan dökücü zâlimlerin nasıl toprak kesildiğini, yıkılmaz sanılan saltanatların nasıl helâk olduğunu zaman bize göstermiştir. Zâlimlerin elinde öyle sanıldığı gibi bir güç olsa ölüp hesap diyarına gitmezlerdi. İşte bedenimizde bazı gücümüzün yetmediği haller zuhur etmektedir. Cüzi irâdemizle bazı şeylere de mâni olabiliyoruz. İç ve dış temizliğimiz bunlardandır. Tertemiz olmak mürüvvet işidir. Böylece insan daha cazip, daha sevimli, daha çekici bir hal kazanır. Perişan bir halde bulunup diğer insanları tiksindirmek müslümana lâayık olmaz.

Hazret-i Âişe (Radiyallahu anh) 'den nakil:

Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki:

“On şey fıtrattandır: Bıyıkları kısaltmak, sakalı bırakmak, misvak kullanmak, su ile burnu temizlemek, tırnakları kesmek, parmakların aralarını yıkamak, koltuk altlarını yolmak, kasıkları tıraş etmek ve su ile istincâ etmektir.”

Tenbih: Koltuk atlarındaki kılların temizliği için hadîslerde ‘yolmak’ tabiri kullanılır. Ulemâ, bu temizliğin ‘yolarak’ yapılmasının Sünnet olduğunu söylemekte ittifak eder. Şu kadar var ki, bunun bir vecibe olmadığı, acı vermesinden ötürü dileyenin tıraş edebileceği veya o kılları ilaçla yok edebileceği de söylenmiştir. Hatta İmâm Şafîî hazretlerinin berberlere tıraş ettirdiği rivâyet edilir. O halde, kişi nasıl kolayına geliyorsa onu tercih ederek temizliğini yapabilir.

Ebû Hureyre (radiyallahü anh) 'nin rivâyet ettiği bir başka hadîste şöyle buyrulur:

“Fıtrat beştir:

- 1- Sünnet olmak,**
- 2- Etek tıraşı olmak,**
- 3- Bıyığı kesmek,**
- 4- Tırnakları kesmek,**
- 5- Koltuk altını yolmak.”**

Evet, bir kısım rivâyetlerde “Fıtrat beştir”, bir kısmında ise on olarak zikrolunmuştur. İşte en meşhurları buraya aldığımız hadislerdir.

Yahya İbnu Saîd, Saîd İbnu'l-Müseyyeb hazretlerinden şöyle nakleder:

“İbrahim (aleyhisselâm) , misafir ağırlayan ilk kimse idi. Keza O, ilk sünnet olan insandı. Bıyığını kesenlerin ilki, saçlarında aklık görenlerin ilki de O idi. Ak saçları görünce (merak etti de) :

“Ya Rabbi...” dedi, “Bu nedir?”

Rabbi de buyurdu ki:

“Bu vakardır, ey İbrahim!”

O da derhal Rabbine niyazda bulundu:

“Rabbi zidnî vakaren/Ey Rabbim! Öyleyse vakarımı artır!”

Rezîn şunu ilâve etmiştir:

“Bu sırada Hazret-i İbrahim 120 yaşındaydı. Bundan sonra 80 yıl daha yaşadı.” [\[64\]](#)

Yine bir başka rivâyette, İbrahim (aleyhisselâm) saç ve sakalında aklık görünce hayret etti. Çünkü o güne kadar insanların saçları ağarmıyordu. Ve bunun ne olduğunu Rabbine sordu: Allah Teâlâ da:

“Ey İbrahim!” dedi, “O bir nûrdur!”

Tevhîd kahramanı Hazret-i İbrahim, Rabbine yalvardı:

“Ey Rabbim! O halde nûrumu artır!”

İbrahim Nebî'ye ve O'ndan sonraki peygamberlere farz olan bu beden temizliği bize sünnet olarak intikâl etmiştir.

Peygamberlerin yolunda gidenlere hem dünya saâdeti, hem âhiret selâmeti vardır.

Dikkat edilecek şeylerden biri de şudur: Gerek koltuk tıraşı, gerek etek tıraşı, gerek sakal traşı olurken cünüb olmamak gerekir. Bütün bunlar temiz iken yapılmalıdır. Ve haftada bir kerre tıraş olmak en

güzelidir. Buna imkan yoksa 15 günde bir tıraş olmak ve en son 40 günü geçirmemek gerekir. 40 günü aştığında Sünnet-i Seniyye'ye uyulmamış olur.

Nebîyy-i Muhterem (sallâllahu aleyhi ve sellem) Efendimizin hizmetiyle şereflenen ve duâsına mazhar olun Enes (radiyallahu anh) 'den:

“Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) , bize bıyığın makaslanıp, tırnağın kesilmesini, koltuk altının yolunup, eteğin tıraş edilmesini 40 günü aşmayacak şekilde vakitledi.”

Yani bu demek değildir ki, tırnak kesmek ve diğer tıraşları yapmak için 40 gün beklemeli. 40 gün, en son huduttur. Her gün bu temizlikler yapılabilir. Resûl-i Ekrem Efendimizin temizlik işlerini cuma günü yaptığına dair rivâyet vardır. Beyhakî, Nebîler Serveri'nin mübârek tırnaklarını cuma günü kesmeyi sevdiğine dair Ebû Cafer Bâkır'dan mürsel bir rivâyet kaydetmiştir.^[65]

Yüce Allah'ın, Âlemlere Rahmet olarak gönderdiği Resûlü her hususta insanlara en güzel imtisal nümunesidir. Abdullah İbnu Amr İbni'l-Âs (radiyallahu anh) 'ın nakline göre: Varlığın nûru (sallâllahu aleyhi ve sellem) sakalından enine ve boyuna alırdı.

Kadı İyaz demiştir ki: *“Sakalın tıraş edilmesi, kısaltılması ve yakılması mekruhtur. Boyundan ve eninden alınmaya gelince, bu güzeldir.”*

İmâm Mâlik hazretleri de sakalın çok uzamasını mekruh addetmiştir. Bazı İslâm âlimleri bir tutam uzunluğu kâfi görüp fazlasının kesilmesine hükmetmişlerdir.

Demek ki, dikkat çekecek derecede sakalın uzatılması hoş karşılanmaz. Yine tamamen kökten kazımak da hoş olmasa gerek.

Rivâyete göre, Hak ve Adalet Güneşi Hazret-i Ömer (radiyallahu anh) bir gün, sakalını fazla uzatan bir kimseyi görmüş ve sakalından asılarak ikaz etmiş, sonra birine emrederek, bir tutamdan fazlasını kestirmiştir. O adama da:

“Git saçını sakalını düzelt. Niye sizden bazıları kendine bakmayı ihmal ediyor?” demiştir.

Her işte aşırılık hiç de iyi değildir. Sakalı haddinden fazla uzatmak, bakımsız, perişan bir halde bırakmak hoş olmaz. Herkesin dikkatini çeker. Hatta insanlar dedikodu bile yaparlar. Buna meydan vermemek gerekir.

Yine üzülererek ifade edeyim ki insanlarımız İslâm'ın nezâket ve güzelliğinden uzaklaştırılmış, kâfir Batı'nın hayranı hâline getirilmiştir. Akıl almaz kılıklara bürünmek nedir? Acaip sakallar, perişan saçlar, canavar resimli giysiler ve daha bilmem neler...

O nûr yüzlü dede ve ninelerin torunları böyle mi olmalıydı?

Yâ Rabbi! Bize pâk ve tertemiz nesiller ihsan buyur. Bizi ve bütün geçmişlerimizi bağışla. Bize dünyada güzellik, Âhiret'te de güzellik ver.

Evet:

*Peygamber sünnetine uymazsa erkek kadın,
Bu cihan toprağında dinmeyecek feryâdın!..*

[64] Kütüb-i Sitte: 7/40.

[65] Kütüb-i Sitte: 7/15.

Kütüb-i Sitte: 7/15.

Kütüb-i Sitte: 7/40.

Yani bu demek değildir ki, tırnak kesmek ve diğer tıraşları yapmak için 40 gün beklemeli. 40 gün, en son huduttur. Her gün bu temizlikler yapılabilir. Resûl-i Ekrem Efendimizin temizlik işlerini cuma günü yaptığına dair rivâyet vardır. Beyhakî, Nebîler Serveri'nin mübârek tırnaklarını cuma günü kesmeyi sevdiğine dair Ebû Cafer Bâkır'dan mürsel bir rivâyet kaydetmiştir.

“Bu sırada Hazret-i İbrahim 120 yaşındaydı. Bundan sonra 80 yıl daha yaşadı.”

SAÇTAKİ AKLARIN YOLUNMASI

Saçlardaki akların insan için vakar ve nûr olduğu yukarıda geçmişti. Bu hususta yine Nebîler Nebîsi (aleyhissalâtu vesselâm) şöyle buyurmuşlardır:

“Saçtaki akları yolmayın. Zira bir kimse müslüman iken tek bir kıl bile ağarmış olsa, bu (kıl) Kıyâmet günü onun için mutlaka bir nûr olur.”^[66]

Saçtaki beyazların kına gibi şeylerle boyanmasına izin verildiği halde yolunmasına müsaade edilmemiştir. Saç ve sakalda beyazlığın bulunması, bir yerde insana ölümü de hatırlatır. Artık ömrün âhiret tarafına ağıdığı, ömür güneşinin batmak üzere olduğu hatıra gelir. Ve akıllı insan nefsi hesaba çeker.

^[66] Kütüb-i Sitte: 7/18.

“Saçtaki akları yolmayın. Zira bir kimse müslüman iken tek bir kıl bile ağarmış olsa, bu (kıl) Kıyâmet günü onun için mutlaka bir nûr olur.”

Kütüb-i Sitte: 7/18.

TIRNAKLARIN KESİLMESİ

Tırnak kesmede âdâb: Evvelâ sağ elin şehâdet parmağından başlanır, sonra orta, sonra yüzük, sonra serçe parmakların tırnakları kesilir ve en sonunda baş parmak. Sol elde ise, küçük parmaktan başlayıp sıra ile baş parmağa kadar kesilerek gelinir. En son baş parmağın tırnağı kesilir.

Yine ayak tırnakları kesilirken sağ ayağın küçük parmağından başlayıp sol ayağın baş parmağına geçilir ve en son sol ayağın küçük parmağı kesilir.

Tırnak kesiminin cuma günü namazdan önce yapılması tavsiye edilmiştir. Kesilen tırnakların açıkta bırakılmayıp bir yere gömülmesi veya bir kâğıda sarılıp çöpe atılması gerekir. Tuvalet deliğine dökmek uygun olmaz.

Kendimiz iç ve dış temizliğe dikkat edeceğimiz gibi nesillerimizi de her türlü kirden korumamız gerekir. Bugün günâhların seline kapılmayan bulanık sular misali felâket denizlerine akmayan kalmamış gibidir. Ahlâkî çöküntü bir veba gibi dünyayı sarmış ve tabî ki şeytanın kolları bize de uzanmıştır. Yani ateşten deryâda mumdan gemilerle sefer etmekteyiz.

Nefsimizi ve neslimizi selâmet sahiline çıkarabilmek için İslâm'ın bize öğrettiği edeb ve ahlâk prensiplerine uymamız lâzımdır. Onun bunun peşinde gidenlere, Peygamber-i Zîşân'ın Sünnetinden yüz çevirenlere bir saâdet va'dedilmemiştir.

KUR'ÂN-I KERÎM OKUMANIN ÂDÂBI

Abdest, gusûl ve temizlik edeblerinden sonra ilk yapılacak şey, namazda okuyacak kadar Kur'ân-ı Kerîm öğrenmektir. Bu, kadın ve erkek üzerine farzdır. Kıyâm, peşinden kırâat gelmektedir. Yani, namazda Kur'ân'dan bir âyet olsun okunmadıkça, o namaz, namaz olmaz.

Kalbinde Kur'ân-ı Kerîm'den hiçbir şey bulunmayan kimse harap mezara benzetilmiştir. Bir müslüman, kendi kitabından namaz kılacak kadar sûre ve âyet öğrenmekten mahrum ise, bütün dünyaya mâlik olsa bir hiçtir. Onun dünyası kara, âhireti karadır.

Kur'ân-ı Kerîm okumak en büyük zikirdir. Çünkü sözlerin en güzelidir. Çünkü Rabbimizin mübârek kelâmıdır. Çünkü o, îmân göklerinin batmaz güneşidir ve gönül denizlerine akan Hak ırmağıdır. Kim ondan feyiz aldı ise ebedî diri, kim ondan mahrum ise mezarsız bir ölüdür.

Zaman boyu, mezarsız ölüler onun nûrunu söndürmek istemişler; fakat, kendileri toprak kesilmişlerdir. Şimdi o zâlimlerden ne nam, ne bir nişan vardır. Amma, Allah'ın Kitabı ilk günkü gibi târ ü taze durmakta ve îmânlı gönüllere akmaktadır.

Namaz bir müslüman için nasıl ibâdetse, Kur'ân-ı Kerîm okumak da öyle ibâdettir. Ve Kur'ân okumak, kulun Rabbına münâcâtıdır. Hâtemü'l-Enbiyâ (aleyhissalâtu vesselâm) Efendimiz:

“İçinizden herhangi biriniz Rabbi ile konuşmayı seviyorsa Kur'ân okusun.”^[67] buyurmuştur.

Nesillerimizi Kur'ân nûrundan mahrum etmek isteyen kafası var, akli yok adamlar bu dağlardan ağır yükün altından kalkamayacaklar ve yarın nedâmetle parmaklarını ısıracaklardır.

Bir ayağı mezarın kumuna batmak üzere yetmiş yaşına gelmiş ve hâlâ akıllanmamış kimselerin bu millete verebileceği hiçbir şey yoktur. Millet kendi gayretiyle kitabını okuyacak, okutacak, onu

gönülden gönüle aktaracaktır. Ahmaklar istemese de Allah'ın nûru sönmeyecektir.

Kur'ân-ı Kerîm, beşerin sinesine gaybî inciler yağdıran rahmet bulutudur. Müslümanlar için arştan yeryüzüne uzanan bir iptir ki, ona tutunan göklerin fevkine yükselir. Rabbinin rızâsına erer.

Yine Kâinatın Efendisi ve Allah'ın Azîz Nebîsi buyuruyorlar ki:

“Gerçek, bu Kur'ân'ın bir ucu Allah'ın kudret elindedir. Bir ucu da sizin elinizdedir. Onu ihtimam ile sımsıkı tutun; ne sapıtır, ne de ondan sonra bir daha helâk olursunuz.”^[68]

Kur'ân-ı Kerîm'den yüz çeviren, isyana dalan, şeytanın adımlarınca giden, tağutlara bende olan beşer, nice felâketler, nice belâlar gördü; fakat, bir türlü ibret alan olmadı. Zaten ibret alınsaydı tekerrür mü ederdi?

Şifâsızlıkla kanayan gönül yaralarına kat'î deva Kur'ân'dadır. Gam seline değirmen olanlara ve ümit dalları kuruyanlara rahmet nisanı Kur'ân'dadır. Hasret ve hicran tüten günlere vuslat fecri Kur'ân'dadır. Leylâ'sından uzak düşmüş âşıklara has bahçe Kur'ân'dadır. Kilitli kalbleri açacak saâdet anahtarı da Kur'ân'dadır.

Kuru dallar üstünde kırmızı güller Yaratan, bir damla suya peri gibi güzellik bahşeden Rabbimiz buyuruyor ki:

“Gerçekten bu Kur'ân, insanları en doğru yola iletir ve sâlih ameller işleyen mü'minlere de, kendileri için büyük bir mükâfat olduğunu müjdeler.”^[69]

Evet! Kur'ân-ı Kerîm cennet haberleriyle doludur. Ağaçları altından ırmaklar akan cennetleri o tasvir eder. Ay yüzlü, ceylan gözlü hurileri de ve cennetin akla, hayale gelmez nîmetlerini de ondan öğreniriz. Yine kâfirler için çılgın ateşlerle tutuşturulan cehennemini şiddetini o beyan buyurur. Dünya ve âhirete ait her şey Kur'ân-ı Kerîm'de mevcuttur.

İki Cihanda Yegâne Sultanımız ve Hidâyet Rehberimiz (aleyhissalâtu vesselâm) Efendimiz buyuruyorlar ki:

“Kim Kur'ân'ı okur ve onu hıfzederse, Allah da onu cennete koyar ve ev halkından ateşe (girmesi) vâcib olan on kişiye şefaathî kılar.”^[70]

Kur'ân-ı Kerîm'i ezberlemek, âlemdeki nîmetlerin en büyüklerinden biridir. Onun başına göklerden rahmet saçılır. Rabbi onu sever, melekler sever. Okuduğu her âyet Kıyâmet günü onun için bir nûr

olur. Ne var ki, ezberlediği âyetlerle amel etmek gerekir. Nice hâfızlar da vardır ki Kur'ân onlardan şikâyetçi olacak, onlar nedâmetle başlarına topraklar saçacaklardır.

Evet! Allah'ın kitabını okumak ve onu hıfz etmek pek büyük bir nîmettir. Fakat okudukları ile amel etmek daha da büyüktür. Çünkü, cihanın ma'murluğu onunla, âhiretin bitmez tükenmez saâdeti onunla, Yüce Rabbimizin rızâ ve cemâl bağı onunla, Resûl-i Kibriya'nın şefaati onunladır.

Rahmet Nebî (sallâllahü aleyhi ve sellem) 'in verdiği şu müjdeye bakmak kâfi.

Buyuruyorlar ki:

“Kur'ân sahibi kıyâmet günü (ilâhî huzura) getirilir. Kur'ân: ‘Ya Rabbi, onu giydir’ tarzında dilekte bulunur ve ona kerâmet tacı giydirilir.

Kur'ân yine: ‘Ey Rabbim,’ der, ‘Ona daha fazlasını ikram et’, bu defa da kerâmet hüllesi giydirilir. Sonra Kur'ân: ‘Yâ Rabbi, ondan râzı ve hoşnut ol’ niyazında bulunur. Allah Teâlâ da ondan râzı olur. (Sonra) ona: ‘Oku ve yüksel’ denilir ve her âyete bir hasene ziyâde edilir.”^[71]

Yani, bir kimse Kur'ân-ı Kerîm'i ne kadar çok okur, ne kadar onunla amel ederse, derecesi o nisbette yükselecek, Rabbinin katında o nisbette değer kazanacaktır.

*Eyvah ki yolumuzu hep kesti Kur'ân'sızlar,
Şu perişan gidişe benim yüreğim sızlar!*

Ben, Kur'ân-ı Kerîm'in faziletlerini sayacak olsam buna sayılar kâfi gelmez, ömürler yetmez, yüzlerce seneler geçse o yine bitmez.

Cennetlerin zevk ü safası ondadır. O, îmân kışlasına dikilen ilâhî sancaktır. Onun gölgesinde olanlara mahzun olmak yoktur.

Allah'ın Sevgilisi ve Mülkün Seyyidi (aleyhissalâtu vesselâm) buyuruyorlar ki:

“Gerçekten, bu Kur'ân Allah'ın ziyafet sofrasıdır. Gücünüz yettiği kadar O'nun ziyafetini kabul edin! Muhakkak bu Kur'ân Allah'ın kopmaz ipidir. Apaçık nûrdur, faydalı bir şifâdır. Kendisine yapışana tam bir koruyucudur, uyana kurtuluş yoludur. Hak'tan meyletmez ki kınanıp tekdir olunması istensin. Eğrilmez ki doğrultulsun. Acîbe ve

garîbelerinin sonu gelmez. Çok tekrar edilip okunmakla eskimez. Siz Kur'ân'ı okuyun... Allah sizi, her harfinin okunması üzerine on hasene ile mükafatlandırır. Ama ben, (Elif-lâm-mîm) bir harftir demiyorum. Belki 'Elif' bir harftir, 'Lâm' bir harftir ve 'Mim' bir harftir.”^[72]

Beşer içinde en hayırlı insan Kur'ân-ı Kerîm'i okuyan ve onu başkalarına da öğretendir. Kendi evlâdına Kur'ân'ı öğretene Kıyâmet günü tâc giydirileceği müjdelenmiştir. Bunun zıttı ise felâkete kapı açmaktır. Nesillerimize Kur'ân okumayı yasak eden zihniyet, cehennemin ateşten duvarlarına yaslanacak ve çılgın ateşler onun yârânı olacaktır. Vah ona, vah!..

Kitap Allah'ın, din Allah'ın, emir Allah'ındır. Herkesin kafasına ve nefs ü nevasına göre din olmaz. Kur'ân-ı Kerîm'e karşı kurulan tuzaklar şeytanın hileleridir ki, şeytana yoldaş olanlar hiçbir zaman muratlarına erememişlerdir. Bundan sonra da eremeyeceklerdir.

Zâlimlerin toprak kesilen uğursuz vücutlarına bakınız da ibret alınız. Kur'ân-ı Kerîm'e ve şeriata taş atanların şimdi saltanatlarının yerinde yeller esiyor.

Evet:

*Ben Kur'ân'dan alırım şifâ veren balımı,
Ey küfrün kör baltası, koparttırmam dalımı!*

^[67] Câmi'us-Sağîr.

^[68] Taberânî.

^[69] İsrâ: 9.

^[70] İbn-i Mâce: I/78.

^[71] Tirmizî.

^[72] Hâkim.

“İçinizden herhangi biriniz Rabbi ile konuşmayı seviyorsa Kur'ân okusun.” buyurmuştur.

“Kim Kur'ân'ı okur ve onu hıfzederse, Allah da onu cennete koyar ve ev halkından ateşe (girmesi) vâcib olan on kişiye şefaathî kılar.”

“Gerçek, bu Kur'ân'ın bir ucu Allah'ın kudret elindedir. Bir ucu da sizin elinizdedir. Onu ihtimam ile sımsıkı tutun; ne sapıtır, ne de ondan sonra bir daha helâk olursunuz.”

Kur'ân yine: 'Ey Rabbim,' der, 'Ona daha fazlasını ikram et', bu defa da kerâmet hüllesi giydirilir. Sonra Kur'ân: 'Yâ Rabbi, ondan râzı ve hoşnut ol' niyazında bulunur. Allah Teâlâ da ondan râzı olur. (Sonra) ona: 'Oku ve yüksel' denilir ve her âyete bir hasene ziyâde edilir."

"Gerçekten bu Kur'ân, insanları en doğru yola iletir ve sâlih ameller işleyen mü'minlere de, kendileri için büyük bir mükâfat olduğunu müjdeler."

"Gerçekten, bu Kur'ân Allah'ın ziyafet sofrasıdır. Gücünüz yettiği kadar O'nun ziyafetini kabul edin! Muhakkak bu Kur'ân Allah'ın kopmaz ipidir. Apaçık nûrdur, faydalı bir şifâdır. Kendisine yapışana tam bir koruyucudur, uyana kurtuluş yoludur. Hak'tan meyletmez ki kınanıp tekdir olunması istensin. Eğrilmez ki doğrultulsun. Acîbe ve garîbelerinin sonu gelmez. Çok tekrar edilip okunmakla eskimez. Siz Kur'ân'ı okuyun... Allah sizi, her harfinin okunması üzerine on hasene ile mükafatlandırır. Ama ben, (Elif-lâm-mîm) bir harftir demiyorum. Belki 'Elif' bir harftir, 'Lâm' bir harftir ve 'Mim' bir harftir."

Taberânî.

Câmi'us-Sağîr.

Tirmizî.

Hâkim.

İsrâ: 9.

İbn-i Mâce: I/78.

KUR'ÂN OKUMADA EDEBLER

Her kapının, her sarayın bir anahtarı vardır. Kur'ân-ı Kerîm okurken de dikkat edilecek nice edebler mevcuttur. Varlığın nûru ve Allah'ın Muhterem Nebîsi (aleyhissalâtu vesselâm) buyuruyorlar ki:

“Kur'ân'ı, seni nehyettiği hususlarda dikkat ederek oku! Eğer o seni (yasaklardan) alıkoymuyorsa sen onu okumuş değilsin.”^[73]

Bir kimse Kur'ân'ı gece gündüz okusa, elinden hiç düşürmese, hatta koynuna alıp yatsa, fakat onun harâm saydığını harâm, helâl saydığını helâl saymadıkça ve emirlerine râm olmadıkça okuduğu Kur'ân'ın o kişiye zerrece faydası yoktur. O kadar ki, Kıyâmet günü Kur'ân:

“Yâ Rabbi, bu adam beni okudu da senin emirlerinle amel etmedi. Bundan davacıyım!” diyecektir. Ve o adam yüzüstü cehennem derelerine yuvarlanacaktır.

Kur'ân-ı Kerîm okurken şu hususlara dikkat gerektir:

1- Kur'ân-ı Kerîm okumadan önce güzelce abdest almak, yani abdestsiz Kur'ân'a el sürmemek. Boy abdesti veya namaz abdesti ile de Kur'ân okunur, her türlü ibâdet yapılabilir.

2- Kible'ye karşı, tıpkı namazda oturur gibi oturmak.

3- Önce Eûzü Besmele çekmek.

4- Tecvid üzere okumak ve mânâsını düşünmek, son derece huşû içinde olmak, kimin kelâmını okuduğunun bilincinde olmak.

5- Hazin ve yanık sesle okumak. Çünkü Kur'ân-ı Kerîm'i güzel ses ve tecvid ile okumak müstehaptır. Efendimiz (aleyhissalâtu vesselâm) :

“Her şeyin bir bezeği vardır, Kur'ân'ın bezeği de güzel sestir.” buyurmuştur.

Güzel ses her ne kadar medhe lâıyk ise de Kur'ân'ı şarkı okur gibi nağmelerle, tecvide ve ilâhî kelâmın ruhuna muhalif surette okumak câiz olmaz.

6- Kur'ân-ı Kerim okurken ağlamak, bu mümkün olmazsa, kendini ağlar gibi yapmak.

Ah ki ah! Gözlerimiz ağlamayı unuttu, dünya bizi değirmeninde öğütüp duruyor ve zaman bize kefenler biçiyor.

7- Kur'ân-ı Kerîm'i ezberlemeye gayret göstermek. İnsan ondan ne kadar çok âyet hıfz ederse o nisbette derecesi yükselecektir.

Sultânü'l-Enbiyâ (aleyhisselâm) şöyle buyurmuşlardır:

“Her şeyin bir kalbi vardır. Kur'ân'ın kalbi de Yâsîn'dir. Kim bu sûreyi okursa, Allah ona, Kur'ân'ı on kerre okumuş gibi sevâb yazar.” [74]

İşte bir müslüman en azından namaz sûreleriyle beraber Yâsîn'i de ezberlemelidir.

Namaz kılacak kadar Kur'ân-ı Kerîm'den ezber etmek bir farz-ı ayındır. Fatiha Sûresi'yle diğer bir sûreyi ezber etmek ise vâcibtir. Bununla farz yerine getirilmiş olur.

8- Kur'ân okumak hususunda nefsine ağır gelse ve zorlansa da, “Ben bu işi beceremiyorum” diyerek bırakmamak ve okumaya devam etmek. Meşakkat ve zahmet ile Kur'ân okuyana iki ecir vardır. Biri Kur'ân okuduğu, diğeri zahmet çektiği için. Çünkü, meşakkate sabretmek er kişilerin kârıdır.

9- Tilâvet esnasında Kur'ân-ı Kerîm'e bakarak okumak, ezbere okumaktan daha faziletlidir. Zira bu takdirde hem Kur'ân'a nazar etmek, hem tilâvet ibâdeti cemedilmiş olur. Nitekim Resûlullah (sallâllahü aleyhi ve sellem) :

“Efzalü ibâdeti ümmeti kırâetü'l-Kur'îni nazaran./Ümmetimin ibadetinin en faziletlisi, Kur'ân'a bakarak okumaktır,” buyurmuşlardır.

10- Kur'ân-ı Kerîm okurken her âyet başında durmak, rahmet âyetleri geldiğinde Allah Teâlâ'ya niyazda bulunmak, azâb âyetleri geldiği zaman da yine Yüce Allah'a sığınmak. Yani Allah'ın azabından rahmetine kaçmak. Çünkü kulu O'ndan başka kurtaracak yoktur.

11- Şânı yüce Kur'ân'ı tane tane, ağır ağır, tatlı bir edâ ile okumak. Bu suretle okumak çabuk okumaktan daha faziletlidir. Ve Kur'ân okurken araya dünya kelâmı sokmamak. Konuşmak mecburiyeti hâsıl olursa **“Sadakallahü'l-Azîm”** dedikten, sonra konuşup, tekrar Eûzü Besmele ile başlamak.

12- Kur'ân-ı Kerîm'i namaz hâricinde de Kible'ye yönelerek ve güzel elbiseler giyinmiş olarak taharet üzere okumak müstehaptır.

13- Zaman boyu hiçbir an Kur'ân-ı Kerîm'den gaflet etmemek gerekir. Ayda bir kerre hatim etmek evlâdır. Senede bir, kırk günde bir, haftada bir hatmedilmesini tercih edenler de vardır. Hâfız olanlar, unutmamak için haftada veya on günde bir kerre hatmetmelidir. Kuşun yuvadan uçuğu gibi gaflet edildiği takdirde Kur'ân hâfızalardan silinip gider. Ben nice hâfızlar biliyorum ki, şimdi ezberinde tek bir sûre bile kalmamış, onca emek boşa gitmiş ve Kur'ân ona küsmüştür. Kur'ân-ı Kerîm'i unutmanın bir de büyük vebâli vardır.

Üç günden az bir müddette hatmedilmesi müstehap değildir. Zira böyle az bir zamanda okunacak Kur'ân-ı Kerîm'in ulvî mânâlarını düşünmek imkânı olmaz ve tecvidine de belki riâyet edilemez.

Sahâbîlerin en güzel Kur'ân okuyanlarından olan Abdullah İbn Mes'ûd (radiyallahu anh) 'dan nakil:

Resûlullah (sallâllahu aleyhi ve sellem) buyurdular ki:

“Kur'ân'ı ezbere bilenlerden birinin, şu, şu âyetleri unuttum demesi ne kadar kötü şeydir. Fakat unutturuldu denilmelidir. Kur'ân'ı daima tekrarlayınız. Zira Kur'ân'ın hâfızların gönüllerinden kaçması, devenin bağlarından boşanıp kaçmasından daha kuvvetlidir.”^[75]

Evet, bir kere gönüllere gaflet dumanı çöker, insan bir kerre Kur'ân'ı ihmal eder, artık o dert bir âdet haline gelir ve böylece okumaya okumaya Kur'ân hâfızadan siliniverir.

Yine sahâbîlerden bir başka Abdullah, Abdullah bin Amr hazretlerinden. O ay yüzlü mânâ eri şöyle dedi:

Ben, “Yâ Resûlallah,” dedim, “Kur'ân'ı kaç günde hatmedeyim?”

“Onu bir ayda hatmet!” buyurdu.

Ben: “Ey Allah'ın Resûlü,” dedim, “gerçekten (bundan daha kısa zamanda hatmetmeye) güç yetiririm!”

“Onu yirmi günde hatmet!” buyurdu.

Ben tekrar: “Hakikaten (daha ilerisine) güç yetiririm!” dedim.

“Onu on beş günde hatmet!” buyurdu.

Ben: “Ama,” dedim, “gerçekten çok kısa zamanda hatmedebilirim!”

“(O halde) on günde hatmet!” buyurdu.

Ben: “Hakikaten (bundan daha kısa zamanda hatmetmeye) güç yetiririm!” dedim.

Bunun üzerine Varlığın Nûru (aleyhissalâtu vesselâm) :

“Onu beş günde hatmet (bu sana kâfidir) !” buyurdu.

Ben bir kerre daha: “(Ey Allah’ın Resûlü) ,” dedim, “gerçekten az bir zamanda hatim yapabilirim.”

O, “Hayır!” buyurdu.^[76]

Yüce ve mukaddes kitabımız Kur’ân-ı Kerîm’i on günde, beş günde hatmedebilmek ancak hâfızlara mahsustur. Sıradan bir adamın bir haftada hatim yapması mümkün değildir. Kısa zamanda hatim yapacak kimsenin Kur’ân’a âşinâ olması lâzımdır.

Yine bir başka rivâyette, Abdullah b. Amr (radiyallahu anh) şöyle demiştir:

“Bana Resûlullah (sallâllahu aleyhi ve sellem) Kur’ân’ı üç günden az zamanda okumamamı (yani hatmetmememi) emretti.”^[77]

Demek ki, üç günden az bir zamanda hatmetmek uygun olmasa gerek. İçlerinde Ahmed bin Hanbel hazretlerinin de bulunduğu bazı âlimler Kur’ân-ı Kerîm’i hatmetmenin asgari süresinin üç gün olduğunu söylemişlerdir. Bu, şahıslara göre değişebilir de. Üç günden daha az bir sürede hatmeden kimseler de olmuştur. Bir senede, altı ayda, üç ayda, kırk günde, otuz günde, yirmi günde, on beş günde hatmedenler de vardır.

Az dahi olsa devamlı yapılan ibâdetler daha makbuldür. Bir de güzel niyet ve ihlâs... Bütün bunlar kulu Rabbinin rızâsına erdirmeye vesilesidir.

Şöyle rivâyet edilmiştir:

“İnsan, Kur’ân’ı gündüz hatmettiğinde melekler ona akşama erinceye kadar duâ ederler. Eğer onu gece bitirirse melekler sabaha erinceye kadar duâ ederler.”^[78]

Kur’ân-ı Kerim dibi bulunmaz bir denizdir ki iştîyak yelkeni ile açılanlar ebediyet incileri. Onun hakikatları bitmez, hikmetlerinin sonu sahibini cennetlere, cemâl bağına ulaştırır.

Evleri, yurtları ve gönülleri harap mezar olmaktan Kur’ân kurtaracaktır. Kur’ân’dan mahrum kişi bir mezarsız ölüdür.

Evet! Kur’ân-ı Kerîm’i okumak, bulunmaz bir nîmettir. Fakat, dinlemek de yine öyledir. Hatta dinlemek bir farz-ı kifâyedir. Bir mecliste aşikâre Kur’ân okunsa, ama kimse dinlemese oradakilerin hepsi günahkâr olur.

İşî gücü ile uğraşan insanların yanlarında Kur'ân'ın alenen okunması uygun değildir. Bu takdirde, okuyanlar günâha girmiş olurlar.

14 - Kur'ân okumak nafîle ibâdetten ve sesli okumak, gizli okumaktan ve dinlemek kırâat etmekten efdaldır.

Eğer riya korkusu yoksa Kur'ân-ı Kerîm'i aşikâre okumak efdaldır. **“Aşikâre Kur'ân okuyan, sadakayı aşikâre veren gibidir, gizli okuyan da sadakayı gizli veren gibidir.”** buyurulmuştur.

İmam Gazâlî hazretlerinin İhyâ'da naklettiğine göre, Allah Teâlâ'nın arslanı ve İslâm'ın nücâhidi Hazret-i Ali (radiyallahu anh) şöyle buyurmuştur:

“Namazın kıyâmında okunan Kur'ân'ın her harfine yüz sevâb; namazın ka'desinde okuyana elli sevâb^[79], namaz hâricinde abdestli olarak okuyana yirmi beş sevâb, abdestsiz olarak okuyana da on sevâb verilir. Gece namazlarında okumak, daha faziletlidir. Çünkü daha huzur ile okunur.”

İki Cihanda Medâr-ı İftiharımız ve biricik rehberimiz Sultan Nebî (aleyhissalâtu vesselâm) , Abdullah b. Ömer hazretlerine haftada bir defa hatmetmesini emretmişlerdir. Öbür Abdullah'a da üç günden daha az bir müddette hatmetmemesini tavsiye buyurmuşlardır.

Hazret-i Osman, Zeyd bin Sabit, Ubeyy İbn Ka'b (Allah hepsinden râzı olsun) gibi şanlı sahabenin birçokları böyle yapar, Cuma'dan Cuma'ya hatmederlerdi.

Kalblerin genişliği, rikkat ve derinliği herkeste bir olmaz. Yine herkesin niyeti de bir değildir. Ameller, niyetlere göre kıymet kazanır. Amelde ihlâs ve güzel niyet pek mühimdir. Riya ile bin defa hatim etmekten, ihlâs ile bir kere Fatiha okumak kat kat üstündür. Şimdi şu hale nazar edelim:

Sultânü'l-Enbiyâ (aleyhissalâtu vesselâm) Efendimiz, bir gün sahâbîlerinden üç zâtın evine gitti ve onların her birini Kur'ân-ı Kerîm okur buldu. Her biri ayrı hallerde okuyorlardı.

Önce Sıdk âlemi Hazret-i Ebû Bekir (radiyallahu anh) 'e uğradı. Sahâbîler Sarayının Sultanı Kur'ân'ı ağır ağır ve hafif sesle okuyordu. Sordular:

“Yâ Ebû Bekir, hafif sesle okuyuşunuzun sebebi nedir?”

Güzel Peygamberin güzel ümmetinin en büyüğü dedi ki:

“Ey Allah’ın Resûlü! Ben kime münâcâtta bulunuyorsam aşikâreyi duyduğu gibi gizliyi de duyar, onun için gizli okuyorum!”

Bu kerre Hazret-i Ömer (radiyallahu anh) ’e uğradı. Fakat O’nun yüksek sesle Kur’ân okuduğunu gördü. Aynı suali O’na da sordu. Cenâb-ı Ömer şu cevabı verdi:

“Uykuda olanları uyandırmak ve şeytanı uzaklaştırmak için böyle aşikâre okuyorum!”

Sonra İnsanlığın Efendisi Hazret-i Bilâl’e uğradı. O’nu da ayrı ayrı sûrelerden âyetler toplayarak okur buldu. O’na da niçin böyle yaptığını sordu. Aşta ve vefada misli az bulunan şanlı sahâbî:

“Yâ Nebîyyallah” dedi, “güzel âyetleri yani rahmet âyetlerini bir araya toplamak için böyle okuyorum ve Rabbimden rahmet diliyorum!”

Rahmet Nebî, sahâbîlerinin bu suretle okumalarını isabetli buldu. Çünkü üçünün de niyeti ve ihlâsı güzeldi.

Takvânın destanlık kahramanı Ebû Zer (radiyallahu anh) ’den nakil: Resûlullah (sallâllahu aleyhi ve sellem) , O’na demiştir ki:

“Ya Ebâ Zer! Gidip Allah’ın kitabından bir âyet öğrenmen, senin için yüz rek’ât nafîle namaz kılmandan daha hayırlıdır. Ve kendisiyle amel edilsin veya edilmesin ilimden bir mes’ele öğrenmen, bin rek’ât (nafîle) namaz kılmandan daha hayırlıdır.”^[80]

Evet, namaz Kur’ân’la, ilim Kur’ân’la, dünya Kur’ân’la, âhiret Kur’ân’la, Cennet ve dîdâr neş’eleri Kur’ân’ladır. Bedenlerde can ne ise, canlarda Kur’ân-ı Kerîm odur.

Daha evvelce de ifade ettiğimiz gibi, Kur’ân-ı Kerîm’i tilâvet eden kimse, her âyetin hakkını vererek okumalıdır ki, gönöl cihanında cennet çiçekleri yeşersin.

Bir müslüman, ezberinde bulunan âyetleri, yürürken veya bir iş görürken okuyabilir.

Ancak bu hal, Kur’ân-ı Kerîm’in gafletle okunmasına sebebiyet vermemelidir. Yani gönöl yârda, el kârda olmamalıdır.

Âdet gören ve nifas hâlinde bulunan bir hanım Kur’ân niyetiyle bir âyet bile okuyamaz. Ancak zikir ve duâya dair âyetleri, zikir, şükür ve duâ niyetiyle okuması câizdir.

Meselâ: “Bismillahirrahmânirrahîm”i okuyabileceğı gibi, duâ gayesiyle “Fâtiha”nın tamamını okumasında bir mahzur yoktur.

Yine bir hanım taharet üzere olmadıkça Kur'ân âyetlerine el süremez. Âyet-i Celîle yazılı levhalara, paralara ve herhangi şey üzerindeki âyetlere dokunamaz. Şu kadar var ki, Kur'ân-ı Kerîm'i eline almadan, bir başkası tarafından okunan âyetleri okuyarak takip etmeden ve hecelemeden sadece dinlemesi câizdir. Bu esnada secde âyeti dinlemiş olsa bile, secde yapması gerekmez. Çünkü namazla mükellef değildir. Fakat, cünüb iken secde âyetini dinlemiş olsa, guslettikten sonra tilâvet secdesi yapması lâzımdır. Zira, cünüblük hali onun üzerinden namaz farzîyetini kaldırmaz.

Tekrar ifade edecek olursak: Beşerîyetin ihtiyaç sinelerini süsleyecek irfan incileri ve hakikat mercanları Kur'ân denizindedir. Zîra, ferd ve cemiyetin emniyet iklimi, huzur ve saâdet kucağı Kur'ân-ı Kerîm'dir. İki âlemde de ondan mahrum olmak kadar çetin ve karanlık bir azab tasavvur edilemez. Şeytanın bile aklına gelmez sinsî oyunlarla çocuklarımızın Kur'ân-ı Kerim öğrenmesine mâni olan, yaş sınırı koyan, evleri basan adamların hali nice olacaktır?

Dikkat!

Kur'ân-ı Kerîm'in feyz ve bereketinden daha çok istifâde etmek için şu hususlara dikkat gerekir:

Okurken tesbîh âyetleri geldiğinde, **“Sübhânallah”** ve **“Allahü Ekber”**, duâ ve istiğfâr âyetleri geldiği vakit, **“duâ ve istiğfâr”** etmek, ümit ve rahmet âyetleri geldiği vakit, Rab Teâlâ'dan iyilik ve selâmet dilemek, azâb âyetleri geldiğinde de, Allah'a sığınmak lâzımdır. Bunları diliyle söyleyebileceği gibi kalbinden geçirmesi de kâfidir:

“Sübhânallah”, “Neûzü billâh”, “Allahüm-me'rzukna” ve Allahümme'rhamna” gibi...

Şu da bir gerçek ki kendi lisanımız Arapça olmadığı için Kur'ân okuyanların ekserisi mânâsını bilememektedirler. Zaten Kur'ân-ı Kerîm'in kendine has ilmi vardır. Herkes âyetlerden hüküm çıkaramaz. Fakat, bir meâl alıp okuduğum nedir diye merak edip bakmak ve Kur'ân okurken Allah Teâlâ'nın azamet ve celâlini düşünmek ve ondan titremek gerekir. Ve bu Kur'ân'ın bir beşer kelâmı olmadığını hep hatırdâ tutmak, okuyan kimseye rahmet kapılarını açacak, gönlüne damla damla feyizler inecektir.

Meşhur sahâbîlerden Hazret-i Huzeyfe (radiyallahu anh) 'den:

“Resûlullah (sallâllahü aleyhi ve sellem) ile namaz kılıyordum. Bakara Sûresi’nden başlamıştı. Rahmet âyeti geldiği vakit, Allah’tan rahmet diler, azâb âyeti geldiği vakit Rabbine sığınırđı. Tenzih âyeti geldiği vakit Allah Teâlâ’yı tesbîh ve takdis ederdi.”

Yine Kur’ân-ı Kerîm’de soru ifade eden âyetler okunduğı vakit **“Belâ”** yani **“Evet”** lafzı ile cevap verip tasdik etmek de edeblerdendir. Meselâ: “Vettîni” Sûresi’ni okuduktan sonra, **“Eleysellâhu bi ahkemil hâkimin/Allah, hâkimlerin hâkimi değıl midir?”** suâlîne karşı, **“Belâ ve ene alâ zâlike mineşşâhidîn./Evet ben de buna şehâdet edenlerdenim.”** diye cevap vermek gerekir.

Sûre-i Kıyâme’nin son âyeti: **“Bunları yaratan (Allah) , ölüleri diriltmeye kaadir değıl midir?”** okuduğunda, **“Belâ innehû alâ külli şey’in kadîr/Evet, şüphesiz, O her şeye kaadirdir.”** diye tasdik etmek, Efendimizin sünnetlerindendir. Çünkü Resûl-i Ekrem (sallâllahü aleyhi ve sellem) , bu âyeti okuduklarında **“Hay, Hay kaadirdir!”** buyururlardı.

Yine Mürselât Sûresi’nin son âyeti: **“Artık bundan sonra hangi söze inanacaklar?”** okunduğı zaman **“Amenna billâh/Allah’a îmân ettik!”** denilmesi tavsiye edilmiştir.

Yüce Allah’ın bütün âlemleri yüzü suyu hürmetine yarattığı Sultan Nebî “Şems” Sûresi’ndeki şu mübârek âyeti:

“Elbette nefsinî temizleyip parlatan kurtulmuştur.” okudukları zaman Rabbine şöyle duâ ederlerdi:

“Allah’ım! Benim nefsimî takvâsını ver ve onu temizle. Sen onu temizleyenlerin en hayırlısısın. Sen onun Velîsi ve Mevlâsısın.”

Kur’ân-ı Kerîm’i en güzel okuyanlardan biri olan İbni Mes’ûd (radiyallahu anh) : **“Ve kul Rabbi zidnî ilmen/Rabbim, benim ilmimi artır de.”** âyetini okudukları zaman **“Allahümme zidnî ilmen ve îmânen ve yakıynen/Allah’ım! Benim ilmimi, îmânımı, kesin inancımı artır.”** diye duâ ederlerdi.

Kur’ân’ın kırâati sona erince, Allah Teâlâ’yı tasdik mânâsına gelen: **“Sadakallahü’l-Azîm/Büyük Allah doğru söyledi”** denmeli ve peşinden hemen: **“Ve belleğa Resûlühü’l-Kerîm/Kerîm olan Resûlü de onu tebliğ etti.”** sözü ile Nebîler Nebîsinin tebliğinin hak olduğuna şehâdette bulunmalıdır.

Nebîler Sultanı (aleyhisselâtu vesselâm) Efendimiz Kur'ân-ı Kerîm'i bitirdiği zaman şu duâyı okuduğu rivâyet edilir:

“Allah'ım! Kur'ân-ı mübîn hürmetine bana rahmet eyle, Kur'ân'ı bana îmân, nûr, hidâyet ve rahmet kıl.

Allah'ım! Kur'ân-ı Kerîm'den unuttuğum oldu ise bana hatırlat, anlamadığım oldu ise anlat, gece ve gündüzde Kur'ân okumayı bana nasîb et. Kur'ân-ı Kerîmi (benim) lehimde hüccet kıl. Ey âlemlerin Rabbi!”

Kur'ân'sızlar ayakta gezen ölülerdir. Âlemde Kur'ân nûrundan mahrum olmak kadar büyük dert tasavvur edilemez. Bu deryâdan inci elde etmek erlerin işidir. Gönül toprağına Cenâb-ı Muhammed (sallâlahu aleyhi ve sellem) 'in muhabbet damlası düşen sahâbîler gece gündüz Kur'ân-ı Kerîm okurlar ve okudukları ile amel ederlerdi. Elbette Kur'ân okumak güzeldir, fakat okuduğu ile amel etmek daha da güzeldir. Zaten okumaktan gaye de bu olmalıdır.

O güzîde insanlar içinde haftada veya üç günde bir hatim indirenler olduğu gibi, kiminin bundan daha az veya daha çok bir süre içinde hatmettikleri de vâkidir.

İbni Mâce'den nakledildiğine göre, Abdullah bin Ömer (radiyallahu anh) şöyle demiştir:

“Üç günden daha az bir zamanda Kur'ân'ı hatmeden kişi ne okuduğunu anlamamıştır.”

Yine ay yüzlü sahâbîler her gün için okuyacakları kadar Kur'ân-ı Kerîm'i bölümlere (hiziplere) ayırır ve her gün bu bölümlerden birini okurlardı.^[81]

Bir düşünelim ki, beş vakit namaz kılan bir müslüman her gün kırk defa Fatiha Sûresi'ni okumaktadır. Bînamazlar bundan da mahrumdur.

Kur'ân-ı Kerîm'in hatmi bittikten sonra yine bir ahenk içinde ve bir düzenle hatim duâsı yapılması sünnettir. Kur'ân-ı Kerîm'in son sayfasına konan hatim duâlarını okumak kâfidir.

Evde çocukları, torunları, gelinleri toplayıp duâyı onlarla beraber yapmak ne kadar güzeldir. Ah nasıl yanayım ki, müslümanların bir nicesi bu saâdetten mahrumdur. Çünkü, evlâtlarımız bizden koparılmıştır.

Hangi zâlimler benim kezzap döktü yarama?

Kur'ân'a dönmedikçe artık derman arama!..

Dikkat edilecek bir husus da şudur: Hatim indirirken “Vedduhâ” Sûresi’nden itibaren her sûrenin sonunda Tekbîr getirme âdeti, yedi kırâat imamlarından İbni Kesîr’in râvîsi İmâm Bezzî tarafından bir hadîs olarak rivâyet edilmektedir.

İrnam Şafiî hazretleri de: “*Şayet Tekbîri terk edersen, Resûlullah’ın sünnetinden birini kaybetmiş olursun.*” demiştir.

Evet: “Vedduhâ”nın sonunda ve ondan sonra Nas Sûresi’nin sonuna kadar her sûrenin sonunda Tekbîr getirmek sünnettir.

Niceye bir yanayım ki, bazı kimseler sadece cenâzeleri olunca Kur’ân-ı Kerîm’i hatırlıyorlar. Yine bazıları da babasının cenâze namazını bile kılmıyor. Gönül karalığının ve bedbahtlığın bundan beteri olur mu?

Kur’ân-ı Kerîm ölümler için değil, diriler için gönderilmiştir. İnsan hayatında iken ondan rızıklanacak ki, öldükten sonra Kur’ân’ın ona faydası dokunsun. İmânsız göçen adama bin defa hatim okusan bir zerresi ona ulaşmaz.

Bilhassa Türkiye’de cenâzenin ardından hatim okutmak âdeti vardır. Belki güzel bir şeydir. Amma, bu dahi artık çığırından çıktı. Beş-altı kişinin bir araya gelip 15-20 dakikada bir hatim okudukları vâkidir. Yine üzümlere ifâde edeyim ki, okuma esnasında hâfızların birbirleriyle konuşmaları, şakalaşmaları, gülmeleri görülmektedir. Bu, hem hâfızlar için bir ayıp ve hem de Kur’ân-ı Kerîm’e hürmetsizliktir. Kur’ân’ın tecvid ve tertiline uyulmadan bir nefeste bir sayfayı okumak da, hiç okunmamış hükmüne geçebilir.

Bir gün, İsmet ve İffet Sadefi Hazret-i Âişe (radıyallahü anh) validemiz, bir adamın sür’atle Kur’ân okuduğunu gördü ve şöyle dedi:

“Aaa! Bu adam ne Kur’ân okuyor, ne de sükût ediyor!”

Bütün âlemler içinde bize en güzel misal Allah’ın Azîz Peygamberidir. Şöyle buyurmuşlardır:

“Üç günden daha az bir müddette Kur’ân’ı hatmeden ondan bir şey anlamamıştır.”^[82]

İmâm Gazâlî hazretleri:

“Tertil, yani ağır ağır okumak mutlak surette müstehaptır. İster Kur’ân’ın mânâsını anlasın, isterse anlamasın, Arapça’yı bilmeyenin

dahi ağır okuması lazımdır. Çünkü, ağır okumakla hem Kur'ân'a hürmet göstermiş olur ve hem de Kur'ân okuyana tesir eder." demiştir.^[83]

Kur'ân-ı Kerîm'in hikmetleri, incelikleri, fazileti ve bitmez tükenmez nûru hakkında durmadan yazacak olsak buna ömürler kâfi gelmez. Ve bizim gibi hakîr ve âciz insanların onu tam kemâliyle ifâde etmeye imkânları yoktur. O, öyle bir deryâdır ki, ona dalanların Nûh olması gerekir. Yine Kur'ân-ı Kerîm'in şu hitabı ile buraya nokta koyalım:

“Ey insanlar! Size Rabbinizden bir öğüd, gönüllerde olan (dert) lere bir şifâ, mü'minler için bir hidâyet ve rahmet gelmiştir.”^[84]

Evet:

*İstersen nûr, hikmet, dermandan koku,
Ey seçilmiş ümmet, sen Kur'ân oku!*

^[73] Feyz'ül-Kadir: 2/61.

^[74] Tirmizî.

^[75] Tergîb ve Terhîb.

^[76] Sünen-i Dârimî: 6/489.

^[77] Sünen-i Dârimî: 6/489

^[78] Sünen-i Dârimî: 6/487.

^[79] Hanefilere göre namazda otururken Kur'ân okunmaz.

^[80] Tergîb ve Terhîb: 3/297.

^[81] İbni Mâce, İkâme: 178.

^[82] İhyâ, İmâm Gazâlî: 1/782.

^[83] İhyâ, İmâm Gazâlî: 1/782.

^[84] Yûnus: 57.

Sünen-i Dârimî: 6/489

Sünen-i Dârimî: 6/487.

Hanefilere göre namazda otururken Kur'ân okunmaz.

Tergîb ve Terhîb: 3/297.

İbni Mâce, İkâme: 178.

İhyâ, İmâm Gazâlî: 1/782.

İhyâ, İmâm Gazâlî: 1/782.

Yûnus: 57.

“Ey insanlar! Size Rabbinizden bir öğüd, gönüllerde olan (dert) lere bir şifâ, mü'minler için bir hidâyet ve rahmet gelmiştir.”

Tirmizî.

Tergîb ve Terhîb.

Sünen-i Dârimî: 6/489.

Feyz'ül-Kadir: 2/61.

“Namazın kıyâmında okunan Kur’ân’ın her harfine yüz sevâb; namazın ka’desinde okuyana elli sevâb, namaz hâricinde abdestli olarak okuyana yirmi beş sevâb, abdestsiz olarak okuyana da on sevâb verilir. Gece namazlarında okumak, daha faziletlidir. Çünkü daha huzur ile okunur.”

“Ya Ebâ Zer! Gidip Allah’ın kitabından bir âyet öğrenmen, senin için yüz rek’ât nafile namaz kılmandan daha hayırlıdır. Ve kendisiyle amel edilsin veya edilmesin ilimden bir mes’ele öğrenmen, bin rek’ât (nafile) namaz kılmandan daha hayırlıdır.”

“Kur’ân’ı ezbere bilenlerden birinin, şu, şu âyetleri unuttum demesi ne kadar kötü şeydir. Fakat unutturuldu denilmelidir. Kur’ân’ı daima tekrarlayınız. Zira Kur’ân’ın hâfızların gönüllerinden kaçması, devenin bağlarından boşanıp kaçmasından daha kuvvetlidir.”

“Her şeyin bir kalbi vardır. Kur’ân’ın kalbi de Yâsîn’dir. Kim bu sûreyi okursa, Allah ona, Kur’ân’ı on kerre okumuş gibi sevâb yazar.”

“Bana Resûlullah (sallâllahu aleyhi ve sellem) Kur’ân’ı üç günden az zamanda okumamamı (yani hatmetmememi) emretti.”

“Üç günden daha az bir müddette Kur’ân’ı hatmeden ondan bir şey anlamamıştır.”

“Tertil, yani ağır ağır okumak mutlak surette müstehaptır. İster Kur’ân’ın mânâsını anlasın, isterse anlamasın, Arapça’yı bilmeyenin dahi ağır okuması lazımdır. Çünkü, ağır okumakla hem Kur’ân’a hürmet göstermiş olur ve hem de Kur’ân okuyana tesir eder.” demiştir.

Yine ay yüzlü sahâbîler her gün için okuyacakları kadar Kur’ân-ı Kerîm’i bölümlere (hiziplere) ayırır ve her gün bu bölümlerden birini okurlardı.

“Kur’ân’ı, seni nehyettiği hususlarda dikkat ederek oku! Eğer o seni (yasaklardan) alıkoymuyorsa sen onu okumuş değilsin.”

O, “Hayır!” buyurdu.

“İnsan, Kur’ân’ı gündüz hatmettiğinde melekler ona akşama erinceye kadar duâ ederler. Eğer onu gece bitirirse melekler sabaha erinceye kadar duâ ederler.”

EZANIN ÂDÂBI

Ezan, Hakk'ın dâveti, îmân ve İslâm'ın alâmeti, ümmetin felâh ve selâmetidir. Ezansız yurtlar harap mezarlar gibidir ki, oraya hiçbir hikmet ve nûr inmez. Göklerinde ezanlar çağlamayan memleketlerin hüsrânına taşların kalbi sızlasa yeridir. Çünkü yarın onların hesabını cehennemler görecektir.

Allah'ın Sevgilisi, topyekûn zaman ve mekânın Peygamberi (aleyhissalâtu vesselâm) buyuruyorlar ki:

“İnsanlar, ezan okumakta ve birinci safta bulunmakta ne kadar sevâb olduğunu bilselerdi, bunun için birbirleriyle mücâdele ederlerdi. Sonra da (aralarında) kur'a çekmekten başka çâre bulamazlardı.”^[85]

Evet: Ezan, İslâm'ın şiarı, Allah'ın büyüklüğünün âleme ilânıdır. Muhammedî dâvanın îmân kışlasındaki indirilmez sancağıdır. O kadar ki, her an ve her saat dünyanın bir yerinde mutlaka ezan okunmaktadır. Ezansız bir nefes âlemde yoktur.

Gaflet dumanı gönüllerine çökmüş kimseler tam 18 sene bu cennet vatanının semâlarında ezan sesini kısmışlardır. Minareler yetim, camiler harap, îmânlar türâb olmuştur. Ezansız bir ülke, mâbedsiz bir şehir, îmânsız bir nesil isteyenler hiçbir zaman muradlarına erememişlerdir, bundan sonra da eremeyeceklerdir.

Şanlı sahâbî Ebû Hureyre (radiyallahü anh) 'den:

Resûlullah (sallâllahu aleyhi ve sellem) ile beraberdik. Bilâl kalkarak Ezan okudu. Bitirince Nebîler Sultanı şöyle buyurdular:

“Men kâle misle hâzâ yakînen dehale'l-cennete/Kim inanarak O'nun gibi söylerse, Cennet'e girer.”^[86]

Ezandaki kelimeler Allah Teâlâ'nın birliğini ve büyüklüğünü, Resûl-i Zîşân'ın risâletini ilan ettiği için, bunları tasdik etmek, îmân alâmetidir, îmân ise insanı cennete ulaştırır.

Ezan okumanın ve Ezân-ı Muhammedî'nin faziletini beyan eden o kadar çok hadîs-i şerifler vardır ki, burada hepsini zikretmeye imkânımız yok. Müslüman, ömrünün, akşamında, sabahında, gecesinde, gündüzünde hep onu vird edinmelidir. Yani dilinden ezanı

eksik etmemelidir. Dağ başında koyun güden bir çoban dahi namaz vakti geldiğinde ezan okur, kamet getirir, namazını edâ ederse, Allah'ın rahmeti onu kuşatır, af ve mağfirete mazhar olur. Âlemin Rahmeti, Cihanın Zîneti, Mahşer Meclisinin Medâr-ı İftiharı Efendimiz buyuruyorlar ki:

“Rabbin, dağ başındaki koyun çobanının yaptığı ameli beğenir. Çünkü (o) ezan okur ve namaz kılar.”

Allah Azze ve Celle de:

“Şu kuluma bakın, ezan okuyup namaz kılıyor ve Ben'den korkuyor. Ben o kulumu affettim ve onu cennete koydum.” buyurur.^[87]

Yani, onun cennete girmesi bir hak olur. Çünkü Allah'tan korkanlara Kur'ân-ı Kerîm'de **“İki cennet”** va'dedilmiştir.^[88]

İçimde çözülmez bir ukde olarak şunu da ifâde edeyim ki, müslümanlar işi hep yarına bırakıyorlar. Nice bînamaz adamlar var ki “Namaz kıl” denildiğinde ya “Kalbim temiz!” diyor ya da “yaşlanınca kılarım” diyor. Ceylan gibi çevikken namaz kılamayan bir adam, beli bükülüp yerinden kalkamazken nasıl namaz kılacaktır?

Nesf ü hevânın ve şeytanın insanı aldatması böyledir. “Yarın yaparsın” sözü namaz kapısını kapatmanın gamlı kilididir.

Evet:

*Ne gafletçe bir söz bu: Yarın, yarın, hep yarın;
Yarın ne yapacaksın, kazılırsa mezarın?*

Farz namazlar için ezan, yani namazların kılınacağını ilan Kitap ile, sünnet ile sabittir. Ve erkekler hakkında vâcib kuvvetinde bir Sünnet-i Müekkede'dir. Bir mahallede veya bir köyde bir kimsenin ezan okuması ile diğerlerinin üzerinden mes'uliyet kalkar. Ezanın terk edilmesi, vâcibin terkinden gereken günâhı gerektirir.

Ezan kendi lisaniyle, yani Arapça olmalıdır. Çünkü bu, İslâm'ın sembolü ve en büyük alâmetidir. Bütün yeryüzü müslümanları, hangi milletten olursa olsun, bunun namaza dâvet olduğunu bilirler. Merhum Akif bunu ne güzel dile getirmiştir:

*“Bu ezanlar ki şehâdetleri dînin temeli
Ebedî, yurdumun üstünde benim inlemeli!”*

Şehit kanları ile yoğrulan bu topraklardan ezanın tamamen kalkmasını isteyen bedbahtlar olduğu gibi, Türkçe okunmasını isteyen talihsiz insanlar da vardır. Sanki Türkçe okunursa camiye, namaza gelecekler. Bu tavırlar ancak şeytanı sevindirir. Şeytanı memnun edip şehitleri küstürmek akıl kârı değildir.

Hanefîlere göre, ezan okuyacak kişinin, erkek, akıllı, takvâ ehli, sünnete vâkıf kimse olması gerekir.

Şu kimselerin ezan okumaları, kamet getirmeleri mekruhtur:

- a) Câhil,
- b) Fâsık,
- c) Kadın,
- d) Bunak,
- e) Cünüb ve sarhoş,
- f) Abdestsiz kimsenin kâmet getirmesi de mekruhtur.

Ne yazık ki, bazı mahalle camilerimizde aklına esen ezan okuyor. Hani bilse de okusa bir şey denmez. İki kelimeyi bir araya getiremeyen, dili dönmeyen, Kur'ân-ı Kerîm'e âşinâ olmayan kimsenin ezan okumaya kalkması cahilliğin verdiği cesaret olsa gerek.

Ezan için vaktin girmiş olması lâzımdır. Bir namaz için daha vakit girmeden ezan okumak câiz değildir.

Müezzin gür ve güzel sesli olmalıdır. Güzel ses, kulaklardan gönüllere bir su gibi akar. O kadar sahâbînin içinde Nebîler Serverin'in Hazret-i Bilâl'e ezan okutması bunun en güzel misalidir.

Ezan-ı Muhammedî'nin herkes tarafından duyulması için yüksek bir duvar veya minare üzerinde ayakta okunması gerekir. Gerçi şimdi minareye çıkan da yok ya!.. Müezzinlerin imdadına mikrofon yetişti. Halbuki ezanı minarede okumak daha evlâdır ve sünnete uygundur.

Urve bin Zübeyr, Benî Neccar'dan olan hanımının şöyle dediğini nakletmiştir:

“Benim evim, Mescid-i Nebevî'nin çevresinde en yüksek ev idi. Bilâl, sabah ezanını bu evin üzerinde okurdu. Seher vaktinde gelip evin üzerinde oturur, sabah vaktini gözetirdi. Fecrin doğuşunu gördüğü zaman doğrulur, sonra da ezan okurdu.”

Ezan ve kamet, vakit namazları ve kaza namazları için sünnettir. Çünkü ezan ve kamet vaktin değil, namazın sünnetlerindendir ki vâcib derecesinde müekked sünnettir.

Cuma'dan başka bir farz için birden ziyade ezan ve hiçbir farz için de iki kerre kamet meşru değildir. Meselâ: Bir camide ezan ve kamet okunarak vakit namazı kılındıktan sonra tekrar bir başka cemaatle veya tek başına namaz kılacak kimselerin ezan okumaları ve kamet getirmeleri gerekmez. Vitir, Bayram, Teravih, cenâze vesâir nafîle namazlarda da kamet yoktur.

Peş peşe kaza namazı kılacak kimsenin bir kere ezan okuması, fakat diğerleri için sadece kamet getirmesi kâfidir. Müteaddit kaza namazları başka başka meclislerde kaza edilecek olsa o takdirde her biri için ezan ve kamet lâzımdır.

Evinde tek başına namaz kılan bir kişi, ezan okumasa ve kamet getirmese bir mahzur yoktur, fakat kamet getirmesi daha iyidir. Mahallede cemaatle namaz kılanların ezan ve kametleri, evdeki namazlar için yeterlidir.

Yine Cuma namazını kılamayan bir kimse, onun yerine öğle namazını ezansız ve kametsiz kılar. Zira ezan ve kamet cemaatle kılınması müstehap olan farz namazlar için meşrudur. Cuma günü öğle namazını cemaatle kılmak mekruhtur.

Kamet getirilirken camiye giren kimse oturmalı, ayakta kametin bitmesini beklememelidir. Müezzin “Hayye Ale'l-felâh”a gelince kalkıp safta yerini almalıdır.

Eğer bir başkası değil de namazı, kamet etmekte olan müezzin kıldıracaksa, müezzin kametini tamamlamadıkça cemaat yerinde oturur.

Müezzin “Kad Kameti's-salâh/Namaz başladı” dediğinde imâmın onu tasdik mahiyetinde iftitâh tekbîrini alması daha iyidir.

[85] Tergîb ve Terhîb: 1/261.

[86] Tergîb ve Terhîb: 1/272.

[87] Tergîb ve Terhîb: 1/270.

[88] Rahmân: 46.

Rahmân: 46.

Tergîb ve Terhîb: 1/261.

Tergîb ve Terhîb: 1/272.

Tergîb ve Terhîb: 1/270.

“Men kâle misle hâzâ yakînen dehale’l-cennete/Kim inanarak O’nun gibi söylerse, Cennet’e girer.”

“İnsanlar, ezan okumakta ve birinci safta bulunmakta ne kadar sevâb olduğunu bilselerdi, bunun için birbirleriyle mücâdele ederlerdi. Sonra da (aralarında) kur’a çekmekten başka çâre bulamazlardı.”

Yani, onun cennete girmesi bir hak olur. Çünkü Allah’tan korkanlara Kur’ân-ı Kerîm’de **“İki cennet”** va’dedilmiştir.

“Şu kuluma bakın, ezan okuyup namaz kılıyor ve Ben’den korkuyor. Ben o kulumu affettim ve onu cennete koydum.” buyurur.

İCÂBET

Okunan ezanı dinleyenlerin, ezana icâbet etmesi gerekir.

İcâbet, müezzinin söylediği sözleri aynen tekrarlamaktır. Ancak **“Hayya Ale’s-salâh”** ve **“Hayye Ale’l-felâh”**larda: **“Lâ havle velâ kuvvete illâ billâh”** denir. Yine **“Mâşâallahü kâne vemâ lem yeşe’ lem yekün”** demek de güzeldir.

Sabah ezanında müezzin **“Essalatü hayrun Minennevm”** dediğinde, dinleyenlerin **“Sadakte ve Bererte”** demeleri ezanın âdâbındandır.

Hem ezan okunurken, hem de kamet esnasında insanların konuşması herhangi bir işle meşgul olması âdâba aykırıdır.

Hattâ Kur’ân-ı Kerîm okurken ezan duyulduğunda okumayı kesip ezanı dinlemek daha faziletlidir.

Kürsüde vaaz eden kimsenin sözlerine ara verip ezanı dinlemesi de böyledir.

Hazret-i Ömer (radiyallahu anh) ’den nakille;

Resûlullah (sallallâhü aleyhi ve sellem) buyurdu ki:

“Sizden biriniz, müezzin ‘Allahu Ekber, Allahu Ekber’ dediğinde içinden ‘Allahu Ekber, Allahu Ekber’ der, sonra sırasıyla müezzin ‘Eşhedü enlâ ilâhe illallâh’ dediğinde ‘Eşhedü enlâ ilâhe illallâh’, müezzin ‘Eşhedü enne Muhammeden Resûlullah’ dediğinde ‘Eşhedü enne Muhammeden Resûlullah’, müezzin ‘Hayye Ale’s-salâh’ dediğinde ‘Lâ havle velâ kuvvete illâ billâh’, müezzin ‘Hayye Ale’l-felâh’ dediğinde ‘Lâ havle velâ kuvvete illâ billâh’, müezzin ‘Allahu Ekber, Allahu Ekber’ dediğinde, ‘Allahu Ekber, Allahu Ekber’, müezzin ‘Lâ ilâhe illallah’ dediğinde ‘Lâ ilâhe illallah’ derse cennete girer.”^[89]

Yani müezzinin dediklerini böylece tasdik eden kimse îmânını ikrar etmiş, Allah Teâlâ’nın birliğine, Cenâb-ı Muhammed’in Peygamberliğine inanmış, hâlis mü’min olmuştur. Çünkü kâfir bunları tasdik etmez.

Ezan sona erince şu mübârek duânın okunması Nebîler Nebîsi tarafından tavsiye edilmiştir ve şefaate vesiledir:

“Allahümme Rabbe hâzihi’-d-da’veti’ttâmmeh, ve’s-salâti’l-kaimeh, âti Muhammeden vesîlete ve’l-fadîleh, ve’d-dere-cete’l-rafiâh ve’b’ashu makâmen Mahmûdenillezî vaadteh, inneke lâ tuhlifü’l-mîâd./Ey bu üstün dâvetin ve hazır namazın Rabbi olan Allah’ım! Muhammed sallâllahu aleyhi ve sellem’e Cennet’te en yüksek ve en faziletli dereceleri ver ve O’nu, kendisine va’dettiğin Makâm-ı Mahmûd’a şefaât makamına eriştir. Muhakkak ki Sen, sözünden dönmezsin.”

Beşerin ihtiyaç sinelerini î mân nûru, Kur’ân nûru, ezan nûru, İslâm nûru süsleyecek, insanı ebediyyetin çiçek bayramına Sünnet-i Seniyye ulaştıracaktır.

İşte terki düşünölemeyecek sünnetlerden biri de Ezan-ı Muhammedi’dir.

Onun çağlamadığı yurtlar, harap mezarlar gibidir. Ezan okunmayan beldelere azâb okları saplanır.

İbnu Abbas (radiyallahu anh) ’dan nakil:

Bir adam Nebî (sallâllahu aleyhi ve sellem) in huzuruna gelerek dedi ki:

“Bana Cennet’e girmeme vesile olacak bir ameli öğret veya göster.”

Varlığın nûru:

“Kün müezzin/Müezzin ol!” buyurdu.

Adam, “Gücüm yetmez!” dedi.

“Î mân ol!” buyurdu.

Adam, “Ey Allah’ın Resûlü” dedi, “ona hiç gücüm yetmez!”

Bunun üzerine Kâinatın Efendisi, “Öyleyse imamın yanında dur!” buyurdu.^[90] Yani cemâate devam et, namazlarını imam ile kıl ki sana cennet yolu açılsın.

Artık bana ne demek düşer? Söz şiirin:

Seni her gün beş defa müezzinler çağırır.

Câmi avlularında güvercinler çağırır!

Duymuyor sende kulak, ey adam, ölü müsün?

Bülbüller feryat eder, kuşlar, cinler çağırır!..

^[89] Tergîb ve Terhîb: 1/277.

^[90] Tergîb ve Terhîb: 1/272.

Bunun üzerine Kâinatın Efendisi, “Öyleyse imamın yanında dur!” buyurdu. Yani cemâate devam et, namazlarını imam ile kıl ki sana cennet yolu açılsın.

“Sizden biriniz, müezzin ‘Allahu Ekber, Allahu Ekber’ dediğinde içinden ‘Allahu Ekber, Allahu Ekber’ der, sonra sırasıyla müezzin ‘Eşhedü enlâ ilâhe illallâh’ dediğinde ‘Eşhedü enlâ ilâhe illallâh’, müezzin ‘Eşhedü enne Muhammeden Resûlullah’ dediğinde ‘Eşhedü enne Muhammeden Resûlullah’, müezzin ‘Hayye Ale’s-salâh’ dediğinde ‘Lâ havle velâ kuvvete illâ billâh’, müezzin ‘Hayye Ale’l-felâh’ dediğinde ‘Lâ havle velâ kuvvete illâ billâh’, müezzin ‘Allahu Ekber, Allahu Ekber’ dediğinde, ‘Allahu Ekber, Allahu Ekber’, müezzin ‘Lâ ilâhe illallah’ dediğinde ‘Lâ ilâhe illallah’ derse cennete girer.”

Tergîb ve Terhîb: 1/277.

Tergîb ve Terhîb: 1/272.

NAMAZIN ÂDÂBI

Namaz, İslâm'ın beş şartından biridir. Namaz, mü'minin başında Allah'ın rahmet gölgesidir. Namaz, î mân kıışlasının indirilmez bayrağıdır. O bayrak bir kere yere düştü mü, şeytanlar o kıışlayı istilâ eder.

Namaz; zengin, fakir, sağlam, hasta, yolcu, mukim, erkek, kadın her müslümana farzdır.

Her peygamber kendi ümmetine namazla emretmiştir. Binlerce senedir î mânlı alınlar secdelere kapanmakta, milyonlarca insan Rabbinin huzurunda boyun bükmemektedir. Çünkü kul olmakta, zevk u safalar ve cennet neş'eleri vardır.

Ne yazık ki zamanımızda insanların nicesi gam seline değirmen olmuştur. Müslüman olduğu halde tembellik sebebiyle namaz kılmayanların sayısı epeyce kabarıktır. Müslüman bir memlekette camilerin cemâatsiz ve beli bükülmüş beş-on ihtiyarla kalması ne kadar acıdır.

Allah Teâlâ'nın yardımına, rahmetine, mağfiretine mazhar olmak için namaz bir vesiledir. Ve Nihayetsiz Kudret Sahibi olan Rabbimiz buyuruyor ki:

“Ey î mân edenler, sabırla ve namazla Allah'dan yardım isteyin. Muhakkak Allah(ın yardımı) sabredenlerle beraberdir.”^[91]

Evet, sabırsız insanın eline nedâmetten başka bir şey geçmez.

Zira, ibâdetler sabırla başarılıdır. Sabrı, sebatı olmayan adam ömür boyu günde beş defa namaz kılabilir mi? İşte nice güçlü, kuvvetli kimseler görüyoruz ki, namazı hep yarına bırakıyor. Bugün kılamayan yarın nasıl kılacaktır? Belki yarın senin cenâzen bu evden çıkar. Artık felâketi düşün!

Zaten şeytanın istediği de budur. Başına bedbahtlık toprağı saçılan ve Allah'ın rahmetinden ebedî olarak kovulan İblîs hiç kimsenin iyiliğini ve cennete girmesini istemez.

Nihayetsiz olan Mülkün Seyyidi ve Allah'ın Sevgilisi buyuruyorlar ki:

“Kıyâmet günü ilk yüzleri karacak olanlar, namazı terkedenlerdir.”^[92]

Mü'min kulları için cennetler yaratan, ağaçları altından ırmaklar çağlatan, rahmeti her şeyi kuşatan Allah Teâlâ:

“Namazı dosdoğru kılın, zekâtı verin ve rükû edenlerle birlikte rükû edin.”^[93] buyurmaktadır.

Artık hiç kulluğa, insafa, âdâba sığar mı ki, âciz bir kimse padişah emrine boyun eğmesin?

Ey insanlar! Aldanmakta mânâ yok. Çünkü bizi bir bekleyen var. Biz kediler gibi başıboş değiliz. “Her nefese iki şükür gerekir” demişlerdir. Yüzümüzü hayatımızda iken Kible’ye döndürelim, ölmüş adamın yüzünü kibleye döndürmek ona bir fayda vermez. O yüz hayatında Kible’ye dönmeliydi.

Kible’ye dönenlerin nasıl bir saâdete mazhar olacaklarını Kur’ân-ı Kerîm ve Allah’ın Resûlü haber vermektedir. Can kulağına gaflet pamuğu koyanlardır ki bu müjdeleri duymazlar. Cihanın evvelinde ve âhirinde Misli Bulunmayan Nebîler Serveri (aleyhissalâtu vesselâm) buyuruyorlar ki:

“Namaz dinin direğidir.”

“Namazda on haslet vardır:

- * Yüzün zîneti (süsü) ,
- * Kalbin nûru,
- * Bedenin rahatı,
- * Kabrin yoldaşı,
- * Rahmetin inmesi,
- * Göğün anahtarı,
- * Mîzânın ağırlığı,
- * Rabbin rızâsı,
- * Cennetin bekası,
- * Cehennem ateşine (karşı) perde...

Namazı vaktinde tastamam kılan kimse, dinini gereği gibi ayakta tutmuş; onu terkeden (de) , dinini yıkmıştır.”^[94]

A tembel, a hünersiz! Vay anan sana ağlaya! Sen hâlâ “benim kalbim temiz” diye kendini avutacak, hâlâ ezelî düşmanın şeytanı sevindirecek misin?

Dünya fâni, günler fâni, ömürler fâni, mülkler ve saltanatlar hep fâni... Uzak gibi görünen âhiret ve hesap günü yakındır. Zâlimlerin nasıl toprak kesildiğine bakıp da ibret almıyor musun? Bu toprağa

diktiğin nedâmet ağacı seni gölgelemeyecek, sen sadece amelinin gölgesi altında bulunacaksın!

Yine bir suâl üzerine Sultânü'l-Enbiyâ Efendimiz, **“Allah indinde en sevimli amelin vaktinde kılınan namaz”** olduğunu bildirmişlerdir.

Ve şu sözler O'nun mübârek dudaklarından dökülmüştür:

“İttekullâhe ve sallû hamseküm ve sümû şehreküm ve eddû zekâte emvâliküm ve edîû' izâ emriküm tedhulü'l Cennete Rabbiküm./Allah'dan korkun, beş vakit namazınızı kılın, Ramazan ayı, oruç tutun, mallarınızın zekâtını verin, başınızda bulunan âmirlere itaat edin. (Böyle yaparsanız) Rabbinizin cennetine girersiniz.”^[95]

Evet: Namaz kılan felâh bulmuştur. Çünkü insan memleketinin şerefi onunla, cennet ve dîdâr neş'eleri onunla, Allah'ın huzuruna çıkma devleti onunla, kabirde nûr onunla, mîzânda ağırlık ve berat onunla, rahmet onunla, Peygamber-i Zîşân'ın şefaati onunladır.

Nerede yâr sevdâsı, nerede aşka heves?

Seni Allah katına götürmez başka heves!

^[91] Bakara: 153.

^[92] İslâm'da Helâller ve Harâmlar, İbn Hacer el-Heytemî.

^[93] Bakara: 43.

^[94] Münebbihat.

^[95] Câmiü's-Sagîr.

Namazı vaktinde tastamam kılan kimse, dinini gereği gibi ayakta tutmuş; onu terkeden (de) , dinini yıkmıştır.”

“Namazı dosdoğru kılın, zekâtı verin ve rükû edenlerle birlikte rükû edin.” buyurmaktadır.

Bakara: 153.

İslâm'da Helâller ve Harâmlar, İbn Hacer el-Heytemî.

Bakara: 43.

Münebbihat.

Câmiü's-Sagîr.

“Ey îmân edenler, sabırla ve namazla Allah'dan yardım isteyin. Muhakkak Allah(ın yardımı) sabredenlerle beraberdir.”

“İttekullâhe ve sallû hamseküm ve sûmû şehreküm ve eddû zekâte emvâliküm ve edîû’ izâ emriküm tedhulü’l Cennete Rabbiküm./Allah’dan korkun, beş vakit namazınızı kılın, Ramazan ayı, oruç tutun, mallarınızın zekâtını verin, başınızda bulunan âmirlere itaat edin. (Böyle yaparsanız) Rabbinizin cennetine girersiniz.”

“Kıyâmet günü ilk yüzleri kararanlar, namazı terkedenlerdir.”

ÇOK SECDE

Rebî'a İbnu Ka'b el-Eslemî'den:

“Ben Nebî (sallâllahu aleyhi ve sellem) ile beraber gecelemiştim, kendisine abdest suyunu ve başkaca ihtiyaçlarını getirdim. Bana:

‘Dile benden (ne dilersen) !’ buyurdu.

Ben: ‘Senden, cennette Seninle beraber olmayı diliyorum (ey Allah’ın Resûlü) !’ dedim.

Bana: ‘Veya bundan başka bir şey?’ dedi.

Ben: ‘Hayır, sadece bunu istiyorum! (Benim için bundan büyük nîmet mi olur?)’ dedim.

‘Öyleyse kendin için çok secde ederek bana yardımcı ol!’ buyurdu.”^[96]

Lisan ile cenneti istemek kolaydır. Âlemde cenneti isteyen ne kadar çok insan vardır. Bir de cennetin fevkinde, orada Nebîler Sultanı ile olmak devletini düşünün. Bu hadîs, cennette Resûl-i Ekrem (sallâllahu aleyhi ve sellem) ile beraberliğin çok güç olduğunu ifade etmektedir. Zira Varlığın Nûru, dilek sahibi sahabeden, bir başka dilekte bulunmasını istemiştir. Demek ki, bir başka dileğinin gerçekleşmesi, onun nazarında bundan daha kolay olacaktı. Bu sebeple dileğini değiştirmesini talep etmiştir.

O kutlu sahâbî ise canından azîz bildiği Peygamberi ile beraber olmayı her şeyin üstünde tutmuştur. Ve hep o arzusunu dile getirmiştir. Efendimiz de “Çok secde etmeyi” tavsiye buyurmuştur.

Secdeden gaye namazdır. Çok secde, çok namazdır. İnsan, mihrap kenarındaki beli bükük mumlar gibi Allah huzurunda duracak, secdelerine secdeler ekleyecek ki ona cennetin kapıları açılsın. Çünkü saâdet yurdu cennete namaz gibi çok kıymetli ibâdetleri ifâ ile varılabilir.

Allah Teâlâ’nın indinde en sevimli ibâdet, vaktinde kılınan namazdır. Yukarıda zikrettiğimiz mübârek hadîs, namazın şânının Allah indindeki değerinin yüksekliğine bir delil teşkil etmektedir. Yine Yüce Kitabımızda **“Secde et ve (Allah’a) yaklaş.”** (Alâk) buyurulmuştur.

Bugün insanların dünyalara sığmaz derdi vardır. Ne ki, deva bir başka yerde aranmaktadır. Gözlere gaflet perdesinin çöktüğü, gönüllere dağlar gibi dumanların oturduğu demleri yaşamaktayız. Yani ektiğimizi biçiyoruz. Başımıza gelen mûsîbetlerin birçoğu isyanımız sebebiyledir. Bu belâlar, bu ardı arkası kesilmeyen felâketler, seller, depremler ve daha neler secdelerle ve tevbelerle kalkabilir. Mülk Allah'ındır.

Âlemlere Rahmet olan Sultan Nebî buyuruyorlar ki:

“Kul ile küfür arasında namazı terketmek vardır.”^[97]

Namaz, müslümanın başında rahmet gölgesidir. Namazı terk ettiğinde tıpkı bir kâfirin hal ve tavrını aksettirdiği için ona benzetilmiştir.

Namazın farziyetini inkâr etmedikçe kişi kâfir olmaz. Ne var ki, tehlike sınırındadır. Ayağının kayıvermesinden korkulur.

Ne desem?

*Binbir yamalı akıl, çalıyor başka kapı,
Son Nebî ve Kur'ân'dır: Hakka ve aşka kapı!..*

^[96] Müslim, Salât.

^[97] Tirmizî.

“Öyleyse kendin için çok secde ederek bana yardımcı ol!” buyurdu.”

“Kul ile küfür arasında namazı terketmek vardır.”

Müslim, Salât.

Tirmizî.

NAMAZDA HUŞÛ

Namazda huşû, namazın en mühim âdâbındandır. Tastamam namaz kılabilmek ve namazın manevî zevkine erebilmek, hudû ve huşûya bağlıdır. Kul, Rabbinin makamından korkacak. Kimin huzurunda durduğunun bilincinde olacaktır. Buna bir yerde “**İhsan makamı**” da denir. Bunu elde etmek öyle kolay da değildir. Cebrail (aleyhisselâm) , Efendimize:

“İhsan nedir?” diye sorduklarında, İki Cihanın Saâdet Güneşi şu cevabı vermişlerdir:

“Elihsânü en tâ'büdallâhe keenneke terâhü feinlem tekün terahü fe innehû yerâke./ Asıl ihsan: Allah Teâlâ'ya onu görüyormuşsun gibi ibâdet etmendir. Her ne kadar sen O'nu göremezsen de muhakkak ki O seni görür.”[\[98\]](#)

*Allah'ı görür gibi ibâdet asıl ihsan,
Sen O'nu görmesen de, O seni görür her an!*

Evet: Allah Teâlâ bizi görüyor, her halimizi biliyor. Hatta sinemizde gizli olan niyete bile vâkıftır.

İşte kul olarak O'nun emrine boyun eğmekten ve O'nun rahmetini dilemekten başka çaremiz yoktur.

Biz hep âciz, hep noksan insanlarız. Ne kadar işe yaramaz şey varsa namazda aklımıza gelir. Daldan dala konan kuşlar gibi namaz boyunca gitmediğimiz yer kalmaz. Bu hal, namazın huşû'unu ihlâl eder ve namazdan beklenen manevî zevki ve büyük kazancı alır götürür.

Bir gün, bir adam namaz kılıyordu. Fakat, kıymetli bir şeyini zayi etmiş, bir türlü koyduğu yeri hatırlamıyordu. Namazda bile onu düşündüğünden hemen hatırına geldi. Selâm verir vermez oğluna seslendi:

“Yavrum! Cüzdanımı filan yere koymuşum. Şimdi hatırladım. Git onu getir!”

Küçük çocuk babasına hayretle baktı da dedi ki:

“Babacığım! Sen namaz kılmamış, cüzdanı aramışsın. Namazını yeniden kıl!”

Gerçekten çocuğun dediği söz haktır. Belki de Allah Azze ve Celle, kulunu ikaz etmek için çocuğun lisaniyle ders vermiştir.

Ve Kerîm Kitabında şöyle buyurmaktadır:

“Muhakkak ki, mü'minler felâha ermişlerdir. O mü'minler ki, namazlarında havf (tevazu') sahibidirler.”^[99]

Merhum M. Hamdi Yazır hocaefendi huşûu açıklarken der ki:

“Huşûu, bazıları korku, çekingenlik gibi kalb fiillerinden olmak üzere tarif etmiş; bazıları da sükûnet içinde olmak ve sallanmayı terk etmek gibi uzuvlara ait fiillerden göstermiştir. Doğrusu huşû, aslı kalbde, tezâhürü bedende olmak üzere ikisini de içinde bulundurur.

Kalbe ait tarafı, Rabbin azamet ve celâli karşısında kendi küçüklüğünü göstererek nefsi, Hakk'ın emrine baş eğdirip söz dinlettirecek ve edeb ve tazimden başka bir şeye yönelmeyecek şekilde kalbin son derece bir saygı hissi duymasıdır. Dış görünüşle ilgili yönü de, vücutta (el, ayak, göz, kulak gibi) azalarda bu duygunun belirlenmesiyle bir sakinlik ve sükûnet meydana gelmesi, gözlerinin önüne, secde yerine bakıp, sağa sola, şuna buna iltifat etmemesidir. Bundan dolayı, “huşû”un aslı namazın şartlarından olan niyetin samimiliği ile; tezâhürleri de namazın âdâb ve diğer tamamlayıcıları ile alâkalıdır.

Buhâri ve Müslim'de Hazret-i Âişe (radiyallahu anh) 'den rivâyet olunur ki:

“Resûlullah'a namazda iltifat (yüzünü çevirip bakma) hakkında sordum, buyurdu ki:

‘O bir çalmadır ki, şeytan onu kulun namazından çalar, kaçar.’”

Muhterem Ümmü Ruman (radiyallahu anhâ) demiştir ki:

“Namazımda sallanıyordum. Ebû Bekir (radiyallahu anh) gördü, beni öyle bir azarladı ki, az daha namazdan çıkacaktım. Sonra da dedi ki:

‘Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) 'ı dinledim, şöyle buyuruyordu: Herhangi biriniz namaza durduğunda her tarafı sakın olsun, yahudiler gibi sallanmasın. Zira namazda azaların sükûneti namazın tamamındandır.’” ^[100]

Evet: Namaz kılanı öyle bir vecd ve haz saracak ki, sağında ve solunda olan kimseleri bile fark etmeyecek. Ayakta daima secde

edeceği yere bakacak; rükûa varınca ayaklarının üstüne, secdeyken burnunun ucuna, oturduğunda ellerinin üzerine, selâm verirken de omuzlarına nazar edecektir. Namazda bu melekeyi kazanmak pek de kolay değildir. Fakat, insan elinden geldiği kadar namazın erkân ve âdâbına riâyet etmelidir. Her işte olduğu gibi bu hususta da Cenâb-ı Hak'tan yardım dilemek gerek; O'nun yardımı erişmeden kim ne yapabilir ki?

Namazda niyet ve ihlâs çok mühimdir. Nebîler Nebîsi (aleyhissalâtu vesselâm) Efendimiz buyuruyorlar ki:

“Benim ümmetimden iki kişi aynı şekilde bir namazı kılar, rükû ve secdeleri müsâvî, fakat sevâbdaki dereceleri yer ile gök arası kadar farklıdır.”^[101]

Yani, kimde huşû daha fazla ise ecri de ona göre artmakta, ihlâs ve huşûu nisbetinde mükâfat almaktadır.

Bir başka mübârek hadîs de şöyledir:

“Çok namaz kılanlar var ki, namazının yarısı, üçte biri, dörtte biri, beşte biri, altıda biri, hatta onda biri bile kendisi için yazılmaz.”^[102]

Yani, adamın dünyada ne kadar işi varsa, namaza durduğunda aklına gelir. Arabayı namazda değiştirir, elbiseyi namazda yeniler, eve bir şey alacaksa namazda alır. Kalıbı namazda, akli alışverişte olur. İşte bu türlü namazın onun defterine yazılacak bir sevabı kalmamıştır.

Şanlı sahâbîlerden Hazret-i Ammâr (radiyallahu anh) : *“Kişiyne namazından, ancak akli başında iken kıldığı yazılır.”* demiştir.

Velîlerin sultanlarından Hasan-ı Basrî hazretleri, bir gün, bir kişinin namaz kılariken çakıl taşları ile oynadığını gördü ve sonra da: *“Allah'ım! Bana cennet hurilerini nasib et.”* diye duâ ettiğini duydu. Kendisine:

“Ne fena tâlibsın, bir yandan cennet hurileri isterken, öte yandan çakıl taşları ile oynuyorsun ve mehir olarak onları takdim ediyorsun. (Hiç ay yüzlü huriler çakıl taşına iltifat, eder mi?) ”

Nasıl ki yıldızlar arasında ay daha parlak ise, huşû ile kılınan namaz da diğer namazlara göre öyledir. Huşû, namazın nûru ve kalblerden yüzlere akseden pırıltısıdır. Nebîyy-i Muhterem (sallâllahu aleyhi ve sellem) Efendimiz:

“Dünyalıktan gönlüne bir şey geçmeden huzur ile iki rekât namaz kılan kimsenin günâhları mağfiret olunur.” buyurmuştur.

Can düşmanı, îmân düşmanı şeytanın bütün marifetini kullandığı namaz anlarıdır. Müslümanın namazından ne kadar çalarsa onu kâr bilmektedir. Ve namaz esnasında durmadan damardaki kan gibi gönüllerde dolaşmaktadır. İşte onun damarını kesecek şey huşûdur. Kul: “Ben Rabbimin manevî huzurundayım!” diye namaza başlar ve Cenâb-ı Hakk’ın celâl ve azametini düşünürse şeytan O’na tesir edemez.

Ne var ki, bunu elde etmek erlik ister. Biz ne zaman namaza dursak, bütün dünya gönlümüze dolar. Aklımıza gelmedik bir şey kalmaz. Yâ Rabbi, bize merhamet buyur!..

İffet Sadefî annemiz Hazret-i Âişe (radıyallahu anh) demiştir ki:

“Resûlullah (sallâllahu aleyhi ve sellem) bizimle, biz de O’nunla konuşur, güler ve sohbet ederdik, fakat namaz vakti gelince, sanki O bizi bilmez ve biz de O’nu bilmez, birbirimizi tanımaz gibi olurduk.”

Allah Sevgilisinin, Rabbinin azametinden bu türlü titremesi hayatı boyunca devam etmiştir. Çok kere secde ettiği topraklar gözyaşı ile ıslanmıştır. Elbet O’nun gibi hiç kimse olamaz.

Sen gönlünü verirken: Ney’e, tanbur’a, saz’a;

Ey akli yitik adam, vakit kalmaz namaza!..

Takvâ ve verâsı ile meşhur büyük velîlerden Yûsuf bin Esbat bir gün gençlere:

“Ey gençler,” dedi, “fırsatı ganîmet bilin. Hastalık ve ihtiyarlık gelmeden Allah’a secde edin. Benim hased ettiğim tek kişi âdâbına riâyetle rûkû ve secde edendir. Ne yazık ki, o benden geçti.”

Yani ihtiyarlık sebebiyle bunları kemâl üzere yapmakta zorlanıyordu.

Allah’ın Yenilmez Arslanı ve İslâm’ın mücâhidi Hazret-i Ali (kerremallahu vechehu) , bir başka haşyete bürünürdü. Namaza duracağı vakit benzi sararır, o çelik gibi vücudu titrerdi. Sanki dal üstündeki yavru kuşlara benzerdi. Rabbinin makamından o kadar korkardı.

Kendisine sordular:

“Ey Mü’minlerin Emîri, ne oluyorsun, bu nice haldir?”

Hikmet yuvası gözlerini yükseklere kaldırdı da dedi ki:

“Allahü Teâlâ’nın, yerlere, dağlara ve göklere arzedip de onların kabulünden kaçındıkları ve benim boynuma aldığım ilâhî emâneti ödeme zamanı gelmiştir, artık nasıl korkmayayım?”

Evet: Hiç bilenle bilmeyen bir olur mu? İşte bilenler kulluğu bu türlü yapıyorlar. Bilmeyenler de hep yarına atıyorlar. Fakat, bir gün o yarınlar tükeniverir ve nedâmet günü başlar.

Bir düşünelim ki: Allah Teâlâ’nın ne büyük nîmetine mazhar olmuşuz. Müslüman bir ana babadan dünyaya gelmek, müslüman bir memlekette hayata gözümüzü açmak, ezan sesleri arasında büyümek ve Son Peygambere ümmet olmak. Bunun şükrünü ifâya dünyaları versek kâfi gelmez.

Dünya çemenine milyonlarca insan gelmekte, kimi yahudi, kimi hıristiyan, kimi ineğe tapan hindu, kimi de ateist... Allah’a nefesler sayısınca hamd olsun ki, bizi müslüman olarak yaratmıştır. Bir yahudi olarak yaratılmamız, bir böcek, bir kuş, bir kedi olarak dünyaya getirilmemiz de mümkündü. Kendi yiğitliğimizden bu nîmete mazhar olmadık, Allah’ın lütfu bize yoldaş oldu da insan memleketinin müslüman fertlerinden olduk. İşte namaz kılarken günde 40 defa Fatiha Sûresi okuyoruz. O mübârek sûrede Yüce Yaratıcımız bize bir duâ tâlim buyuruyor:

“İhdina’s-Sırata’l-müstakıym/Bizi doğru yola hidâyet eyle” -bizi rızâ-i şerifine ulaştıracak ve civarına iletecek yola hidâyet eyle- diye ilticada bulunuyoruz. Hemen peşinden:

“Sıratâllezîne, en’amte aleyhim/İn’am ettiğin (iyi) kimselerin yoluna, yani hidâyet nîmetini verdiğin, peygamberler, siddîklar, şehidler, velîler ve sâlihler yoluna hidâyet et.”

“Gayril- mağdûbi aleyhim/Kendilerine gadab edilen kâfirlerin, yolunu sapıtanların, felâket çukuruna düşürülenlerin yoluna değil.”

Âmîn!

Başlarına bedbahtlık toprağı saçılan kâfirlerden olmadığımız için hiç durmadan alnımızı secdelere sürsek yine azdır. Dünya bir şey değil. Asıl hayat, âhiret hayatıdır. Orada kâfir ve münafıklar cehennemden başka gidecek bir yer bulamayacaklar, toprak olmayı dileycekler, “Ah keşke toprak olsaydık!” diye feryat edeceklerdir. Allah Teâlâ bizi korusun!

Namaz aynı zamanda Yüce Rabbimize bir münâcâttır. Sultanlar Sultanına niyaz ederken, ta candan, ta gönülden iltica etmek gerekir. Biz âciz insanlarız. Büyüklerin kıldığı gibi namaz kılmak belki elimizden gelmez. Fakat en azından Fatiha Sûresi'ni okurken: **“Ancak Sana ibâdet ve kulluk ederiz, ancak Sen'den yardım isteriz.”** dediğimiz zaman Allah Teâlâ'nın manevî huzurunda, namazda olduğumuzu hatırlamamız ve o anda mâsivâ gömleğini sırtımızdan çıkarmamız, sadece Rabbimizin Kudret ve Celâlini düşünmemiz bize çok şey kazandıracaktır.

Yine namaz kılmayı da kendi yiğitliğimizden bilmemeli, Allah'ın bize bir lütfu olduğunu düşünmeliyiz. Zira nice insanlar var ki, alnını bir kere secdeye koymak ona nasip olmamıştır. Bize gereken, durmadan, her nefeste “hamdetmek, hamdetmek, yine hamdetmek”tir.

Evet:

*Bakıyorum da Rabbim: Göz, kulak ve elime,
Sana şükretmek için bulamam bir kelime!*

Kâr namazda, kâr takvâda, kâr hamd ve senâdadır. Bir kudsî hadîsde Allah Azze ve Celle şöyle buyuruyor:

“Namazı benim ile kulum arasında ikiye böldüm, yarısı benim, yarısı onundur. Kulum için istediği vardır. Kul: “El-hamdülillâhi Rabbi'l-âlemîn” dediği zaman, Allah Teâlâ kulum bana hamdetti ve beni övdü buyurur.”

Can gözü ile bir bakalım ki günde kaç defa **“Semiallahu limen hamîdeh”** diyoruz. İşte bu, Rabbimize hamd'dir. İnsanın namaz kılmakta ne kadar kârı ve eciri vardır? Amma, namazı namaz gibi kılmak daha da kârlıdır.

Ümmetin en büyük başı, siddîkiyet ve teslimiyet örneği Hazret-i Ebû Bekir (radiyallahu anh) namazında sanki direk gibi hareketsiz dururdu. Kur'ân okuduğu zaman da gözünün yaşı dinmezdi. Tamamen mâsivâdan kesilerek namaz kılmak erlerin işidir.

Allah'ın velîlerinden öyle insanlar vardı ki, namaza durduklarında sanki bir selvi gibi hiç kıpırdamazlardı da serçe kuşları omuzlarına konardı.

Abdullah İbn Ömer hazretlerinin namaz kılarken ateş üzerindeki tava gibi yandığı, İmam-ı A'zam'ın gözyaşlarının hasıra düştükçe pat pat ses çıkardığı ve bu istiğrâk haliyle geceyi geçirdiği rivâyet edilir.

Varlığın Nûru (aleyhissalâtu vesselâm) buyuruyorlar ki:

“Şüphesiz namaz kılan sağa sola iltifat etmediği müddetçe Allah Azze ve Celle de ona iltifat eder. “

Bir gün, Zeynel Âbidîn hazretleri evinde namaz kılıyordu. Fakat, o sırada evde yangın çıktı ve alevler her tarafı kıvrım kıvrım sardı.

İnsanlar sokak sokak çığlık atıyordu:

“Yangın var, yangın var!^”

Nihayet yangın güçlkle söndürüldü. Herkes alevlerin kara dumanı gibi içeri doldu.

O da ne?..

Alev ve dumanların arasında İmam Zeynel Âbidîn namaz kılıyordu. Namazı bitirip selâm verdiğiğinde hep bir ağızdan:

“Ey İmam”, dediler, “şu anda evin bir köşesinden tutuştu, evle beraber sen de yanıyordun, feryadımızı hiç duymadın mı?”

İmam kurşundan ağır başını kaldırıp dedi ki:

“Duydum, duydum da, öteki tarafın ateşi bu ateşin heyecanını bastırdı. O sebeple mühimsemedim.”

Evet, cehennemın yanında dünya ateşi nedir ki? Yine büyüklerden Zürâre İbn Evfâ bir gün Kur’ân okuyordu. Sıra: **“Feizâ nukire finnâkrûri/Sûr’a üflendiği zaman”** âyetine gelmişti. Mahşer’in dehşetini hatırladı da ölüverdi. Kıyâmet’in o şiddeti sanki kalbine bir kurşun gibi saplanmıştı. Ve artık ten kafesi can kuşunu sahibinden yana uçurmuştu.

Onlar da insan, biz de insanız. Onlar da müslüman, biz de müslümanız. Onlar da can taşıyor, biz de... Fakat, onlarla aramızda dağlar kadar fark vardır.

Can gözüne hikmet sürmesi çekilen o büyükler ömürlerince Hak aşkından ve Hak korkusundan titremişlerdir. İşte bu ilâhî haşyettir ki, onları meleklerin fevkine çıkarmış, Rabbin rızâsına erdirmiştir.

Rebî’ bin Heysem hazretleri de yürek yakan büyüklerdendi. Gözünü harâmdan o derece korurdu ki etrafına nazar etmezdi. Bazı kimseler onu kör zannetmişlerdi. Yirmi sene şanlı Sahâbî İbn Mes’ûd

(radıyallahu anh) ile düşüp kalktı, O'nun sohbetleriyle gönle cila sürdü. O kadar ki İbn Mes'ûd'un cariyesi O'nu görünce, efendisine:

"A sultanım", derdi, "yine kör dostun geliyor!"

Ay yüzlü sahâbî de O'nun bu sözüne gülerdi. Çünkü O'nu içeri almak için kapıyı açtığı zaman gözlerini kapamış ve başını yere eğmiş, sanki ölü gibi görürdü. Ve O'na iltifat olarak: **"Vebeşşiri'l muhbitîn/Tevâzu ile yalvaranları müjdele."** (Hacc: 34) âyetini okur, sonra ilâve ederdi: "Vallahi Resûlullah (sallâllahu aleyhi ve sellem) seni görse severdi."

Bir başka gün, demirciler çarşısına gitmişlerdi. Orada körüklerin üfürölüp ateşlerin alevlendiğini gören Rebî, cehennemi hatırlayarak hemen düşüp bayıldı. İbn Mes'ûd namaz vaktine kadar başı ucunda bekledi ise de ayılmadığını görünce O'nu arkasına alıp evine götürdü. Yirmi dört saat baygın kaldı. Şanlı sahâbî:

"Ey insanlar," dedi, "İşte Allah'tan böyle korkulur!"

Onların âlemi hiç bizim âlemimize benzer mi? Onların elleri, cennetten gül toplayan ellerdi. Sırrî Sakâtî hazretleri de kendinden geçercesine namaz kılar, Cenâb-ı Hakk'ın divânına durduğunda tamamen vecde bürünürdü. Yine Sultan velîlerden Cüneyd demiştir ki:

"Ben ömrümde Sırrî kadar ziyade ibâdet ehli görmedim. Her lâhza edebli hâlini muhafaza ederdi. Allah Teâlâ'dan hiçbir zaman gafil olmadı. Yetmiş yıl, hiç kimse onun ayaklarını uzatıp yattığını görmemiştir. Ancak ölüm hastalığında yatağa uzanabildi."

Bir gün, herhangi bir adam onun kapısına vardı ve kapıyı çaldı:

'Tak, tak, tak!..'

Sırrî (kuddise sirruh) sordu:

"Kimdir o?"

Kapıdaki adam cevap verdi:

"Âşığın, sevdâlının birisi!.."

Ay yüzlü velînin dudakları bir yay gibi gerildi de dedi ki:

"Git a adam işine! Eğer sen âşık olsaydın, benim kapımda ne işin vardı. Âşık olan hep Allah Teâlâ ile dir. Senin haberin yok. Halbuki O hep seninle dir!"

Sonra ellerini Yüce Yaratıcı'nın yüce kapısına tuttu ve hiçkırđı:

"Yâ Rabbi, yâ Rabbi! Bu kulunu hep kendin ile meşgul et ki, başkaları ile sohbe mecâl bulamasın!"

O anda kapıdaki adam ipler gibi kıvrım kıvrım oldu ve içine Allah muhabbetinin nûrlarının aktığını gördü. Ve gerçekten sevdalara dalarak başını alıp gitti.

Bir başka İslâm büyüğüne:

“Ey Vaktin Hızırı” dediler, “namazda aklınıza bir şey gelir mi?”

“Evet”, dedi, “Allah huzurunda hesaba çekileceğim gün ile cennetlik veya cehennemlik olacağım korkusu!”

Tekrar suâl ettiler:

“Bizim hatırımıza gelen dünya işlerinden, sizin aklınıza hiçbir şey gelmez mi?”

Leylasını yitirmiş Mecnun gibi bir ah etti de dedi ki:

“Namazda benim aklıma öyle bir şey gelmesindense süngülerin bana uzanması benim için daha sevimlidir!”

Tekrar ifade edelim ki, bu türlü huşû ve vecde bürünerek namaz kılmak, çok çok büyük iştir. Bizim gibi âciz ve günahkâr insanların bu melekeyi elde etmesi kolay da değildir. Ancak, kendimizi zorlamamız, gönülden dünya muhabbetini çıkarmamız ve âhiret tarlasına gül diktiğimizi unutmamamız lâzımdır. Tamamı gaflet ile kılınan namazın fazileti olmaz. Belki sadece namaz borcundan kurtuluruz.

Şunu da bilelim ki, huşû ve huzur, namazda tâdil-i erkâna riâyet etmekle mümkündür. Kuşların yem kapması gibi secdeye inip kalkmak, acele etmek, uzuvların sükûnunu tam sağlamamak ve ne okuduğunu bilememek namazdan çok şeyleri alıp götürür. Hattâ İki Cihan Güneşi Efendimiz:

“Esveün’nâsi sirkaten illezî yesriku min salâtihi/ İnsanların en azılı hırsızı, namazından çalandır.” buyurdular.

Güzide sahâbîler (radiyallahu anh) dehşete kapıldı da dediler ki:

“Ey Allah’ın Resûlü! Kişi namazından nasıl çalar?”

Rahmet Nebî (sallâllahu aleyhi ve sellem) şöyle izah buyurdu:

“Namazın rükûunu, sucûdunu ve huşûunu tamamlamaz!”

Böyle kılınıncı da namazdan çalınmış olur. Artık bizim teravîh namazlarının akıbetini düşünmek gerek. Gönüllerimize gaflet dumanı öyle çökmüş ki, hangi camide daha çabuk teravîh kılınıyorsa oraya koşuyoruz. Takvâ ehli bir imamın peşinde namaz elbet daha faziletli olacaktır. O halde, kötü hırsızlardan olmamak için ta candan, ta yürekten namaz kılmalıyız. Ne biliyoruz; belki bu kıldığımız namaz

bizim son namazımız olabilir. Başı secde de iken ölen nice müslümanlar vardır. Bu devlet herkese nasip olmaz.

Nebîler Serveri (aleyhissalâtu vesselâm) , ümmetini bu hususta da ikaz etmektedir:

“Biriniz namaz kıldığında, vedâ eden, artık bir daha dönüp dönmeyeceğini bilemeyen kimsenin kıldığı namaz gibi namaz kılsın.”

Biz istemesek de ölüm bizi bulacak, dünyaya ve içinde olan her şeye veda edeceğiz. Dünyadan bize kâr olarak huşû içinde kıldığımız namazlar kalacaktır..

Şimdi şu hâdiseyi anlatmanın tam vaktidir:

Bir gün, İmam Birgivî hazretleri, zamanın şeyhülislâmını ziyârete gitti. Onu namaz kılar bir halde buldu. Ve kendisine selâm verdi. Malum, namaz kılanlara selâm verilmez.

Şeyhülislâm namazı bitirir bitirmez biraz da öfke ile:

“A imam”, dedi, “bilmez misin namaz kılanlara selâm verilmez?”

İmam Birgivî yanağına tombul bir gülücük kondurup dedi ki:

“A Sultanım! Sen namaz kılmıyordun ki, sarayının duvarına cam açmayı düşünüyor, *şuradan mı açsam, buradan mı* diyordun. Ben de bu sebeple selâm verdim!”

Gerçekten namaz esnasında şeyhülislâm bunları düşünmüştü. Yani âlim olmak bile insanın huşû ile namaz kılmasına yetmiyor.

Dilerim, Allah Teâlâ rahmetiyle bize tecellî buyurur da huşû ile namaz kılanlardan oluruz. Her şeyi söylemek kolay, yapmak zordur. “Yapamayacağınız şeyi niye söylüyorsunuz?” diye hesaba çekilmek de var. Fakat, söylediklerimizden belki ibret alıp yapanlar bulunabilir. Susmak, selâmet ise de Hakkı söylemek ondan da ileridir.

Evet:

*Toprakta güller biter, ay işitir fezâmı,
Ey oğul, Hakk’a râm ol, sen al benim rızâmı!.*

[98] İmam Ahmed.

[99] Mü’minûn: 1, 2.

[100] Hak Dini Kur’ân Dili: 5/508.

[101] İbn Mâce.

[102] Ahmed b, Hanbel.

“Benim ümmetimden iki kişi aynı şekilde bir namazı kılar, rükû ve secdeleri müsâvî, fakat sevâbdaki dereceleri yer ile gök arası kadar farklıdır.”

Hak Dini Kur’ân Dili: 5/508.

İbn Mâce.

Ahmed b, Hanbel.

“Çok namaz kılanlar var ki, namazının yarısı, üçte biri, dörtte biri, beşte biri, altıda biri, hatta onda biri bile kendisi için yazılmaz.”

İmam Ahmed.

Mü’minûn: 1, 2.

“Muhakkak ki, mü’minler felâha ermişlerdir. O mü’minler ki, namazlarında havf (tevazu’) sahibidirler.”

“Elihsânü en tâ’bûdallâhe keenneke terâhü feinlem tekün terahü fe innehû yerâke./ Asıl ihsan: Allah Teâlâ’ya onu görüyormuşsun gibi ibâdet etmendir. Her ne kadar sen O’nu göremezsen de muhakkak ki O seni görür.”

‘Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) ’ı dinledim, şöyle buyuruyordu: Herhangi biriniz namaza durduğunda her tarafı sakın olsun, yahudiler gibi sallanmasın. Zira namazda azaların sükûneti namazın tamamındandır.”

NAMAZIN SÜNNETLERİ VE EDEBLERİ

Namaz, kulun başında Allah'ın rahmet gölgesidir. Namazı huşû ve kemâl üzere kılanların felâha ereceği âyet-i kerîme ile haber verilmiştir. Çünkü namaz îmân burcunun yücelerde dalgalanan sancağıdır. Namazın farzları, vâcibleri olduğu gibi bir kısım da sünnetleri ve edebleri vardır. Bu sünnetler, namazların vâciblerini ikmâl eder, onlardaki eksiklikleri giderir ve daha çok sevaba vesile olur. Sünnetleri sevmek, sünnetlere devam etmek Nebîyy-i Zîşân (aleyhisselâtu vesselâm) Efendimize muhabbetin nişânesidir.

Sadece “Seviyorum!” demekle aşk ve muhabbet insanda tecelli etmez. Seven, sevdiğinin emrine râm olur, onun her şeyini kendisine rehber edinir. Her ne kadar sünnetleri terk etmek, namazın bozulmasına yol açmaz ise de, kasden terk edilmesi, bir mahrumiyettir. Sünnetin hak görülmemesi veya inkâr edilmesi, Allah korusun küfürdür. Sünnetleri yerine getirmede Nebîler Sultanı'nın şefaathine kavuşma şerefi vardır.

Hâsılı: Vâcib farzı, sünnet vâcibi, âdâb da sünnetleri muhafaza eder. Her şeyi ile tam ve mükemmel kılınan namazın sevabı da o derece büyük olacaktır.

Namazın sünnetleri kısaca şunlardır:

- 1) Namaza başlarken niyeti, iftitâh tekbîrine yakın kılmak.
 - 2) Kalb ile yapılan niyeti dil ile de söylemek.
 - 3) İftitâh tekbîrinde elleri iki kulak hizasına kadar kaldırmak. Kadınlar omuzları hizasına kadar kaldırmak.
 - 4) Tekbîr için elleri kaldırırken parmakları tabîî halleri üzere bırakarak avuçları kıble cihetine dönük tutmak.
 - 5) İmama tâbi olan kimsenin iftitâh tekbîrini, imam tekbîrini aldıktan sonraya bırakmak ve imamın tekbîrine yakın olmak.
 - 6) Tekbîri alır almaz elleri yanlarına salıvermeden bağlamak. Ve sağ eli, sol el üzerine koyup göbek altından bağlamak.
- Kadınlar ellerini bağlamaksızın göğüsleri üzerine koymak.

7) Namazın ilk rek'âtında gizlice "Sübhâneke", peşinden "Eûzü Besmele" okumak. Yine her rek'âtın başında Fâtiha'dan önce Besmele çekmek. Fâtiha'dan sonra "Âmîn" demek.

İmam, imama uyan ve tek başına namaz kılan herkes "Âmîn" der. Namazın haricinde bile Fatiha okuyan kimsenin sonunda "Âmin" demesi sünnet olmaktadır. Bunun mânâsı: "Duamızı kabul buyur"dur.

8) İmam için, İftitâh tekbîrini, rükû ve secde tekbîrlerini ve selâm vermeyi aşikâre getirmek.

9) Kıyâmda eğer bir özü yoksa iki ayağının arasını dört parmak miktarı açık bulundurmak.

Şimdi buna pek dikkat eden yok. Sanki bir asker gibi ayakları aradan bir kuzu geçecek kadar açıyorlar. Hatta imamlar da böyle. Ve yine ayak uçları Kible'den başka tarafa dönmüş oluyor.

10) Rükû esnasında ellerle dizleri kavramak ve parmakları açık bulundurmak.

11) Rükû tesbihlerini üç defa söylemek, yani üç kere **"Sübhâne Rabbiye'l-Azîm"** demek. Tek başına namaz kılanın bu tesbihleri beş kere, yedi kere ve daha fazla söylemesi namazın âdâbındandır.

12) Rükûdan başı kaldırdıkta **"Sübhânellah"** diyecek kadar durmak.

13) Rükû esnasında bacakları dikmek, dizleri bükmemek. Rükûda iken baş ile bedeni bir seviyede bulundurmak.

14) Rükûdan doğrulurken imamın veya tek başına namaz kılanın **"Semiallahü limen ha-mideh"** demesi, yine imama uyanın veya tek başına namaz kılanın **"Rabbena velekel-hamd"** söylemesi.

15) Secdeye varırken eğer bir özü yoksa önce dizleri, sonra elleri, sonra yüzü yere koymak; secdeden kalkarken de önce yüzü, sonra elleri, daha sonra dizleri yerden kaldırmak. Secdede başı iki eli arasına koymak. Yani secdeyi iki ellerin arasına da yapmak. Birinci ve ikinci secdeyi yapmak üzere eğilirken **"Allahü Ekber"** demek.

16) Secdede üç defa **"Sübhâne Rabbiye'l-Âlâ/En Yüce olan Rabbimi noksan sıfatlardan tenzih ederim."** demek.

Hâtemü'l-Enbiyâ (aleyhisselâtu vesselâm) Efendimiz bu hususta şöyle buyurmuşlardır:

"Biriniz rukûa vardığı zaman, üç defa "Sübhâne Rabbiye'l-Azîm" desin. Bu (miktar) tesbihin en aşağısıdır. Secde ettiği vakit

de, üç defa “Sübhâne Rabbiye’l-âlâ” desin. Bu adet, tesbihin en azıdır.”^[103]

17) Secdede kolları yere döşememek, dirsekleri böğürden uzaklaştırmak ve karnı oyuklardan uzak bulundurmak. Kadınlar secdede iken alçalıp kollarını yanlarına birleştirir ve karnını oyluklarına yapıştırır.

18) Teşehhüd hâlinde, yani ilk ve son oturuşta elleri oyluklar üzerine koymak. Hem iki secde esnasında hem teşehhüdlerde sol ayağı yatırıp üzerine oturmak ve sağ ayağı, parmaklar kıbleye dönük olarak dikmek.

Kadınlar her iki ayaklarını sağ taraftan dışarı çıkararak oturmak.

19) Farzların, vitir namazının ve müekked sünnetlerin son oturuşlarında, gayr-i müekked sünnetlerle nafîle namazların her oturuşunda Tahıyyât’tan sonra **“Allahümme Salli”** ve **“Allahümme bârik”** duâlarını okumak. “Et-Tahıyyâtü’nün” Kelime-i Şehâdet kısmına gelince sağ elinin şehâdet parmağı ile işarette bulunmak. Yâni: “Eşhedü en lâ ilâhe”de “Lâ” derken sağ elin işaret parmağını kaldırıp “İllallah” derken indirmek. Bunu herkesin yapması kolay değildir. Bilmeyenlerin terk etmesi uygundur.

20) Salevâtların peşinden duâ okumak. Meselâ: **“Rabbena âtina...”** gibi. Namaz bitince selâm verirken başı önce sağa, sonra sola çevirmek. Her iki tarafa selâm verirken **“es-selâmü”** lâfzını söylemek vâcib, **“Aleyküm ve Rahmetullah”** kelimelerini ilâve etmek sünnettir.

21) İmam olan zât selâm verirken **“Aleyküm”** (selâm sizin üzerinize olsun) lâfzını söylerken, cemâatin tamamını ve hafaza meleklerini niyete alarak selâm vermek. Cemâat de selâm verirken imamı ve cemâati niyete alarak selâm vermek. Kendi başına namaz kılan selâm verirken melekleri niyete almak.

İşte bütün bunlar namazın sünnetlerindendir. Ve bu sünnetlere riâyet edilerek kılınan namazların fazileti ve sevabı kat kat fazladır.

Evet:

*Sünnete tâbi olup kul Rabbine yalvara,
Bu dünya çemeninden yol ta Cennete vara!..*

^[103] Ebû Dâvud: 1/234.

Ebû Dâvud: 1/234.

“Biriniz rukûa vardığı zaman, üç defa “Sübhâne Rabbiye’l-Azîm” desin. Bu (miktar) tesbihin en aşağısıdır. Secde ettiği vakit de, üç defa “Sübhâne Rabbiye’l-âlâ” desin. Bu adet, tesbihin en azıdır.”

NAMAZIN ÂDÂBI

Peygamber-i Zîşân'ın lisaniyle “**Namaz dinin direği**” ve “**Rabbin rızâsı**”dır. O halde direği sağlam tutmak gerekir. Sünnetler nasıl vâcibleri tamamlar ise, âdâb da sünnetleri ikmal eder. Âdâbâ “**müstehap**” ve “**mendup**” da denilmektedir.

Namaz, kalb huzuru ile ve gönül neş'esi ile kılındığı takdirde feyz ve bereket o nisbette çok olur. Ve insan ibâdetinden manevî zevkler alır. Namaza durulduğunda gönül ipini muhabbet çivisine takmak gerekir. Yoksa, şeytan insanın yakasını bırakmaz. Şeytanın şerrinden Allah Teâlâ'nın rahmetine sığınmak ve O'ndan yardım dilemek lâzımdır.

Namaz âdâbını şöyle sıralamak mümkündür:

- 1) Ayakta iken secde yerine bakmak.
 - 2) Rükûda ayaklara bakmak. Rükû ve secde tesbihlerini beş veya yedi defa söylemek.
 - 3) Secde ânında burnun iki yanına bakmak. Oturuşlarda kucağa, selâm esnasında omuza bakmak.
 - 3) Elden geldiği kadar namaz içinde öksürmemek. Öksürüğü ve geçirmeyi mümkün olduğu kadar gidermek.
 - 4) Esnemeyi engellemek, bu mümkün olmazsa, sağ el ile ağzı kapatmak.
 - 5) Üste giyilen elbiselerin önünü kapatmış olmak. Mümkün olduğu kadar güzel ve temiz elbise ile namaza durmak. Çünkü insan, Sultanın karşısına perişan bir kılıkla çıkmaz. SULTANLAR SULTANI ALLAH TEÂLÂ'nın huzuruna çıkarken de tertemiz olunmalıdır.
 - 6) Müezzin kâmet getirirken “Hayye ale'l-felâh” denildiği vakit imam ve cemâatin ayağa kalkması. Yine “Kad kameti's-salâh/Namaz başladı” denildiği zaman da imamın tekbîr alarak namaza başlaması. İmam bu hareketiyle müezzini tasdik etmiş olur. Fakat kamet bittikten sonra da namaza başlamasında bir mahzur yoktur.
- Çok defa ifâde ettiğimiz gibi namaz bir kalb işidir. Kalb kapısını diğer düşüncelere kapayıp mümkün olduğu kadar Allah Teâlâ'nın celâl ve azametini hatırlamak gerekir. Her ne kadar biz O'nu

görmüyorsak da O bizi mutlaka görüyor ve niyetimize göre muamele ediyor. Hattâ rahmeti eseri bire on veriyor. Günâhı ise misli ile yazıyor. Ona hamd olsun!

Evet:

*Maaşı almak için buna derler iş başı,
Her yerde çekmededir: Bir er, bir derviş başı!*

CÂMİYE VE MESCİDE KARŞI ÂDÂB

Câmiler yeryüzünde Allah'ın evleridir. Peygamber-i Zîşân'ın lisaniyle **“Cennet bahçeleridir”** de... Câmiye devam eden kimseler mahrum olmazlar. Allah Azze ve Celle onları sever, Melekler sever, Nebîler sever, Hızır sever, velîler sever. Yüce ruhlar onlara yoldaş olur.

Bir kudsî hadîste Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

“İnne büyûtî filerdi elmesâcidü.../Yeryüzünde benim evlerim, mescidlerdir. O mescidleri imar edenler ise benim ziyâretçilerimdir. Evinde (güzelce) abdest alıp da benim ziyâretime gelen kimse gerçekten büyük mutluluk elde etmiştir. ziyâret edilen kimsenin ziyâretçiye ikram etmesi gerekir.”

Mescide giden kişi sanki Rabbini ziyâret etmiş gibi olur. Çünkü mescidler Allah'ın evidir. Mescidlerde Allah Teâlâ zikredilir, Kur'ân okunur, ilim öğrenilir. Manevî iklimlere yollar açılır. Cennetin en tatlı meyveleri mescidlerdedir denilse hata olmaz.

İki cihanda yegâne mededkârımız, Efendimiz, Sultanımız buyuruyorlar ki:

“Cennet bahçelerine uğradığınız zaman fırsatı kaçırmayın, faydalanın.”

Kendilerine:

“Ey Allah'ın Resûlü! Cennet bahçeleri nerelerdir?” diye sorulduğu zaman, dediler ki:

“Mescidlerdir!”

“Oralardan nasıl faydalanırsınız?” denildiğinde:

“Sübhanellâh! Elhamdü lillâh, Allahü Ekber!” demek suretiyle.” buyurdular.

Nasıl ki ilk insan ve ilk Peygamber Hazret-i Âdem (aleyhisselâm) ise, ilk mescid de Kâbe-i Muazzama'dır. Diğer mescidler onun şubesi mesabesindedir. Şu anda yeryüzünde bütün inanmış yüzler Kâbe'ye dönüktür. Çünkü yüzlerin Kâbe cihetine döndürülmesi namazın şartlarındanandır.

Câmi ve cemâatin fazileti hakkında o kadar çok hadîs-i şerif vardır ki, biz sadece iki-üç hadîs zikretmekle sözü kısa keseceğiz.

Hâtemü'l-Enbiyâ ve Resûl-i Kibriya Efendimiz buyuruyorlar ki:

“Karanlıkta câmi-i şerife koşanları kıyâmet gününde tam bir nûr ve saâdetle müjdele!” [104]

“Sabah ve akşam câmiye giden kimseye, her gidip gelişinde Allah Teâlâ cennetini hazırlar.” [105]

Yani gönlünü mescidlere bağlayan ve cemâate koşan, Allah'ın farzlarından birini edâ için adım atan kimse, sanki cennete yürümüştür. Câmi yolunda attığı adımın biri günâhını siler, öbürü de derecesini artırır.

Allah Teâlâ'nın evine giderken edebli olmak gerek. Ormana girer gibi mescide girilmez. Kişi kendi evinden çıkarken Besmele ile adım atacak, zikir ve fikirle yola revan olacaktır.

“Bismillâhi tevekkeltü alallâhi lâ havle velâ kuvvete illâ billahi'l-azîm.”

Dedikten sonra sağ ayağı ile ilk adımı atacak. Eğer bu âdâba riâyet ederse üç melek onu karşılar ve müjde verir.

Biri: “Ey kişi, her işi başardın!”, diğeri: “Her belâ ve mûsîbetten halâs oldun!”, üçüncüsü de: “Doğru yola adım attın!” der.

Allah'ın dâvetine icâbet ederken sükûnet ve vakar içinde yürümek, ezandan evvel mescide hazır olmak, en ön safta yerini almak ve şu duâ ile mescide girmek lâzımdır:

“Bismillah. Vesselâmü alâ Resûlillah. Allahümmeğfirî zünübî veftahlî ebvâbe rahmetike./Allah'ın adı ile. Salât ve Selâm Allah'ın Resûlüne olsun. Yâ Rabbi! Günâhımı bağışla ve rahmetinin kapılarını (bana) açiver!”

Veya şu duâ ile ilk adımı atmak gerekir:

“Allah'ım! Bana rahmet kapılarını aç, fazl-ü kerem hazinelerinin kapısını da aç. Zira Sen, ikram edenlerin en ekremisin.”

Yüce Rabbinin evine girdiği anda nâfile i'tikâfa niyet etmek de pek faziletli bir iştir. Çünkü nâfile i'tikâfda oruç şartı yoktur. Bu güzel niyetle mescide girildiğinde sevabı kat kat olur.

Mescid-i şerîfde yapılacak ilk işlerden biri de eğer kerahat vakti değilse **“Tahiyyetü'l-Mescid”** namazı kılmaktır. Bu mümkün olmadığı takdirde, **“Sübhânallahi ve'l-hamdülillâhi velâ ilâhe**

illallâhü vallahü ekber” denilmesi müstehabtır. Bu mübârek namaz hakkında Resûl-i Kibriya (aleyhissalâtu vesselâm) Efendimiz şöyle buyurmuştur:

“Sizden biriniz mescide girdiği vakit iki rek’ât namaz kılmadan oturmasın.”

Bu namazın kılınabilmesi için kerahet vakti olmamalıdır.

Şu üç vakitte hiçbir namaz kılınmaz:

- a) Güneşin doğmasından itibaren 40-50 dakika geçinceye kadar.
- b) Güneş tam tepedeyken. Yani öğle ezanına 20 dakika kala.
- c) Akşama doğru güneşin sararıp gözleri kamaştırmayacak bir hale gelmesinden battığı zamana kadar olan vakittir. Ancak o günün ikindi namazı kılınabilir.

[\[104\]](#) Tergîb ve Terhîb: Namaz bahsi.

[\[105\]](#) Tergîb ve Terhîb: Namaz bahsi.

“Karanlıkta câmi-i şerife koşanları kıyâmet gününde tam bir nûr ve saâdetle müjdele!”

Tergîb ve Terhîb: Namaz bahsi.

Tergîb ve Terhîb: Namaz bahsi.

“Sabah ve akşam câmiye giden kimseye, her gidip gelişinde Allah Teâlâ cennetini hazırlar.”

MESCİDLER

Âlemde üç mescid hariç, diğer mescidlerin fazilet bakımından birbirinden üstünlüğü yoktur. Ancak namaz kıldıran imamın takvâca daha ileri olması, sâlih bir zât bulunması eciri artırır. Bir kimsenin kendi mahallesinde veya evine yakın mescid varken, orada namaz kılmayıp bir başka mescide devam etmesi uygun değildir. Çünkü komşuluk hakkı zâyi olur.

Üç mübârek mescid şunlardır:

- 1) Mescid-i Harâm,
- 2) Mescid-i Nebevî,
- 3) Mescid-i Aksâ...

Bu mescidlerin birinde kılınan bir vakit namaz diğer mescidlerde kılınan bin namaza bedeldir.

Mescidlere giderken sükûnet ve vakar içinde yürümek ve çok adım atmak ve her adımın cennet toprağına atıldığını düşünerek ilâhî neş'eler duymak. Nitekim Varlığın Sebebi olan Cenâb-ı Peygamber (aleyhissalâtu vesselâm) :

“Kim, Allah’ın mescidlerinden bir mescide cemâatle namaz kılmak maksadıyla yürürse, gelip gitmekte her adım başına on sevâb alır. Ve on günâhı da silinir.” buyurmuşlardır.

Câmilerde gürültü yapmak, dünya kelâmı konuşmak, şakalaşmak, kahkahalarla gülmek, kaybolan eşyaları sorup araştırmak, zikir ve hikmet taşımayan şiirler okumak câiz değildir.

Üzülerek ifade edeyim ki, mescid âdâbını bilmiyoruz. Daha “El-Fâtiha” denir denmez herkes yerinden fırlıyor, bir gürültü, bir telâş, bir musâfaha faslı başlayıveriyor. Musâfahayı sanki namazın şartı veya sünneti gibi kabul edip mutlaka yapılması gerek zannediyoruz. Halbuki mescidlerde bunu âdet haline getirmek uygun değil, belki de bid’attır.

İslâm büyükleri, bunun Acemlere mahsus olduğunu bildirmişlerdir. İki müslümanın dışarıda karşılaştıklarında birbirleriyle selâmlaşip musâfaha etmeleri çok sevâb olduğu halde, câmilerde namazdan bir

parça gibi uygulanması hiç de hoş değildir. Sevâb yerine belki de günâh kazanılır.

Şu sözler İki Cihan Güneşi Efendimizin mübârek dudaklarından dökülmüştür. Buyuruyorlar ki:

“Ümmetimden âhir zamanda öyle insanlar gelecek ki, onlar mescidlerde halka halka oturacaklar (gayeleri Allah’ı zikir değil) onların zikirleri dünyalık ve dünya sevgisidir. Onlara arkadaş olmayın. Allah Teâlâ’nın onlara ihtiyacı yoktur.”^[106]

Evet: Kişinin noksanını bilmek gibi irfan olamaz. Eksiğimiz, noksanımız çok, fakat biz bilmiyoruz. Hatta o kadar ki, kış mevsimlerinde câmilerde kaloriferler yanıyor, içerisi bahar faslı gibi güzel. İnsanlardan nicesi öbek öbek oturup muhabbet ediyorlar. Gülmek mi ararsın, köyden haber mi, emekli maaşının durumu mu ne istersen var. Mescid sanki kahvehane köşesi...

Yine cemâat arasında vaaz edilirken, Kur’ân okunurken, ezan okunurken birbiriyle konuşanlar görülmektedir ki, bu haller İslâmî âdâba aykırıdır. Câmilerden beklenen feyz ve irşadı alamamamızın sebebi de budur. Ömür boyu gönlü uykuda olan adamın göreceği bir hakikat yoktur.

*Peygamber söz ediyor, ben demiyorum sana,
Mescidde konuşanlar ermez lütfâ, ihsana!*

Mecbur kalınmadıkça ve bir ihtiyaç duyulmadıkça beyhûde konuşmak kimseye kâr getirmez. Sükût etmekte selâmet vardır. Fakat, susanlar azdır.

Mescidler ibâdet ve zikir yerleridir. Mescidlerin kubbelerinde melekler kanat çırpıp, göklerin rahmet oluğu mescidlere akar ve mü’min gönüller mescidlerde huzur bulur. Bir alev gibi çırpınarak Rabbini zikredenler, meleklerin duâsına mazhar olur. Şâh-ı Enbiyâ (aleyhissalâtu vesselâm) Efendimiz buyuruyorlar ki:

“Namaz kıldığı yerde oturan kimse konuşmayıp mescidden çıkmadığı müddetçe, melekler onun için istiğfâr eder ve:

‘Allahümme salli aleyhi/Allah’ım! Sen ona salât et, Allahümmerhamhü/Allah’ım! Sen ona rahmet et, Allahümmeğfirlehû/Allah’ım! Sen onun günâhlarını bağışla.’ diye duâ ederler.”^[107]

Bir kere daha ifade edelim: Hiç lüzum yokken mescidlerde konuşmak, birbiriyle şakalaşmak, gülmek, gürültü çıkarmak insanın alacağı sevâbları yok etmektedir. Ve mescid âdâbına aykırı olmaktadır.

Mescidden çıkarken de yine dikkat gerek. Önce sol ayağını atarak çıkmak ve şöyle duâ etmek gerekir:

“Bismillah. Vesselâmü alâ Resûlillâh. Allahümmeğfirî zünûbî veftahlî ebvâbe fadlike/Allah’ın adıyla. Selâm Resûl-i Ekrem’in üzerine olsun! Allah’ım! Günahımı mağfiret buyur, bana fazl ve kereminin kapılarını açiver!”

Mü’min, mescidden çıktıktan sonra gönlünü mescidde bırakır ve ikinci bir namazı bekler, ezanla beraber yine mescide koşarsa kazancı kat kat olur. Ve Arş’ın gölgesinde gölgelenecek saâdet sınıfından yazılır.

Efendimizin bir müjdesi ile buraya nokta koyalım. Ebû Ümame (radiyallahu anh) ’den... Resûlullah (sallâllahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuşlardır:

“Şu üç kişi yaşarlarsa, bol rızık verileceğine, ölürlerse, cennete koyacağına Allah kefildir:

1- Evine girdiğinde selâm verene Allah kefildir.

2- Câmiye giden zâta Allah kefildir.

3- Allah yolunda harp eden kişiye Allah kefildir.” [\[108\]](#)

Ebû Hureyre (radiyallahu anh) ’den nakil. Nebî (aleyhissalâtu vesselâm) sahâbîlerine karşı dediler ki:

“Size, Allah’ın hataları sildiği ve dereceleri yükselttiği amelleri haber vereyim mi?”

Sahâbîler:

“Evet,” dediler, “bildir, ey Allah’ın Resûlü!”

Varlığın Nûru buyurdular ki:

“Zor durumlarda abdesti eksiksiz almak, câmilere giderken çok adım atmak, bir namazı kıldıktan sonra diğer namazı hazır beklemek. İşte Allah yolunda cihâd budur. İşte Allah yolunda cihâd budur. İşte Allah yolunda cihâd budur.” [\[109\]](#)

Evet: Tembel adamın eline nedâmetten başka bir şey geçmez. O hep işi yarına atar. Bir gün gelir ki, yarınlar da tükenir ve kendini kabirde buluverir. Artık onun felâket günü başlamış demektir.

A insan! Uyanık olmayı ölüm ânına bırakma. O zamanki uyanmanın ve pişmanlığın sana bir faydası dokunmaz. Sen kanatlı kuşlar gibi uçarak mescidlerin kapısına koş. Zira, rükû ve sücûd, Hak kapısının tokmağını tutmaktır.

Câmilerin zîneti, duvarlarındaki nakışlar ve yazılar değildir. Mescidin süsü cemâattir. Cemâat, rahmet, ayrılık; azap ve hasrettir. Hüner, musallaya uzanınca câmiye gitmek değil, hayatta iken câmiden gıda almak ve mescidlere devamla onları imar etmektir. Çünkü mescidlerin imarı cemâat iledir. Bomboş mescidleri motiflerle tezyin etmek bir fayda sağlamaz.

[106] İhyâ: 1/416. Bedir Baskısı.

[107] İhyâ: 1/416. Bedir Baskısı.

[108] Tergîb ve Terhîb: 1 /321.

[109] a.g.e.: 1/321.

3- Allah yolunda harp eden kişiye Allah kefildir.”

“Zor durumlarda abdesti eksiksiz almak, câmilere giderken çok adım atmak, bir namazı kıldıktan sonra diğer namazı hazır beklemek. İşte Allah yolunda cihâd budur. İşte Allah yolunda cihâd budur. İşte Allah yolunda cihâd budur.”

Tergîb ve Terhîb: 1 /321.

İhyâ: 1/416. Bedir Baskısı.

a.g.e.: 1/321.

İhyâ: 1/416. Bedir Baskısı.

“Ümmetimden âhir zamanda öyle insanlar gelecek ki, onlar mescidlerde halka halka oturacaklar (gayeleri Allah’ı zikir değil) onların zikirleri dünyalık ve dünya sevgisidir. Onlara arkadaş olmayın. Allah Teâlâ’nın onlara ihtiyacı yoktur.”

‘Allahümme salli aleyhi/Allah’ım! Sen ona salât et, Allahümmerhamhü/Allah’ım! Sen ona rahmet et, Allahümmeğfirlehû/Allah’ım! Sen onun günâhlarını bağışla.’ diye duâ ederler.”

CUMA ÂDÂBI

Nasıl ki insanların efendisi, sultanı, emîri varsa, günlerin efendisi de Cuma'dır ve o mü'minlerin bayramıdır. Öyle olunca da mü'min gönüller, bayram sevinciyle dolmalı, alınlarda secde nûrları parlamalıdır. Çünkü Cuma günü cennet gülistanından gül toplama günüdür. Ona hürmet eden, onu tertemiz bir muhabbetle karşılayan kimseler büyük ecir ve mükafat alacaklardır.

Nihayetsiz olan Mülkün Seyyidi ve Allah'ın Sevgilisi (aleyhissalâtu vesselâm) buyuruyorlar ki:

“İnne yevme'l-cumua'ti seyyidü'l eyyâmi ve a'zamühâ indallâhi ve hüve a'zamü indallâhi min yevmil azhâ ve yevmil fıdri ve fîhi hamsü hısalin./Cuma günü, Allah katında öteki günlerin efendisi ve büyüğüdür. O, Allah indinde Kurban bayramı ve Ramazan bayramından daha büyüktür. Cuma gününde beş hususiyet mevcuttur:

- 1- Allah Teâlâ, Âdem'i o gün yarattı.**
- 2- Allah, Âdem'i cennetten o gün yeryüzüne indirdi.**
- 3- Allah, Âdem'i o gün öldürdü.**
- 4- Cuma gününde bir saat vardır ki, o anda kul bir şey isterse, harâm bir şey istemediği takdirde, Allah istediğini ona mutlaka verir.**

5- Kıyâmet de o gün kopacaktır.”

Gönül toprağında îmân fidanı boy veren bir müslüman, Cuma günü, taze gelinlerin kocasının evine giderken süslendiği gibi süslenmelidir. Temizlenmek, kokulanmak, güzel elbiseler giymek, misvak kullanmak, tıraş olmak, tırnak kesmek, boy abdesti almak Cuma'nın âdâbındandır.

Şunu da belirtelim ki, ibâdetler niyetlere göre kıymet kazanır. Hayır ve sevâba nâil olmak, günâh ve hatalardan arınmak için cuma niyetiyle boy abdesti almak ve bütün temizlikleri Cuma hürmetine yapmak gerekir. Cuma günü nice yıkananlar vardır ki, niyetleri namaz olmadığı için bundan bir sevâb kazanamazlar.

Cuma gününe hazırlık ta perşembe gününden başlamalıdır. Cuma gecesi Kehf ve Duhan sûrelerini okumak pek övülmüştür.

O kulun başına rahmet saçılır, nûru semâlara yükselir. Nebîler Serveri Efendimiz şöyle buyurmuşlardır:

“Kim Cuma gecesi veya günü Kehf Sûresi’ni okursa, okuduğu yerden ta Mekke’ye kadar mesafeyi aydınlatacak şekilde kendisine bir nûr verilir. Gelecek Cuma’ya kadar hattâ üç günden fazlasıyla günâhları bağışlanır. Sabaha kadar 70 bin melek onun için istiğfâr eder...” [\[110\]](#)

Cuma gününün faziletini anlatan belki yüzlerce hadîs-i şerif vardır. Yine Hâtemü’l-Enbiyâ (aleyhissalâtu vesselâm) :

“Cuma günü veya gecesi ölenlere Allah bir şehid sevabı yazar ve onları kabir azabından korur.”[\[111\]](#) buyurmuştur.

O halde:

- 1- Câmiye erken gitmek,
- 2- İmama yakın oturmak,
- 3- Hutbeyi dinlemek,
- 4- Yanındaki kimseye işaretle dahi olsa “Sus!” dememek,
- 5- Tıpkı namazdaki gibi durmak, hatip hutbede iken zikir dahi etmemek, iç ezan okunurken müezzinle beraber ezanı tekrarlamamak,
- 6- Cuma günü Efendimiz üzerine çok çok salât ve selâm getirmek, daha minarelerde ezan okunmadan mescidlere koşmak, namaz saatinde bütün işleri bırakmak gerekir.

Dünyada bir vefâ yok. Kâr şükür, kâr zikir, kâr takvâda, kâr verâ ve gönül uyanıklığındadır. Gözü bakıp gönlü uyuyanlar, ancak kabire girince uyanacaklardır. Fakat, kime ne fayda!..

Aldanmakta mânâ yok. Gece gündüz dünya ile boğuşmak, burada ebedî kalıcılar gibi dünyanın eteğine sarılmak, şu kıymetli ömürleri zayi etmektir. Cuma günü çok kazandıracak bir ameli Efendimiz bize şöyle müjdelemektedir:

“Cuma gününde benim üzerime seksen salevât-ı şerife getirenin Allah Teâlâ seksen senelik günâhını mağfiret eder.” [\[112\]](#)

Kula, Allah’ın rahmeti yoldaş olunca dağlar büyüklüğünde günâh olsa yine bir hiçtir. Farzları edâdan sonra böyle salât ve selâmlara devam etmek, zikir ve istiğfârla gönül aynasını parlatmak cennetlerden gül toplamak demektir.

Cuma'nın bereket ve feyzindendir ki, Varlığın Nûru şöyle buyurmuşlardır:

“Allah Teâlâ, her Cuma günü altı yüz bin kişiyi ateşten uzaklaştırır.”

“Bana Cibril geldi, avucunda beyaz bir ayna vardı. Dedi ki: “Bu Cuma’dır. Rabbin bunu sana arz ediyor ki Senin ve Senden sonra ümmetin için bir bayram olsun. O, bizim yanımızda (yani meleklerle göre) günlerin efendisidir. Biz ona âhirete kadar ‘Yevmü’l-Mezid’ (bereketli gün) deriz.”^[113]

Cuma namazını hafife almak, sudan bahanelerle terk etmek, ömür boyu yan çizmek mûsîbetin en büyüğüdür. Başımızın bir türlü belâlardan kurtulamaması boşa değildir. Vah tâlihsiz başım!..

^[110] Tergîb ve Terhîb.

^[111] Tergîb ve Terhîb.

^[112] İhya: İmam Gazâlî.

^[113] Hak Dini, Kur’ân Dili, Cuma Sûresi.

Tergîb ve Terhîb.

İhya: İmam Gazâlî.

Tergîb ve Terhîb.

Hak Dini, Kur’ân Dili, Cuma Sûresi.

“Cuma gününde benim üzerime seksen salevât-ı şerife getirenin Allah Teâlâ seksen senelik günâhını mağfiret eder.”

“Cuma günü veya gecesi ölenlere Allah bir şehid sevabı yazar ve onları kabir azabından korur.” buyurmuştur.

“Kim Cuma gecesi veya günü Kehf Sûresi’ni okursa, okuduğu yerden ta Mekke’ye kadar mesafeyi aydınlatacak şekilde kendisine bir nûr verilir. Gelecek Cuma’ya kadar hattâ üç günden fazlasıyla günâhları bağışlanır. Sabaha kadar 70 bin melek onun için istiğfâr eder...”

“Bana Cibril geldi, avucunda beyaz bir ayna vardı. Dedi ki: “Bu Cuma’dır. Rabbin bunu sana arz ediyor ki Senin ve Senden sonra ümmetin için bir bayram olsun. O, bizim yanımızda (yani meleklerle göre) günlerin efendisidir. Biz ona âhirete kadar ‘Yevmü’l-Mezid’ (bereketli gün) deriz.”

DUÂNIN ÂDÂBI

Bir hadîs-i şerifin manzum meâli ile başlamak hoş olur:

**“Duâ, mü'mine silâh... Duâ ki, dine direk,
Duâ göğsüne yere nûr, duâ parlatır yürek!”**

Cephedeki cengâvere nasıl silâh lazımsa, mü'mine de duâ öyle lâzımdır. Çünkü, **“Duâ, ibâdetin ilîgidir.”** buyurulmuştur. Duâ, ümmetlerine peygamberlerinin mirasıdır. O güzîde nebîler yana yakıla ne güzel duâ etmişlerdir. Kur'ân-ı Kerîm, peygamberlerin - selâm üzerlerine olsun- duâları ile doludur.

Allah Azze ve Celle de Resûl-i Kibriya'sına şöyle ferman buyurmuştur:

“Kullarım (Habîbim) Sana Beni sorunca (haber ver ki) işte ben muhakkak yakınımıdır. Bana duâ edince ben o duâ edenin dâvetine icâbet ederim.”^[114]

Evet: Kim Rabbinin dergâhına yüz tutar, aşk ve iştiyâkla O'ndan hâcetini isterse Rabbi de kulun dâvetine icâbet buyuracak ve, “Ey kulum! Mahzun olma, ben seni duyuyorum!” diyecektir.

Merhum Elmalılı, meâlini verdiğimiz âyetin izahında diyor ki:

“İzâ seeleke ibâdî/Kullarım Sana Benden sordukları zaman.' âyetinde “Kul” veya “Fekul” diye açıkça söylemeyerek cevabında doğrudan doğruya ‘Fe innî karîb/Ben yakınım!’ buyurulmuş, vasıta kaldırılmış, yakınlık da duâya icâbetle açıklanmıştır ki bunda büyük bir incelik vardır. Şânı pek Yüce olan Allah, duâda kul ile arasına bir vasıtanın girmesini istemiyor ve sanki diyor ki:

‘Kulum, vasıtaya duâ vaktinden başkasında muhtaç olabilirse de, duâ vaktinde benimle onun arasında vasıta yoktur.’

‘Fe innî karîb/Ben yakınım!’ buyurulup ‘kullarım Bana yakındır’ buyurulmaması da gayet mânâlıdır. Çünkü kul, varlığı mümkün olduğundan, kul olması yönüyle yokluğun merkezinde ve fâniliğin en aşağı noktasındadır. Kulun Allah Teâlâ'ya bizzat yaklaşması mümkün değildir. Bu bakımdan yakınlık kul tarafından değil, Yüce Allah tarafından. Şimdi bu iki nükte düşünülürse, şu gerçeğe erilir ki duâ eden kimsenin gönlü Allah'tan başkasıyla meşgul olduğu

müddetçe duâ etmiş olmaz. Allah'tan başka şeylerin hepsinden uzak olduğu vakit de Hakk'ın birliğinin marifetine dalar.

Bu makamda kaldıkça kendi hakkını düşünme ve insanlık nasibini talep etmekten kaçınır, bütün vasıtalar kaldırılır ve o zaman Allah Teâlâ'nın yakınlığı hâsıl olur. Çünkü kul, kendi arzusuna yönelik olduğu sürece Yüce Allah'a yaklaşılamaz, o arzu engelleyici bir vasıta olur. Bu, kaldırıldığı zaman ise:

'Ve üfevidu emrî ilallah innallâhe basîrün bil ıbâd/Ben işimi Allah'a bırakıyorum. Şüphesiz ki Allah kullarını görür.' âyetindeki havale, tam bir samimiyetle ortaya çıkmış bulunur. (Artık) göz, Hakkın gözü olarak görür, kulak, Hakkın kulağı olarak işitir; kalb Hakk'ın aynası olarak bilir, duyar, ister. O zaman milyonlarca sebeplerin, asırlarca zamanların yapamadığı şeyler Allah'ın dilemesi hükmüyle 'OL!' demekle oluverir.

İşte duâ, böyle bir yakınlık vasıtasıdır ve bu sebeble ibâdetlerin en üstünüdür. Nitekim Nebîyy-i Muhterem (sallâllahu aleyhi ve sellem) Efendimiz: '**Duâ, ibadetin iliğidir!**' buyurmuştur." [\[115\]](#)

Evet: Duâ, ümit gecesine hayırlı bir sabah, belâ, şiddet ve felâket çemberinden kurtuluş ve felâhtır. Duâ kadar mü'mine huzur veren, duâ kadar mü'minin gönül yaralarını saran bir başka şey yoktur.

Âlemde kibirli, uğursuz, bedbaht insanlardan başka herkes Yüce Yaraticının dergâhına yüz tutup niyaz etmekte; her varlık Rabbini zikretmektedir. Çünkü file rızık veren Allah, bir küçük karıncayı unutmaz. Herkesin eli O'nda, gözü, kulağı ve gönlü O'ndadır. O'ndan başka rızık verecek, O'ndan başka hayata erdirecek bir ilâh mevcut değildir.

*Allah'ın rahmetinden ben ümidi kesti mi,
Artık deryâlar bile doldurmaz can testimi!*

Duâ yaparken gönül kuşu ümit dalına konacaktır. Ümitsiz, ihlâssız, gafil bir gönülle yapılan işlerde hayır yoktur. Gözü bakıp gönlü uykuda olanlar menzile varamazlar.

Duânın ve ilticânın da elbet bir âdâbı vardır. Haddi aşarak, bağırıp çağırarak, arslanlar gibi kükreyerek duâ etmek mü'minlere yakışmaz. Kul, Rabbinin makamından korkarak ve boyun bükerek, tevazu

haline bürünerek Allah Teâlâ'ya yüz tutmalıdır. Sonsuz Kudret ve nihayetsiz rahmet sahibi olan Rabbimiz buyuruyor ki:

“(Ey Kullarım!) Rabbinize yalvara yalvara, gizlice duâ edin! Şu bir hakikattir ki, Allah haddi aşanları sevmez.”^[116]

Görülüyor ki biz Cenâb-ı Hakk'a kemâl-i tazarru ve niyaz ile tenhaca, gizli olarak duâ etmekle emrolunuyoruz. Çünkü Yüce Allah her halimize vâkıftır. Gönlümüzde olanı, kimi, neyi murat ettiğimizi kemâliyle bilir. Eğer hikmetine uygunsa duâmızı kabul eder. O'ndan olmayacak şeyleri istemek âdâba aykırıdır. Meselâ: “Ya Rabbi! Beni bir Peygamber yap” demek, gibi... Zira peygamberlik istemekle olmaz, o ancak Allah'ın bir lütfudur, dilediği kulunu peygamber yapar ve artık peygamberlik kapısı da kapanmıştır.

Yine Allah Teâlâ'dan zâlimlerin, din, îmân düşmanlarının affını istemek haddi aşmaktır.

Âlemde iyiler Allah'a iltica ettiği gibi, kötüler de yine O'nun kapısında boyun bükecektir. Çünkü başka gidecek bir yer ve makam yoktur:

“Allah'a dini hâlis kullar olarak duâ ediniz!”^[117]

Buyurulmuştur. Yüce Yaratıcı, kuluna, “Kimin oğlusun?” diye sormayacak ve fakat, “Ne getirdin?” diyecektir.

Duâda şu hususlara dikkat gerek:

- 1) Önce Allah'a hamd,
- 2) Resûl-i Ekrem Efendimize salât u selâm,
- 3) Kible cihetine dönmek,
- 4) Besmele ile başlamak,
- 5) Allah Teâlâ'nın güzel isimleriyle ilticâ etmek,
- 6) Bir özrü olmadığı takdirde namazda oturur gibi oturmak,
- 7) Gecenin sessizliğinde, herkes uykuda iken yalvarmak,
- 8) Mübârek gün ve geceleri fırsat bilmek,
- 9) Helâl lokma yemek,
- 10) Secde ânında tazarru ve niyazı çok etmek,
- 11) Ezan ile kamet arasında duâ yapmak,
- 12) Duâdan önce tevbe ve istiğfâr etmek,
- 13) Günahsız bir dil ile duâ etmek,
- 14) Mübârek mekânlarda Kâbe, Mescid-i Nebî ve Mescid-i Aksâ gibi yerlerde gönül kapılarını açmak ve Hak Teâlâ'dan dilemek,

- 15) Kâbe ilk görüldüğü vakit ve yağmur yağarken,
- 16) Vesile aramak. Yani peygamberleri, velîleri, mübârek makamları vesile ederek, onların hürmetine istemek,
- 17) Oruçlunun iftar vaktini ganîmet bilmesi ve duâ etmesi,
- 18) Mazlumun duâsı, babanın evlâda duâsı...
- 19) Mübârek vakitleri gözlemek:
 - a) Sene içerisinde arefe günleri.
 - b) Aylardan Ramazan ayı,
 - c) Günler içinde Cuma,
 - d) Gecelerde seher vakitleri...

İşte bütün bunlar duâların kabulüne vesiledir. Şunu da ifade edelim ki, duâ bir ibâdettir. İbâdetlerin karşılığı daha çok âhirette verilir. “Ben duâ ediyorum da kabul olmuyor” denemez. Duâ eden üç şeyden birini mutlaka alır: Bir, duâ sayesinde günâhı bağışlanır. İki, veya peşin bir mükâfat alır. Üç, yahut karşılığını âhirette alır.

Biz nice şeyi çok çok arzu ederiz, fakat perdenin arkasında ne vardır onu göremeyiz. Yüce Allah, rahmetinin eseri olarak onu bize vermez. Belki o şey bizim felâketimiz olacaktı. Böylece, Rabbi kulunu rahmetiyle korumuş ve onun hesabına âhirete tehir etmiştir. İnsan bütün dünyaya mâlik olsa yine ondan ayrılacak ve ebedî âlemde ameli ile başbaşa kalacaktır.

Yine duâ, bir zikir, bir şükür, bir nûrdur. Mü'min zikirsiz, şükürsüz, nûrsuz olamaz. Duânın sonunda Nebîyy-i Muhterem (aleyhisselâtu vesselâm) üzerine salât ve selâm etmek gerekir. Yoksa, duâ menzile varamaz.

[114] Bakara: 186.

[115] Hak Dini, Kur'ân Dili: 2/100.

[116] A'râf: 55.

[117] Gâfir: 14.

A'râf: 55.

Hak Dini, Kur'ân Dili: 2/100.

Bakara: 186.

Gâfir: 14.

“(Ey Kullarım!) Rabbinize yalvara yalvara, gizlice duâ edin! Şu bir hakikattir ki, Allah haddi aşanları sevmez.”

İşte duâ, böyle bir yakınlık vasıtasıdır ve bu sebeble ibâdetlerin en üstünüdür. Nitekim Nebîyy-i Muhterem (sallâllahu aleyhi ve sellem) Efendimiz: **‘Duâ, ibadetin iliğidir!’** buyurmuştur.”

“Allah’a dini hâlis kullar olarak duâ ediniz!”

“Kullarım (Habîbim) Sana Beni sorunca (haber ver ki) işte ben muhakkak yakınımıdır. Bana duâ edince ben o duâ edenin dâvetine icâbet ederim.”

MANZUM DUÂ

*Ben bir merd-i Hudâ olsam,
N'olur ya Rab, n'olur ya Rab.
Mâsivâdan cüdâ olsam,
N'olur ya Rab, n'olur ya Rab!*

*Senin mülkün semâ, zemin,
Haceti var her âdemin,
Korkulardan kılsan emin,
N'olur ya Rab, n'olur ya Rab!*

*Aşkta Bilâl'e erdirsen,
Bizi kemâle erdirsen,
Cennet cemâle erdirsen,
N'olur ya Rab, n'olur ya Rab!*

ORUCUN ÂDÂBI

İslâm'ın beş temel şartından biri de oruçtur. Oruç, nefis ile cihâd etmenin ve nefsi hesaba çekmenin en güzel yoludur. Beslendikçe azan ve açları unutan, hayatı sadece yiyip içmekten ibaret zanneden insanlar vardır. İşte çılgın alevler gibi kabaran nefislere “Dur!” demenin ve onu takvâ organı ile bağlamanın tek ukdesi oruçtur.

Nefs, başı dumanlı dağlar gibidir. Onu aşmak, erlik gerektirir. Onu terbiye etmek, arslanları terbiye etmekten daha zordur. Bu sebeple onun belini kıracak bir şey lâzım. İşte açlık ve susuzluk onun ateşini söndürüp itaat altına sokar.

Orucun mükâfatı da ona göredir. Rahmet Nebî (aleyhissalâtu vesselâm) Efendimiz buyuruyorlar ki:

“Âdemoğlunun her ameli kat kat sevâb alır. Bir iyilik on misline, ta yedi yüz misline kadar yükselir. Azîz ve Celîl olan Allah buyuruyor ki:

‘Es’savmulî ve ene eczî bihî/Ancak oruç böyle değildir. Çünkü o Benim içindir ve onun sevabını da ancak Ben takdir ederim!’

Evet: Oruç ibâdetine riya belâsının bulaşma ihtimali yoktur. Oruç, Rabbi ile kulu arasında bir sırdır. Eğer kişi oruç tutmamayı murad ederse onu herkesten gizlemesi mümkündür. Fakat Rabbinden saklamak imkânına sahip değildir. Bu yüzden mükâfatı kat kat verilmektedir.

Ramazan’da daha çok feyz ve berekete ermek için edeb gözetmek gerek:

1) Henüz Ramazan gelmeden maddî ve manevî temizlik. Dışını su ile yıkadığı gibi, gönül aynasındaki günâh kirlerini de tevbe süngeriyile silmek.

2) Tırnakları kesmek, saç, sakalı düzeltmek, edeb yerlerini tertemiz etmek, boy abdesti almak.

3) Kocasının evine gidecek bir gelinin süslendiği gibi Ramazan’a hazırlanmak; evi, ocağı pırıl pırıl bir hale getirmek.

4) Zikri, şükrü çoğaltmak. Gıybetten, boş sözden uzak durmak, hayra, güzel işlere, sâlih amellere, sâlihlerle sohbete canla başla

koşmak.

5) Çok çok Kur'ân-ı Kerîm okumak ve tam bir Kur'ân hayatı yaşamak. Sadece okumak değil, okuduğu ile amel etmek. Kur'ân-ı Kerîm okunan meclislere devam etmek, derin tefekküre dalmak, Allah Teâlâ'nın kudret ve celâli karşısında titremek.

6) Sabır ve sebat ile her güçlüğe karşı durmak. Çünkü Ramazan sabır ayıdır. Sabrın sevabı ise cennettir.

7) İhsan ve ikram etmek. **“Kim bir oruçluyu iftar ettirirse günâhları için mağfiret ve ateşten kurtulmasına vesile olur. O kişinin ecrinden bir şey noksanlaşmaksızın sevabının bir misli de kendisine (verilmiş) olur”** hadîs-i şerifinin işaret ettiği gibi bir müslümanı iftar ettirmek.

“Allah, bu sevâbı bir tek hurma ile veya bir yudum su ile yahut bir yudum süt tattırmakla da bir oruçluya ihsan eder.”

Varlığın Nûru (aleyhissalâtu vesselâm) Efendimiz yine bu hususta şöyle buyuruyorlar:

“O ayda (yani Ramazan'da) dört şeyi çoğaltınız. İki haslet ile Rabbinizi hoşnut edersiniz. Diğer iki haslete gelince, ondan müstağni kalamazsınız.

Rabbinizi hoşnut edeceğiniz iki haslet: “Lâ ilâhe illallah” demenizdir ve bir de O'ndan mağfiret dilemenizdir.

Sizin müstağni kalamayacağınız iki haslete gelince; Allah'tan cenneti istemeniz ve ateşten (cehennemden) O'na sığınmanızdır.”

O halde bu ayda cennetin kapısını “Lâ ilâhe illallah” demek suretiyle çalmak lâzımdır.

8) Yüce Rabbimizden cenneti istemek, cehennem azabından da O'na sığınmak.

9) İftarda acele etmek, sahurda acele davranmamak.

10) Orucu sadece mideye değil, bütün azalara tutturmak. Yani yalandan, harâma bakmaktan, gıybetten, kötü huydan uzak durmak.

Kim cennetten gül toplamayı severse, işte Ramazan gül mevsimidir. Cennetin gün görmemiş taze çiçekleri burada kazanılır. Toprağa tohum ekmeyen kimse saâdet başağını göremez. Dünyanın sultanlara bile yâr olduğu görülmemiştir. Yûsuf güzelliğinde bir insan bu toprakta boy vermemiştir. İşte o güzel Yûsuf -selâm üzerine olsun- bile kabre kanatsız düşmüştür.

A parmağı kısa adam! Aklını başa devşir. Bizim için kefenler dokunup durmadadır.

Evet:

*Zaman seni öğütür, saçlarına ak düşer,
Ömür denen takvimden her gün bir yaprak düşer!*

HACCIN ÂDÂBI

İslâm ile şereflenen ve gönül toprağında î mân fidanı boy veren müslümanlara Cenâb-ı Hak hacı da farz kılmıştır.

Hac, herkese değil, yoluna gücü yetenlere farzdır. Hac, hem mâlî ve hem de bedenî bir ibâdettir ki, her kula nasib olmaz. Kâbe toprağına yüz sürmek, kanatlı kuşlar gibi Kâbe'nin etrafında dönmek ve her nefes “*Lebbeyk!*” çağırmak Yüce Allah'ın bir lütfudur. Öyle olunca da onun şükrünü edâ etmek gerekir.

Yoluna gücü yettiği halde Beyt-i Şerîfi ziyâret etmeyenler azab oklarına hedef olurlar. Çünkü Allah Teâlâ'nın emrine boyun eğmemek ve canla başla koşmamak isyan ifade eder.

Kendisine hac farz olan kimsenin hemen o yıl haccetmesi ve bunu ihmal etmemesi gerekir. Çünkü ölüm var. Belki gelecek seneye insanın ömrü vefa etmez.

Haccın farzları, vâcibleri, sünnetleri ve nasıl edâ edileceği ilmi hal kitaplarında uzun uzun anlatılır. İmkân olursa hacca genç yaşta gitmek en güzelidir. Bir ayağı kabrin kumuna batmış ihtiyarların zevk ve safa ile bu ibâdeti yerine getirmeleri çok güç olmaktadır.

Makbul olan haccın mükâfatı cennettir. Ebû Hureyre hazretlerinden nakil. Nebîyy-i Muhterem (sallâllahu aleyhi ve sellem) buyurdular ki:

“Kim hacca gitmek üzere (evinden) çıkar da ölürse, ona kıyâmet gününe kadar hac yapanın sevabı yazılır. Kim umre yapmak üzere çıkar da (yolda) ölürse, ona kıyâmet gününe kadar umre yapanın sevabı yazılır ve kim de cihâd etmek üzere çıkar da ölürse, kendisine kıyâmet gününe kadar cihâd edenlerin sevabı yazılır.”[\[118\]](#)

İşte devlet ve saâdetin büyüğü. Sen Allah için bir verirsen, karşılığında bin alırsın. Çünkü mü'minin niyeti amelinden hayırlıdır.

Yine Ebû Hureyre (radıyallahu anh) 'den:

Resûlullah (sallâllahu aleyhi ve sellem) 'a:

“Hangi amel daha faziletlidir?” diye soruldu.

Buyurdular ki: **“Allah ve Resûlüne î mân!**

“Sonra nedir?”

“Allah yolunda cihâd!”

“Sonra nedir?”

“Haccün mebrûrûn./Makbul olan hacdır!”^[119]

“Yaşlının, zayıfın ve kadının cihâdı, hac ve umredir.” buyurulmuştur. Hac, cephede göğüs göğüse düşmanla çarpışmak kadar sevâb ve mükâfat kazandırır. Hacı günâhlarından öyle temizlenir ki evine anasından doğduğu gün gibi döner ve hane halkından nicelerine şefaât etme hakkı kazanır.

İki Cihan Güneşi Efendimiz şöyle buyurmuşlardır:

“Hacc-ı mebrûr, bütün varlığı ile dünyadan hayırlıdır. Makbul haccın mükâfatı, ancak cennettir.”^[120]

O halde, ey cennet yolcuları acele ediniz. Can kuşu ten kafesini terk etmeden Kâbe’ye yüz sürmenin çarelerini düşünün ki, Yüce Allah size kapılar açsın.

Ebû Zer (radıyallahu anh) ’den: Nebî (aleyhisselâm) şöyle buyurdular: Dâvud (aleyhisselâm) , “Allah’ım...” dedi, “kulların Seni evinde ziyâret ettiklerinde ne ihsanda bulunacaksın?”

Allah Teâlâ buyurdu ki:

“Her ziyâretçinin ziyâret edilen üzerinde bir hakkı vardır. Yâ Dâvud! Onların Bendeki hakları da, dünyada onlara afiyet vermem ve âhirette kendileriyle karşılaşınca bağışlamamdır.”^[121]

Hacıları müjdeleyen belki yüzlerce, binlerce hadîs-i şerif mevcuttur. Bu ebediyet müjdelerine lâıyk olmak için aşk ve helâl mal gerekir. Harâm para ile hac olmaz. Ömür nefeslerinin incilerini bu yola dökerken çok dikkat lâzım.

^[118] Tergîb ve Terhîb: 2/560.

^[119] Tergîb ve Terhîb: 2/555.

^[120] Buhârî ve Müslim.

^[121] Tergîb ve Terhîb: 2/561.

Tergîb ve Terhîb: 2/555.

Tergîb ve Terhîb: 2/561.

Buhârî ve Müslim.

Tergîb ve Terhîb: 2/560.

“Haccün mebrûrûn./Makbul olan hacdır!”

“Her ziyâretçinin ziyâret edilen üzerinde bir hakkı vardır. Yâ Dâvud! Onların Bendeki hakları da, dünyada onlara afiyet vermem ve

âhirette kendileriyle karşılaştınca bağışlamamdır.”

“Hacc-ı mebrûr, bütün varlığı ile dünyadan hayırlıdır. Makbul haccın mükâfatı, ancak cennettir.”

“Kim hacca gitmek üzere (evinden) çıkar da ölürse, ona kıyâmet gününe kadar hac yapanın sevabı yazılır. Kim umre yapmak üzere çıkar da (yolda) ölürse, ona kıyâmet gününe kadar umre yapanın sevabı yazılır ve kim de cihâd etmek üzere çıkar da ölürse, kendisine kıyâmet gününe kadar cihâd edenlerin sevabı yazılır.”

HACCIN ÂDÂBI

1) Müslüman kişi tam helâl bir mal ile hac etmelidir. Zira helâl olmayan bir mal ile hac edilmesi harâmıdır.

2) Evinden, yurdundan yola çıkmadan evvel bütün kul haklarını ve borçlarını ödemelidir. Bir kimseye zulmettiyse ondan helâllik almalıdır.

3) Günâhlarından ve hatâlarından tevbe etmeli, eğer kazaya kalmış ibâdetler var ise kaza edilmelidir. Üzerinde namaz borcu olan kimse hac etmekle namaz borcundan kurtulamaz.

4) Riyâdan, gösterişten, ihtişam ve ziynetten sakınmalı, mütevazı bir hal almalıdır. Bugün diri, yarın ölü kimsenin büyüklük taslaması ahmaklık eseridir.

5) Bu mübârek yolculuğa sâlih arkadaşlarla beraber çıkmalı, takvâ ehli olanları tercih etmelidir. Kendisini irşâd edecek, ilim ve irfan sahibi zâtlarla olmayı devlet bilecektir.

6) Yolda, yol arkadaşlarıyla çekişmekten, kavga etmekten, ona buna atıp tutmaktan uzak duracaktır.

7) Eğer düşmanları var ise onlar hakkında afv ve müsamaha ile muamele yapmaya çalışmalıdır.

8) Bu mübârek yolculuğa ay başında perşembe günü, bu mümkün değilse pazartesi günü sabahleyin çıkmalıdır.

9) Ailesi, çocukları, komşuları ve dostları ile veda etmeli, yola çıkmadan önce bunların ziyâretinde bulunup duâlarını dilemeli, kendi de onlara duâ etmelidir.

10) Yola çıkmadan önce kendi evinde iki rek'ât namaz kılmalı, dönüşünde yine aynı namazı tekrarlamalıdır.

11) Kapıdan adımını, **“Bismillâhi tevekkeltü alallâh lâ kuvvete illâ billâh”** diyerek atmalı ve Allah Teâlâ'ya tevekkül etmelidir.

12) Sanki dünyadan tamamen göçüyormuş gibi niyet ederek yola revan olmalıdır ve hiçbir zaman nereye gittiğini unutmamalıdır.

13) Kâbe'ye vardığında her adımda Tekbîr getirmeli, **“Lebbeyk”** çağırmalıdır.

Evet:

Kimde ki vardır kuzum Hak aşkıyle çağlayış,

Artık o kul beklesin Yüce Rabbinden bağış!..

ZEKÂT VE SADAKALARDA ÂDÂB

İslâm, bir hayat ve ebediyet dinidir. Onun âleminde “*Ben yiyeyim, sen bak!*” felsefesi yoktur. O, mahrum gönülleri imar etmeye, mahzun kalblere sevinçler bahşetmeye gelmiştir. Boynu bükük yetimler, dullar, çaresiz ihtiyarlar elemin pençesine terk edilemezler. Bu sebeple zekât farz kılınmış, sadakalar teşvik edilmiştir.

Cihan toprağındaki kavgaların temelinde “*Hep ben yiyeyim!*” düşüncesi yatmaktadır. İnsanın gözünü ancak toprak doyurur, hesabını kabir akşamları görür.

Bütün mallar, mülkler, ömürler ve günler Allah Teâlâ’nın vergisidir. Allah’ın verdiğini yine Allah rızâsı için feda etmek erlerin işidir. Çünkü Allah kuluna verdiği bir nîmeti cennet mukabilinde satın alır. Fakirlerin ve yetimlerin ihtiyaç avuçlarını cevherlerle dolduran zenginler övgüye lâyıktır. Fakirliğin çetin ızdıraplarına göğüs geren ve sabır dalına tutunan kimseler de şan ve şerefte zenginden aşağıda değildir. Biri malı ile imtihan olurken, öbürü de fakirlik ile tartılmaktadır, zira, fakirlik ve zenginlik, terazinin iki kefesi gibi eşittir.

Evet:

*Zenginlik sayılmaz: Servet ve dünya malı,
Asıl zenginlik o ki, gönül zengin olmalı!..*

Dünyamızı açgözlü insanlar harap etmiştir. Bunca dökülen kanın, sönen ocakların, ardı arkası kesilmez belâların müsebbibi hep zâlimlerdir. Çünkü onların âleminde bir başkasına hak yoktur.

Varlığın Sebebi olan Cenâb-ı Peygamber (aleyhissalâtu vesselâm) buyuruyorlar ki:

“Mallarınızı zekât vermekle muhafaza altına alın, hastalarınızı sadaka vermekle tedavi edin. Çeşitli belâları duâ ve tazarru ile karşılayın (ki felâh bulasınız!) ” [\[122\]](#)

Zekât, herkese değil zengin müslümana farzdır ve fakirin hakkıdır. Yüce Yaraticımız **“Namaz kılın, zekât verin!”** buyurmakla fakir

kullarının ihtiyaç sinelerini cennetlerin bahası kılmıştır. Gönöl rızâsı ile zekâtını veren kişi sanki Rabbine borç vermiştir. Yarın karşılığını kat kat alacaktır.

Bir gün, bir Bedevi, Resûl-i Kibriyâ'nın mübârek huzuruna geldi ve dedi:

“Ey Allah'ın Resûlü! Beni öyle bir amele irşâd et ki, onu işlediğimde cennete girebileyim!”

Allah Teâlâ'nın nazlı Nebîsi (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki:

“Allah'a ibâdet eder, hiçbir şeyi O'na eş-ortak koşmazsın. Farz namazı kılar, farz olan zekâtı verirsin. Ramazan orucunu da tutarsın!”

Bedevi, Rahmet Nebî'den bu cevabı alınca ak çiçekli dallar gibi sallandı, şevk ve hazla dolup dedi ki:

“Nefsimi kudret elinde tutan Allah'a yemin ederim ki, bunlardan ne fazla, (ne de noksan) yaparım!”

Ve başını alıp çıktı gitti. Bunun üzerine Resûl-i Ekrem buyurdular ki:

“Cennet ehlerinden birinin yüzünü görmek isteyen, şu adama baksın!”^[123]

İşte namazın, zekâtın, orucun, haccın ve diğer ibâdetlerin insanı ulaştırdığı dereceler. Bütün bunlar Allah rızâsı için yapıldığında ve ihlâs ile ifâ edildiğinde mükâfatı çok büyük olmaktadır.

Hiç unutmamak gerekir ki, fakir zengine muhtaç olduğu kadar zengin de fakire muhtaçtır. Eğer fakirler olmasaydı, zenginler cenneti nasıl kazanırdı? Ve dünyada zenginlerin işlerini kimler yapar, fabrikalarda kimler çalışırdı?

Ehlinde olmayınca zenginlik felâketin en büyüğüdür. Belki cennet yerine cehennemi satın alan belâdır. Zenginlik şükür, fakirlik sabır gerektirir.

Söz Hazret-i Mevlânâ'dan. O söylese güzel söyler:

“O verdiğin zekât senin kesen için bir bekçidir. O kıldığın namaz da zekâtın obanıdır. Malın zekâtını çıkarıp ver ki, bahçıvan asmanın fazlasını budayınca daha çok üzüm verir.”

Zamanların yetiştirdiği büyük velîlerden Hasan-ı Basrî (rahmetullahi aleyh) , bir gün, bir köle satıcısını gördü. Elinde güzel bir câriye vardı:

“Ey avuş,” dedi, “bunu bana iki dirheme satar mısın?”

Satıcı hayretle bir nida koyverdi:

“Hayır, hayır! Hiç böyle bir çiçek iki dirheme verilir mi?”

Sultan velî, yanağına tombul bir gülücük kondurup tane tane konuştu:

“Allah Teâlâ, bu cariyeden bin kat daha güzel olan ve ay gibi pırıldayan cennet hurilerini iki hurma tanesine satıyor. Senin haberin yok mu?”

Gerçekten öyledir!

Cenâb-ı Hak rahmetinin eseri olarak bir hurma tanesine de cennetler bağışlar.

İmam Şiblî hazretlerinin kapısına bir fakir geldiğinde sevincinden âdeta uçar ve şöyle derdi:

“A günâhlarımı almaya gelen dost, hoşgeldin, safa geldin! Sen ne iyi kardeşsin!..”

Ebû Hureyre (radiyallahu anh) ’den. Resûlullah (sallâllahu aleyhi ve sellem) buyurdular ki:

“Kul, ‘Malım, malım’ der. Halbuki kul için malında ancak üç şey vardır:

1- Yiyip tükettiği,

2- Giyinip eskittiği,

3- Verip (ebedî hayat için) kazandığı.

Bunun dışındaki yok olacak ve gerideki insanlara kalacaktır.”^[124]

Evet, dünya ve içindekiler hep fâni. İnsanlar kendi elleriyle gönderdiklerini ebediyette hazır bulacaktır. İnsanın Allah nâmına verdiği bir zerre bile boşa gitmez. Allah’ın Sevgilisi, Topyekûn zaman ve mekânın Peygamberi bir gün hâne-i saâdetinde kesilen koyunun durumunu öğrenmek için Hazret-i Âişe’ye:

“Koyunun etinden ne kaldı?” diye sordu.

Âişe (radiyallahu anhâ) :

“Ey Allah’ın Resûlü,” dedi, “sadece kol küreği kaldı!”

Rahmet ve Şefkat Nebîsi buyurdular ki:

“Şu halde kol küreğinin dışında tamamı bize kalmıştır.”

Demek ki, ölümümüzden evvel gönderdiklerimiz asıl bizimdir.

Burada elimizde tuttuğumuz ve mirasçılara bıraktığımız övünülecek şeyler değildir.

Ay yüzlü mânâ eri Ebû Hureyre (radiyallahu anh) 'den nakil.
Resûlullah (sallâllahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdular:

“Allah Azze ve Celle, bir lokma ekmek, bir avuç kuru hurma ve buna benzer yoksulun faydalanacağı şeyler sebebiyle üç kimseyi cennete girdirir:

- 1- Yardımı emreden ev sahibini,**
- 2- Onu hazırlayan hanımını,**
- 3- Bunu yoksula ulaştıran hizmetçiyi.”**

Resûl-i Ekrem (aleyhissalâtu vesselâm) ilâve ettiler:

“Hizmetçimizi unutmayan Allah’a hamd olsun!”^[125]

Ey insanlar! İşte Allah Teâlâ'nın rahmeti bu kadar geniş. Bir avuç kuru hurma mukabilinde cennetlerde inci saraylar almak mümkündür. Bunun için: Aşk, îmân, ihlâs, güzel niyet gerekir.

Yine sadaka verirken malın en güzelinden vermek, severek, haz ve saâdet duyarak vermek ne hoştur. Âyet-i celîlede ifâde edildiği gibi **“Sevdiklerinizden infak etmedikçe, asla iyiliğe nâil olamazsınız.”**

Âdettir ki, güzellere güzel şeyler gönderilir. Allah Teâlâ güzeldir. Ve ancak güzel olanı kabul eder. Güzel kullarına güzel mükâfatlar verir, cennetlerde inci saraylar hazırlar ve kendi rızâsına erdirir.

İffet ve ismet sadefi Hazret-i Âişe (radiyallahu anh) , tasadduk edeceği paralara güzel kokular sürerdi, sebebi sorulduğunda şu karşılığı verdi:

“Ben Nebîyy-i Muhterem (sallâllahu aleyhi ve sellem) Efendimizden, sadakanın fakirin eline geçmeden evvel Allah'ın eline geçtiğini işittim. Bu paraların güzel kokularla Allah'ın eline varmasını istediğim için onlara koku sürüyorum.”

Ne güzel, ne güzel! Gönlü böyle ulvî duygularla dolup taşan bir müslümanın verdiği sadaka övülmeye lâyıktır. Ve her iyilik bir sadakadır. Hatta müslüman kardeşinin yüzüne gülüvermen ve tatlı bir söz söylemen de sadakadır.

Ölüm döşeğine uzanıp, dünyadan bütün ümitler kesilip, çareler tükenip ecel kuşu başta kanat çırpınca nedâmet duymanın bir faydası olmaz. İnsan hayatında iken ölümü için hazırlık yapmalı, kabirde yatacağı günleri düşünmelidir.

^[122] Tergîb ve Terhîb: 1/520.

[123] Buhârî ve Müslim.

[124] Tergîb ve Terhîb: 2/294.

[125] Tergîb ve Terhîb: 2/292.

“Hizmetçimizi unutmayan Allah’a hamd olsun!”

“Mallarınızı zekât vermekle muhafaza altına alın, hastalarınızı sadaka vermekle tedavi edin. Çeşitli belâları duâ ve tazarru ile karşılayın (ki felâh bulasınız!) ”

Tergîb ve Terhîb: 2/292.

Tergîb ve Terhîb: 1/520.

Tergîb ve Terhîb: 2/294.

Buhârî ve Müslim.

Bunun dışındaki yok olacak ve gerideki insanlara kalacaktır.”

“Cennet ehlinde birinin yüzünü görmek isteyen, şu adama baksın!”

CEMİYET HAYATI VE YİYİP İÇME ÂDÂBI

Âlemde kuşlar, arılar, karıncalar bile tek başına yaşamaz. Her varlığın tâbi olduğu bir cemiyet vardır. Allah Azze ve Celle, Hazret-i Âdem'i yarattığında ve güzel cennetlere koyduğunda O'na bir hayat arkadaşı bahşetmiştir. Saâdet yurdu cennette bile O'nu tek başına bırakmamıştır. Bu da gösteriyor ki, insanlar cemiyet halinde yaşamaya mecburdur. İnsanın yine kendi gibi bir insana mutlaka ihtiyacı vardır.

Hasta hekime muhtaç olduğu gibi, hekim de hastaya muhtaçtır. Hastalar olmasa hekimler ne yapacak, hekimler olmasa hastalar kime gidecek? İşte her şey böyledir. Cihan toprağında boy veren insanın ihtiyaç sinelerini yine insanlar dolduracaktır. Hiçbir kimse yoktur ki, bir başka kimseye muhtaç olmasın. O halde, her insan içinde yaşadığı cemiyetin prensiplerine uyacak, gönül kapısını Allah'ın kullarına açacak, ömrünce iyilik ve takvâda yarışacaktır. Artık böyle bir cemiyette kin ve düşmanlığın, yalan ve hırsızlığın, rüşvet ve kötü huyların barınması mümkün olmaz. Ne yazık, ne yazık ki, insanlar nefis ve hevanın yaylasına çadır kurmuş, uğursuz şeytanın izi üzere gider olmuştur.

İslâm, öyle mübârek bir dindir ki, insanın dünyasını cennet eder. İnsan, ebediyyetin cennetlerini burada satın alabilir. Bunun tek yolu: Allah'ın kitabı, Resûlünün sünnetidir. Hangi millet ve hangi cemiyet İslâm'ı tam yaşarsa, Yüce Rabbin rahmeti ve yardımı o millet üzerinedir.

Ömrü boyunca yan çizen, kendi kuru kafasının doğrultusunda giden, hak hukuk tanımayan ve ne bulursa aşırı insanların dünya çemeninde huzur duymaları imkânsızdır. İşte cihan günlerinin ateş şimşekleri gibi yakıcı olması bundandır. Fakat insanlar ibret almayı da bilmezler. Zaten ibret alınsaydı aynı felâketler tekrar yaşanmazdı.

Evet:

Ey yolcu! Gün ağmada. Bırak akı, karayı,

Rabbin ile dostluk kur, hemen hoş et aray!..

Bu kadar sözden sonra, şimdi asıl fasıla dönelim: O da yemek âdâbıdır. Şunu hemen ifâde edelim ki, biz yemek için yaşamıyoruz. Yaşamak için gıdalanıyoruz. Bizim can toprağımıza yeme, içme, uyuma ve şehvet gibi nesneler konmuştur. Hayat boyu hiç yemek yemeden yaşayan görülmemiştir. Bizi Yaratan, türlü nîmetleriyle merzuk eden Rabbimiz:

“...Temiz ve helâl olan şeylerden yiyin. Güzel amellerde bulunun.”^[126] buyurmuştur.

İnsanın ayakta durabilmesi, ibâdet edebilmesi yeme ve içmesine bağlıdır. Kulluk ve ibâdet yapabilme niyetiyle yenen yemek amel defterine sevâb olarak yazılır. Ama, kediler gibi, koyunlar ve keçiler gibi yemekte karın tokluğundan başka bir fayda yoktur. Öylelerinin ancak ensesi şişer. Hamd ve şükür de bilmediğinden yarın hesabı çetin olur.

Niyeti güzel mü'mine her işinde, her adımında bir hayır, bir sevâb vardır. İki Cihan Güneşi (aleyhissalâtu vesselâm) Efendimiz buyuruyorlar ki:

“Mü'minin her iyi işine sevâb vardır. Hatta kendi ağzına ve ehlinin ağzına koyduğu lokma bile.” ^[127]

Bu lokmanın helâl lokma olması ve ibâdet etmek niyetiyle yenilmesi gerekir. Çünkü yaratılış gayemiz yemek içmek değil, Yaratan'a kulluktur.

Hâsılı, yerken helâlden yemek, ihtiyacı kadar yemek ve yemenin edeblerine dikkat lâzımdır.

Yemekte sünnetler ve edebler vardır. Bazısı yemekten önce, bazısı yemek esnasında, bazısı da yemekten sonradır.

1) **Önce elleri yıkamak.** Bu sünnettir. Buna devam etmek kişinin rızıkına berekettir. Temizlik sıhhat ve afiyet cihetiyle de insanlara gereklidir. Her tarafından perişanlık akan, kirli paslı kimselerden melekler hoşlanmaz.

Yine **yemekten sonra da eller ve ağız güzelce yıkanmalıdır.**

Allah'a hamd olsun ki çöllerde yaşamıyoruz, evlerimizde billur sular akmakta, firuze çiniler bize gülmektedir.

Sultânü'l-Enbiyâ (aleyhissalâtu vesselâm) Efendimiz:

“Yemekten evvel elleri yıkamak yoksulluğu, yemekten sonra yıkamak da günâhları giderir.”^[128] buyurmuştur.

Yemeği, yere serilen yaygı üzerinde yemek, sünnete daha uygundur. Ve tevâzua daha yakındır. Bununla beraber masa gibi, sehpa gibi şeyler üzerinde yemek de harâm veya mekruh değildir.

Bütün âlemlere rahmet ve ahlâk numûnesi olan Efendimiz yemeklerini hayatı boyunca yerde ve yaygı üzerinde yemişler; bazan dizleri üzerine çökerek, bazan iki ayakları üzerine ve bazı kere de sağ ayağını bükerek sol ayağı üzerine oturarak yerler ve şöyle buyururlardı:

“Yaslanarak yemek yemem! Ben ancak, Allah’ın bir kuluyum; kullar nasıl yerse öyle yerim, kullar nasıl oturursa öyle otururum!”^[129]

Bütün âlemlerin yüzü suyu hürmetine yaratıldığı Sultan Nebî dâima kulluğu ile iftihar etmiş, Rabb-i Kerîm’ine karşı kulluğun en güzelini göstermiştir. Çünkü O, en güzel ahlâkın sahibiydi.

2) Yemeğe Besmele ile başlayıp, yine Besmele ile bitirmek. Lokmadan evvel tuza banmak ve tuz ile son vermek. Sağ el ile yemek. Hatta her lokmayı aldıkça **“Bismillah”** demek. Besmele’yi aşikâre okumak. Böylece unutanlara hatırlatılmış olur.

Resûl-i Ekrem (sallâllahu aleyhi ve sellem) in mübârek ellerinde lokmaların zikrettiğini sahâbîler aşikâre duymuşlardır.

Eğer yemeğin başında Besmele unutulursa hatırlar hatırlamaz hemen şöyle demelidir:

“Evveline de âhirine de Bismillah (olsun) .”

Varlığın Nûru Efendimiz, Ömer bin Ebû Seleme’ye:

“Semmillâhe Azze ve Celle/Azîz ve Celîl olan Allah’ın adını an (ve yemeğe öyle başla) ”^[130] demiştir.

Zikirle, şükürle, Besmele ve Allah adı ile başlanan yemek insana şifâ olur. Gönül toprağında mârifet fidanları meydana gelir ve insanın yüzü ülker gibi parlar, melekler onun başını okşar. Çünkü “Zikir en büyük ibâdetir.”

İnsanlığın Efendisi bir gün sahâbîlerinden altı kişinin arasında yemek yiyordu. Tam o an bir bedevi geldi iki lokmada onu yiyip tüketti. Rahmet Nebî dediler ki:

“Eğer o Besmele çekseydi hepinize yeterdi.”

Demek ki Besmele’de bereket var. Besmelesiz yenen yemeklere şeytanlar ortaktır. Akıllı insan, kendi rızkını düşmanına verip de onu besleyip durmaz. Hanelerden bereketlerin kalkması, huzur ve safanın gitmesi, kavga ve gürültülerin bir türlü dinmemesi hep bu uğursuz şeytanın marifetidir. Onun belini ancak Allah’ın zikri kırar. Ondandır Allah’a sığınmak lâzımdır.

Vaktiyle Horasanlı bir genç Bağdat’a giderek ilim tahsil etmişti. Memleketine döneceği sırada can gözü açık ariflerden biri onu gördü dedi ki:

“Yavrucuğum! Horasan’da şeytan var mıdır?”

Genç âlim:

“Evet,” dedi, “var!”

Arif, yanağına tombul bir gülücük kondurup sordu:

“Peki onunla nasıl savaşırsınız?”

Genç emin bir ifadeyle cevap verdi: “Ona karşı gelmekle!”

“Ya Şeytan tekrar gelirse?”

“Yine karşı gelirler!”

“O halde bütün ömrünüz iblisle didişmekle geçiyor desene!”

Genç âlimin gözleri hayretle açıldı: “Peki,” dedi, “nasıl mücâdele edelim?”

İç gözlerine hikmet sürmesi çekilen Arif buyurdu ki:

“Yolda bir çoban köpeğine rastgelirsen, o da üzerine saldırırsa; onunla uğraşıp durmakla baş edemezsin. Ondandır kurtulmanın en kestirme yolu sahibini çağırmaktır. Çünkü köpek sahibinin sözünü hemen dinler. Sen de ondan korunmuş olursun. Şeytanla savaşmanın en güzel yolu da Allah’a yönelmek, Allah’tan yardım dilemektir.”

Evet: Yemekten önce Besmele çekmek, Allah’ın adını anmak, her lokmayı bu şuurla yemek şeytanın belini kırar, artık o belâlı düşman müslümanın sofrasına el uzatamaz. Hem de Besmele ile yenilen her gıda insana şifâ ve nûr olur.

Besmele-i Şerif, Allah Teâlâ’nın en büyük ve güzel isimlerindendir. Onda Allah ismi, Rahman ismi, Rahîm ismi cem edilmiştir ki, bu mübârek isimler Esmâü’l-Hüsna’dandır. Nihayetsiz olan Mülkün Seyyidi ve Kevser Havuzu’nun Sahibi buyuruyorlar:

“Besmele Allah’ın isimlerindendir ve Besmele ile Allah’ın İsm-i A’zamı arasında, gözün beyazlığı ile siyahlığı arasındaki gibi yakınlık vardır.”^[131]

Allah Teâlâ makamlarını cennet etsin şanlı ecdadımız Besmele’siz bir şeye el uzatmaz, Besmele’siz kapıdan çıkmaz ve Besmele’siz eve girmezdi. Bu yüzden bütün evlerde bereket, huzur ve sükûn vardı. Yuvalardan saâdet taşar, haneler kuşlar gibi şen olurdu.

*Çölde yitik can gibi gönlü feryâda getir,
Eğer devlet istersen Allah’ı yâda getir!..*

3) **Önünden yemeli:** Bir kapta ve toplu halde yemek yenildiğinde kişi kendi önünden yemelidir. Kaşığı veya çatalı uzatıp arkadaşının önündeki lokmayı almak edebe uygun değildir. Yine bu hususta Nebîler Nebîsi şöyle buyurmuşlardır:

“Allah’ın adını zikrediniz ve her adam da kendi önünden yesin.”^[132]

Sofrada insanları tiksindirecek hareketlerden kaçınmak, güler yüzlü olmak, kardeşini kendi nefesine tercih etmek gerekir.

4) **Sağ eliyle yemeli:** Sol el diken, sağ el gül mesabesindedir. Allah’ın nîmetine gül ile uzanmak ne hoştur. Sol eliyle yiyip içmek, uğursuz şeytanların âdetidir.

İnsana yakışan, şeytanların ardınca gitmek değil, Nebîyy-i Zîşân (aleyhissalâtu vesselâm) ’ın sünnetine tâbi olmaktır. İki cihan bağında saâdet budur. İki Cihanın Efendisi:

“Biriniz sağ (eli) ile yesin, sağ ile içsin, sağ ile alsın, sağ ile versin. Zira şeytan sol (kol) u ile yer, solu ile içer, solu ile verir, solu ile alır.”^[133]

Âlemlere Rahmet olan Sultan Nebî, hiç kimseye aleyhinde duâ etmedikleri halde, kibrinden dolayı sol eli ile yiyen bir adama, **“Yiyemez ol!”** demişlerdir.

Bir gün, bir adam Nebîler Nebîsinin huzurunda sol eliyle yemek yiyordu. Resûl-i Ekrem (sallâllahu aleyhi ve sellem) ; **“Sağ elinle ye!”** buyurdu.

O kişi: “Güç yetiremiyorum!” dedi.

Yüksek huzurda yalan söyleyen adama Allah’ın Resûlü aynı kelimelerle karşılık verdi:

“Güç yetiremez olasin!”

Vücudunda hiçbir arıza olmayan ve fakat kibrinden ötürü sol eliyle yiyen bu adam, o andan itibaren sağ elini bir daha ağzına kaldıramaz oldu. İhtimal ki, bu kişi münâfıklardandı.

Solda ve solun hiçbir şeyinde hayır yoktur. Sol fikirleri savunanların perişanlığını ve milletimize verdiği zararları her gün görmek mümkündür. Mahşer günü defterini soldan alanlar da nedâmetle başlarına topraklar saçacaklardır.

Ahlâkına ve edebine bütün âlemlerin hayran olduğu Nebîler Nebîsi (aleyhissalâtu vesselâm) Efendimiz, her işe sağdan başlarlar, sahâbîlerine de öyle emir buyurlardı. Etrafında muhabbet halkası teşkil eden güzel insanlara bir şey ikram edecekleri zaman önce sağdakinden başlayarak verirlerdi.

Hilm âlemi Hazret-i Ebû Bekir (radiyallahu anh) , ümmetin en büyüğü ve en faziletlisi ve Peygamber-i Zîşân'ın mağara arkadaşı idi. Hep O'nun sağında oturlardı. Bir gün, O yokken bir bedevi geldi ve Nebîler Serveri'nin sağ tarafına oturdu. Az sonra Hazret-i Ebû Bekir geldi, bir başka yere oturdu. O demde Âlemin Rahmetine su ile karıştırılmış bir süt getirilmişti. Sütten bir yudum aldıktan sonra bardağı sağ yanında bulunan bedeviye verdiler. Hazret-i Ömer (radiyallahu anh) , Sıddîk-ı Ekber'in orada olduğunu hatırlatmak istediklerinde, Allah'ın Şerefli Resûlü buyurdular ki:

“Hayır, sağdan başlayın, sağdan (verin!) ” Soldaki zât ilim, hayır, fazilet ve yaş itibariyle ikrama kendinden başlanmaya daha lââyık dahi olsa, sağındakinden izin istenmedikçe ona verilmez.

Yine bir gün, Sultânü'l-Enbiyâ (aleyhissalâtu vesselâm) Efendimize bir içecek getirilmişti. Bundan içtiler. Sağ taraflarında bir genç, solunda yaşlılar bulunuyordu.

Genç adama: “Bunu şunlara uzatmam için izin verir misin?” dediler.

Genç kuşlar gibi çırpınarak: “Hayır,” dedi, “vallahi ey Allah'ın Resûlü, senden gelen (bu mübârek) nasibim hususunda hiç kimseyi kendime tercih etmem!”

İki Cihanın Saâdet Güneşi tebessümler buyurarak bardağı o gencin eline koydular ve hakkın onda olduğunu böylece göstermiş oldular.

Demek ki, mecliste bir şey ikram edilecekse önce sağdan başlamak, sünnete ve edebe daha uygundur ve bunda bereket

vardır. Resûl-i Zîşân'ın yaptığı ve yapılmasına müsaade ettiği her şeyde ümmet için hayat ve rahmet vardır.

5) **Suyu ayakta içmemelidir:** Her şeyin bir edebi olduğu gibi, su içmenin de âdâbı vardır. Ayakta su, süt ve meşrubat içilmemelidir. Zira Resûl-i Ekrem ayakta su içmeyi yasaklamıştır. Nebîler Serveri'nin hizmeti ile şereflenen ve ondan nice nûrlar devşiren Enes bin Mâlik Hazretleri, Kâinatın Efendisi'nin, bir kimsenin ayakta su içmesini yasakladığını rivâyet etmişti.

Katâde: “Ayakta yemek nasıldır?” dedik. Enes (radiyallahu anh) : “Bu daha şerli veya çirkindir” cevabını verdi. [\[134\]](#)

Zemzem ve abdestten artan su müstesnadır. Allah'ın Resûlüne, Zemzem ikram edildiğinde ayakta içmişlerdir. Zaten abdesten arta kalan sudan kibleye karşı ayakta bir miktar içmek ve bu sırada:

“Allah'ım! Beni her günâh işledikçe tevbe eden ve günâhtan kaçınıp tertemiz bulunan sâlih kullarından kıl!” diye duâ etmek, abdestin âdâbındandır.

Su içerken Besmele ile başlamak ve ağır ağır içmek lâzımdır. Develer gibi bir nefeste ‘hurp!’ diye suyu mideye indirmek, insana ve hele müslümana hiç yakışmaz. Eyvah ki insanlar kendilerini tamamen kaybetti. Artık ayakta yemek, ayakta içmek, şişeyi kafaya dikmek moda oldu. İslâm'ın hikmeti, sünnetin güzelliği, edebin hayır ve bereketi nerede kaldı?

Dünyada yegâne halâskârımız, âhirette en büyük şefaathimiz, rahmet ve cennetle müjdeleyici Efendimiz buyuruyorlar ki:

“Ekmeğe hürmet edin; Allah Teâlâ onu göklerin bereketlerinden indirmiştir.”

“Suyu, yudum yudum ve ağır ağır için, birden içmeyin. Zira bundan ciğer hastalığı hâsıl olur.” [\[135\]](#)

İmam Gazâlî hazretleri şöyle demektedir:

“Suyu, üç nefeste içmeli. Besmele ile başladıktan sonra, birinci yudumda “Elhamdülillah”, ikinci yudumda “Elhamdülillâhi Rabbi'l-âlemin”, üçüncü yudumda da, “Elhamdülillâhi Rabbi'l-âlemîn er-Rahmânî'r-Rahîm” demelidir.”

Yine su, süt, meşrubat gibi şeyler içilirken altın ve gümüş kaplar kullanılmamalıdır. Yarın toprak olacak, başına taşlar dikilecek, büyük hesaba çekilecek bir kimsenin altın kaplarda yemek yemesi onu kurtarmaz.

Şanlı sahâbîlerden Huzeyfe (radiyallahu anh) Nebîyy-i Muhterem (aleyhissalâtu vesselâm) in şöyle buyurduğunu rivâyet etmiştir:

“Altın ve gümüş kaplardan bir şey içmeyin. İpek ve atlas kumaş da giymeyin. Çünkü bunlar, dünyada müslüman olmayanlar, âhirette de sizin içindir.”^[136]

Sudan bir nefes alınca bardağı ağızdan uzaklaştırıp nefes almak, bardağın içine üflememek gerekir. Çünkü Resûl-i Ekrem Efendimiz yemeğin ve içilecek bir şeyin içine üflemes, çanağın içine de solumazdı.

Su içen kimseye:

“Bardağı ağızından ayır sonra nefes al!” demişlerdir. O’nun her şeyi güzeldi, O’nun edeblerinin incilerini sayacak olsam buna sayılar kâfi gelmez.

Evet:

*Sen zannediyorsun ki, bulut verir sana su.
Allah’ın ikrâmıdır, ey adam, insana su!
Her damla bir altından daha da değerlidir,
Eğer verebilirsen ciğeri yanana su!..*

6) Yemek sonu hamd ve duâ etmelidir:

*Ömründe olmalıdır: Hamd, senâ, şükür demi,
Selâmet Cüdi’sine böyle varacak gemi!..*

Besmele’siz, şükürsüz, zikirsiz insanlarda hayır yoktur. Rahmet Nebî geceler boyu ayakta dururlar, kendine bu türlü ezâ verme diyenlere:

“Ben şükredici bir kul olmayayım mı?” buyururlardı.

Yine yemek yediklerinde, su içtiklerinde, bir nîmete mazhar olduklarında derhal şükür ve niyaza bürünürlerdi. İşte şu duâlar O’nun mübârek dudaklarından dökülmüştür.

Yemek yediklerinde şöyle duâ ederlerdi:

“Bizi doyuran, su veren ve bizi müslümanlardan kılan Allah’a hamd olsun!”^[137]

“Allah’ım! Sana hamd olsun. Yedirdin, doyurdun, içirdin, kandırdın. Sana hamd ederim, küfrân-ı nîmet etmem, hamdi terketmem ve ondan asla müstağni kalmam.”

Sofra kurulup yemeğin başına geçtiklerinde ise:

“Allah’ım! Bu yemeği, kendisi ile Cennet nîmetlerine ulaşacak şükrü ödenmiş nîmetlerden kıl!” derler ve yemeğe öyle başlarlardı.

Yine Rahmet Nebî’nin şöyle dediği rivâyet edilir:

“Kim yemeği yer de şu duâyı yapar ise geçmiş günâhları yarlıganır: ‘Hamd, benden bir kuvvet ve kudret olmaksızın bu yemeği bana ikram eden ve rızık kılan Allah’a mahsustur.’”^[138]

Her nefes, her zerre, her nîmet, kula Allah’ın bir ihsanı ve ikramıdır. Bir lâhza yoktur ki kul Allah’ın nîmetine mazhar olmasın. O kadar ki, aldığımız bir nefes iki şükrü gerektirir. Nefesi alırken bir şükür, verirken yine bir şükür lazım. Bizim gafletimiz dağları aştığı için bunların farkında değiliz.

7) **Ellerin ve dişlerin yıkanması:** İyilikler ve hayırlar Allah’ın verdiği nîmetlerle tamamlanır. Bir kimseye duâ ederken “Su gibi azîz olasın!” derler. Su, tatlı ve temizleyicidir. Yemek sona erdikte ellerin ve dişlerin güzelce yıkanması insanın ömrüne berekettir. Çünkü Yüce Yaratıcı temiz olanları sever. Temiz ve has kullarına rahmetle nazar buyurur. Tertemiz olmak, insanlar yanında da kişinin kadrini yüce kılar.

Genç yaşta insanların dişlerinin dökülmesi diş temizliğini ihmal etmelerindendir. Peygamber-i Zîşân’ın misvak üzerinde bu kadar durmasını düşünmek lâzımdır.

Evet:

*Bakî sanma cihanı... elbet bu fasıl geçer.
Hayat nerede biter, ömürler nasıl geçer?
Ey Âdem’in çocuğu, ibret almaz mısın ki,
Vekiller bir bir gider, yerine asıl geçer!..*

^[126] Mü’minûn: 51.

^[127] Buhârî.

^[128] İhya, İmam Gazâlî.

^[129] İhya.

^[130] İbni Mâce.

^[131] Müstedrek: 1/552.

^[132] Buhârî: 6/196.

^[133] İbni Mâce.

[134] İbni Mâce.

[135] İhya, İmam Gazâlî: 2/17 .

[136] Buhârî.

[137] İbni Mâce: 2/1092.

[138] Taberânî, Hazret-i Âişe'den rivâyet etmiştir.

“Semmillâhe Azze ve Celle/Azîz ve Celîl olan Allah’ın adını an (ve yemeğe öyle başla) ” demiştir.

“Bizi doyuran, su veren ve bizi müslümanlardan kılan Allah’a hamd olsun!”

“Biriniz sağ (eli) ile yesin, sağ ile içsin, sağ ile alsın, sağ ile versin. Zira şeytan sol (kol) u ile yer, solu ile içer, solu ile verir, solu ile alır.”

“Yemekten evvel elleri yıkamak yoksulluğu, yemekten sonra yıkamak da günâhları giderir.” buyurmuştur.

“Kim yemeği yer de şu duâyı yapar ise geçmiş günâhları yarlıganır: ‘Hamd, benden bir kuvvet ve kudret olmaksızın bu yemeği bana ikram eden ve rızık kılan Allah’a mahsustur.’”

“Allah’ın adını zikrediniz ve her adam da kendi önünden yesin.”

“Suyu, yudum yudum ve ağır ağır için, birden içmeyin. Zira bundan ciğer hastalığı hâsıl olur.”

“Mü’minin her iyi işine sevâb vardır. Hatta kendi ağzına ve ehlinin ağzına koyduğu lokma bile.”

“Besmele Allah’ın isimlerindendir ve Besmele ile Allah’ın İsm-i A’zamı arasında, gözün beyazlığı ile siyahlığı arasındaki gibi yakınlık vardır.”

Mü’minûn: 51.

Buhârî.

İhya, İmam Gazâlî.

İhya.

“...Temiz ve helâl olan şeylerden yiyin. Güzel amellerde bulunun.” buyurmuştur.

İbni Mâce.

İhya, İmam Gazâlî: 2/17 .

Buhârî.

İbni Mâce: 2/1092.

Taberânî, Hazret-i Âişe'den rivâyet etmiştir.

İbni Mâce.

Müstedrek: 1/552.

Buhârî: 6/196.

İbni Mâce.

Katâde: "Ayakta yemek nasıldır?" dedik. Enes (radıyallahu anh) :
"Bu daha şerli veya çirkindir" cevabını verdi.

"Altın ve gümüş kaplardan bir şey içmeyin. İpek ve atlas kumaş da giymeyin. Çünkü bunlar, dünyada müslüman olmayanlar, âhirette de sizin içindir."

"Yaslanarak yemek yemem! Ben ancak, Allah'ın bir kuluyum; kullar nasıl yerse öyle yerim, kullar nasıl oturursa öyle otururum!"

MİSAFİRE İKRÂMIN ÂDÂBI

Allah Teâlâ'nın verdiğini, yine Allah'ın kullarına ikram etmek pek güzeldir. İkrâm eden aslında kendi nefsine ihsanda bulunmuş demektir. Can taşıyan her şeye iyilikte bulunmak, insan için en büyük âhîret azığıdır. Hatta bir hurma, bir zeytin tanesiyle, bir yudum süt veya su ile bunlar kazanılabilir.

Allah'ın kullarını yedirip içirmekte büyük fazilet vardır. Fakirleri, dulları, yetimleri gözetmek, cennetlerden gül toplamak gibidir.

Nebîler Nebîsi (aleyhissalâtu vesselâm) şöyle buyurmuşlardır:

“Sizden herhangi biriniz yemek sofrası, misafirinin önünde bulunduğu müddetçe melekler, onun için istiğfâr ederler.”^[139]

Gül yüzlü meleklerin duâ ve istiğfârına mazhar olan kimseler, devlet topunu çelmiş demektir. Âlemde İbrahim olmanın yollarını aramak gerek. Çünkü misafire ilk ziyafet çeken O'dur. Hatta, misafirsiz yemeğe el uzatmadığı rivâyet edilir. O'nun sofrasında mutlaka misafir bulunurdu. O bu yüzden övülmüştür.

Nebîyy-i Âhir Zaman (sallâllahu aleyhi ve sellem) 'in ve İbrahim (aleyhisselâm) 'ın sünneti bulunan misafire yemek ikramı, hayırlı insan, hayırlı ümmet olmanın alâmetidir.

Allah'ın Arslanı ve Evliyalar Sultanı Hazret-i Ali (kerremallahü veche) :

“Bir miktar yemeği dostlar ile beraber yemek, benim için bir köle âzâd etmekten daha sevimlidir.” demiştir.

Bir dost, bir misafir geldiğinde, ona, “Yemek getireyim mi, şunu vereyim mi, bunu vereyim mi?” diye sormamalı ve hemen hazırda olandan ikram etmelidir. Makbul olan, güzel olan budur.

Yerlere, göklere, meleklerle, insanlara ve bütün âlemlere Rahmet olan Resûl-i Kibriya Efendimiz bir başka hadîslerinde şöyle buyuruyorlar:

“İnne filcenneti ğurefen yûtâ zâhirüha min bâdınıhâ ve bâdınıha.../Cennette içi dışından, dışı içinden görünen şeffaf

köşkler vardır. Bunlar, tatlı ve yumuşak konuşan, yemek yediren ve insanlar uykuda iken namaz kılanlar içindir.”[140]

Allah Teâlâ’nın rahmetinin eseridir ki, kulunun az bir şeyine cennetlerde inci saraylar bahşeder. Yani yapılan iyilik sadece Allah için olacak, işin içine riya kokusu karışmayacaktır. Riya ve gösteriş için dağlar büyüklüğünde altın sadaka edilse beyhûdedir.

Bir de şu hâle bakalım. Kıyâmet günü, o dehşet ânında Yüce Allah kuluna:

“Ey Âdemoğlu,” diyecek, “ben acıktım da beni yedirmedin!”

O kul şaşırıp kalacak ve diyecek ki:

“Ve ente Rabbü’l-âlemîn/Sen âlemlerin Rabbisin, ben Seni nasıl yedirebilirim ki?”

Azîz ve Celîl olan Allah şöyle buyuracak:

“Aç olan din kardeşin sana geldi de sen onu yedirmedin, eğer onu yedirseydin, beni yedirmiş gibi olurdun!”[141]

Elbette ki Allah Teâlâ, yemekten, içmekten, her türlü ihtiyaçtan ve noksan sıfatlardan berîdir. Gecenin eli de, gündüzün eli de, sultanın eli de, kulun eli de O’nun sofrasındadır. O’nun verdiği nîmetleri, yine rızâsı uğrunda infak etmek insana çok şey kazandırır.

Allah Teâlâ’nın Azîz Nebîsi (aleyhissalâtu vesselâm) buyuruyorlar ki:

“Kardeşini doyuncaya kadar yedireni, kandırıncaya kadar içireni Allah Teâlâ, araları beş yüz senelik olan yedi hendek ile cehennemden uzaklaştırır.”[142]

“Kul, üç yemekten mes’ûl değildir: Sahur, iftar ve dostları ile yediği yemeklerdir.”[143]

Bir düşünelim ki her zerrenin hesabı var. Fakat dostlara ikram edilen, misafire yedirilen yemekler bunlardan müstesnadır. Sadece bu kadarcık da değil, karşılığında cennetler, cennetlerin fevkinde Rabbimizin rızâsı vardır.

Fakirin, yetimin, dul ve çaresizlerin elinin erişemediği sofralarda ne bereket, ne rahmet, ne sahibine bir fayda vardır. Zenginlerin çağırıldığı dâvetler, iftar sofraları, düğün yemekleri kimseye karın tokluğundan başka bir şey kazandırmaz.

Müslümanın her şeyi Sünnet-i Seniyyeye uygun olmalıdır. Nebîler Sultanı, fakirleri, yetimleri, kimsesizleri sever, yemeğini onlarla

birlikte yemekten, onlara ihsanda bulunmaktan büyük haz duyarlardı. İbrahim aleyhisselâm ise misafirsiz yemek yemezdi.

Şeyh Sâdi hikâye eder:

“Bir sofunun bir altını vardı. Boğazına sarf etti, iyi bir yemek yedi. Dostlarından birisi ona sordu: ‘A kuzum! Altını ne yaptın?’

Sofu: ‘Hiç sorma,’ dedi, ‘karnıma ziyafet çektim. Fakat aldandım, altın gitti, fakat karnım hâlâ doymadı. İstiyor, yine istiyor!’

Dostu kık kık güldü de dedi ki: ‘Karnınla uğraşma. Onu ancak toprak doyurur!’”

Gerçekten öyle. İnsanlar öğle yemeğini yer, daha sofradan kalkmadan akşam yemeğinin derdine düşer. Sanki dünyaya sadece yemek için gelmişler. Hatta bir hafta sonra ne türlü yemek yiyeceğinin hesabını yapanlar bile vardır.

Misafire candan, gönülden, seve seve ikram etmekte büyük fazilet ve mükâfat var. İnsan bir tas çorba ile cennetlerin billur saraylarına mâlik olabilir.

Ay yüzlü mânâ eri Ebû Hureyre (radiyallahu anh) hikâye eder:

Bir gün, Resûlullah (sallâllahu aleyhi ve sellem) ‘in huzuruna bir adam geldi ve dedi:

“Ey Allah’ın Resûlü! Bana ihtiyaç ârız oldu ve açlıktan dermansız kaldım! Beni doyur!”

Herkesin imdadına yetişen, kerem ve cömertliği herkesten ileri olan Nebîler Serveri derhal zevcelerinden birine haber gönderdi:

“Evimizde yiyecek bir nesne var mı?”

Şu cevabı aldı:

“Seni Hak Peygamber olarak gönderen Allah’a yemin ederim ki yanımda sudan başka bir şey yok!”

Bir düşününüz ki, âlemler yüzü suyu hürmetine yaratılan Sultan Nebî’nin mübârek hanesinde sudan başka bir nesne yok.

O’nun kimseye “Yok!” dediği görülmemiştir. Kapısına geleni boş çevirmek O’nun şânından değildir. Başkasından borç alır, yine isteyen mahrum etmezlerdi.

Hikmet yuvası gözlerini sahâbîlerinin üzerine dikti ve dedi:

“Men yuzîfü hâzel-leylete?/Bu gece bunu kim misafir eder?”

Ensârdan biri hemen atıldı:

“Ey Allah’ın Resûlü! Onu ben misafir ederim!”

Derhal adamı alıp evine götürdü. Zevcesine:

“A Hâtûn”, dedi, “yanında yiyecek bir şey var mı?”

Kadın kanadı kırık kuşlar gibi çırpınarak dedi ki:

“Sadece küçük çocuklarımızın yiyeceği kadar bir şey var!”

“O halde, beni iyi dinle! Sen çocukları oyala, sofraya gelmek isterlerse uyut. Misafirimiz eve girince lambayı söndürüver de ona yemek yiyormuş gibi gösterelim.”

Öylece de yaptılar. Misafir yedi, ensâr ve çocukları aç olarak sabahladı. Sabah olur olmaz o cömert kişi Nebîler Nebîsi’nin huzuruna koştu. Kâinatın Efendisinin mübârek dudaklarında tebessümlerin en güzeli:

“Bu gece misafirinize karşı yaptığınız muameleden Allah râzı oldu.” buyurdu ve o güzel huylu sahâbîyi müjdeledi.

İşte misafire ikram etmekte böyle büyük mükâfatlar vardır.

Yine bir başka adam Rahmet Nebî’nin huzuruna geldi ve dedi:

“İslâm’ın (emrettiği işlerin) hangisi hayırlıdır?”

Varlığın nûru buyurdular ki:

“Yemek ikramında bulunmandır ve bir de tanıdığın, tanımadığın (Müslüman) a selâm vermendir.” [\[144\]](#)

Ebû’l-Heysem bir yemek hazırladı, sonra Resûl-i Ekrem (aleyhissalâtu vesselâm) ve Ashâbını dâvet etti. Nebîler Serveri yemekten kalkınca:

“(Ey insanlar!) **Kardeşinizi mükâfatlandırın!**” buyurdu.

Sahâbîler sordu:

“Mükâfatı da ne, ey Allah’ın Resûlü?”

Sultânü’l-Enbiyâ şu cevabı verdiler:

“Kişinin evine girilip yemeği yendi, içeceği içildi mi ev sahibi için duâ edilir. İşte bu onun mükâfatıdır.” [\[145\]](#)

Ne yazık ki çok çok ihmal ettiğimiz şeylerden birisi de budur. Güle oynaya yemekler yenir, soğuk sular içilir, çaylar demlenir, kahveler yudumlanır, fakat duâ etmek hatıra gelmez. Ömürler böylece akıp gider. Evlerden hayır ve bereketin kalkması bundan olsa gerek.

İlk günden son güne kadar bütün yaratılmışların en hayırlısı ve Peygamberlerin Hâtemi (aleyhissalâtu vesselâm) ’nin şükürsüz, duâsız, secdesiz gününü, gecesini bulmak muhaldir. O’nun ümmeti de âlemlere en güzel misâl olmalıdır.

Evet:

*Bir ümmet ki âlemde ümmetlere baş ola,
Yüzünde ilâhî nûr, gözlerinde yaş ola!
Bulut rahmeti mevc mevc saçtığı gibi onun,
Evinde ocağında her düşküne aş ola!..*

[139] İhya, İmam Gazâlî.

[140] Tirmizî.

[141] Müslim.

[142] Taberânî.

[143] İhya.

[144] İhya.

[145] İhya.

“Yemek ikramında bulunmandır ve bir de tanıdığın, tanımadığın (Müslüman) a selâm vermendir.”

“Aç olan din kardeşin sana geldi de sen onu yedirmedin, eğer onu yedirseydin, beni yedirmiş gibi olurdun!”

“Kardeşini doyuncaya kadar yedireni, kandırıncaya kadar içireni Allah Teâlâ, araları beş yüz senelik olan yedi hendek ile cehennemden uzaklaştırır.”

İhya.

İhya.

Taberânî.

İhya.

Tirmizî.

Müslim.

İhya, İmam Gazâlî.

“Kul, üç yemekten mes’ûl değildir: Sahur, iftar ve dostları ile yediği yemeklerdir.”

“Sizden herhangi biriniz yemek sofrası, misafirinin önünde bulunduğu müddetçe melekler, onun için istiğfâr ederler.”

“Kişinin evine girilip yemeği yendi, içeceği içildi mi ev sahibi için duâ edilir. İşte bu onun mükâfatıdır.”

“İnne filcenneti ğurefen yûtâ zâhirüha min bâdınıhâ ve bâdınıha.../Cennette içi dışından, dışı içinden görünen şeffaf köşkler vardır. Bunlar, tatlı ve yumuşak konuşan, yemek yediren ve insanlar uykuda iken namaz kılanlar içindir.”

İKRÂMIN ÂDÂBI

a) İsrâf etmeden, borca girmeden hazır olanı sofraya koymak, kendi yediğinden misafire yedirmektir.

b) İkinci edeb, misafire aittir. Misafir, ev sahibinden, “Bana şunu getir, bunu getir, şöyle yap, böyle yap!” dememelidir. Zira, bu türlü istekler ev sahibini güç durumda bırakabilir.

c) Misafire bizzat kendisi hizmet etmek biliyorsa ve hazırda varsa, onun sevdiği şeyleri getirmek ve birlikte sofraya oturmaktır.

d) Güleç yüzlü olmak, misafirin yanında ev halkına bağırıp çağdırmamak gerekir.

Nebîyy-i Muhterem (aleyhissalâtu vesselâm) Efendimiz:

“Din kardeşinin arzu ettiği yemeği kendisine yediren kimsenin günâhları bağışlanır. Din kardeşini sevindiren, Allah Teâlâ’yı sevindirmiş olur.”^[146] buyurmuşlardır.

Evet, iyilik eden iyilik bulur. Her iyilik de bir sadakadır. Kişi, dostlarıyla beraber yediği yemekten ecir kazanır.

^[146] İhya.

“Din kardeşinin arzu ettiği yemeği kendisine yediren kimsenin günâhları bağışlanır. Din kardeşini sevindiren, Allah Teâlâ’yı sevindirmiş olur.” buyurmuşlardır.

İhya.

DAVETE İCÂBET

a) Zengin-fakir her müslümanın dâvetine gitmek. Sadece zenginlerin sofrasında bulunup fakirlere gitmemek kibir alâmetidir.

Sultânü'l-Enbiyâ (sallâllahu aleyhi ve sellem) , yoksulların, kölelerin ve her müslümanın dâvetine giderdi.

b) Meşrû bir mâzeret olmadıkça dâvetten kaçınmamak gerekir.

c) Kişi nafîle oruca niyetli bile olsa dâvete icâbet etmeli ve orucunu bozup ev sahibini sevindirmelidir. Bir müslümanın gönlünü hoş etmek, nafîle oruçtan alacağı sevâbtan az değildir.

d) Sofrasında içki bulunan, gümüş kaplarda yemek yiyen, harâm işlemekten çekinmeyen, çalgı, oyun, eğlence ve benzeri kötülüklerle ziyafet verenlerin dâvetine icâbet edilmez. Yine zâlim oldukları bilinen, fâsık ve bid'at ehli kimselerin dâvetine de gidilmez. Bunda müslüman için bir vebâl yoktur.

e) Kişi, kardeşinin dâvetine sadece karnını doyurmak niyetiyle gitmemeli, Nebîler Serveri'nin sünnetidir, "Sünnete uyarak gidiyorum" demelidir.

Allah nâmına birbirlerini sevenlere, birbirlerine ikramda bulunanlara büyük mükâfatlar vardır. Rahmet Nebî (aleyhissalâtu vesselâm) şöyle buyurmuşlardır:

"Müslüman din kardeşine ikram eden, Allah'a ikram etmiş olur."^[147]

Demek ki hem dâvet eden, hem de dâvete icâbet eden müslümana Allah Teâlâ rahmetle nazar buyurur. Burada dikkat edilecek husus, güzel ve hâlis niyet olmalıdır. Gösteriş, şan ve şöhret için yapılan şeylerden hiçbir mükâfat beklenemez.

Nûr neslinin şanlı erlerinden Hazret-i Hasan (radiyallahu anh) bir gün at üzerinde dilencilerin yanından geçiyordu.

Onları, kum üzerine açtıkları sofrada ekmek artıklarını yerken gördü ve onlara selâm verdi. Onlar da selâmı aldıktan sonra dedi:

"Ey Allah Resûlünün kızının oğlu, buyur bizimle yemek ye!"

O ay yüzlü:

"Olur!" dedi. "Allah Teâlâ kibir edenleri sevmez!"

Ve derhal binitinden inip o fakirlerin sofrasına oturdu; yemeklerinden yedi. Sonra yine selâm vererek yola revân oldu. Giderken:

“Ey Allah’ın kulları” dedi, “ben sizin dâvetinize icâbet ettim. Siz de benim dâvetime teşrif ediniz. Sizi dâvet ediyorum!”

Evet, Cennet saraylarına lââyık o güzîde Sultan, fakirlerin ekmek kırıklarını yedi ve sonra onlara güzel bir ziyafet çekti. Hem yemeklerini yemek, hem güzel bir ikramla onları sevindirdi. İşte büyüklük budur. Sadece zenginleri çağırın, sadece zenginlerin sofralarında bulunan ve fakat fakirleri, yetimleri, dulları, âcizleri görmeyen kimselerde hayır yoktur.

*Duymuyor sende kulak, söylüyorum çok sana,
Sünnete uymadıkça bir selâmet yok sana!..*

[\[147\]](#) İhya.

İhya.

“Müslüman din kardeşine ikram eden, Allah’a ikram etmiş olur.”

MECLİS ÂDÂBI

Dâvet edilen saatte, mecliste olmak gerekir. Geç kalıp diğer misafirleri bekletmek uygun olmaz. Ev sahibi nereyi gösterirse oraya oturmalı veya müsait bulunduğu yeri tercih etmelidir. Tevâzu göstermek kemâl alâmetidir.

Eğer mecliste âlim, fazıl, büyük kimseler bulunuyorsa, onların huzurunda boş konuşulmamalı ve sorduklarına cevap verilmelidir. Susanlar selâmet bulur, fakat susanlar azdır.

Kadınlar tarafına bakan kapıya doğru oturmak, yemeğin geldiği cihete bakmak hoş olmaz.

Sonradan gelip kendi yanına oturan kişinin hal ve hatırını sormak, ona hürmet etmek ve “*Merhaba*” demek gerekir. Meclis içinde asık bir suratla durmak, kardeşlerinden bir tebessümü esirgemek kabalıktır.

Ev sahibi, kendi hanesinde yatmak için gelen misafire, tuvaleti, abdest alma yerini ve kible istikametini göstermelidir. Misafir belki gece kalkıp namaz kılabilir. Yanına Kur’ân-ı Kerîm ve seccade konulması güzel bir hareket olur.

Salih ve iyi kimselerin sohbetlerine devam edilmeli; günâh işlenen, içki içilen, çalgı çalınan, açık saçık kadınların bulunduğu yerlerden arslandan kaçır gibi kaçmak gerektir.

İyilere yemek yedirmek ve iyilerin yemeğini yemek kişinin saâdetindendir.

Ev sahibi, misafirini kapıda güler güzle karşılamalı ve yine giderken de kapıya kadar uğurlamalıdır. Bu, misafire ikramdır.

Resûl-i Ekrem (aleyhissalâtu vesselâm) :

“Men kâne yû’minü billâhi ve’l-yevmi’l-âhiri fe’l-yükrım zayfehû/Allah’a ve âhirete îmân eden, misafirine ikram etsin!” buyurmuşlardır.

Hem ev sahibi, hem misafir nezâket prensiplerine uymalı, birbirlerine hayır duâda bulunmalı, Allah’ın selâmı ile birbirlerinden ayrılmalıdır.

Sahâbîlerden Ebû Katâde hazretleri hikâye eder:

Habeş Kralı Necâşî'nin bir heyeti Resûlullah (sallâllahu aleyhi ve sellem) 'ı ziyârete gelmişti. Nebîler Serveri bizzat onlara hizmete başladı. Sahâbiler:

“Ey Allah'ın Resûlü”, dediler, “biz varız, siz oturun.”

Buyurdular ki:

“Hayır! Asla müsâade edemem. Çünkü onlar benim Ashâbıma orada ikram ettiler, ben de bizzat mukabelede bulunmak isterim!”

Gül yüzlü Sultan Nebî'nin Cennetten gül toplayan mübârek ellerinden su içmek ne devlettir. Kâinatın Efendisi böylece misafirlerini de şereflendirmiş oluyorlardı.

Misafirlik üç gündür. Üç günden fazla kalmamaya gayret göstermeli, ev sahibini sıkıntıya sokmamalıdır. Eğer ev sahibi samimi olarak daha fazla kalmasını istiyorsa, o zaman mes'ele yok, kalınabilir.

Varlığın Sebebi olan Cenâb-ı Peygamber (sallâllahu aleyhi ve sellem) bu hususta şöyle buyurmuşlardır:

“Misafirlik üç gündür. Bundan fazlası sadakadır.”

Su gibi, hava gibi insanlar birbirine muhtaçtır. Tek başına bir insanın hayatını devam ettirmesi mümkün değildir. Doğumunda ve ölümünde mutlaka kendisi gibi birine ihtiyaç vardır. Bu sebeple maddî ve manevî bir iyilik yapana teşekkür etmek gerekir. Hele misafir edildiği hane sahibine duâ ve teşekkür etmek bir insanlık borcudur.

Cihan bağında misli bulunmaz rehberimiz, can güneşimiz ve biricik Efendimiz (aleyhissalâtu vesselâm) buyuruyorlar ki:

“Kendisine iyilik yapılan bir kimse, onu işleyene, “Cezâkellâhü hayran kesrîran” diyecek olursa ona teşekkürü fazlasıyla ödemiş olur.”^[148]

İyilik yapan insandan bir teşekkürü esirgemek müslüman için düşünülemez. Müslüman, iyilik ve hayırda yarışır. Nezaketsizlik yapmaktan çekinir. Onun elinden ve dilinden sadece hikmet incileri dökülür.

İnsanın hayırlısı, sadece kendi gibi insanlara değil, hayvanlara bile iyilik edendir. Çölde ciğeri yanan bir köpeğe kuyudan su çekip içiren kişi cennete girmiştir. Allah Teâlâ'nın mahlûkuna Allah için merhamet etmek peygamberlerin sünnetidir.

İyiliğe karşı teşekkürün ne mânâ ifâde ettiğini yine Rahmet Nebî şöyle açıklamaktadır:

“Kim (yapılan iyiliğe mukâbil) halka teşekkür etmezse, Allah’a da şükretmiş değildir.”^[149]

Evet:

*Hakk’a ve halka şükret, nice rahmet var sana,
Cennetin yollarını göstermede yâr sana!*

Sohbetlerde çay, kahve ikramı âdet hâlini almıştır. Elbet bu güzel bir şeydir. Ancak su, çay, kahve ve benzeri içecekleri dağıtan kimse, en son kendi içmelidir. Yani, kardeşlerini kendi nefsine tercih etmelidir.

Bu hareket, onun tok gözlü, nezaketli ve kemâl sahibi olduğunu gösterir.

Her şeyin bir mîzânı vardır. Meclislerde kahkaha ile gülmek, acaip sesler çıkarmak edebe aykırıdır. Müslümanın gülmesi, tebessümden ibaret olmalıdır. Gâfilce kahkaha atmak câhillik alâmetidir.

Nihayetsiz Mülkün Seyyidi ve Kevser Havuzunun Sahibi buyuruyorlar ki:

“Çok gülmeyiniz. Zira çok gülmek, kalbi öldürür!”

Nice gülen ve kahkaha atan kimseler görülmüştür ki, daha o meclisten kalkmadan ecel onları bu dünyadan alıvermiştir.

İnsanlar bir dakika sonra başlarına ne geleceğini bilemezler. Kader rayları üzerinde akan ömür treni hangi istasyonda duracaktır? Demek ki gafil olmamak gerek.

^[148] Tuhfetü'l-Ahvezî: 6/185.

^[149] Tuhfetü'l-Ahvezî: 6/87.

“Kim (yapılan iyiliğe mukâbil) halka teşekkür etmezse, Allah’a da şükretmiş değildir.”

Tuhfetü'l-Ahvezî: 6/87.

Tuhfetü'l-Ahvezî: 6/185.

“Kendisine iyilik yapılan bir kimse, onu işleyene, “Cezâkellâhü hayran kesrîran” diyecek olursa ona teşekkürü fazlasıyla ödemiş olur.”

EVLERE GİRME ÂDÂBI

İnsanlar kuşlar gibi her istedikleri dala konamazlar. Cemiyet hâlinde yaşayan insanların riâyet etmek zorunda oldukları muâşeret kaideleri vardır.

a) Rahmeti ve Kudreti Sonsuz Rabbimiz buyuruyor ki:

“Ey îmân edenler, kendi (ev ve) odalarınızdan başka (evlere ve) odalara sahipleriyle alışkanlık peyda etmeden ve selâm da vermeden girmeyin. Bu, sizin için daha hayırlıdır. Olur ki iyice düşünürsünüz.” [\[150\]](#)

Demek ki, bir başkasının hanesine girmeden önce selâm verip izin almak gerekir. İzin istemek üç defadır. Kapı hafifçe çalınıp bir müddet beklenilir, içeriden bir ses ve bir hareket aksetmediği takdirde ikinci defa çalınır. Yine cevap alınamayınca üçüncü defa çalınır. Ev halkı birincide kulak verirler. İkincide hazırlanırlar. Üçüncüde izin verirler. Eğer kapı açılmıyorsa hemen geri dönmek ve o kapıda beklememek gerekir.

Sahâbîlerden Ebû Said el-Hudrî (radıyallahu anh) , bir gün Nebîler Nebîsi'nin mübârek hanesine gelmişler ve yüzü kapıya dönük halde iken izin istemişlerdi. Varlığın Nûru dediler ki:

“Kapıya dönmüş bir hâlde iken izin isteme!”

Çünkü bu halde kapı açılınca içeride olanlar görülebilir. Bu ise edebe aykırı bir durumdur.

b) Bir kimsenin kapısının zilini çaldığımızda veya kapıyı tıklattığımızda, “Kim o?” denildiğinde adımızı mutlaka söylemeliyiz. “Kim o?” denilince sadece “Benim!” demek kâfi değildir.

Gün görmemiş incilerden daha parlak edeblere sahip olan Peygamber-i Zîşân Efendimiz bu gibi halleri hoş karşılamamıştır.

Câbir bin Abdullah Hazretleri hikâye ediyorlar:

Bir gün, Resûlullah (sallâllahu aleyhi ve sellem) 'in yanına gitmiştim. Kapıyı çaldım.

“Kim o?” dedi. Cevap olarak “Benim!” dedim.

Bunun üzerine Allah'ın Resûlü: "Ben, ben!" dedi.

Verdiğim bu cevaptan hoşlanmamıştı.

İslâm güzel huydan ibarettir. Güzel huy insanı meleklerin fevkine çıkarır. Tevhîd dininin şanlı Peygamberi de ümmetini edeblerle yetiştirmektedir. Hayâ ve edeb her zaman insana hayır getirir. Çünkü hayâ, îmândan bir şubedir.

Kişi, kendi evine girerken bile birdenbire girmemeli, evdekilerin duyacağı şekilde ses çıkarmalı veya öksürmeli ki onun geldiğinden diğerlerinin haberi olsun. Ve kendilerine çekidüzen versinler.

Sultânü'l-Enbiyâ (sallâllahu aleyhi ve sellem) Efendimiz, bir kimsenin seferden döndüğünde, ailesinin yanına geceleyin ansızın girmesini menetmiştir. Düşünülürse bunda nice hikmetler vardır.

Atâ bin Yesar hazretlerinden nakil.

Bir adam, Resûlullah (sallâllahu aleyhi ve sellem) 'a:

"Ey Allah'ın Resûlü," dedi, "annemin yanına girerken de mi izin isteyeceğim?"

Nebîler Nebîsi, "Evet," dediler.

Adam tekrar: "İyi ama," dedi, "ben onunla aynı evde beraber kalıyorum!"

Yine aynı emri verdiler: "Onun yanına girerken izin iste!"

Adam yine: "Fakat," dedi, "ben ona hizmet de ediyorum!"

Âlemlere rahmet olan buyurdular ki: "İzin iste! Onu üryan olarak görmek ister misin?"

Bu defa adamın dudaklarından tek kelime döküldü: "Hayır!"

Gözlerin, gönüllerin nûru, İki Cihanın Medar-ı İftiharı dediler ki: "Öyle ise izin iste!" [\[151\]](#)

Evet, bütün müslümanlar için edeb budur. İnsanın kendi annesini dahi göremeyeceği durumlar olabilir. Arada bir mesafe, bir edeb perdesi bulunması İslâm âdâbındandır.

Resûl-i Ekrem (aleyhissalâtu vesselâm) 'in mübârek hizmetiyle şereflenen ve O'ndan nice hikmet incilerini bize aktaran Enes bin Mâlik (radiyallahu anh) 'den... "Resûlullah (sallâllahu aleyhi ve sellem) bana şöyle buyurdu:

"Evlâdım! Ailenin yanına girdiğin zaman onlara selâm ver, bu senin için de onlar için de bereket olur."

Selâm, duâların en güzellerindendir. "Günaydın, hayırlı sabahlar, hayırlı geceler, bay bay" gibi kelimeler selâmın yerini tutamaz ve

müslümanın ağzına yakışmaz.

Evine girdiğinde selâm verene nice müjdeler vardır. Ebû Ümâme (radiyallahu anh) 'den: Resûlullah (sallâllahu aleyhi ve sellem) buyurdular ki:

“Şu üç kişi yaşarlarsa, bol rızık verileceğine, ölürlerse cennete koyacağına Allah kefildir:

1- Evine girdiğinde selâm verene Allah kefildir.

2- Camiye giden zâta Allah kefildir.

3- Allah yolunda harp eden kişiye Allah kefildir.”^[152]

Evet, evlere selâm ile girmeli ve yine selâm ile evlerden çıkmalıdır. Bunda İslâm'ın güzelliği, inceliği, nezâketi ve bereketi vardır.

Kapıları şiddetle çalmak, şiddetle kapamak, eve öfke ile girmek, evden öfke ile çıkmak edebe ve İslâm ahlâkına aykırıdır.

Evdeki çocuklar ‘babamız geliyor’ diye korkup herbiri bir yere gizlenme ihtiyacı duymamalı, aksine sevinç çığlıkları atarak babalarını karşılamalıdır. Bu da, babanın evlatlarına karşı göstereceği şefkat ve muhabbete bağlıdır.

Mi'râc hâdisesi bize ne güzel örnektir. Kâinatın Efendisi, o gece birinci kat semâdan yedinci semâya kadar gök kapılarına vardıklarında Sultan Melek Cebrail Aleyhisselâm, semâ kapısını tıklamış, içeriden sual edilmiş:

“Kim o?”

“Cebrail'im!” demişti.

“Yanındaki kimdir?” denilince şu cevabı vermişti:

“Muhammed (sallâllahu aleyhi ve sellem) 'dir!

Kapı çalıp izin istemenin melekî bir haslet olduğu ve insanlığın şanına şan katacağı anlaşılmıştır.

Bir gün, Benî Âmir'den bir adam, hücreinde bulunan Rahmet Nebî'nin huzuruna girmek için “Girebilir miyim?” diye izin talebinde bulundu.

İki Cihanın Efendisi derhal hizmetçisine şu emri verdiler:

“Çık da şu (adam) a izin almayı öğret ve ona şöyle de: “‘Esselâmü aleyküm! Girebilir miyim?’ de.”

Nebîler Serveri'nin mübârek sesini duyan o kimse, hemen atıldı:

“Esselâmü aleyküm! Girebilir miyim?”

Bunun üzerine Resûl-i Ekrem (sallallâhu aleyhi ve sellem) ona izin verdi de o da yüksek huzura girdi.

Hadîs âlimi Ebû Nuaym lâtime etmeyi severdi. Bir gün, herhangi bir adam, onun evinin kapısını çaldı. O da: “Kim o?” diye sordu.

Kapıdaki adam: “Ben!” dedi.

Ebû Nuaym tekrar sordu: “Kim ben?”

Adam cevap verdi: “Âdem oğullarından bir kimse!”

Ebû Nuaym hemen adamın yanına çıktı, onu öptü, kucakladı ve:

“Merhaba, hoş geldin,” dedi, “ben bu nesilden kimsenin kalmadığını zannediyordum. Demek ki kalmış!”

İnsan bir kardeşinin veya herhangi bir müslümanın kapısını çaldığında, çok hafif bir şekilde vurmalıdır. Eğer kapıda zil var ise yine hafif basmalı, baskına gelir gibi hareket etmemelidir.

Yine iki vuruş arasında çok kısa olmayan bir zaman koymak gerekir. Çünkü içerideki kişi abdestte olabilir, namazda olabilir, yemek başında olabilir. Araya yeteri kadar zaman bırakarak kapı üç defa vurulur. Artık üçüncü vuruştan sonra da açılmıyorsa hemen geri dönmek lâzımdır.

Bir gün, bir hanım, İmam Ahmed hazretlerine, dinî bir mes’ele sormak amacıyla gelmişti. Fakat kapıyı şiddetli şekilde vurdu. Büyük İmam kapıya çıkarak şöyle buyurdu:

“A hatun! Bu, polislerin vuruşudur!”

İnsan, her zaman her istediği yere giremez. İnsan başıboş da değildir. Evlere kapılar beyhude yapılmamıştır. “Ben izin mizin tanımam, istediğim yere girerim!” demek, ahmaklıktan başka bir şey değildir. Ve öyleleri her zaman kapıdan kovulurlar.

İslâm’ın koyduğu prensipler ta kıyâmete kadar bakidir. Çağdaş yaşam diye hayatı zehretmeye, dünya ve âhireti ateşten bir alev haline getirmeye lüzum yoktur.

Atâ bin Ebi Rebah hikâye eder. İbnu Abbas (radiyallahu anh) şöyle demiştir:

Resûlullah (sallâllahu aleyhi ve sellem) ’a:

“Ey Allah’ın Resûlü, aynı evde oturduğumuz, himâyemdeki yetim kız kardeşimden de izin isteyecek miyim?” dedim.

Bana: “Evet!” dedi.

Ben, ruhsat vermesi için tekrar ettim, yine kabul etmedi ve dedi: “Sen onları üryan olarak görmek ister miydin?”

“Hayır!”

“O halde izin iste!

“Ama, o benim kız kardeşim!”

“Allah’a itaati sever misin?”

“Evet, ey Allah’ın Resûlü!

“O halde (onun yanına girerken) izin iste!” [\[153\]](#)

Bu hadîs-i Nebevi bize her yerde, her zaman edebli olmamızı göstermektedir. Kendi hane halkımız bile olsalar, hücrelerine girmek istediğimizde izin almak şartı var. İzinsiz ve ansızın girildiğinde hoş olmayan manzaraları görmek mümkündür. Sonra hem biz, hem o en yakınımız mahcup olur.

Şu çiçek denizi dünyayı insanlar harap etmiş, yaşanmaz bir hale getirmiştir. Ancak müslüman doğup müslüman olarak hayat sürmek beşere selâmet kapılarını açacaktır. Yoksa Âdem evlâdının feryadı hiçbir zaman dinmeyecektir.

*Saâdet ne, huzur ne? Sünneti yaşa da gör,
O zaman insanlığı beyde ve paşada gör!*

Nûr devrinden bir güzel misâl daha verelim: Ebû Mürre’ye, Ebû Talib’in kızı Ümmühanî nakletmiştir:

“Fetih yılı idi. Resûl-i Ekrem (sallâllahu aleyhi ve sellem) ’e gittim. Kızı Fâtıma bir sûtire ile O’nu gizliyor, O da yıkanıyordu. Ben selâm verince, Allah’ın Resûlü: “Bu kimdir?” buyurdu. Ben de: “Ben, Ebû Tâlib’in kızı Ümmühanî’yim,” dedim.

Nebîler Serveri: “Merhaba, Ümmühanî!” buyurdu. [\[154\]](#)

Bu hâdise de gösteriyor ki, bir başkasının hanesine giden, kapıyı çaldığında içeriden “Kim o?” denildiğinde kendisini tanıtip öyle izin isteyecektir.

Kapıdan, pencereden, bacadan veya herhangi bir yerden evleri gözetlemek de yasaktır. Ziyâretçi kapıyı çalıp sağ veya sol yanını dönerek beklemeli, içeriyi asla dikiz etmemelidir. Bu hususta hem Allah Teâlâ’nın hem de Resûlü’nün emirleri vardır.

Sehl b. Sa’d naklederler:

Bir gün, bir adam Nebî (sallâllahu aleyhi ve sellem) ’in odalarından birine başını uzatarak içeriyi yoklamıştı. Bu demde Allah’ın Resûlü elinde demir bir tarakla mübârek başını tarıyordu. Adamın başını uzatıp içeriye baktığını görünce şöyle buyurdular:

“Eğer senin (benim hücreme) baktığını görseydim, bununla gözünü oyardım. İstizan sırf göz (harama bakmasın diye) için meşru kılınmıştır.”^[155]

Evler artık bildiğimiz evler değil, insanlar da o ilk îmân kahramanları değil. Daha evin kapısından dışarıya adımımızı atar atmaz bir harâmla, bir günâhla, bir çıplakla karşılaşmamız mümkündür. Demek ki, ateşten deryâlarda mumdan gemilerle sefer etmekteyiz.

Ya Rabbi, ya Rabbi! Bize ve neslimize merhamet buyur. Bizi, Resûl-i Kibriya'nın ahlâkı ile neslimize merhamet buyur. Bizi, ahlâklandır. Âmîn!

^[150] Nûr, âyet: 27.

^[151] İmam Mâlik, Muvattâ.

^[152] Tergîb ve Terhîb: 1 /327.

^[153] Buhâri, Edebu'l-Müfred.

^[154] Buhârî, K. Edeb.

^[155] Buhârî, K. İstizan.

Nebîler Serveri: “Merhaba, Ümmühanî!” buyurdu.

“Ey îmân edenler, kendi (ev ve) odalarınızdan başka (evlere ve) odalara sahipleriyle alışkanlık peyda etmeden ve selâm da vermeden girmeyin. Bu, sizin için daha hayırlıdır. Olur ki iyice düşünürsünüz.”

“Eğer senin (benim hücreme) baktığını görseydim, bununla gözünü oyardım. İstizan sırf göz (harama bakmasın diye) için meşru kılınmıştır.”

“O halde (onun yanına girerken) izin iste!”

Gözlerin, gönüllerin nûru, İki Cihanın Medar-ı İftiharı dediler ki:
“Öyle ise izin iste!”

3- Allah yolunda harp eden kişiye Allah kefildir.”

Nûr, âyet: 27.

İmam Mâlik, Muvattâ.

Tergîb ve Terhîb: 1 /327.

Buhâri, Edebu'l-Müfred.

Buhârî, K. Edeb.

Buhârî, K. İstizan.

HAYÂ

HEPTEN HAYIRDIR

*Yeryüzü insanları varmış olsa da Ay'a,
Bu iş hüner sayılmaz eğer yoksa bir hayâ!..*

Evet, hayâ îmândan bir şubedir. Hayâsız, edebsiz insanlardır ki cihan toprağını kana bulamışlardır. Şu insanın döktüğü kan, sırtlanlarda bile yoktur. Ne var ki, ibret almayı bilenler pek azdır.

Hayânın en zirve noktası, Allah Teâlâ'dan utanmaktır. Çünkü O, kulun her haline vâkıftır. O'ndan bir zerre bile gizlenemez. Gönüllerde olanı, gözlerin bakışını kemâliyle bilir. Yine Kur'ân-ı Kerîm ifadesiyle:

“Vehüve meaküm eynemâküntüm/Nerede olsanız O sizinle beraberdir.”^[156]

Yani O'nun ilminden ve mülkünden hariçte olmak ihtimali yoktur. İmkân yok, hiç mümkün değil, ama insan karıncanın midesine girse yine Cenâb-ı Hak'tan saklanamaz.

İşte bu hikmeti kavrayan kimse hayâsızlık edemez. Hayâ ve iffetsizlik cehennemlere odun taşımak kadar felâkettir. Çünkü hayâsız insanda hayır yoktur.

Ta Mahşer sabahına kadar yaratılmış ve yaratılacak olanların en hayırlısı ve Allah Teâlâ'nın Nazlı Nebîsi (aleyhissalâtu vesselâm) , bir gün sahâbîlerine karşı dediler ki:

“Allahu Teâlâ'dan hakkıyla hayâ ediniz!”

Sahâbîler şevk ve saâdetle atıldı:

“Ey Allah'ın Resûlü! Biz hamdolsun Allah'tan hayâ ediyoruz.”

Bunun üzerine Kâinatın Efendisi şöyle buyurdular:

“Hayır, öyle değil Allah'tan hakkıyla hayâ etmenin mânâsı: Baş ve baştaki uzuvları, karnı ve karnın ihtiva ettiği uzuvları harâmdan korumak, ölümü ve çürüyüşü, yok olmayı düşünüp, o güne hazırlanmaktır.”^[157]

Kabiri, Mîzânı, Sıratı, Cenneti, Cehennemi unutmak ve tamamen dünyanın kara sevdalarına dalmak insana hiç lââyık değildir. Ne var

ki, insanlar şanlarına lââyık olmayan işleri yapmakta yarış halindedir. Meleği küstürüp şeytani sevindirmek, hayâsızlıktan başka nedir ki?

Mü'min, müslüman denilince, hatıra ilk gelen şey: Allah'tan, Resûlullah'tan ve insanlardan utanan ve "Elif" gibi dosdoğru olan kâmil bir insandır.

Evet: Utanmadıktan sonra ne yaparsan yap. Dünyayı ateşe vermek de bir şey mi?

İbnu Ömer (radıyallahu anh) 'den. Nebî (sallâllahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdular:

"Allah Azze ve Celle bir kimseyi helâk etmek isteyince ondan hayâyı kaldırır. Utanması kalkınca, onun hep kötülük yaptığını görürsün. Kötüye kimse güvenmez. O zaman, hep hainlik yapar ve hainliğe uğrar. Bu kere de acıma duygusundan yoksun olur ve lanetlenerek kovulur. Böylece o kişi İslâm'dan uzaklaşır."^[158]

Utanmak ne büyük bir nîmettir. Fakat bu nîmetin kadrini bilenler azdır. Nice kadınların üryan gezmesi ve dünyanın çıplaklar kampı hâline gelmesi insanlığın felâketidir. İnsanlık nice felâketler gördü, türlü belâlara uğradı, amma yine de akıllanmadı.

Hazret-i Mevlânâ der ki:

"Edebsiz bir kimsenin kötülüğü yalnız kendisine mahsus kalmaz; belki bütün âfâk-ı âlemi ateşe verir."

"Eğer şeytanın başını ezmek dersen, gözünü aç ve gör ki şeytanın katli, edebdir."

"İmân nedir?" diye aklıma sordum. Akıl, kalbimin kulağına söyleyerek, "İmân, edebtir" dedi."

Bir gün, İki Cihanın Efendisi, Ensârdan bir adama uğradı. Adam, kardeşine: "Sen," diyordu, "utanmayı bırak, böyle bir yere varamazsın!"

Rahmet Nebî (aleyhissalâtu vesselâm) dediler ki: **"Onu kendi haline bırak, çünkü hayâ îmândandır."**

Yine Sultânü'l-Enbiyâ Efendimiz, Hazret-i Âişe validemize şöyle demişlerdir:

"Ya Âişe! Hayâ, insan olsa idi, sâlih bir kimse olurdu, fuhuş (yani kötülük) de insan olsa idi, mutlaka kötü bir kişi olurdu."^[159]

Ebû Ümâme (radıyallahu anh) 'den:

Resûlullah (sallâllahu aleyhi ve sellem) buyurdular ki;

“Hayâ ve az konuşmak îmândandır, bunlar kişiyi cennete yaklaştırır, cehennemden uzaklaştırır. Fuhuş ve kötü söz ise şeytandandır, bunlar da insanı cehenneme yaklaştırır, cennetten uzaklaştırırlar.”^[160]

İş yapanların az, konuşanların çok olduğu bir zamanda yaşıyoruz. Diller durmadan konuşuyor, kalbler onları yalanlıyor. Yani kalbi başka, dili başka. Böyle olduğu için de hayatın kıvamı ele geçmiyor.

Hayâsız kimse, sadece dünyayı berbat etmekle kalmaz, onun âhireti de felâkettir.

Can kulağımızı ve can gözümüzü açalım. Nebîler Nebîsi bir başka hadîslerinde buyuruyorlar ki:

“Hayâ îmândandır, îmân da cennettedir. Çirkin ve kötü sözler bâtıldandır. Bâtıl da cehennemdedir.”^[161]

Yani insan, îmânı sebebiyle hayâsızlık edemez. Meselâ, bir harâmı helâl sayamaz. Rabbini büyük tanır, Peygamber-i Zîşân'ın getirdiklerini kabul eder. Böylece cennet ona müstahak olur. Îmân onu ebedî cennetlere götürür. Hayâsızlık ise, bir hakkı kabul etmemek, Allah'tan ve Resûl-i Kibriya'dan utanmamak, âhireti, kabir günlerini, Mahşer hesabını düşünmemektir. Bunun neticesi cehenneme odun olmaktır.

Evet:

*Âlemde zâlimlerin ne geldi bak başına.
Öyle belâ verdi ki Cenâb-ı Hak başına!
Bir karıncaya bile artık güç yetiremez,
Dağ gibi, deryâ gibi, çöktü toprak başına!..*

Nebîyy-i Muhterem (sallâllahu aleyhi ve sellem) Efendimizin edeb ve hayâsı o kadar ileri idi ki artık ben ne diyeyim? Kendileri:

“Beni Rabbim terbiye etti de edebimi ne güzel yaptı!” buyururlardı.

O'nun sahâbîleri de hayâ ve edeb timsâliydi. Hazret-i Osman (radiyallahu anh) 'ın hayâsından melekler bile utanırdı. Gece boyu tenhalarda gözyaşı dökenler, canını, malını Allah'a feda edenler: “Ey Allah'ın Resûlü, sen emret, ateşten deryâlara dalalım!” diyenler hep onlardı.

Asıl hayâ, tenhalarda yalnız başına kaldığında bile Allah Teâlâ'dan hayâ etmektir. Çünkü Yüce Allah kulunun her haline vâkıftır. Meşhur sahâbîlerden Ebû Musa el-Eş'arî (radiyallahu anh) demiştir ki:

“Ben daima karanlık yerlerde yıkanıyordum. Bununla beraber Rabbimden utandığım için elbisemi almak üzere belimi doğrultamıyorum!”

İşte insanlığın şânına lâıyk hayâ! Eyvah ki, biz nefislerimize zulmeder olduk. Cadde ve sokaklarımız ne hale geldi? Çıplaklık bir veba mikrobi gibi âlemi sardı. Böyle gecenin hayırlı sabahı olmaz.

Bir gün, yine Ebû Musa El-Eş'arî hazretleri bazı kimselerin su içinde peştamalsiz olarak durulandıklarını gördü. Hayretle bir nida koyverdi de dedi ki:

“Ben ölüp tekrar dirilsem, bir daha ölüp bir daha dirilsem ve bir daha ölüp bir daha dirilsem, benim için böyle bir hayâsızlığı yapmaktan daha sevimlidir.” [\[162\]](#)

Hayâ hepten hayırdır. Kişi utanmadıktan sonra ne yapsa yüreğinde sızı duymaz.

İnsan için âlemde en güzel elbise takvâ libasıdır. Takvâ, her türlü hayâsızlıktan insanı korur. Sultan velîlerden Fudayl bin İyaz hazretleri:

“A insan! Kapını kapatır, perdeni de çekersin. Bu halinle insanlardan utanırsın. Ama, kalbindeki Kur'ân'dan utanmazsın. Hiçbir şeyin, kendisinden gizli kalmayacağı Yüce Allah'tan utanmazsın.” demiştir.

Çünkü, bütün kötülükler ve hayâsızlıklar çok kere kapalı kapılar ardında işlenir. O gönlü kara kimseler, kendilerini güya insanlardan gizlerler. Bilmezler ki Allah Teâlâ her ne yaparlarsa, her şeyden haberdardır.

Süheyl el-Âbid, Basra'da zengin bir kadının kölesi idi. Ama yaman bir köleydi. Gece olunca sabahlara kadar ibâdet eder, beli bükük mumlar gibi Hak huzurunda dururdu.

Bir gün efendisi ona:

“Ey Süheyl,” dedi, “Geceleri uzun müddet ibâdetle meşgul olma, gündüzleri yapacağın hizmeti aksatır. Ben senden hizmet isterim!”

Köle, kanadı kırık kuş gibi çırpındı da dedi ki:

“Ah nasıl edeyim? Akıbet endişesi, cehennem korkusu uyku mu kaçırıyor. Ben bir kulum, efendisi kuldan hizmet bekliyor. Siz de

hizmet bekliyorsunuz işte!.. Ama Rabbimin hizmetinde olmam benim için daha tatlı ve zevkli. Ben O'nu görmesem de O beni görüyor ve her halime nazar ediyor. Artık nasıl O'ndan yüz çevirebilirim ki?"

İşte bu da hayanın bir başka tezâhürü. Nice köleler vardır ki yarın cennet köşklerine sultan olacaklardır. Nice de beyler, paşalar vardır ki cehennem vadilerine sürüklenecektir.

Evet:

*Ayrılık kayasını sen kaldır ki aradan,
Rahmetle nazar etsin sana Yüce Yaradan!..*

[156] Hadîd: 4.

[157] Tergîb ve Terhîb: 5/252.

[158] Tergîb ve Terhîb: 5/252.

[159] Tergîb ve Terhîb: 5/249.

[160] Tergîb ve Terhîb: 5/248.

[161] Tergîb ve Terhîb: 5/252.

[162] Hayâtü's-Sahâbe: 3/153.

"Hayâ îmândandır, îmân da cennettir. Çirkin ve kötü sözler bâtıldandır. Bâtıl da cehennemdedir."

"Hayır, öyle değil Allah'tan hakkıyla hayâ etmenin mânâsı: Baş ve baştaki uzuvları, karnı ve karnın ihtiva ettiği uzuvları harâmdan korumak, ölümü ve çürüyüşü, yok olmayı düşünüp, o güne hazırlanmaktır."

"Ben ölüp tekrar dirilsem, bir daha ölüp bir daha dirilsem ve bir daha ölüp bir daha dirilsem, benim için böyle bir hayâsızlığı yapmaktan daha sevimlidir."

Hadîd: 4.

Tergîb ve Terhîb: 5/252.

Tergîb ve Terhîb: 5/252.

"Ya Âişe! Hayâ, insan olsa idi, sâlih bir kimse olurdu, fuhuş (yani kötülük) de insan olsa idi, mutlaka kötü bir kişi olurdu."

Tergîb ve Terhîb: 5/252.

Hayâtü's-Sahâbe: 3/153.

Tergîb ve Terhîb: 5/249.

Tergîb ve Terhîb: 5/248.

“Vehüve meaküm eynemâküntüm/Nerede olsanız O sizinle beraberdir.”

“Allah Azze ve Celle bir kimseyi helâk etmek isteyince ondan hayâyı kaldırır. Utanması kalkınca, onun hep kötülük yaptığını görürsün. Kötüye kimse güvenmez. O zaman, hep hainlik yapar ve hainliğe uğrar. Bu kere de acıma duygusundan yoksun olur ve lanetlenerek kovulur. Böylece o kişi İslâm’dan uzaklaşır.”

“Hayâ ve az konuşmak îmândandır, bunlar kişiyi cennete yaklaştırır, cehennemden uzaklaştırır. Fuhuş ve kötü söz ise şeytandandır, bunlar da insanı cehenneme yaklaştırır, cennetten uzaklaştırırlar.”

TESETTÜR ÂDÂBI

Söz hayâdan açılmışken giyim kuşamın âdâbını da bilmemizde fayda vardır. İnsan bir kuş, bir ceylan, bir kuğu değil ki başıboş olsun. Kuşlar bile yuvalarında aile hayatı yaşamakta, göklerde kanat çırparken hep beraber uçmaktadırlar. Yüce Yaraticımız her mahlûkun hayatına bir intizam bahşetmiştir. Arının petekler dolusu bal yapması kendi hünerinden değildir. Cenâb-ı Hak, lütf ve keremiyle ona bal yapmanın inceliklerini ve hikmetini öğretmiştir.

İnsan, bir arıdan daha değersiz değildir. “*Ahsen-i takvim*” üzere yaratılmıştır. Beşerin babası ve İlk Peygamberi Hazret-i Âdem (aleyhisselâm) cennet elbiseleri giyinmiş, ağaçları altından ırmaklar akan güzel cennetlerde salına salma gezmiştir. Fakat o yasak olan meyveden yediğinde büyük felâket kapısını çaldı.

Hazret-i Âdem ve Havva birbirlerine nazar ediverince dehşeti gördüler ve kıpkırmızı kesildiler. Çünkü üzerlerindeki cennetin latif elbiseleri gitmiş, çırılçıplak kalıvermişlerdi.

O kadar utandılar, o kadar hayâ ettiler ki, hemen ağaç yapraklarına sarıldılar. Ve edeb yerlerini örtme telaşına düştüler.

Felâket büyüktü, artık o latif, o nûrânî elbiseler yoktu. Bir an için ne yapacaklarını da bilmiyorlardı. Hazret-i Âdem’in aklına kaçmak geldi. Nereye, kime kaçabilirdi ki?

Yerle gök genişliğindeki saâdet yurdu cennet şimdi O’na dar geliyordu.

Koşuyor, koşuyor, yine koşuyordu..

O esnada ilâhî hitap erişti:

“Ey Âdem! Nereye kaçıyorsun?”

Âdem’in gözleri bulutlar gibi yaş döküyordu, içinden hicran ırmakları akıyordu, yüreği yaralıydı. Başını eğip hıçkırdı:

“Rabbim, Rabbim! Senden utanıyorum!”

Evet, utanmak insanlığa has bir haslettir. Yine giyinip kuşanmak da insanlar için meşrudur. Çünkü hayvanın giyinmeye ihtiyacı yoktur. Çıplaklığı modern hayatın, Avrupalı olmanın, çağdaş yaşamın vazgeçilmez unsuru saymak akıl kârı değildir. İnsan anadan üryan

olmakla bir hüner, bir hikmet, bir marifet elde edemez. Kafalar ve gönüller mâmur olmalıdır.

Hem erkeğin, hem kadının nasıl giyineceği, iffetini nasıl koruyacağı, Allah rızâsına uygun nasıl yaşayacağı yine Yüce Allah'ın, Kerîm Kitabı ile bildirilmiştir. Allah Teâlâ'nın ve Resûl-i Kibriya'nın apaçık emirleri dururken, "Bu bana göre böyle" demek haddi aşmaktır. Her şeyin bir hududu vardır. Kimse Azîz ve Celîl olan Allah'ın koyduğu hududu aşamaz, aşarsa kendine yazık etmiş olur ve yüzüstü cehennemleri boylar. Onun dünyası da gam ve kederle dolu geçer.

Kuru dallar üstünde kırmızı güller Yaratan, bir damla suya peri gibi güzellik veren Allah Teâlâ buyuruyor ki:

"Ey Âdem oğulları! Size (şeytanın açmak istediği) çirkin yerlerinizi örtecek bir libas, bir de giyinip süsleneceğiniz bir libas indirdik. Takvâ libası ise, o, daha hayırlıdır." [163]

Cenâb-ı Hak, rahmetinin bir tecellisi olarak her varlığın dışını bir zar ile kapatmıştır. Meyvelerin bile dışında kabuk ve örtü vardır. Elmanın yüzünde o kırmızı elvan elvan zar olmasa bu kadar gönül çekebilir miydi? Karpuzun, kavunun, fındığın, mısırın her nebatın mutlaka bir zarfı mevcut. Muzun sarılıp sarmalandığı elbise ise akıllara hayret verecek kadar bir sanat eseridir. O kabuğun içinde böyle tatlı bir nesnenin bulunması neyi ifade eder?

Giyinmeye, örtünmeye en lâayık olan insanlardır. Giyilecek elbisenin avret sayılan mahalleri örtmesi gerekir. Giyindiği halde çıplak olan kadınlar mevcuttur. Yani altını, insanın tenini gösteren şeffaf giysiler elbise sayılmaz. Erkeğin kadın elbisesi, kadının erkek libası giymesi kesinlikle yasaktır. O kadar ki, bunu yapanlar lanet oklarına hedef olmaktadır.

Ah ne diyeyim ki, "*Moda*" ve "*Çağdaşlık*" adı altında yapılan işler, gönülleri harap hale getirmektedir. Şeytan utanmaz ya, şeytanı bile utandıracak şekilde elbiseler giymek o insanın hayâ ve edebten nasibi olmadığını gösterir. Hayâsızlığın sonu felâket çukurudur.

Elbisede aranacak husus, İslâmî ölçüler olmalıdır. Yani ne kadın erkeğin elbisesini, ne de erkek kadının elbisesini giymemelidir. Çünkü; her iki cinsin fitratı buna müsait değildir. Bir kadının sıkı sıkıya uzuvlarını patlatacak kadar dar pantolon giymesi elbise yerine geçmez.

Şu kadar var ki, pantolon üzerine etek veya pardesü giyilirse bir mahzur yoktur. Artık kot pantolon moda hâlini aldı. Genci, ihtiyarı, gelini, kaynanası bu belânın girdabında. Kimse, “Bu benim dinime, îmânıma uygun mu?” demiyor. Bilhassa memleketimizde, örf ve âdette pantolon erkek giysisidir. Kadınların tıpkı erkekler gibi pantolon giymesi hoş karşılanmaz. Kendilerini erkeklere benzeten kadınlar hakkında çok çok şiddet ifade eden Hadîs-i Şerifler vardır. Kadın, hanım hanımcık, erkek de kendine has ciddiyetini muhafaza etmelidir.

Yuvaların gül yüzlü anneleri olacak, çocuğunun kulağına cennet ninnileri söyleyecek, hanelerde saâdet meltemleri estirecek kadınlardır. Onların menfaatlara kurban edilmesi, reklam aracı olarak kullanılması; şu, bu, isimler altında pazarlanması insan memleketinin harap olması demektir. Bu hal, cemiyetin çürüdüğünü gösterir.

Dün saçının bir telini kuş görse utanan nenelerimizin torunlarına ne oldu ki, İslâmî ve ahlâkî değerlerimizi tepeledik.

Evet:

*Şeytanın ortakları harâma dâvet eder,
Uyanık ol, ey yavrum, ömrünü etme heder!..*

Topraktan yaratılan, yarın tekrar toprağa dönecek, kurtlara, böceklerle yem olacak insanın sonunu düşünmemesi ve bu kadar gaflete dalması akıl kârı değildir. Allah ve O’nun Resûlü bir şey emretmişse, onda mutlaka insanlar için hayır ve bereket vardır. Nefsin heva ve arzularında ise kötülükler ocak ocak kaynamaktadır. Cihan günlerinin ateş şimşekleri gibi yakıcı olması nefse tâbi olmanın bir neticesidir.

Zavallı genç kızlarımıza, “*güzellik yarışması, mankenlik, artislik, şarkıcılık*” adı altında kurulan cehennem tuzakları bu âna kadar kaç masûmu yutmuştur? Bunun hesabını Yüce Allah’a kimler nasıl verecektir?

Çıplaklık, ahlâkın bozulmasına, zinânın kat kat artmasına, şehvanî ve şeytânî hislerin denizler gibi kabarmasına, sıcak yuvaların yıkılmasına, tüten ocakların sönmesine, nice kimselerin cinayetlere kurban gitmesine sebep olmaktadır.

Bir de zinânın beraberinde getirdiği müthiş belâyı, çöküntüyü, tıbbî âciz bırakan hastalıkları düşünmek gerek. Örtünmek, süslenmek için emredilmiş olmayıp, avret mahalli sayılan uzuvların kapatılması gayesiyle farz kılınmıştır.

Sen başına gelecek felâketi bilmezsin, Yaratan bilir. Sen, kendine acımazsın, Yaratan merhamet buyurur. Sen, hep işi yarınlara havale edersin, Yaratan Allah, yarınların tehlikelerle dolu olduğunu sana peygamberleri vasıtasıyla haber verir. Bu sebeple kadının açılması, zinetini gözler önüne sermesi yasak edilmiştir. Kadın tesettürlü olur da erkek çıplak gezer diye bir emir yoktur. Hem kadın, hem erkek İslâm'ın rahmet gölgesi altına girmekle saâdet bulacaktır.

Bu son günlerde erkekler de kısa pantolon giyme hastalığına mübtela oldular. 60, 70 yaşında adamların hiç hayâ hissi duymadan halkın arasında çıplak dolaşması gönüllerin harap, îmânların türab olduğunu gösterir.

[\[163\]](#) A'râf: 26.

A'râf: 26.

“Ey Âdem oğulları! Size (şeytanın açmak istediği) çirkin yerlerinizi örtecek bir libas, bir de giyinip süsleneceğınız bir libas indirdik. Takvâ libası ise, o, daha hayırlıdır.”

AVRET MAHALLİ

Avret; insan bedeninde görünmesi ve başkalarına gösterilmesi ayıp olan yerlerdir. İslâm'a göre ise, insan vücudunda bir başkası tarafından görülmesi veya gösterilmesi harâm olan uzuvlardır.

Yabancı gözlere bu uzuvları göstermek şer'î bir ayıp olduğu için "Avret" denilmiştir. Halk arasında kariya da "Avret" denir. Hattâ hanımı ölen adam için "Avreti öldü" derler.

Kadınların, el, ayak ve yüzlerinden başka bütün uzuvları avret mahallidir. Ayaklarını da avret sayan imamlar vardır.

İşte müslüman bir hanım, el, ayak ve yüzünden başka bütün vücudunu, altını göstermeyen ve vücut hatlarını belli etmeyen bol bir elbise ile örtmekle mükelleftir. Şeffaf elbiseler, teni gösteren çoraplar, saçı gösteren ince başörtüleri giysi sayılmaz. Nebîyy-i Muhterem (aleyhissalâtu vesselâm) Efendimizin: **"Zaman gelecek ki giyindiği halde çıplak kadınlar zuhur edecek!"** dedikleri hal budur. Şeffaf elbise kadını daha da cazip hâle getirir.

Bir de kot pantolon modası vardır ki, bu belânın kökünü kesmek, genç kızları, taze gelinleri bunun pençesinden kurtarmak imkanı da yok gibidir. Bunu ancak kuvvetli bir îmân halleder. Harap gönüllerin, hissiz yüreklerin, çağdaş(!) kafaların zaten böyle bir derdi de yok.

Tavsiyemiz: Mutlaka bu kot pantolon veya ona benzer çok dar, uzuvları gösteren elbise giyilecekse, onun üzerine pardesü giyerek vücudu kapatmaktır.

Ümmetini Cennetle Müjdeleyici, Kevser Havuzunun Sahibi, Mahşer Meclisinin Seyyidi buyuruyorlar ki:

"Bir erkek, diğer erkeğin avretine; bir kadın da diğer kadının avret yerine bakamaz. Erkek, bir örtü içinde diğer bir erkeğe yanaşıp dayanamaz. Kadın da bir örtü içinde bir (başka) kadına yanaşıp dayanamaz."^[164]

Yani çıplak bir erkeğin yine kendisi gibi üryan bulunan bir erkekle aynı örtü veya yorgan altında yatması yasaktır. Kadınlarda da durum aynıdır.

Erkeğin erkeğe karşı avret mahalli, göbekten diz kapağı altına kadar olan kısımdır. Buna göre, futbolcuların hemen hepsinin maç

boyunca avret mahalli açıktır. Kadınların oynatıldığı maçlar da mevcut. Onların durumu ise daha da fecidir. Çünkü kadının el ve yüzünden başka bütün bedeni avret mahallidir.

Böyle olunca hem bedenini açan, hem onlara nazar eden günâh işlemektedir. Herkesin kendi kafasına göre din anlayışı olmaz. Din Allah'ındır, hüküm de Allah'ındır. Allah ve peygamberinin koyduğu hükümleri aşmak, belâya, ateşe, sonu gelmez nedâmetlere talip olmaktır.

Tesettür kat'î farzdır. Tesettürün farziyetini inkâr eden îmân binasını yıkmış, dalâlet bataklığına saplanmıştır.

Tesettür veya elbise deyince, gelişigüzel bir şekilde giyinivermek değil, Allah Teâlâ'nın emrettiği gibi örtünmek lâzımdır. Ne kadın erkeğin elbisesine, ne de erkek kadının giysilerine bürünmemelidir. Kendisini erkeğe benzeten kadın veya kadına benzeten erkek insanlığını zayi etmiş demektir.

Kadın elbisesinde aranan şartlar kısaca şöyledir:

- a) Yüz ve ellerin dışında bütün vücudu örten bir elbise olmalıdır.
- b) İnce ve şeffaf olmamalıdır. Yani insanın tenini göstermemelidir.
- c) Dar olmamalıdır. Kot pantolon gibi.
- d) Elbisenin kendisi zinet olmamalıdır.
- e) Erkek elbisesine benzememelidir.
- f) Güzel kokularla kokulandırılmış olmamalıdır.
- g) Şöhret verici, gözleri kamaştırıcı, dikkatleri çekici olmamalıdır.
- h) Gayr-i müslimlerin ve kâfirlerin özel elbiselerine benzememelidir.
- ı) Örf ve âdetlere aykırı olmamalıdır!

Ne garip şeydir ki, bazı kadınlar evinden dışarı çıkarken süslenir, kokulanır, bütün zinetlerini takar ve şeytanları kışkındıracak şekilde kırıta kırıta yürür. Evinde kocasına karşı bir tebessümü esirgeyen ve fakat sokaklarda gülücük dağıtan kadından hayır beklemek beyhûdedir.

Güneşler Güneşi, İki Cihan Efendisi (aleyhissalâtu vesselâm) buyuruyorlar ki:

“Kocasından başkası için dona(nıp kuşa) nan kadının benzeri, hiçbir nûr bulunmayan kıyâmet günündeki karanlık gibidir.”[\[165\]](#)

Kâfir Batı'nın başımıza sardığı belâlardan birisi de kadının boyanıp, süslenip, vücudunun yarıdan fazlasını açıp sokaklara çıkmasıdır. Bu,

sokağa çıkmak değil, belki cehennemlere doğru yürümektir.

[164] Müslim: 1/183.

[165] et-Tâc: 2/290.

Müslim: 1/183.

et-Tâc: 2/290.

“Kocasından başkası için dona(nıp kuşa) nan kadının benzeri, hiçbir nûr bulunmayan kıyâmet günündeki karanlık gibidir.”

“Bir erkek, diğer erkeğin avretine; bir kadın da diğer kadının avret yerine bakamaz. Erkek, bir örtü içinde diğer bir erkeğe yanaşıp dayanamaz. Kadın da bir örtü içinde bir (başka) kadına yanaşıp dayanamaz.”

KADINLARA MAHSUS ELBİSE

- 1) Himar: Başörtüsü.
- 2) Dır'ı: Entari.
- 3) Cilbâb: Rida.
- 4) İzar: Etek.
- 5) Sirval: Şalvar.
- 6) Mırt: Dış elbise.

1) Himar: Başörtüsü demektir. Yüce ve Kerîm olan Allah, Nûr Sûresi 31. âyette **“başörtülerini yakalarının üzerine vursunlar”** buyurmaktadır.

2) Dır'ı: Entari demektir ki, kadının ayak üzerlerini kapatacak kadar uzun ve geniş olan bir elbisedir.

3) Cilbâb: Rida. Yine bu hususta Allah Teâlâ'nın emri vardır. Şöyle ki:

“Ey Nebî! Zevcelerine, kızlarına ve mü'minlerin kadınlarına de ki, cilbâbılarını üzerlerine iyice örtsünler.”^[166]

Elmalılı M. Hamdi Yazır hocaefendi, 'Cilbâb'ı şöyle açıklamaktadır:

“CİLBÂB: Baştan aşağı örten çarşaf, ferace, çar gibi dış elbisenin adıdır. Kadınların elbiselerinin üstüne giydikleri her çeşit giysidir. Tepeden tırnağa örten giysidir. Kadınların tesettür ettikleri her türlü elbise ve başka şeylerdir.”

“Ben Cilbâb felan tanımam bir Fransız, bir İngiliz gibi giyinirim, anadan üryan da gezerim. Kime ne?” demek, peşinen şeytana köleliği kabul etmektir. İblisin yeri ise bellidir, onun yurdu ancak ateş deryâlarıdır ki, ona tâbi olanlar kendilerini cehennemlerde bulurlar.

Demek ki cilbâb, müslüman bir hanımın dışarı çıkarken örtülmesi gereken ve o olmadıkça halk arasında dolaşamayacağı bir giysidir. İsmi ne olursa olsun, bedeni güzelce örten her elbise makbuldür. Zira kadının zinetini gösteren ve vücut hatlarını belli eden, sıkı sıkıya giyilen elbiseler cilbâb sayılmaz.

4) İzâr: Etek demektir ki, insanı içine alan, iyice saran ve vücudun belden aşağısına bağlanan bir elbisedir. Bunun da ta ayaklara kadar uzun olması gerekir.

Baş belâsı modacılar şimdi etekleri de berbat ettiler. Etek ta belden ayağa kadar yırtık, adım attıkça görülmesi harâm olan, avret sayılan her taraf açılıyor. Bu kere bütün dikkat nazarları onda düğümleniyor.

Güzelce başını örtmüş, zînetini gizlemiş, tam bir müslüman hanıma yakışan şekle bürünmüş kadınlar vardır. “Ne hoş, aferin!” diyeceğiniz demde bir de bakıyorsunuz ki, eteği belinden ayağına kadar yırtık. Yani vücudunun belden yukarısı kapalı, belden altı açık. Bu giyiniş tarzı hiçbir zaman tesettür sayılmaz. Bütün nazarları üzerine çektiği için daha da tehlikelidir.

Yani giyilen elbise, kadını baştan aşağı tamamen örtmeli, el, yüz ve ayaklardan başka hiçbir uzvu görülmemelidir. Tenine değen iç çamaşırının dahi nazarlardan saklanması gerekir. Ateş nasıl düştüğü yeri yakarsa, modacılar tabi olmak da insanı helâke sürükler.

Televizyonların gösterdiği o ahlâksız reklâmlar, o çıplaklar, o türkücü, şarkıcı, o şucu, bucu felâket kuşları sizi aldatmasın. Kabirde yatacağınız günleri düşünün, mizanı, sıratı, cenneti, cehennemi hiçbir an unutmayın. Siz unutsanız da sizin defterinizi tutan kalemler vardır.

Evet:

*İnsan süslenmelidir edeb denen o taçla,
Nefsini hesaba çek ve her nefes kırbaçla!*

5) Sirval: Şalvar mânâsına. Saâdet Asrında mü'min kadınlardan bazıları bu elbiseyi giymişlerdir. Bu, belden aşağı giyilen ve iç çamaşır yerine kullanılan, vücut hatlarını göstermeyen geniş bir elbisedir.

Şu anda Anadolu'nun bir kısım yerlerinde hem erkek hem kadının giydiği ve adına “Şalvar” denilen elbiseler vardır.

6) Mırt: Yünden mâmül ve kadının evin dışında büründüğü bir elbisedir.

Elbise deyince, aklımıza kadının bütün vücudunu örten ve zînetini gözlerden saklayan şeyler gelmelidir. Kadına elbise değil, tesettür farz kılınmıştır. Gaye; bütün bedenin güzelce örtülmesidir.

Meselâ; çarşaf giyen hanım kardeşlerimiz vardır. Bu, takvâ cihetiyle daha güzeldir. Fakat herkese çarşaf giyeceksin demek hakkına da sahip değiliz. Yani giyilen elbise bütün bedeni örtüyorsa, dar ve şeffaf değilse, erkeklerin elbisesine benzemiyorsa, tercih edilen giysi budur.

Çarşaf giyenlerin dikkat etmesi gereken hususlardan biri de şudur: Giydiği elbisenin etekleri yerlere değmemeli, toza, toprağa bulaşmamalıdır. İslâm'ın vakarı korunmalı, herkese güzel örnek olunmalıdır.

Tekrar ifade edelim ki: Herkesin dikkatini çeken ve gözleri kamaştıran, şöhrete ulaşan, örf ve âdetlerde yeri olmayan giysiler makbul değildir.

Keremine, ahlâkına, edebine, yerlerin, göklerin hayran olduğu iki Cihan Güneşi Efendimiz buyuruyorlar ki:

“Her kim dünyada şöhretli elbise giyerse, Allah kıyâmet günü ona aşağılık elbisesi giydirir, sonra onu ateşten alevlendirir.”^[167]

İşin şakası yok. Uzak gibi görünen kıyâmet gelecek, dünyanın ömrü bitecek, zerre kadar hayır yapan, zerre kadar şer yapan karşılığını görecektir. Ve Allah Teâlâ zâlimleri ateş yurduna havale edecektir.

Erkeklerin de avret mahallerini örtmeleri farzdır. Kadın örtünür, erkek çıplanır diye bir hüküm yoktur. Meselâ, bir erkek müslümanın mayo ile halk arasında gezmesi harâmdır. Yine diz kapaklarının üstünden kesilmiş kısa pantolonla gezmek de böyledir. Çünkü erkeklerin göbekten diz kapaklarının altına kadar olan mahalleri avrettir. Bu kısımları bir başkasının görmesi harâmdır.

Yaz mevsimlerinde, deniz kenarlarında, sokak ve caddelerde, erkeğin ve kadının çıplak gezmesi, ahlâkın ve edebin insanlardan çekilip alındığının alâmetidir. Ahlâkı sükût etmiş bir cemiyet her zaman felâkete mâruzdur. Dünyanın başına dumanlar gibi çöken belâlar, seller, yangınlar, harpler, zelzeleler ve daha neler vardır. Fakat Âdemoğlu ibret almaz.

Bütün âlemler için Rahmet, ümmeti için Şefkat Peygamberi (aleyhissalâtu vesselâm) buyuruyorlar ki:

“Ben, ümmetimin üzerine kadınlardan ve içkiden (gelecek zararlardan) korktuğum kadar hiçbir fitneye karşı endişe

duymuyorum.”^[168]

Ocaklar söndüren içki, bütün kötülüklerin anası olduğu gibi, hayâ ve iffetini zâyî eden kadın da cemiyetin vebâsıdır. Sıcak yuvaların yıkılmasına, nice cinayetlerin işlenmesine içki ve kadın kadar tesir eden bir başka şey yoktur.

Âlemde ilk cinayet kadın yüzünden işlenmiş ve bir daha bu kapı kapanamamıştır.

Bizim kendimize örnek alacağımız Batı'nın kokuşmuş ahlâkı, çıplaklığı, kumarı, içkisi, faizi, zinâsı değil; sahabe ve pâk annelerimizdir.

Bir gün, Hazret-i Âişe (radiyallahu anh) validemizin huzuruna Tâbiîn'den İshak isimli âmâ bir adam geldi. O'ndan ilim öğrenmek ve hadîs dinlemek istiyordu. İsmet mâdeni Hazret-i Âişe hemen güzelce örtülere büründü. Bu hâli hisseden kör adam sordu:

“Ey mü'minlerin annesi! Ben kör bir adamım, hiçbir şey görmeme imkân yok. Benden de mi sakınıyor, örtülere bürünüyorsunuz?”

Her zerresi ilim ve irfanla dolu Peygamber Zevcesi:

“Ey Evlâdım,” dedi, “sen beni görmüyorsun ama, ben seni görüyorum!”

Bilmem anlatabildim mi? Çağdaş kafalar, çağdaş kadınlar buna irtica mı der? Açılıp, saçılmayı medenîlik saymak kadar büyük dert olamaz.

Etrafımız ateşten sellerle çevrilmiş, biz de mumdan teknelerle selâmete çıkmak sevdasındayız. Ne var ki, selâmet sahili çok uzaklarda...

Nûr serpen asırdan yine bir misâlle buraya nokta koyalım:

Bir gün, şanlı sahâbîlerden İbn-i Abbas (radiyallahu anh) , Ata bin Ebû Rebah'a:

“Ey Ata,” dedi, “Sana cennet ehlinden bir kadın göstereyim mi?”

“Evet!”

“İşte şu siyah kadın!”

Resûlullah (sallâllahu aleyhi ve sellem) 'a gelip dedi ki:

“Ey Allah'ın Resûlü! Beni sar'a nöbeti tutuyor. Sar'a gelince de (kendimde olmadan) açılıyorum. Allah Teâlâ'ya benim için duâ et (de şifâ bulayım) !”

Resûl-i Ekrem:

“Ey kadın,” buyurdu, “istersen hastalığına sabret, karşılığında sana cennet vardır. İster sen iyi olman (ve şifâ bulman) için Allah’a duâ edeyim!”

Kadın:

“Yâ Resûlallah,” dedi, “hastalığıma sabredeceğim, ancak sar’a tutunca açılıyorum, kendimden geçince açılmamam için duâ buyurunuz!”

Bunun üzerine Nebîler Sultanı duâ etti. Ve artık sar’a tuttuğunda kadının vücudu açılmadı. Yani bu siyah kadın, sabrının mükâfatı olarak ve Peygamber duâsı ile cennetleri kazandı.

Hayâ, insan için en güzel zînettir. Hayâ, kadınlarda olursa daha da güzeldir ve onun kadrini kat kat yükseltir.

Fitnenin başlarda kanat çırttığı, karanlık gecelerin peş peşe geldiği, herkesin bir başka telden çaldığı devirde yaşıyoruz. Kurtlar bile kuzu postuna bürünmüştür. Tehlikenin ne kadar büyük olduğu, etrafımızı alevli dumanların sardığı aşikârdır.

Bir kadının yabancı bir erkekle el sıkışması, sarılıp öpmesi, açılıp sarılması, sanki öz kardeşi gibi kabul etmesi, ahbaplık, dostluk, komşuluk bahane edilerek bütün yasakları kaldırması asla câiz değildir. Nice dostların az zaman sonra düşman oldukları görülmüştür.

İslâm’ın koyduğu hududu aşmak hem kadın, hem erkek, hem genç, hem ihtiyar için felâkettir.

Asrîlik, çağdaşlık, bilmem nelik insanı ilâhî mes’ûliyetten kurtarmaz. Allah Teâlâ’nın Azîz Peygamberi, ömründe hiçbir yabancı kadının elini tutmamış, musâfaha etmemiştir. “Sen benim kalbime bak!” demek sadece şeytanı sevindirir.

Hattâ bir müslüman kadın, kayınbiraderinin yanında tesettürsüz oturamaz. Kayınbirader ve enişte ile yalnız başbaşa kalamaz.

Kendilerine bîat için gelen sahâbî hanımlara Allah’ın Resûlü şöyle demişlerdir:

“Ben kadınlarla musâfaha yapmam. Benim yüz kadına söylediğim söz, bir kadına söylediğim söz gibidir.”^[169]

Kadınlık âleminin en parlak sîmâsı Hazret-i Âişe (radiyallahu anh) ’den:

“Allah’a yemin olsun ki, Resûlullah (sallâllahu aleyhi ve sellem) kadınlara karşı ancak Allah’ın O’na emrettiği (ahid sözleşmesi) ni aldı. Resûl-i Ekrem’in eli, hiçbir kadının eline asla dokunmadı. Onlardan (sözleşme) aldığı zaman, sözle (yetinerek) ‘Ben sizinle sözle bey’at ettim’ derdi.” [\[170\]](#)

İşte Nebîler Sultanı’nın sünneti böyle. İki âlemde yüzümüzün ak olmasını istiyorsak, bu edeblere uymak zorundayız. Kendi kuru kafasının doğrultusunda gidenlere bir saâdet va’dedilmemiştir.

Evet:

*Bu iklîm-i fenâdan Allah’a gitmedesin,
Sen has bir müslüman ol, kimler ne derse desin!*

[\[166\]](#) İbn-i Mâce: 2/278.

[\[167\]](#) Feyzü’l-Kadir: 5/414.

[\[168\]](#) Feyzü’l-Kadir: 5/414.

[\[169\]](#) İbn-i Mâce, Cihâd: 43.

[\[170\]](#) İbn-i Mâce: 2/960.

“Ben, ümmetimin üzerine kadınlardan ve içkiden (gelecek zararlardan) korktuğum kadar hiçbir fitneye karşı endişe duymuyorum.”

“Ey Nebî! Zevcelerine, kızlarına ve mü’minlerin kadınlarına de ki, cilbâblarını üzerlerine iyice örtsünler.”

“Allah’a yemin olsun ki, Resûlullah (sallâllahu aleyhi ve sellem) kadınlara karşı ancak Allah’ın O’na emrettiği (ahid sözleşmesi) ni aldı. Resûl-i Ekrem’in eli, hiçbir kadının eline asla dokunmadı. Onlardan (sözleşme) aldığı zaman, sözle (yetinerek) ‘Ben sizinle sözle bey’at ettim’ derdi.”

“Her kim dünyada şöhretli elbise giyerse, Allah kıyâmet günü ona aşağılık elbisesi giydirir, sonra onu ateşten alevlendirir.”

“Ben kadınlarla musâfaha yapmam. Benim yüz kadına söylediğim söz, bir kadına söylediğim söz gibidir.”

İbn-i Mâce: 2/278.

Feyzü’l-Kadir: 5/414.

Feyzü’l-Kadir: 5/414.

İbn-i Mâce: 2/960.

İbn-i Mâce, Cihâd: 43.

İPEK VE ALTIN

Giyimde kuşamda, zînette, hayatın bütün şubelerinde yasaklar, ölçüler sadece hanımlara mahsus değildir. Erkeklerin de uyması gereken prensipler vardır. Meselâ, erkeğin ipek elbise giymesi, altın takması harâmdır. Halbuki kadına bunlar menedilmemiştir.

Nebîler Serveri (aleyhissalâtu vesselâm) Efendimiz bu hususta şöyle buyurmuşlardır:

“İpek elbise ve altın (ziynet) , ümmetimin erkekleri üzerine harâm; kadınlara ise helâl kılındı.” [\[171\]](#)

Süslü püslü, göz kamaştıran elbiseler erkeğin vakarını zedeler. Çünkü erkeğe sadelik ve vakar yaraşır. Bir erkeğin taze gelinler gibi ipeklere bürünmesi hoş karşılanmaz. Erkek bir yerde cengâverdir. Onun şânına tevazu ve mertlik gerekir. Kadına gelince, kadına zînet ve o zînetle beraber edeb ve iffet yaraşır.

Yine kadın, altın, inci veya diğer zinetlerini takındığı zaman, onu yabancı gözlerden gizleyecektir. Evinde, kocasının yanında dilediği kadar zînet eşyası takması, süslenmesi, etrafına tebessümler yağdırması, gönül avlayan bir ceylan gibi hareket etmesi serbesttir.

Öyle bir âlemde yaşıyoruz ki, her şey birbirine karışmış, kılık kıyafetler baş döndürüyor. “*Moda*” adı altında insanlara sunulan libaslar cehennem gömleklerine denk. Halbuki müslüman vakar sahibi olacaktır. Kâfirleri, modacıları, çıplakları taklit etmek belâlara talip olmaktır.

Ümmeti için titreyen, geceler boyu ümmetinin bağışlanmasını Rabbinden dileyen, “*Ümmetî, ümmetî!*” diye gözyaşı incilerini topraklara saçan Rahmet Nebî, ümmetinin erkeklerine altın ile zînetlenmeyi ve ipek elbise giymeyi men etmiştir.

Bunun hikmetini şu hadîs-i şerîfde görmek mümkündür:

“Lâ telbesü'l-harîre feinnehû men lebisehû fiddünyâ lem yelbeshû fil âhireti/İpek elbise giymeyiniz. Şu muhakkak ki, kim dünyada ipek giyecek olursa âhirette onu giyemez.”

Evet!

Dünya fânî, âhiret bâkidir.

Nice ipeklere bürülü insanlar vardı ki, şimdi kabirde böceklerle yem oldular.

Dünyanın hiçbir şeyi ebedî değildir. Ancak dünyada yapılan hayırlı işler ve güzel ameller âhirette karşımıza çıkacaktır.

Yine Nebîler Sultanı Efendimiz, erkekleri altın yüzük takmaktan menetmiştir.

Demek oluyor ki, altından imal edilen nişan yüzükleri erkekler için harâmdır.

Evlenecek gençlerin mutlaka yüzük takması âdet halini almıştır. Bir dirhemi aşmamak üzere bu yüzüklerin gümüşten yapılması helâldir ve bu tercih edilmelidir.

Dünya bir kısacık rüya gibidir. Dünyanın süsleri, yıldızları, göz kamaştıran pırıltıları, çiçekler dolu baharları çabucak elden gider.

Dünya muhabbetiyle sarhoş olan ve akıbetini hiç düşünmeyen kimselerin başına nedâmet taşı dokunur.

Altın ve inci tahtlar üzerinde oturan sultanları düşünün ki, şimdi onlar toprağın gözüne sürme olmuştur.

İnsanlara âhireti unutturmak, hayatı sadece dünyadan ibaret göstermek, her şeyi mübah saymak, “*Sen yaşamana bak!*” gibi sözlerle gençleri efsunlamak âdet hâlini almıştır. Bu felâket kuşlarına aldanmak akıl kârı değildir.

Bir düşününüz ki, bir zamanlar sokaklarda bir tek başı açık hanım görmek mümkün olmazdı. Nûr yüzlü ninelerimiz saçının bir telini kuşlara bile göstermekten hayâ ederdi. Çünkü hayâ îmândandır. Gönüller harap mezarlara dönünce işte bugünkü manzara meydana çıktı.

“*Kimse inancından dolayı kınanamaz!*” diye anayasasına hüküm koyanlar kendileri, yine inancından dolayı örtünen hanımları öcü olarak görenler de kendileridir.

Baş konan bir bez parçası düzeni nasıl yıkar?

Ey insanlar!

Âleme gülünç olmayınız. Çıplaklıkla, viski ile, dans ve türlü oyunlarla bir yere varılmaz.

Neslimize ve kendimize yazık etmeyelim! Çünkü, bizi bir bekleyen var!

Giyim kuşam hususunda bu kadar çok durmamızın elbet bir sebebi olacak. Zira çıplaklık bir veba hâlini aldı. Bu ise cemiyetin çürümesi, ahlâkın sükûtu, insanın kendini kaybetmesidir. Ormanda yaşamıyoruz.

Yeri gelmişken burada birkaç hadîs-i Nebevi zikredeceğiz. Bütün âlemler için Rahmet olan Sultan Nebî (aleyhissalâtu vesselâm) Efendimiz buyuruyorlar ki:

“Beyaz elbiseler giyiniz. Çünkü o, daha temiz ve daha hoşdur.”^[172]

Beyaz elbise kir kabul etmez, çabuk çabuk yıkanır ve kar gibi pak olur. İnsanı daha bir güzel gösterir. Bilhassa sıcak memleketlerde ve günlerde, beyaz, sevilen bir giysidir. Melekler de beyazı sever.

Cibril hadîsi diye meşhur olan ve Hazret-i Ömer (radiyallahu anh) 'den rivâyet edilen hadîsde, insan suretine girerek Nebîler Nebîsi'nin huzuruna gelen ve bazı sorular soran Cebrail (aleyhisselâm) 'in üzerinde bembeyaz bir elbise vardı ki, O'nun melek olduğunu hiç kimse bilemedi.

Bu hâdise gösteriyor ki, beyaz rengi melekler de sevmektedir. Bir insan, şeytanların değil, meleklerin elbiselerini giymelidir. Çıplak gezen, harâm kılınan mahallerini gözler önüne seren kimselerden melekler uzaktır.

Yine Hâtemü'l-Enbiyâ (aleyhisselâtu vesselâm) Efendimiz şöyle buyurmuşlardır:

“Elbisenizin hayırlısı beyaz olanıdır. Onu giyiniz. Ölülerinizi de beyaz (kumaş) ile kefenleyiniz.” ^[173]

Yâni, hep beyaz giyin de siyah giymeyin diye bir hüküm konulmamıştır. Efendimiz siyah da giymişler, siyah sarık da sarmışlardır. Giyilen şeyin müslümana yakışır olması esastır.

Zamana ve mekâna göre çeşitli renkte elbiseler giymek ve insanlık vakarını korumak gerekir. Bir erkeğe kadın gibi süslenmek, kadına da erkek gibi tavırlar içine girmek lââyık değildir.

İki Cihan Sultanı Efendimiz, Mekke'nin fethi günü mübârek başına siyah bir sarık sarmışlardı. Yine yeşil renk de sevilen renklere dendir. Hatta Nebîler Nebîsi'nin mescidinin kubbesi de yeşildir.

Beyaz renk cemâle, yeşil renk kemâle, siyah renk celâle remz olmaktadır. Müslüman kadın ve erkek şânına lââyık giyinmeli ve bütün

insanlara en güzel örnek olmalıdır. Çünkü, müslümanlar en hayırlı ümmettir.

Kafası var, akıllı yok adamların bize verebileceği bir saâdet olmaz.

Onlar şeytanlar gibi durmadan âlemin huzurunu bozar, zehirli nefeslerini dumanlı kafalara üfürür durur. Bu Nifâk ehli yüzündendir ki, dünyanın tadı kaçmış, her taraf kan havuzu hâline gelmiştir.

Bir şeyi Allah'ın Resûlü yasaklıyorsa mutlaka onda gizli bir hikmet vardır. Yine bir şeyi emrediyorsa, onda da bizim saâdet ve selâmetimiz mevcuttur. Kafa gözü ile değil, basiret gözü ile bakıldığında emir ve yasaklardaki ilâhî hikmet görülecektir. Sonsuz Kudret ve Nihayetsiz Rahmet Sahibi olan Rabbimiz buyuruyor ki:

“Peygamber size ne verdiyse onu alın, size ne yasak ettiyse ondan da sakının. Allah’tan korkun. Çünkü Allah(ın) azabı çetindir.”^[174]

Evet, Cenâb-ı Hakk'ın rahmeti geniş olduğu gibi, zâlimler için azabı da çok şiddetlidir. Allah ve Resûlü'nün emrini tanımamak ve kendi kuru kafasının doğrultusunda gitmek; beşerî kanunları Allah Teâlâ'nın emrinden üstün tutmak, çetin azaplara talip olmandır. Bugün korkun ki, yarın başınıza nedâmet taşı dokunmasın...

^[171] Tuhfetü'l-Ahvezî: 5/383.

^[172] İbni Mâce: 2/1181.

^[173] İbni Mâce: 2/1181.

^[174] Haşr Sûresi: 7.

“Elbisenizin hayırlısı beyaz olanıdır. Onu giyiniz. Ölülerinizi de beyaz (kumaş) ile kefenleyiniz.”

“Peygamber size ne verdiyse onu alın, size ne yasak ettiyse ondan da sakının. Allah’tan korkun. Çünkü Allah(ın) azabı çetindir.”

“İpek elbise ve altın (ziynet) , ümmetimin erkekleri üzerine harâm; kadınlara ise helâl kılındı.”

Haşr Sûresi: 7.

İbni Mâce: 2/1181.

İbni Mâce: 2/1181.

Tuhfetü'l-Ahvezî: 5/383.

“Beyaz elbiseler giyiniz. Çünkü o, daha temiz ve daha hoşdur.”

ANNE - BABAYA KARŞI ÂDÂB

Cihan toprağında iki kişi hariç, herkesin mutlaka bir babası vardır. İlk insan ve ilk Peygamber Hazret-i Âdem (aleyhisselâm) 'in annesi de babası da yok. Rab Teâlâ, O'nu topraktan yaratmıştır. Hazret-i İsa (aleyhisselâm) 'nın ise annesi var, fakat babası yok. Yani O'nun yaratılışı da Âdem Nebî'nin meseli gibidir. Azîz ve Celîl olan Allah bir şeyi murâd edince ona sadece "Ol!" der, o şey de hemen vücut bulur.

Yeryüzünde mekân tutan milyarlarca insan, bir annenin ve bir babanın çocuğudur. Anneyi, babayı insanın dünyaya gelişinde Cenâb-ı Hak bir sebep kılmıştır. Hiç kimsenin bu gerçeği değiştirmeye gücü yetmez. O halde, bizi bir kudret fidanı gibi dünyaya getiren anne ve babaya karşı vecibelerimiz vardır. Sadece senede bir gün, anneler, babalar günü yapmak kâfi değildir.

Onlara karşı vazifelerimiz Kur'ân lisaniyle şöyle beyan buyurulmaktadır:

“Rabbin: ‘Kendinden başkasına kulluk etmeyin. Ana ve babaya iyi muamele edin’ diye hükmetti. Eğer onlardan biri veya her ikisi senin nezdinde ihtiyarlığa ererlerse onlara ‘Öf!’ (bile) deme. Onları azarlama. Onlara güzel (ve tatlı) söz söyle.”^[175]

İnsanı bir damla erlik suyundan yaratan, ona göz, gönül, akıl ve tutacak el, yürüyecek ayak bahşeden Allah Teâlâ'dır.

Üzerimizdeki haklar, ehemmiyet derecesine göre, Allah ve Resûlünün haklarından sonra anne ve babamızın haklarıdır. Meâlini verdiğimiz âyet-i kerîmede buna işaret edilerek, önce Allah'a ibâdete, sonra anne-babaya ihsana, ikrama ve itaate dâvet olunuyor.

Nefesi şirk kokan adamın hiçbir iyiliği Allah indinde kabul görmez. Önce îmân, sonra ihsan! Onun için evvelâ Allah'a kulluk zikredilmektedir. Kul olmadan insan olmak nerede?

İşte kullarına Yüce Yaratıcı şöyle ferman buyurmaktadır:

“Onlara acıyarak üzerlerine tevazu kanatlarını indir ve de ki: ‘Ey Rabbim! Onlar, beni küçükken nasıl terbiye ettilerse, Sen de

onlara rahmet buyur (kendilerini öylece esirge.) ””^[176]

Rahmeti her şeyi kuşatan, her şeye gücü yeten, her gönülde olanı bilen Rabbimiz, anne-babaya karşı bizi intibaha, merhamete ve şefkate dâvet etmektedir.

Çünkü bizler de bir zaman şefkat kucaklarında taşındık. O kadar ki, dünyaya geldiğimizde karıncadan bile âcizdik.

İşte o günleri unutmamak lâzımdır. Ömrümüz vefa ederse yarın biz de ihtiyar olacağız. Yarınların bize ne getireceği meçhuldür.

Annelerin, babaların hakkı ödenmez. Meğer ki onlar helâl edeler. Hele anne hakkı daha da mühimdir. Yine Kur’ân-ı Kerîm’de bu hakka işaret edilerek buyuruluyor ki:

“Biz insana ana ve babasına iyilik etmesini tavsiye ettik. Onun anası kendisini zarf üstüne zarf ile taşımıştır. Sütten ayrılması da iki yıl (sürmüştür) . Bana ve ana babana şükret. Dönüşün ancak banadır (dedik) .” ^[177]

Anneler, anneler! Yavrularını muhabbet bûseleriyle büyötmüşlerdir. Annenin gelinciklere benzeyen taze yüzü, evlâdının çileleriyle sararmış; elif gibi, fidan gibi boyu, çocuğunun yükü altında iki büküm olmuştur.

Kış mevsiminin uzun ve soğuk gecelerinde çocuğunun başında sabahlayan, yüreğini yatak, gönlünü yorgan yapan anneler nasıl unutulur? Ne yazık, ne yazık ki, çocuklarımız sanki bir başka âlemde yaşamaktadır. Annenin hayatı başka, kızın hayatı bir başka. İşte bu eğitimle ancak bu kadar olur.

Batı’nın kokuşmuş hayatı bize misal olamaz. Bizim yegâne örneğimiz ve rehberimiz, şefkat ve merhamet Peygamberi olan İki Cihan Güneşi Efendimizdir. O’nun mübârek lisaniyle:

“El cennetü tahte ekdâmü’l-ümmehat/Cennet annelerin ayağı altındadır.”

Yani annenin, babanın gönlünü kırarak, onların hakkına tecâvüz ederek, onları üzerek cennete girmek muhaldır. Cennet, onların hayır duâsı ve rızâsına bağlıdır.

Şimdi hâli görünüz:

Bir gün, Nebîler Nebîsi’nin mübârek huzuruna Yemen’den bir müslüman geldi ve dedi:

“Ey Allah’ın Resûlü! Ben, Allah yolunda cihâd etmek istiyorum!”

Varlığın Nûru sordu:

“Hel leke ehadün bil-Yemeni/Yemen’de kimsen var mı? (Yani annen veya baban hayatta mı?) ”

Adam:

“Evet,” dedi, “hayattadır!”

Resûl-i Ekrem (sallâllahu aleyhi ve sellem) buyurdular ki:

“Onların yanına dön, onlardan izin iste. Eğer izin verirlerse cihâd et. Vermezlerse onların hizmetinde bulun (ki bu da senin için bir cihâddır) .”^[178]

Yine bir başka gün, bir başka adam Rahmet Nebî’nin huzuruna geldi de dedi ki:

“Anamı ve babamı ağlar halde bırakarak hicret etmek üzere sana söz vermeye geldim.”

Nebîyy-i Muhterem buyurdular ki:

“Anana, babana dön, onları ağlattığın gibi güldür.”^[179]

Yani, tekrar onlara dönmen onları sevindirecek ve sen bundan büyük ecir alacaksın. Onların hizmetinde bulunduğun müddetçe başına rahmet saçılacaktır.

Bu mübârek hadîs de Ebû Ümâme (radiyallahu anh) ’dan.

Bir adam Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) ’a sordu:

“Yâ Resûlallah! Ana-babanın evlâdı üzerinde ne hakkı vardır?”

Buyurdular ki:

“Onlar senin ya cennetin, ya cehennemindir.”

Yani, onlara iyilik yapar, ihsanda bulunur, hizmetlerine koşar, duâlarını alırsan cennete, kötülük yapar, ezâ eder ve beddualarını alırsan cehenneme girersin. Artık, insan ona göre düşünmelidir.

Âlemde hiçbir iyilik zâyi olmadığı gibi, kötülük de cezasız kalmaz.

İyilik yapılmaya en lâayık olan ise insanın kendi anne ve babasıdır. Anne, babanın duâsı sanki peygamber duâsı gibidir ki, mutlaka Allah katında makbul olur. Anne, babaya hizmet günâhların da affına sebeptir. Nice yüzlerin ay gibi parlak, nice yüzlerin katran gibi kara olacağı kıyâmet gününde, bütün defterler açıldığında, zâlimlerin kaçacak bir yeri bulunmadığı o dehşet ânında iyiliklere ne kadar ihtiyaç vardır düşününüz.

Şu levha, bize bir şeyler anlatır mı?

Bir gün, Hazret-i Ömer’in oğlu Abdullah (radiyallahu anh) , Nûr Şehri Medine’den Mekke istikametinde gidiyordu. Yolda bir Arabî ile

karşılaştı. Hemen ona selâm verdi, binitinden indi ve o adamı bindirdi. Başından sarığını çıkarıp verdi:

“Al, a iyi adam, bu da hediyem olsun!”

İbni Ömer hazretlerinin bu hâline hayret eden bir kişi dedi ki:

“Allah sana merhamet etsin! Bunlar, az bir şeyden râzı olan bedevilerdir. Sen ise her şeyini bu adama veriyorsun!”

İbni Ömer (radiyallahu anh) , dudaklarına gülücükler kondurup tane tane konuştu:

“Bu adamın babası, babam Ömer bin Hattâb’ın sevdiği bir kimseydi. Ben, Resûlullah (sallâllahu aleyhi ve sellem) ’den şöyle söylerken işittim:

‘İyiliğin en üstünü, bir kimsenin babasının sevdiği (dostlarına) yaptığı iyiliktir.’”

Evet: Babanın dostuna yapılmış ihsan ve iyilik hayrın en güzeli olduğuna göre, ana babaya yapılan hizmet ve iyiliği artık kıyâs et.

Her düşkünün, her dertlinin, her yoksulun elinden tutan Rahmet Nebî (aleyhissalâtu vesselâm) ’nin huzuruna yine bir adam can attı da dedi ki:

“Ey Allah’ın Resûlü! Ben büyük bir günâh işledim. Bundan tevbe etmenin (ve kurtulmanın) bir çâresi var mıdır?”

Güzel Huylu, şeker sözlü Nebî onun günâhının ne olduğunu sormadı, sadece:

“Annen hayatta mı?” buyurdu.

O kimse: “Hayır,” dedi, “annem yok!”

Sultânü’l-Enbiyâ: “Teyzen var mı?” diye sordu.

O da: “Evet,” dedi, “teyzem vardır!”

Bunun üzerine buyurdular ki: “Teyzene iyilik (yapmaya bak!) Çünkü iyilikler günâhları yok eder. Teyzeye yapılan iyilik ise anneye yapılmış gibidir ki, sevabı kat kattır.”

İnsanlığın Efendisi’nin mübârek yüzünden tebessüm eksik olmazdı. Yıldızlar içinde Ay nasıl parlaksa, âlem dolu insan içinde de Allah’ın Resûlü öyle idi. İnsanlar her müşkülünü O’na arz ederler ve huzura kavuşmuş olarak yanından ayrılırlardı.

Yine bir adam O’na gelerek sual etti:

“Yâ Resûlallah! İnsanlar içinde kendisine iyilik yapmama en fazla lâayık olan kimdir?”

Resûl-i Ekrem (sallâllahu aleyhi ve sellem) :

“Anandır,” dedi.

“Sonra kim?”

“Anan!”

“Daha sonra kim?”

“Yine annen!”

“Daha sonra kimdir?”

“Ebûke babandır!” [\[180\]](#)

Ah zamane evlâtları! Anne, babayı üzmekte, gönül kırmakta sanki yarışıyorsunuz. Bir evlat için anne yüzündeki cennet pırıltılarını görmemek ve o şefkatten hisse almamak büyük bir mûsîbet olsa gerek.

Gençlik bir tatlı rüyadan ibarettir. Yarın uyanırsınız. Hayatın hiç de öyle olmadığını görürsünüz. Fakat, o zaman çok geç olabilir. Bugün aklınızı başınıza devşirin!

Bir başka misâl:

Yine bir adam Peygamberler Peygamberine geldi ve dedi:

“Ey Allah’ın Resûlü! Yanımda annem var, yaşlıdır. Elimle ona yemeğini yediriyorum. Suyunu içiriyorum. Abdestini aldırıyorum. Sırtımda gezdiriyorum. Bu durumda onun hakkını ödemiş olur muyum?”

Varlığın Nûru buyurdular ki:

“Hayır, yüzde bir bile ödemiş olamazsın. Ancak, ona iyilik ettin. Allahü Teâlâ, bu az iyiliğine karşılık (sana) çok sevâb ihsan eyler.”

Gerçekten anne-baba hakkını ödemek mümkün değildir. Bir anne, sırtı kabir toprağına gelene kadar çocuğunun üzerine yaralı kuşlar gibi titrer. Annenin gözünde o çocuk büyüse de yine şefkata muhtaç bir bebek durumundadır.

O halde, anne, babamıza hürmeti, merhamet ve şefkati, onlar ebeveynimiz olması cihetiyle göstereceğiz. İster âlim, ister câhil, ister müslüman, ister kâfir bulunsunlar, evlâdın onlara karşı vazifede, hizmette, iyilik ve ikramda kusur etmemesi gerekir. Şu kadar var ki, anne-baba, evlâda dine aykırı bir teklifte bulunursa, o zaman itaat edilmez.

Meselâ: Hristiyan bir anne, baba, müslüman olan evlâdına “Bizim dinimize dön!” derlerse onların bu arzusu yerine getirilmez. Çünkü bâtil bir arzudur.

Ay yüzlü mânâ eri Ebû Hureyre (radiyallahu anh) 'den: Allah'ın Resûlü (aleyhisselâtu vesselâm) şöyle buyurdu:

“Hiçbir evlât, ebeveyninin hakkını tam olarak edâ edemez. Hatta babasını esir pazarında satılırken görse de onu satın alıp azad etse bile.”^[181]

Bu mevzuda sayılmayacak kadar hadîs-i şerifler vardır. Hep iyilik ve ihsanı nazara vermektedir. Anne-babanın rızâsını, kazanmak ne kadar hoş ve güzel ise, onları üzme, gönüllerini kırmak da o nisbette felâkettir. Bir evlat onların rızâsını almakla cennete yol bulabildiği gibi, beddualarını almakla da cehennem derelerine yuvarlanabilir.

Bütün âlemler için Rahmet olan Sultan Nebî, babasını hiç görmemiş, annesini de küçük yaşlarında kaybetmiş, yetim kalmıştı. Ancak süt annesi Halime Hâtûn vardı. Her hafta süt annesini ziyâret eder, cübbesini yere serip O'nu üzerine oturturdu. Süt anneleri içeri dışarı girip çıkarken ayağa kalkar, saygı durumuna geçerlerdi. Sanki yuvadan bir kuş uçacakmış gibi O'nun yanında sessizce boyun bükerek, emirlerine baş keserlerdi. O'na karşı gösterdikleri şefkat ve merhamet bir başka güzellikteydi.

Eyvah ki, bugün insanların derdi dağlardan büyük. Beşer bahtının rüzgârına kapılmış akıp gitmektedir. Gelin-kaynana kavgaları günbegün artmakta, yuvalar yıkılmakta, anne, baba sokağa terkedilmektedir.

Kalbler yıkık mezarlara dönünce, artık o kalblerde merhamet aramak beyhûdedir.

İlâhî bir kaidedir ki, **“Merhamet etmeyene merhamet olunmaz.”** Ana-babayı hırpalayan kendi hırpalanır. Dünyamız anne, baba iniltisiyle titremektedir. Gençler, eşleri ve arkadaşları hatırına anne-babanın hatırını yıkmakta yarış halindedir. Bu gidiş hayra alâmet değildir.

Daha dün karıncadan âciz birer varlıkken, öpüp öpüp okşandığımızı, onların şefkat kucaklarında zıpladığımız ayağımıza ufak bir taş çarptığında “Anne, anne!” diye kucağına atıldığımız Cennet Hûrisi o mübârek kadını ne çabuk unuttuk.

A akli küçük, kendi büyük çocuk! Bilmez misin ki: “Anne, hilkat hâdisesinin en önemli esası, insanlık dünyasının en bereketli rûknü ve bizim de gözümüzün aydınlığıdır. Biz hepimiz, medyûniyetin en

altından kalkılmayanı ve mes'ûliyetin en ağırlıyla onun karşısında iki bükümümüz. İki bükümümüz ve şerefimiz de gökler gibi bu kamburumuzda.” [182]

Bir annenin elmastan parlak simasını, ipekten nazik gönlünü isyanla karartmak kadar büyük mûsîbet tasavvur edilemez. Artık o evlat da göklerden arzın yedi kat altına düşmüş ve helâk olmuştur. Meğer ki anne hakkını helâl ede...

Evlâdın, anne hakkını maddî bir karşılıkla ödemesi mümkün değildir. Ancak, annenin gönlünü hoş ederek, ona karşı minnettarlığının şuurunda olduğunu her vesile ile göstermekle mümkün olabilir.

Evlâdı için anne, suyu hiç kurumayan bir rahmet çeşmesidir. Sen gönül kovanı çakıl taşları ile doldurmaya kalkışırsan, kendine yazık edersin. Hadîs-i Nebevî'nin beyânıyla, **“Anne cennetin bahâsıdır.”**

Velîler Serdarı Hasan Basrî hazretlerine:

“Ey âlem şeyhi...” denildi, “anne, babaya iyilik nedir?”

Buyurdular ki:

“Mülkünde olan her ne varsa onlar için bezledip harcaman, mâsiyet olmadıkça emirlerine itaat etmendir.”

Evlâdın hayırlısı; ana-babası için bir saâdet vesilesi olduğu gibi, kötü ve günahkâr çocuk da elem ve ızdırıp sebebidir. Çünkü, şerli insan şeytana dost, meleğe düşmandır. Onun elinden daima kötülük ve mûsîbet akar.

İki Cihan Güneşi Efendimizin şu mübârek sözü yürek titretecek kadar dehşettir. Buyuruyorlar ki:

“Günâhların en büyüğü, insanın (kendi) anasına, babasına sövmesidir.”

Soruldu:

“Ey Allah'ın Resûlü! İnsan anasına, babasına nasıl söver ki?”

Rahmet Nebî (aleyhissalâtu vesselâm) şu karşılığı verdiler

“İnsan, bir başkasının ana, babasına söver. O da döner, onunkine söver!”

Böylece, kendi ana, babasına küfretmiş olur ki; bunun günâhı da kat kat artar. Sokaklarda onun bununla dalaşmak, huzur bozmak bir başkasına küfretmek müslüman ağızlara asla yakışmaz. Ebeveyn kadrini bilen evlât için, Hakk'ın rahmetini kazanmaya, cennetine dîdâr neş'elerine kavuşmaya vesiledir.

Bir yuvanın temel taşı, hattâ bir milletin temeli anne-baba ikilisidir. Dikkat ederseniz, kuşların, karıncaların, arı ve ceylanların ve diğer hayvanların bile aile hayatı vardır. Kimse başıboş değildir. İnsan, anne rahminde bir cenin durumunda iken can dudaklarına anne sütü dökülmeye başlar ve böylece hayata mazhar olur. Eğer o rahmet damarı kesilecek olsa kimse dünya bahçesine ayak basamaz.

Toprak bedene anne rahminde can veren Allah Teâlâ'dır. Allah'ın rızâsı ise anne, baba rızâsına bağlıdır. Bir evlat sultan dahi olsa anne, baba duâsına muhtaçtır.

Rivâyete göre, bir adam annesini sırtına almış, Kâbe'yi tavaf ettiriyordu. O demde Nebîler Nebîsi'ni gördü ve dedi:

“Nasıl, annemin hakkını ödeyebildim mi?”

Resûl-i Ekrem (sallâllahu aleyhi ve sellem) :

“Hayır,” buyurdu, **“Seni karnında taşıırken, bir nefes alma anındaki zahmetinin dahi hakkını ödeyemedin.”**^[183]

Karanlık gecelerin birbiri ardınca geldiği gibi, fitneler de başlar üzerinde durmadan kanat çırpılmaktadır. Îmânsız, ahlâksız, hayâsız filmler, katran dereleri gibi şer akıtan televizyonlar cemiyetin başının belâsı durumuna gelmiştir. Onların tesirinde kalan gençler, anne, babayı hırpalamakta, anneye “*Kocakarı*”, babaya “*Moruk*” demekten zevk almaktadır.

Halbuki Yüce Rabbimiz onlara “Öf!” bile denmesini yasaklamıştır. Nerde kaldı ki başlarına dünyayı dar etmek?

Onlar: “Evlâdım, evlâdım” dedikçe; “Buyur babacığım, buyur güzel annem” veya “efendim, baba, emrin başım üstüne” gibi güzel ve yumuşak sözlerle karşılık vermek ve gönüllerini hoş etmek lâzımdır.

Günümüzün gençleri bilhassa eş seçmek hususunda anne, babayı hiç hesaba katmıyor, sokakta bir dilber görüyor ve hemen Mecnûn-Leylâ aşkı. Ve nefsî arzular üzerine kurulan bir yuva... Çok geçmeden de kavgalar, gürültüler başlıyor. Haydi boşanma dâvaları.

Gözlerin, gönüllerin, akılların nûru, İki Cihanın Efendisi buyuruyorlar ki:

“Çöplükte biten gülden kaçının!”

“Ey Allah'ın Resûlü, bu ne demektir?” diye sorulduğunda şu cevabı verdiler:

“Kötü bir aileden doğan güzel kız!” ^[184]

Evet, hayat arkadaşı olacak kadın, dindar, iffet ve şeref sahibi bir ailenin kızı olmalıdır ki, kendi doğuracağı çocuklara güzel terbiye verebilsin. Hayâdan, edebten, güzel ahlâktan nasibi olmayan bir kadınla ömür sürmek gam köyüne çadır kurmak gibidir.

Bir gün, bir genç annesinin sözünü dinlememişti. Dertli kadının gönlü bir ateş gibi yandı. Ana yüreği yanar. Gitti, beşiğini getirip önüne koydu, gözleri damla damla yaşlarla dolu olduğu halde:

“Ey eski hâlini unutan çocuk,” dedi, “sen daima ağlayan, zayıf ve âciz bir bebektin. Senin gece gündüz yardımına koşardım. Şu beşiğin içinde, gücün bir şeye yetmezdi. Yüzüne konan bir sinekten incinir ve onu kovamazdın. Ya daha öncesi! Ana rahminde rızkın göbekten gelmez miydi? Göbek kesilince, bir cankurtaran gibi mememe yapışmıştın... Şimdi büyüdün ve kuvvetlendin. Fakat unutma! Uzun sürmez bu güç ve kuvvet! Gün gelir insan ölür, mezar çukuruna girer. Mezardaki böcekler, beynini yerler. Kendinden bir karıncayı bile def edemezsin yavrum!”^[185]

Ah o mezarlar! Mezarlar unutulmasa insan gönül kırmaya vakit bulamaz.

*Ölümden kurtuluş yok: Denizde ve karada,
Ecelin kılıçları yara açar yarada!*

Sözü, nereden nereye getirdik. Anne, baba hukuku anlatmakla bitmez ve onların hakkı tam ödenemez. Meğer ki onlar helâl edeler.

Şunu da bilelim ki onlar, bir tebessümden, az bir şeyden, güzel bir sözden hemen memnun olurlar ve gözleri inci taneleri gibi yaşlarla doluverir. Anne, babanın gönlünde taht kuran ve onları hoş tutan evlatlar kazanır. Evlatlar için anne, baba cennetin orta direğidir. İster o direği doğrultur, ister yıkarsın Tûbâ gölgelerinde serinlemek, ebediyyetin çiçek bayramına ermek ancak böyle mümkündür.

Ben çok küçük yaşta annemi kaybettığım için anne şefkatinin sıcaklığını ve zevkini hiçbir zaman tadamadım. “Anne gibi yâr olmaz” sözü boşa söylenmemiştir. Ne var ki, çok kerre evlatlar geçmişlerini unutuveriyorlar.

İslâm, bir hayat ve ebediyet dinidir. İslâm, aile hayatını mukaddes tutar. Çünkü, insan yeryüzünün halifesidir. O, çakıl taşları gibi sokağa atılamaz.

Yuva, cemiyetin temel taşlarıdır. Bir milletin ayakta durması, bu yuvaların sağlamlığına bağlıdır. Yuvalarda başlayan kavga ve gürültüler az bir zaman sonra bütün cemiyeti sarar ve artık o cemiyette huzurun kokusunu bile bulmak imkânsızdır.

Evet:

*Yıkıp şu yuvaları sen dönersen tarzana,
Dünya ve âhirette nice belâ var sana!..*

[175] İsrâ: 24.

[176] İsrâ: 24.

[177] Lokman: 14.

[178] Tergîb ve Terhîb: 5/112.

[179] Tergîb ve Terhîb: 5/114.

[180] Tergîb ve Terhîb, Müslim'den: 5/126.

[181] İhya, İmam Gazâlî.

[182] Kutüb-i Sitte: İ. Canan.

[183] Buhârî, el-Edebu'l-Müfred.

[184] İhya, İmam Gazali.

[185] İhya, İmam Gazali.

“Rabbin: ‘Kendinden başkasına kulluk etmeyin. Ana ve babaya iyi muamele edin’ diye hükmetti. Eğer onlardan biri veya her ikisi senin nezdinde ihtiyarlığa ererlerse onlara ‘Öf!’ (bile) deme. Onları azarlama. Onlara güzel (ve tatlı) söz söyle.”

“Hayır,” buyurdu, “Seni karnında taşırken, bir nefes alma anındaki zahmetinin dahi hakkını ödeyemedin.”

A akıllı küçük, kendi büyük çocuk! Bilmez misin ki: “Anne, hilkat hâdisesinin en önemli esası, insanlık dünyasının en bereketli rüknü ve bizim de gözümüzün aydınlığıdır. Biz hepimiz, medyûniyetin en altından kalkılmayan ve mes’ûliyetin en ağırlığıyla onun karşısında iki büklümüz. İki büklümüz ve şerefimiz de gökler gibi bu kamburumuzda.”

“Anana, babana dön, onları ağlattığın gibi güldür.”

“Onlara acıyarak üzerlerine tevazu kanatlarını indir ve de ki: ‘Ey Rabbim! Onlar, beni küçükken nasıl terbiye ettilerse, Sen de onlara rahmet buyur (kendilerini öylece esirge.)’ ”

“Hiçbir evlât, ebeveyninin hakkını tam olarak edâ edemez. Hatta babasını esir pazarında satılırken görse de onu satın alıp azad etse bile.”

“Kötü bir aileden doğan güzel kız!”

“Ey eski hâlini unutan çocuk,” dedi, “sen daima ağlayan, zayıf ve âciz bir bebektin. Senin gece gündüz yardımına koşardım. Şu beşiğin içinde, gücün bir şeye yetmezdi. Yüzüne konan bir sinekten incinir ve onu kovamazdın. Ya daha öncesi! Ana rahminde rızkın göbekten gelmez miydi? Göbek kesilince, bir cankurtaran gibi mememe yapışmıştın... Şimdi büyüdün ve kuvvetlendin. Fakat unutma! Uzun sürmez bu güç ve kuvvet! Gün gelir insan ölür, mezar çukuruna girer. Mezardaki böcekler, beynini yerler. Kendinden bir karıncayı bile def edemezsin yavrum!”

“Biz insana ana ve babasına iyilik etmesini tavsiye ettik. Onun anası kendisini zarf üstüne zarf ile taşımıştır. Sütten ayrılması da iki yıl (sürmüştür) . Bana ve ana babana şükret. Dönüşün ancak banadır (dedik) .”

“Ebûke babandır!”

Buhârî, el-Edebu’1-Müfred.

Kutüb-i Sitte: İ. Canan.

İhya, İmam Gazali.

İhya, İmam Gazali.

İhya, İmam Gazâlî.

Tergîb ve Terhîb, Müslim’den: 5/126.

Tergîb ve Terhîb: 5/114.

İsrâ: 24.

İsrâ: 24.

Tergîb ve Terhîb: 5/112.

Lokman: 14.

“Onların yanına dön, onlardan izin iste. Eğer izin verirlerse cihâd et. Vermezlerse onların hizmetinde bulun (ki bu da senin için bir cihâddır) .”

YUVA KURMADA ÂDÂB

Aşk kuşu öyle her ağaca yuva kurmaz, yüksekleri, güzel ve yeşil yerleri tercih eder. Çünkü yuva sağlam olmazsa hayat zindan kesilir. Asıl yuva, yani aile ocağı, insanlar için lâzımdır. Zira neslin devamı bununla mümkündür. Evlilikten gaye de hayırlı ve sâlih nesiller yetiştirmektir.

Son günlerde evlilik müessesesini hırpalayan, aile yuvalarım hiçe sayan, kediler gibi başıboş bir hayatı arzulayan kimseler zuhur etmiştir. Bu yol çok tehlikelidir. Bir milletin istikbâli aile yuvalarının sağlamlığına bağlıdır. O ocaklar bir söndü mü milletin kıyâmeti koptu demektir.

Mukaddes emirler manzumesi olan İslâm, aile hayatını azîz tutar. Ona en ufak bir lekenin gelmesini istemez. Çünkü, dini tebliğ eden peygamberler de bir anne, babadan dünyaya gelmişlerdir. Kendileri de baba olmuşlardır.

Anne, baba olmanın ilk adımı evlenmektir. İşte burada biraz durmak ve düşünmek gerekir. Bir ömür boyu beraber olacağın insanı seçerken nefsi arzularına göre değil, İslâmî ölçülere göre hareket etmek lâzımdır. Öyle bir devirde yaşıyoruz ki, şeytan bile meleklik taslamaktadır. Çıplaklık bir âfet, bir belâ halinde bütün dünyayı sarmıştır. Erkeklerin giyinik, kadınların anadan üryan olduğu bir zamanda yaşıyoruz. Yani caddeler çıkmaz sokaktır. Görünen manzara müslüman mülküne yakışmaz. Medenî ve çağdaş (!) olmayı çıplaklıkta aramak ahmaklık alâmetidir. Kafası var, fakat akı yok kimselerin insanları cehennem vadilerine sürüklediği çok görülmüştür. Düşünmek, düşünmek, çok düşünmek lâzımdır.

Peygamber-i Zîşân'ın ifadesiyle **“Çöplükte biten gülden”** arslandan kaçır gibi kaçmak gerekir. Çünkü öyle kadınlarla yapılan evlilikten bir saâdet beklenemez.

Cihan toprağında nice Züleyha'lar boy vermiştir. Güzel kadınlar vardır, zengin kadınlar vardır, sultan kızları vardır. Ve daha nice dilberler vardır. Bunların en hayırlısı dindar ve sâliha olanıdır. Sâliha

bir kadınla yaşanan hayat cennet manzarası aksettirir ve o haneden saâdet kokuları buram buram yükselir.

KADINDA ARANACAK VASIFLAR

- a) Dindar olması,
- b) Sâliha ve takvâ ehli olması,
- c) Bakire olması,
- d) Doğurgan olması,
- d) Âhiret hususunda efendisine yardımcı olması,
- e) Rabb-i Kerîmine muti ve kocasına itaatkâr olması...

Dindar ve sâliha kadın dünyanın bütün servetlerinden hayırlıdır. Zira dünya ve içindeki her şey yokluğa mahkumdur. Fakat kişi, dindar hanımı sayesinde cennetleri kazanabilir. Sadece bununla da kalmaz, o hanım cennette de onunla beraber olur.

Nefs ve hevanın yaylasına çadır kuranlar, az zaman sonra pişmanlık ateşiyle yanarlar. Bir gün, bir acı rüzgâr eser, güle oynaya kurulan yuvadan çığlıklar yükselir.

Bütün âlemler için Rahmet olan Cenâb-ı Peygamber (sallâllahu aleyhi ve sellem) 'in şu mübârek sözüne can kulaklarımızı açmamız lâzımdır. O ne söylerse hikmetle söyler:

“Kadın, dört (hasleti) için; malı, şerefi, güzelliği ve dini için nikahlanır. A iki eli tozlanası, sen dindar olanla zafer bul!” [\[186\]](#)

Yani, öbür hasletleri tercih etme de dindar kadını nikâhına al ki dünyanın ve âhiretin mâmur olsun.

Kadın dindar olsun da erkek dindar olmasın mı? Hayır! Hem erkek, hem kadın dindar olmalıdır.

Sarhoş bir adamın eline düşen dindar kadın cehennem azabını dünyada çeker. Sarhoş kocalar tarafından dövülen, horlanan, boğazı kesilip öldürülen nice kadınlar vardır. Bir de bunun aksine kocasını aldatan, ahlâksız, iffetsiz ve bir âfet hâlinde kadınlar da mevcuttur. İşte aile hayatı kurulurken çok dikkat gerekir. Nefsî arzularla değil, akıl, îmân ve irfan nûru ile işe el atmalıdır ki, sonu pişmanlık olmasın!..

Yine Mülkün Seyyidi ve Nebîler Nebîsi (aleyhissalâtu vesselâm) buyuruyorlar ki:

“Kadını (sırf) güzelliği sebebiyle nikahlamayınız. Umulur ki onların güzelliği, kendilerini helâke sürükleyebilir. Onları malları sebebiyle de nikahlamayınız. Umulur ki malları, onları isyankârlığa sevk edebilir. Lâkin siz din (-i İslâm’ın belirttiği meziyetler) üzerine onları nikahlayınız. Elbet de burnu kesik ve kulağı delik siyah dindar bir câriye (hür, fakat dindar olmayan kadından) daha faziletlidir.” [187]

Bilirsiniz ki gülün yanında daima diken bulunur. Güzellerin kahrını çekmek de çok zordur. Çünkü güzelliği ona perde olur ve hep kendisini yükseklerde görür.

Yine sırf zenginliği sebebiyle bir kadınla evlenmek, o kadına köle olmaktır. Hem zenginlik, hem güzellik bir bahar faslı gibi geçiverir. Fakat dindarlık dünya ve âhiretin saâdet ve huzur kaynağıdır.

Ardı arkası kesilmeyen boşanmalar, kavgalar, cinayetler, pişmanlıklar ve daha neler, kurulurken temelinde îmân harcı olmayan yuvalarda görülmektedir. Sokakta kaşına gözüne vurulup aldığı kızı, yine sokakta bırakman mukadderdir. Yani bu türlü evliliklerin çoğu uzun ömürlü olmuyor.

Dindar ve sâliha kadının insana verdiği huzur ve saâdete bir bakalım.

Evliyanın büyüklerinden Hâtem Esam hazretlerinin sâliha bir zevcesi vardı. İlâhî aşkın kokusunu canda duymuştu. Şanlı Velî bir gün ona:

“Ey yeni yakası düzgün hâtûn,” dedi, “ben dört aylık sefere gidiyorum. Bu müddet içinde ne kadar rızık istersin?”

Kadıncağz hayretle baktı da dedi ki:

“A Hâtem! Dirî kalacağım kadar rızık bırak!”

Bu söz Hâtem’in yüreğine bir alevli ok gibi saplandı ve yaman bir ah etti:

“Ey kadın! Diriliğin ve ölümün benim elimde mi ki?”

Kadın kara gözlü ceylanlar gibi nazla, safa ile doğruldu:

“Ey Hâtem,” dedi, “madem öyle, benim rızıkım da senin elinde değil, Yüce ve Rezzâk olan Allah’ın nezdindedir. Allah var, gam yok!..”

Hâtem hazretlerinin gözleri yaşlarla doldu ve dudaklarından şu kelimeler döküldü:

“Gönlümü hoş ettin, ey Hâtûn, senin gibi bir zevcem olduğu için ne kadar mutluyum. Allah Teâlâ senden râzı olsun!”

“Âmîn, âmîn!”

Şimdi geride olanlara nazar etmenin zamanı. Ay yüzlü Mânâ Pîri başını alıp gitti. Komşu kadınlar gürül gürül eve doldular ve Şeyhin zevcesine suâl ettiler:

“Ey Dil-Rübâ! Zevcin sana ne kadar rızık bıraktı?”

O gönül alan güzel huylu kadın tatlı bir tebessümle gülümsedi:

“Hiç, hiçbir şey bırakmadı!”

“A öyle olur mu, niçin istemedin?”

“Neyi istemeliydim?”

“Rızkını elbet!”

“A Hanımlar! Siz ne diyorsunuz? O da benim gibi rızık yiyicidir, rızık verici değil. Bu sebeple ondan bir talepte bulunmadım.”

Zamanımızın hanımları buna ne der bilemem. Ben kat isterim, araba isterim, kürk isterim, inci, mercan isterim diye kocasının hayatını zindan edenler az değildir. Halbuki dünya ve içinde olanlar fânidir. Nice inci saraylarda oturan sultan kadınlar vardı ki, şimdi hepsi toprak oldular. Çünkü bizi bir bekleyen var.

Evet:

*Budur hüner, budur kâr,
Dünyayı kalbten çıkar!*

[186] Müslim: 4/175.

[187] İbniMâce: 2/1325.

“Kadın, dört (hasleti) için; malı, şerefi, güzelliği ve dini için nikahlanır. A iki eli tozlanası, sen dindar olanla zafer bul!”

“Kadını (sırf) güzelliği sebebiyle nikahlamayınız. Umulur ki onların güzelliği, kendilerini helâke sürükleyebilir. Onları malları sebebiyle de nikahlamayınız. Umulur ki malları, onları isyankârlığa sevk edebilir. Lâkin siz din (-i İslâm’ın belirttiği meziyetler) üzerine onları nikahlayınız. Elbet de burnu kesik ve kulağı delik siyah dindar bir câriye (hür, fakat dindar olmayan kadından) daha faziletlidir.”

İbniMâce: 2/1325.

Müslim: 4/175.

SÂLIHA KADIN

İnsan için sâliha bir kadın, kasalar dolu altından daha iyidir. Çünkü o kadın Kâbe kuşları gibi insana huzur ve saâdet verir. İnsanın âhiretini de kazanmasına vesile olur. Evlenecek kimsenin mutlaka böyle bir hanımı tercih etmesi gerekir.

Nebîyy-i Muhterem (aleyhissalâtu vesselâm) Efendimiz şöyle buyurmuşlardır:

“Dünya, ancak faydalanılacak bir şeydir. Dünya metaından hiçbir şey iyi kadından daha üstün değildir.”^[188]

“Dünyanın hepsi, faydalanılacak bir şeydir. Dünya varlıklarının hayırda en ileri olanı, sâliha kadındır.”^[189]

Gülistan ırmağının kenarında çadır kurmak ne kadar hoş ise, sâliha kadınla yuva kurmak da o kadar güzeldir. Sâliha kadın denilince, her haliyle iyi olan kadın demektir. Dünyayı mamur edip âhireti arkaya atan ve kıble bilmeyen kadın sâliha kadın değildir.

Huysuz, soysuz bir kadını billûr saraylarda oturtsan yine memnun edemezsin. Onun senden istekleri ta kabir kapısına kadar sürer. İffet, takvâ ve gönül zenginliği ile bezenmiş bir hanımla evlenmek büyük bir nîmettir. Nitekim Efendimiz bu hususu şöyle dile getirmektedir:

“Allah kime iyi bir hanım (ile evlenmeyi) nasip ederse, ona dininin yarısında yardım etmiştir. Geri kalan(ın emrine aykırı davranıştan) korksun.” ^[190]

Zaman suyu insanlar üzerinden çok şeyi alıp götürdü. Dünya değiştikçe değişti. Akşam giyilen elbise başka, sabah giyilen bir başka oldu. Nefs elinden, hırs elinden Âdem evlâdı belâlara uğradı. Ne var ki, ibret alanlar pek azdır. Evlenecek kimseler eş seçiminde hata üstüne hata işlemektedirler. Hayat arkadaşında ilk aranacak vasıf; dindar ve sâliha olmasıdır. Zenginlik, güzellik, esmerlik, beyazlık, Araplık, Acemlik insanı mutlu etmek için kâfi değildir.

Cihan günlerinin ateş şimşekleri gibi yakıcı olduğu bir zamanda yaşıyoruz. Günâha, harâma tanınan hürriyet, îmâna ve İslâm’a tanınmıyor. Yani ateşten deryâlarda mumdan gemilerle sefer etmekteyiz. Bizi selâmet sahiline Peygamber-i Zîşân’ın mübârek

sözleri ve sünnetleri çıkaracaktır. Rahmet Nebî (aleyhissalâtu vesselâm) buyuruyorlar ki:

“Biriniz şükreden kalb, zikreden dil ve âhiret işlerinde size yardımcı olacak mü'min zevce edinmeye baksın.” [191]

Şükür ve zikirle tatlanan dudaklar övülmeye lâyıktır. Sâliha bir kadın da öyledir. İnsan eş seçerken öyle bir kadını aramalıdır. Kadın da takvâ ve verâ ehli bir erkeği tercih etmelidir.

Adamın dünya dolu malı olur, mevkii olur, şöhreti olur ve fakat takvâsı olmazsa beş para etmez. Çünkü îmânsız kapanan gözlere kabir akşamları azap parmaklarını sokacaktır.

[188] İbni Mâce: 1/596.

[189] Müslim: 4/178.

[190] Terğîb ve Terhîb: 3/42.

[191] İbni Mâce: 1/596.

“Allah kime iyi bir hanım (ile evlenmeyi) nasip ederse, ona dininin yarısında yardım etmiştir. Geri kalan(ın emrine aykırı davranıştan) korksun.”

“Dünyanın hepsi, faydalanılacak bir şeydir. Dünya varlıklarının hayırda en ileri olanı, sâliha kadındır.”

“Dünya, ancak faydalanılacak bir şeydir. Dünya metaından hiçbir şey iyi kadından daha üstün değildir.”

Müslim: 4/178.

İbni Mâce: 1/596.

Terğîb ve Terhîb: 3/42.

“Biriniz şükreden kalb, zikreden dil ve âhiret işlerinde size yardımcı olacak mü'min zevce edinmeye baksın.”

İbni Mâce: 1/596.

KADININ HAYIRLISI

Cihan gülistanında nice Züleyhâ'lar, nice Leylâ'lar ve Şirin'ler boy vermiştir. Fakat en hayırlı kadın Hazret-i Hatice (radiyallahu anhâ) validemiz gibi efendisinin hizmetine canla başla koşan ve ona âhiret yolunda yardımcı olan kadındır. Bir gün Nebîler Nebîsi (sallâllahu aleyhi ve sellem) 'ne: "Hangi kadın hayırlıdır?" denilmişti. Cemâline Cennetlerin müştâk olduğu Sultan Nebî şu karşılığı verdiler:

"Ona baktığı zaman kendisine sevinç verir, emrettiği zaman itaat eder, nefsinde ve malında ona efendisine hoşlanmayacağı bir şeyle muhalefette bulunmaz."^[192]

İşte bu hasletlerle bezenen kadın hayırlı bir zevcedir. Ve ona cennet kapıları açıktır. Bu büyük müjdeyi Resûl-i Ekrem Efendimiz vermektedirler:

"Hangi kadın, kocası, kendisinden râzı olduğu halde ölürse cennete girer."^[193]

Bir düşünelim ki, asıl hayat, âhiret hayatıdır. Hayırlı ve sâliha kadın cennette de kocası ile beraber olacaktır. O devleti kazanmanın yolu ise dünyadan geçer.

Allah'ın Sevgilisi, topyekûn zaman ve mekânın Peygamberi, aile hayatı üzerinde o kadar titizlikle durmuştur ki, akıl bile hayrete düşer. Asıl hayret edilecek şey ise aile hayatımızı yıkmak isteyenlerin ahmaklığıdır.

Can kulağındaki gaflet pamuğunu çıkar da Sultânü'l Enbiyâ'nın mübârek sözüne dikkat et. Buyuruyorlar ki:

"Dört şey vardır. Onlar kime verilecek olursa dünya ve âhiretin hayırları kendisine verilmiş demektir:

1- Şükreden bir kalb,

2- Zikreden bir dil,

3- Belâ üzerine sabreden bir vücut,

4- Ve ne kendi nefsinde ne de kocasının malında hıyanet (yapmak) istemeyen bir zevce!"^[194]

Evet: Yol uzun, deryâ derin, bindiğimiz tekne ise çürüktür. Selâmet sahiline ancak îmân sefinesi ve İslâm pusulası ile varılabilir. Îmânsız

kalblerin dümensiz kafası ile denize açılanlar dalâlet kayalarına çarpıp parçalanırlar. Dünya bunun misalleriyle doludur.

Şükreden, zikreden, sabreden kadın ve erkek, muradının incisini elde edecek, dünyanın ve âhiretin huzurunu ruhunda duyacaktır. Bu dünya çemeninde erkek de, kadın da imtihan edilmektedir. Burada dikensiz gül arayan bulamaz. Nasıl ki gündüzün gecesi, baharın kışı vardır. Aynen öyle, ömrün de sevinçli ve kederli günleri olabilir. Bütün bunlar sabırla aşılr. Çünkü, sabır aydınlığın anahtarıdır. Hatta cennet hazinesidir.

[192] Nesâî: 2/72.

[193] İbniMâce: 1/595.

[194] Mişkât: 283.

“Hangi kadın, kocası, kendisinden râzı olduğu halde ölürse cennete girer.”

4- Ve ne kendi nefsinde ne de kocasının malında hıyanet (yapmak) istemeyen bir zevce!”

Nesâî: 2/72.

Mişkât: 283.

İbniMâce: 1/595.

“Ona baktığı zaman kendisine sevinç verir, emrettiği zaman itaat eder, nefsinde ve malında ona efendisine hoşlanmayacağı bir şeye muhalefette bulunmaz.”

KADINI GÖRMEDE ÂDÂB

Evlenmek, yuva kurmak hayatî bir mes'eledir.

Bu beraberliğin ta cennetlere uzaması muhtemeldir. Çünkü, mü'min erkek ve mü'min kadın dünyada hayatını birleştirdiği gibi ebedî sevinç yurdu cennette de beraber olacaktır. Demek ki işe ciddiyetle sarılmak lâzımdır.

Bir kadın, kendisiyle evlenmek isteyen erkeğe, birbirlerini görüp tanımaları için, yüzünü ve ellerini gösterebilir. Bu görüşme ve tanışma, kurulacak yuvanın selâmeti için faydalıdır. Göz ve gönül daha bir nazarda sevebilir. Yine sevmediği bir şeye de ilk nazarın tesiri vardır.

Zaman boyu süren Mecnûnluk, Leylâlık bu bakışlarla hayat bulmuştur. Gönül çelen bir dilberin yüzünü görüp kara sevdalara tutulanlar çoktur. Sevmediği ve ruhunu okşamayan bir şeye yine ilk nazarın tesiri inkâr edilemez. Can toprağına muhabbetten bir damla düşmedikçe artık kişi onu sevemez. Sevmediği ve yakınlık duymadığı bir kadınla evlenmek ise sonra pişmanlıklara sebep olur.

İki Cihan Sultanı Efendimizin gönlü fezalardan daha genişti. İnsanları O'nun kadar iyi tanıyan ve güzel idare eden kimse yoktur. Çünkü O, bütün âlemler için rahmet ve insanlar için en güzel örnektir.

Enes bin Mâlik (radıyallahu anh) 'den rivâyete göre, Muğire bin Şu'be bir kadınla evlenmeyi murat etmişti.

Resûlullah (sallâllahu aleyhi ve sellem) O'na dediler ki:

“Git de onu gör. Zira, bu aranızda ülfet (ve muhabbet) için daha lâyıktır.”^[195]

“Allah, kişinin kalbine bir kadını (eş olarak) isteme arzusunu koyduğu vakit (o kadına bir defa) bakmasında mahzur yoktur.”^[196]

Ebû Hureyre hazretlerinin nakline göre, bir kimse Nebîler Sultanı'nın mübârek huzuruna gelip Ensâr'dan bir kadınla evlenmek murat ettiğini bildirdi.

Resûl-i Ekrem (aleyhissalâtu vesselâm) sordular:

“O kadını gördün mü?”

Adam: “Hayır,” dedi, “görmedim!”

Varlığın Nûru buyurdular ki:

“O halde git, onu yakından gör. Çünkü Ensâr’ın gözlerinde bir şeyler vardır.”^[197]

Ensâr’ın gözünde bir şey vardır sözünden murad, gözlerinin küçüklüğü veya mavi olmasıdır.

^[195] İbniMâce: 1/159.

^[196] Feyzü’l-Kadir: 1/302.

^[197] Kütüb-i Sitte: 3/11, İ. Canan.

İbniMâce: 1/159.

Kütüb-i Sitte: 3/11, İ. Canan.

Feyzü’l-Kadir: 1/302.

“O halde git, onu yakından gör. Çünkü Ensâr’ın gözlerinde bir şeyler vardır.”

“Git de onu gör. Zira, bu aranızda ülfet (ve muhabbet) için daha lâyıktır.”

“Allah, kişinin kalbine bir kadını (eş olarak) isteme arzusunu koyduğu vakit (o kadına bir defa) bakmasında mahzur yoktur.”

KADINA BAKMAKTA EDEB

a) Kadına bakmak için, samimî olarak evlenmeye teşebbüs etmiş olmak.

b) Bakışın, yüz ve ellerden daha ötesine gitmemek.

c) Bir defaya mahsus olmak.

İlk defa görüşecek olan tarafların yanında mutlaka üçüncü bir şahıs bulunmalıdır.

Bakmanın keyfiyeti hususunda bazı görüşler vardır ki, Nevevî merhum şöyle özetler:

“Evlenme niyetiyle bakmada kızın rızâsına hacet yoktur. Hatta haberi olmadan bakmak daha uygundur.” Ancak İmâm Mâlik: “Haberi olmadan bakmayı uygun bulmam, çünkü kadının avretini de görme ihtimali vardır.” demiştir.

Kızın izni şart koşulmaz, çünkü çoğunlukla izinden utanırlar. Bunda ayrıca aldatmaca da söz konusudur. Bir de, erkek bakıp beğenmezse kızı terk edecektir, bu ise o kızın kırılmasına ve üzülmesine sebep olur. Bu sebeplerle Şafiî ulemâsı: “Erkeğin, istemezden önce kızı görmesi müstehaptır. Böylece hoşuna gitmediği takdirde, kızın üzüntüsüne sebep olmadan vazgeçer, halbuki talepten sonra vazgeçecek olursa, üzüntü olur” demişlerdir.

[198]

Öyle fitne devrinde yaşıyoruz ki, akıllar başlara veda etti, erkek, kadın birbirine karıştı ve dünyanın sadece gam ve kederi kaldı...

Ben evleneceğim kadına istediğim gibi bakarım, onunla gezerim, tozarım, onu tecrübe ederim, bütün hallerini araştırırım demek hakkına kimse sahip değildir. Öyleyken, evet, öyleyken, biz tam aksini yapmaktayız. Hatta çok anneler, babalar, kızlarının, oğullarının karşı cinsten biriyle mutlaka arkadaş olmalarını, şurada burada gezmelerini, güya böylece birbirlerini tanımalarını istiyorlar ki, asıl felâket budur. “Evlilikten önce tecrübe edelim!” demek, sadece şeytanı memnun eder. Allah ve Resûlü bundan râzı değildir.

Yabancı bir kadına şehvetle bakmak harâm olunca, iki genci sokağa tek başlarına salıp “Ne haliniz varsa görünüz!” demek nasıl mübâh olabilir? Resûl-i Kibriya (aleyhissalâtu vesselâm) Efendimiz, ellerin, gözlerin, kulakların zinâ yapabileceğini ve çok hassas olunmasını beyan buyurmuşlardır. Şöyle ki:

“Şüphesiz Allah, Âdemoğlunu zinâyâ eğilimli olarak yaratmıştır. Hiç şüphesiz bu eğilim onu kuşatacaktır. Gözlerin zinâsı bakış, kulakların zinâsı dinlemek, dilin zinâsı sözdür. Eller zinâ eder, ellerin zinâsı yapışıp tutmaktır. Ayaklar da zinâ eder, onların zinâsı da yürümektir. Ağız da zinâ eder, onun zinâsı da öpmektir. Nefis umar ve ister, cinsel organ ise zinâ arzusunu gerçekleştirir veya sonuçsuz bırakır.”^[199]

Artık insafla düşünmek lâzımdır. Kanı fıkır fıkır kaynayan gençleri birbirlerini tanısınlar diye baş başa sokağa bırakmak, başka değil, onları ateşe atmaktır. Deniz kenarlarında kol kola, dudak dudağa gezen ve hiçbir sınır tanımayan, hayâ etmeyen, herkesin gözü önünde her günâhı işleyen bu kimseler gökten mi indi? Ahlâkımızın ufkunda kopan bu fırtına bize Batı’nın hediyesidir.

Hiçbir garaz bulunmaksızın aniden karşılaşılan kadına bir kere bakmak câiz ise de ikinci defa bakmak yasaklanmıştır. Nitekim âyet-i kerimede:

“Mü’min erkeklere söyle, gözlerini sakınsınlar.”^[200] diye emredilmektedir. Yine bir başka âyette **“Bilmediğin şeyin ardına düşme, doğrusu göz, kulak ve kalb bunların hepsi o şeyden mes’uldür”**^[201] buyurmaktadır.

Mühim olan insanların ne dediği değil, Allah ve Resûlü’nün emirleridir. Herkes kendine göre bir din icat ederse insan nefesleri sayısınca din meydana gelir. Din tekdir. Ve onun adı İslâm’dır. Allah’ın râzı olduğu ve bütün insanlara gönderdiği Hak din işte budur.

Bu Hak dinin Yüce Peygamberi (aleyhissalâtu vesselâm) , Hazret-i Ali (radiyallahu anh) ’ye şöyle demişlerdir:

“Ya Ali! Bakışına ikinci bir bakış ekleme. Birinci bakıştan sorumlu değilsen de ikincisinden sorumlusun.”

Yine sahâbîlerden Câbir (radiyallahu anh) hikâye eder:

Resûl-i Ekrem (sallâllahu aleyhi ve sellem) ’e gözün ani bakışından sordum, bana, “Başımı derhal çevirmemi” emir buyurdu.^[202]

Aşk, îmân, sıdk ve vefada biz, sahâbîlerle denk olamayız. Onlara yasak olan şey bize nasıl helâl olur? Kendimizi aldatmakta mânâ yok. Yarın nedâmet duyacağımız bir işi hiç yapmamak daha güzeldir.

Evet:

*İki tarafındadır en belâlı düşmanın,
Nefse uyduğun anda tehlikede îmânın!*

[198] Kütüb-i Sitte: 3/12.

[199] Ebû Dâvud: Nikâh: 44.

[200] Ebû Dâvud: Nikâh: 44.

[201] İsrâ: 36.

[202] Kütüb-i Sitte: 3/11.

Ebû Dâvud: Nikâh: 44.

Kütüb-i Sitte: 3/11.

İsrâ: 36.

“Mü'min erkeklere söyle, gözlerini sakınsınlar.” diye emredilmektedir. Yine bir başka âyette **“Bilmediğin şeyin ardına düşme, doğrusu göz, kulak ve kalb bunların hepsi o şeyden mes'uldür”** buyurmaktadır.

Ebû Dâvud: Nikâh: 44.

Kütüb-i Sitte: 3/12.

“Şüphesiz Allah, Âdemoğlunu zinâya eğilimli olarak yaratmıştır. Hiç şüphesiz bu eğilim onu kuşatacaktır. Gözlerin zinâsı bakış, kulakların zinâsı dinlemek, dilin zinâsı sözdür. Eller zinâ eder, ellerin zinâsı yapışıp tutmaktır. Ayaklar da zinâ eder, onların zinâsı da yürümektir. Ağız da zinâ eder, onun zinâsı da öpmektir. Nefis umar ve ister, cinsel organ ise zinâ arzusunu gerçekleştirir veya sonuçsuz bırakır.”

Resûl-i Ekrem (sallâllahu aleyhi ve sellem) 'e gözün ani bakışından sordum, bana, “Başımı derhal çevirmemi” emir buyurdu.

Kızın izni şart koşulmaz, çünkü çoğunlukla izinden utanırlar. Bunda ayrıca aldatmaca da söz konusudur. Bir de, erkek bakıp beğenmezse kızı terk edecektir, bu ise o kızın kırılmasına ve üzülmesine sebep olur. Bu sebeplerle Şafiî ulemâsı: “Erkeğin, istemezden önce kızı görmesi müstehaptır. Böylece hoşuna

gitmediği takdirde, kızın üzüntüsüne sebep olmadan vazgeçer, halbuki talepten sonra vazgeçecek olursa, üzüntü olur” demişlerdir.

“Mü’min erkeklere söyle, gözlerini sakınsınlar.” diye emredilmektedir. Yine bir başka âyette **“Bilmediğın şeyin ardına düşme, doğrusu göz, kulak ve kalb bunların hepsi o şeyden mes’uldür”** buyurmaktadır.

KIZ İSTEMENİN ÂDÂBI

Kurulacak yuvanın temeli sağlam atılırsa, o yuva çok uzun ömürlü olur. Hatta bu evlilik ta cennete uzanır.

Çok kere ifade edildiği gibi, mü'min erkek ve mü'min kadın cennette de beraber olacaklardır ki, asıl bitmez, tükenmez hayat ve saâdet budur.

Evleneceği bir kıza talip olan kimse, bizzat kendisi kızın ana-babasına müracaat edebileceği gibi, kendi anne-babasını veya amcasını, dayısını, bir başka yakınına da gönderebilir. Gidenler Allah Teâlâ'nın emri ve Resûl-i Zîşân'ın sünneti üzere kızı babasından isterler.

Evlatlarının önüne düşüp anne, babaların kurduğu aile yuvaları daha sağlam ve saâdetli olmaktadır. Çok kere gençlerin başında kavak yelleri estiği için kendi kendilerine kurdukları yuvalarda az zaman sonra huzursuzluklar ve kavgalar zuhur ediyor. İlk heyecan geçip hayatın gerçekleri gün gibi zahir olunca, bu defa pişmanlıklar zinciri dizilip gidiyor. Ve güle oynaya kurulan yuvalar gözyaşları arasında yıkılıyor.

En uygun ve güzel olanı, anne, babanın dönürlük yapmasıdır. Eğer evlenecek kişinin anne-babası yoksa, bir yakınına veya dostunu kız babasına gönderebilir. Kendi de:

“Allah'ın emri, Peygamber-i Zîşân'ın sünneti üzere kızınıza talibim, onu zevce olarak almak niyetindeyim. Ne dersiniz?” diye müracaat edebilir.

Kız sahipleri de çok kerre şöyle cevap verirler: “Allah yazdı ise olur. Düşünelim, size haber veririm!”

Kibirlenip, kendisini dağlardan ağır ve büyük gören, Allah emri tanımayan, geleni kapısından kovanlar da ne yazık ki vardır. Onlar nereden gelip nereye gideceklerini unutan zavallılardır.

Nihayetsiz olan Mülkün Seyyidi ve Allah'ın Resûlü (aleyhissalâtu vesselâm) , ilk zevceleri ve çocuklarının anneleri Hazret-i Hatice'yi kaybettikten sonra çok sıkıntılı günler geçirmişlerdi. İşte o günlerde

Osman bin Maz'un'un zevcesi Havle'yi en yakın dostu Hazret-i Ebû Bekir (radiyallahu anh) 'e gönderdiler. Hazret-i Havle kuşlar gibi uçarak Sıddîk-ı Ekber'in evine gitti, izin istedi, selâm vererek içeri girdi ve dedi:

“Ya Ebâ Bekir! Allah Teâlâ'nın sizi ne gibi bir hayır ve berekete erdirdiğini biliyor musunuz?”

Hazret-i Ebû Bekir gülümsedi:

“Söylemezsen nasıl bilelim?”

Havle, kelimeleri tek tek zaman ipine dizdi:

“Size müjdelersun! Âişe'nin yıldızı parladı. O'na bir gün doğdu ki, âlemde hiçbir kızın bahtı bu kadar parlamamıştır. Resûlullah (sallâlahu aleyhi ve sellem) beni size dünür gönderdi. Âişe'yi zevce olarak istiyorlar.”

Rikkat ve merhamet mâdeni büyük insan hayretle bir nida koyuverdi:

“Yâ Havle! Âişe, kardeşinin kızı olduğuna göre, Allah'ın Resûlüne helâl olur mu?”

Havle (radiyallahu anhâ) kuş misâli yolları bir nefeste aşır Nebîler Nebîsi'nin mübârek huzuruna geldi ve Hazret-i Ebû Bekir'in sözlerini nakletti. Varlığın nûru:

“Ya Havle,” dedi, “Sen Ebû Bekir'in yanına dön ve benim tarafımdan O'na haber ver ki: Benim sana kardeş oluşum (neseb ve süt kardeşliği değil) , ancak din kardeşliğidir. Senin kızın elbette helâldir.”

Dünyalar sanki Havle'nin olmuştu. Yine kuşlar gibi uçarak Rikkat Mâdeni Hazret-i Ebû Bekir'in evine koştu ve bir su misâli çağıladı:

“Yâ Ebâ Bekir! Şâdol ki, Allah Teâlâ seni pek büyük bir nîmetle şereflendirdi. Artık Âişe'yi Resûlullah (sallâlahu aleyhi ve sellem) 'a verebilirsin.”

Bu misâli şunun için verdim ki, kız istemeye, kişinin kendisi gidebildiği gibi, bir başkasını da gönderebilir. Yeter ki, giden adam işin ehli olsun.

Hak ve Adalet Güneşi Hazret-i Ömer (radiyallahu anh) , bizzat kendisi İmam-ı Ali (kerremallahu veche) 'ye gitti ve küçük kızı Ümmü Gülsüm'e talip oldu:

“Ya Ali! Ümmü Gülsüm'ü zevce olarak almak muradımdır. Ben Allah'ın emri ile onun nikâhına talibim!”

İlk anda Hazret-i Ali:

“Ey Mü'minlerin Emîri,” dedi, “o henüz küçüktür. Siz beni mazur görün. Bu işe evet diyemeyeceğim!”

Şanlı Halife tekrar rica etti:

“Yâ Ali, benim maksadım ancak Resûlullah'ın ailesine katılmaktır. Beni bu nîmetten men mi edeceksin?”

Bu söz, Hazret-i Ali'nin elini kolunu bağladı. Ve Ümmü Gülsüm 40.000 dirhem mehirle Hazret-i Ömer'e nikahlandı.

Demek ki, ciddi olarak bir kıza talip olan kimse kendisi de kız babasına gider ve ondan Allah'ın emri ile kızını ister. Bunda dine aykırı olan bir husus yoktur.

Asıl dikkat edilecek şey şudur: Bir başkasının talip olduğu kıza dünür göndermek, müslümanın işini bozmak kat'iyyen doğru değildir. Çok kere kavgalar, kinler, cinayetler bundan neş'et etmektedir.

Eğer o kız ilk talip olana verilmezse, artık bir başkası ona dünür gidebilir. Anne, baba da sâlih ve takvâ sahibi bir gence veya bir kimseye kendi kızlarını teklif edebilirler. Bunda utanılacak bir şey yoktur. İyi bir insan altın mâdeni gibidir. Dindar gençler tercih edilmelidir. Malına, mevkiine, arabasına, şanına bakıp, dinî cihetini hiç hesap etmeden öyle birine kız verilecek olursa, o kız ateşe atılmış demektir.

EVLENMEKTE GAYE NE OLMALIDIR?

Cihan toprağında mekân tutan insan başıboş bırakılmamıştır. Onu Yaratan, ondan şükür ve kulluk istemektedir. Âdem neslinin devamını da bir sebebe bağlamıştır. İşte evlenmek bunun için meşru kılınmıştır. Ne kadın tek başına evlât sahibi olabilir, ne de erkek. İki karşı cinsin bir araya gelmesiyle insan nesli devam etmektedir.

İmam Gazâlî şöyle demektedir:

“Nikâhta beş fayda vardır:

- 1- Evlâd yetiştirmek.**
- 2- Şehveti teskin etmek.**
- 3- Ev idare etmek.**
- 4- Yakınları çoğaltmak.**
- 5- Nefis mücâhedesini yapmak.**

Birinci fayda, evlâd yetiştirmektir. Asıl fayda budur. Evlenmek bunun içindir. Çünkü gaye, nesli yaşatmak ve âlemi, insanoğlundan boş bırakmamaktır. Şehvet, bunu te'min için yaratılmıştır.

Evlât yetiştirmekte dört vecihten Allah'a yakınlık vardır:

- a) İnsan neslinin bekası için evlâd yetiştirmekle, Allahu Teâlâ'nın yüce rızâsına uygun hareket etmek.
- b) Resûl-i Ekrem (sallâllahu aleyhi ve sellem) 'in, çokluğu ile iftihar edeceği ümmetini çoğaltmak yoluna gitmekle, Nebîler Nebîsinin sevgisini kazanmak.
- c) Öldükten sonra kendisine hayır duâ edecek bir kimsenin bulunmasını sağlamak.
- d) Kendisinden evvel ölen küçük çocuğundan şefaât talep etmek.”

[203]

Bir düşünelim ki şanlı ecdadımız arkasında nesiller yetiştirmeseydi minarelerde ezanlar nasıl çağlayacaktı? Müslümanlar arkalarında hayırlı evlâtlar bırakmasaydı, şimdi Allah Teâlâ'ya kimler kulluk

edecekti? Şehit kanları ile yoğrulan bu mübârek topraklarda kimler mekân tutacaktı?

Ümmetin arkası kesilse, ümmetinin çokluğu ile Nebîler Serveri nasıl iftihar edecekti? Bu sebeple Efendimiz:

“Tenâkehû tenâselû/Evlenip, çoğalınız!” buyurmuşlardır. Koca dünyayı kâfirlerin, zâlimlerin eline bırakmak müslümanın şanına lâayık değildir.

Yüce Allah, kulu ve ilk peygamberi Hazret-i Âdem'i saâdet yurdu cennette bile yalnız bırakmamış, Hazret-i Havva'yı ona eş olarak yaratmıştır. İşte âlemdeki bütün insanlar bu iki güzîde çiftin neslidir. Maymun soyundan olduklarını iddia eden maymunlara maymunlar bile güler.

Evlenmek, hayırlı evlâd yetiştirmek Nebîyy-i Muhterem'in sevdiği yolda yürümektir. Bir Fâtıma-i Zehra (radiyallahu anh) 'yı düşününüz ki, nûr nesline anne olmak şerefiyle taçlanmış ve cennet kadınlarının efendisi olmuştur.

Yine evlenmenin diğerk vechi: Ölümünden sonra arkada kendisi için duâ edecek, hayır yapacak, ismini yaşatacak, ocağını tütürecek evlât bırakmaktır.

Eğer dünyaya getirilen çocuk küçük yaşta anne babadan evvel ölürse, bu da bir başka nîmettir. Nitekim Peygamberler Peygamberi (aleyhissalâtu vesselâm) :

“İnneddıfle yecürrü biebeveyhi ile'l-cenneti/Küçük çocuk anne ve babasını cennete çeker.” buyurmuştur. Ve daha nice müjdeler vardır.

Şehveti teskin etmek: İnsanın fitratında şehvet de mevcuttur. Eğer şehvet olmasa hiç kimse bu yükün altına girmezdi. Kaynayıp duran şehveti teskin etmenin yolu da evlenmektir. Kediler gibi hiçbir sınır tanımadan her hoşuna gidenle düşüp kalkmak insanlığın şanına ve yaratılışına yakışmaz.

İnsafla düşünelim ve îmân gözü ile bakalım: Bugün ateş deryâlarının kenarında gezinmekteyiz. Çıplaklık bir felâket halini almış, harâm-helâl mefhumu unutulmuştur. Bilhassa gençler için tehlike pek büyüktür. Ne bir anne kızına sahip olabiliyor, ne de baba oğluna... Böyle bir gecenin hayırlı sabahı olmaz.

Dün saçının bir telini kuşlara göstermekten utanan ninelerimizin torunları, bugün anadan üryan plajlarda dem çekiyorlar. Ah nasıl

yanayım.

*Bu öyle bir zaman ki, sokakta yılan, akrep,
Hakikî müslümanlar âhiret yurdunda hep!*

[203] İhya, İmam Gazali: 2/67, Bedir Baskısı.

İhya, İmam Gazali: 2/67, Bedir Baskısı.

d) Kendisinden evvel ölen küçük çocuğundan şefa'at talep etmek.”

DENKLİK

Evlenmek, insan hayatının en mühim ve en baş meselesidir. Pazardan elma, armut alır gibi kadın alınmaz. Şu hususlara dikkat etmek gerekir:

- a) Soyca ve nesebçe denk olmak.
- b) İslâm'da denk olmak.
- c) Dindarlıkta denk olmak.
- d) Zenginlikte denk olmak.
- e) Hürriyette denk olmak.
- f) Sanat ve meslekte denk olmak..

1- Erkek, neseb ve soyca alacağı kadına denk olmalıdır. Bir koyun çobanı kalkıp sultan kızı alırsa, o kadın her zaman kocasını küçümser.

2- İslâm'da denk olmak için baba ve dedesinin müslüman olması gerekir. Babası hıristiyan kendisi müslüman olan bir erkek, hem kendisi, hem babası, hem dedesi müslüman bulunan bir kadına denk tutulamaz.

3- Dindarlıkta denk olmak: Dindar denince, Allah Teâlâ'nın emrine canla başla sarılan, takvâ sahibi ve sâlih kimse akla gelir. Fâsık bir adama sâliha bir kadın nasıl denk olur?.. Veya takvâ ehli bir erkeğe, harâm-helâl tanımayan bir kadın denk olamaz. İsterse o kadın Züleyhâ kadar güzel olsun...

Bu misalleri peşpeşe sıralamak kolay. Yani evlenecek kimselerin çok dikkat etmesi gerektiği gibi, kız babalarının da çok hassas davranması lâzımdır. Malına, servetine, lüks hayatına imrenilerek bir fâsık adama kız vermek akıl kârı değildir. Artık o kızın dünyası karardığı gibi âhireti de hüsrandır.

DÜĞÜNLER

Evet:

*Sen zamana suç bulma, o dahi bir yaratık,
Süleyman, Sinan ol da, göster kendini artık!*

Günümüzün düğünleri de sevinç ve saâdet demleri olmaktan çıkmış, günâh ve harâmların yaylası hâline gelmiştir. İçkiler, danslar, sazlar, çalgılar, çılgınca eğlenceler. Kadın ve erkeğin birbirine karışıp felekten bir gün geçirmeleri akıl alacak şey değildir. Ne var ki, bize kendimizi unutturdular.

İki Cihanda Yegâne Mededkârımız ve Biricik Efendimiz buyuruyorlar ki:

“Düğünlerinizi mescitlerde yapınız!”^[204]

Mescitler, Allah Teâlâ'nın evi olduğuna göre orada taşkınlık düşünülemez. Demek ki, mescitlerde yapılması yasak olan şeyler düğün merasimlerinde de yasaktır.

Yani, biz düğünlerde hiç neşelenmeyelim, gülmeyelim, eğlenmeyelim mi dersiniz, İslâm size eğlenin, neşelenin, fakat harâm işlemeyin, edebi aşmayın demektedir.

İçkili, çalgılı, kadınlı, erkekli, parfüm kokulu, danslı düğünlerin kimseye bir yararı olmamıştır. Böyle düğünlerin zararı kârından çok çok fazladır. Cemiyetin ahlâkı çürümeye yüz tutmuştur. Günâh temeli üzerine kurulan bir yuvadan bahar meltemi beklemek beyhûdedir.

Bütün âlemler için Rahmet olan Sultan Nebî (aleyhissalâtu vesselâm) buyuruyorlar ki:

“Kim Allah’a ve âhiret gününe inanırsa üzerinde içki (kadehi) dolaşan sofraya oturmasın.”

Düğünlerde edebi gözetmek lâzımdır. Yani sünnet üzere düğün merasimleri yapılmalıdır. Ve nikâh ilân edilmelidir. Yine Efendimiz:

“Şu nikâhı ilân ediniz, onu mescidlerde yapınız ve onun (kıyılması) üzerine def çalınız.” buyurmuşlardır.

Evet: Nikâhı ve düğünü ilân gayesiyle def çalınması emir edilmiştir. Ne ki, o günkü def ile bugünküler arasında nice farklar vardır.

a) Nebîler Serverinin devrinde çalınan deflerin kenarında zil yoktu. Zira zilli olana “def” değil, “mizher” adı verilmektedir.

b) Def, o gün sadece ilân maksadı ile çalınmakta idi. **“Nikâhı ilân ediniz!”** hadîs-i şerifi bunun en açık delilidir. Yine nikâhı zinâdan ayıran noktanın “def ve “ses” olduğu Efendimizin sözü ile sabittir.

Saâdet Asrındaki düğün merasimlerinde Allah ve Resûlü yolunda savaşırken şehid düşen şanlı sahâbîlerin kahramanlıkları dile getiriliyordu. Yani sözler, selâm ve duâdan ibaretti. Dillerden şükürler, zikirler, tekbirler dökülürdü. Gönüllerden taşan duâlar göklere yükselirdi.

Bugün bizim hiçbir şeyimiz onun misli olamaz. Çalgı âletlerimiz de o kutlu günün “def” ve “davul”una benzemez. Zaten düğünlerimiz de tamamen farklı. Biz hep nefis ü hevânın yaylasına çadır kurmaktayız.

Bu sebeple hiçbir işimizde bereket yok, hiçbir düğünümüz israftan ve günâhtan berî değildir.

Kadınların görücüye çıkar gibi süslenip nikâh ve düğün merasimlerinde boy göstermeleri, tesettüre riâyet etmemeleri, aşırı derecede kokulanıp boyanmaları İslâmî prensiplere ve edebe aykırıdır.

Kadınlar ayrı mekânda, erkekler bir başka yerde merasimler yapılmış olsa ve herkes kendi aralarında eğlense, belki bu kadar zararı büyük olmazdı.

Müzik, müzik! Bu da ayrı bir dert... Su gibi, hava ve ekmek gibi hayatımıza girdi. Sazlar, davullar, tanburlar, düdükler ve daha neler. Anadan üryan kadınların sazlar eşliğinde sahnelerde ve erkeklerin gözü önünde şarkı, türkü söylemesi nasıl helâl olur?

Gam köyünde mekân tutanlara Nebîler Nebîsi şöyle buyurmaktadır:

“Çalgı âletini kendi arzusuyla dinlemesi insan için günâhtır. O çalgı meclisinde oturmak fâsıklıktır. Ve çalgı sesiyle zevklenmek küfran-ı nîmettir.”

Hanefî âlimleri bu hadîs-i şerifi esas alarak, müzik âleti ile eğlenmenin harâm olduğunda ittifak ettiler.^[205]

Demek ki tehlike büyük. Nefsi gıdıklayacak, şeytanı sevindirecek, şehvî hevesleri artıracak, insana Rabbinî unutturacak her türlü çalgılar bugün zuhur etmiştir. Ve insanlar kabir günlerini unutup bir oyun ve eğlence içindedirler.

Öyle gaflete daldık ki gafletimiz dağlardan büyük. Şarkısız, türküsüz, çalgısız, oyunsuz, eğlencesiz ne günümüz, ne gecemiz kaldı. Sanki ömrümüzün hesabını başkaları verecek... Baş belâsı televizyonların nesillere verdiği tahribatı düşman bile verememiştir.

Evet:

Hayâlim ürperiyor, nerden geldi sana bu?

Ey akıllı yitik başlar, bir kapı hüsrana bu!

[204] Feyzü'l-Kadir: 2/11

[205] Fethu'l-Kadir: 8/88.

Hanefî âlimleri bu hadîs-i şerifi esas alarak, müzik âleti ile eğlenmenin harâm olduğunda ittifak ettiler.

Feyzü'l-Kadir: 2/11

Fethu'l-Kadir: 8/88.

“Düğünlerinizi mescitlerde yapınız!”

AKIL ALMAZ İSRAF

Her şeyin bir mîzânı, sınırı, ölçüsü vardır. İnsan ırmaktaki suyu bile israf etme hakkına sahip değildir. Çünkü o suda yüzlerce, binlerce mahlûkun hakkı bulunmaktadır. Hayat, dünyadan âhiret iklimine akmaktadır. Eğer ebedî olarak dünyada kalsaydık, billûrdan saraylar yapmak mübah olurdu. İslâm, cimriliği sevmediği gibi, israfı da harâm saymıştır. Ne var ki, bugün tam aksini yapmaktayız.

Bütün ömrünü çeyiz hazırlamakla geçiren gül yüzlü kızlar, gençliğini başlık parası biriktirmek için hebâ eden fidan boylu delikanlılar, ilmi, hikmeti, hüner ve sanatı nereden alacaklardır?

Neslimize yazık ediyoruz. Koca evine giderken dünyaları beraber götüren, altın zincirler, bilezikler, küpeler, inciler ve daha neler... Öyle bir debdebe ki akıllara ziyan. Evlenen gençler bu eşyalar ile mi izdivaç yapıyorlar, yoksa birbirleriyle mi?..

Hiçbir şey, hiçbir dünya malı ve zîneti, kocayı, sâliha bir kadın kadar memnun edemez. Kadını da yine takvâ ehli bir koca kadar mutlu kılamaz. Eğer bu zînetler, eşyalar, yatak odaları, kadife koltuklar, ipek halılar yeni evlilerin saâdetini temin etseydi, üç-beş gün sonra kavgalar, gürültüler ve boşanmalar başlamazdı.

Tekrar ifade edecek olursak: Rahmet ve bereket îmânda, İslâm'da, takvâ ve verâdadır. İnsana îmânın verdiği huzuru çiçekler dolu baharlar veremez. Çünkü kalbler Allah'ın zikri ile felâh bulur, mutmain olur.

Harap mezarlar misâli viran olmuş gönüllere bir katre huzur inmediği gibi, gam üstüne gam çöker ve hayat çekilmez hale gelir. Dünya yaman aldatıcıdır, dünyanın kara sevdalıları hiçbir an dünyaya mâlik olamamışlardır. Dünya değirmeni nice sultanları un etmiş, nice Züleyhâ'lar toprağa gark olmuştur.

NİKÂHTA ÂDÂB

- a) Allah Teâlâ'ya itaat ve Resûlü'nün Sünnetine uyarak işe başlamak.
- b) Nikâhı halka ilân etmek.
- c) Nikâh ve zifafı şevvâl ayında yapmak.
- d) Nikâhı mescitte kıymak.
- e) Nikâhtan önce kısa bir hutbe okumak.
- f) İslâmî ölçüler içinde evlenen çiftlere duâ etmek, saâdetler dilemek.

Şu duâ tavsiye edilmektedir:

“Allah Teâlâ mübârek kılsın, üzerinize bereket ihsan etsin, aranızı hayırla toplasın!”

Mehir: Nikâh akdinin tahakkuku ile kadının hak ettiği mala verilen isimdir ki, baba veya velî hiçbir zaman bu mehire sahip olamaz.

İmam-ı A'zâm ve İmam Mâlik hazretlerine göre, mehrin en azı on dirhem gümüştür. Bundan daha azı takdir edilemez. Çoğuna ise bir sınır yoktur.

Kuru dallar üzerinde kırmızı güller yaratan Yüce Rabbimiz Kerîm Kitabı'nda buyuruyor ki:

“Aldığınız kadınların mehirlerini yürekten isteyerek ve (Allah'tan) bir atıyye olarak verin. Bununla beraber ondan birazını gönül hoşluğu ile size bağışlarsa onu da içinize sindirerek yeyin.”[\[206\]](#)

Yani, siz erkekler kadının malına göz dikmek ve evlenmek için kadından mal gözetmek şöyle dursun, mutlaka uygun bir mehir ile onlarla evleniniz. Bu size bir kanun olsun da “Velirricâli aleyhinne derecetün./Erkekler kadınlardan bir derece daha üstündür.” âyetinin sırrı tecelli etsin.[\[207\]](#)

Resûl-i Ekrem (sallâllahu aleyhi ve sellem) Efendimiz:

“Nikâhın bereket yönünden en büyüğü, (karşı tarafa yükleyeceği) zahmet bakımından en kolay olanıdır.” buyurmuşlardır.

Demek ki, bir insana kaldıramayacağı yükü vurmamak lâzım. Kolaylaştırmak, rızâ yolunu tutmak, gönül zengini olmak en güzelidir.

Dünya malı çabuk tükenir, asıl olan âhiret kazancıdır.
Evet:

*Kabir öyle âlem ki, ölüden çıkarır ter,
Sen dünyaya göz dikme, dünyada olan biter.*

[206] Nisa: 4.

[207] Hak Dini, Kur'ân Dili: 2/512.

Yani, siz erkekler kadının malına göz dikmek ve evlenmek için kadından mal gözetmek şöyle dursun, mutlaka uygun bir mehir ile onlarla evleniniz. Bu size bir kanun olsun da “Velirricâli aleyhinne derecetün./Erkekler kadınlardan bir derece daha üstündür.” âyetinin sırrı tecelli etsin.

Nisa: 4.

Hak Dini, Kur'ân Dili: 2/512.

“Aldığınız kadınların mehirlerini yürekten isteyerek ve (Allah’tan) bir atıyye olarak verin. Bununla beraber ondan birazını gönül hoşluğu ile size bağışlarsa onu da içinize sindirerek yeyin.”

HAK GÖZETMEDE ÂDÂB

Kocanın zevcesi üzerinde, zevcenin de kocası üzerinde hakları vardır.

Kadınlarla iyi geçinmek ve onları güzel idare etmek hüner ister. Yüce ve Kerim olan Allah:

“Onlarla güzel geçinin, iyi muâşeretle bulunun!”^[208] buyurmuştur.

İyi geçinmek, hayırlı ve iyi insan olmaya bağlıdır.

İyi insanın elinden ve dilinden hiç kimseye zarar erişmez. İyi insan, şefkatte güneş gibi olur, hataları örtmekte geceye benzer. Dudağının mercanı daima bal akıtır ve onunla hayat bir başka güzeldir.

Nihayetsiz mülkün Seyyidi ve Allah'ın Sevgili Resûlü ölüm yatağında ümmetine vasiyet ederken demişlerdir ki:

“... Eliniz altında bulunanlara güçlerinden fazla iş teklif etmeyin. Kadınlarınız hakkında Allah'tan korkun; onlar sizin elinizde (bir nevi) hürriyetlerini kaybetmişlerdir. Onları Allah ile muahede ederek aldınız ve Allah adı ile kendinize helâl ettiniz.”^[209]

Hâkim bin Muâviye (el-Kuşeyrî) babasından naklen şöyle rivâyet etmiştir:

Ben: “Ey Allah'ın Resûlü,” dedim, “birimizin zevcesinin (kocası) üzerindeki hakkı nedir?”

Resûlullah (sallâlahu aleyhi ve sellem) buyurdular ki:

“Yemek yediğin zaman ona da yedirmendir, giydiğin zaman ona da giydirmendir. Yüzüne vurma. (O'nu) çirkin(likle itham) etme, onu evinden başka yerde bırakma.”^[210]

Yine İki Cihan Güneşi Efendimiz, Veda Hutbesi'nde şöyle buyurmuşlardır:

“Sizin kadınlar üzerindeki hakkınız; onların, aile yuvasını, sizin hoşlanmadığınız hiçbir kimseye çığnetmemeleridir. Eğer râzı olmadığınız herhangi bir kimseyi aile yuvanıza alırlarsa onları

hafifçe dövüp sakındırabilirsiniz. Kadınların da sizin üzerinizdeki hakları; meşru bir şekilde her türlü yiyim ve giyimlerini temin etmenizdir.”

İşte âlem bağında mutlu olmanın, saâdete ermenin, güzel ve âsûde bir hayat sürmenin anahtarı... Koca, zevcesine iyi muamele etmekle mükelleftir. Akşama kadar kahve köşelerinde pinekleyip, hanımını çalıştıran adamlarda hayır yoktur.

Bir erkek, kendi zevcesini her türlü tehlikeye karşı korumakla da vazifelidir. Zira, kadını Allah emâneti olarak almıştır.

Zevcesini kıskanmayan, namûs ve iffette cömertlik yapan, yabancı kimselerle oturup kalkmasına, gezip tozmasına göz yuman kimse aile reisi olamaz. Çünkü, onun başına bedbahtlık toprağı saçılmıştır.

[208] Nisa: 19.

[209] Neseî ve İbn-i Mâce.

[210] İbn-i Mâce.

Nisa: 19.

Neseî ve İbn-i Mâce.

İbn-i Mâce.

“... Eliniz altında bulunanlara güçlerinden fazla iş teklif etmeyin. Kadınlarınız hakkında Allah’tan korkun; onlar sizin elinizde (bir nevi) hürriyetlerini kaybetmişlerdir. Onları Allah ile muahede ederek aldınız ve Allah adı ile kendinize helâl ettiniz.”

“Onlarla güzel geçinin, iyi muâşerette bulunun!” buyurmuştur.

“Yemek yediğin zaman ona da yedirmendir, giydiğin zaman ona da giydirmendir. Yüzüne vurma. (O’nu) çirkin(likle itham) etme, onu evinden başka yerde bırakma.”

KOCANIN, HANIMI ÜZERİNDEKİ HAKLARI

Kadının, kocası üzerinde hakları olduğu gibi, kocanın da zevcesi üzerinde elbet hakları vardır.

Âlem kadınlarının en parlak sîmâsı ve Mü'minlerin Annesi Hazret-i Âişe (radiyallahu anh) 'den nakil:

Resûlullah (sallâllahu aleyhi ve sellem) 'e şöyle suâl etmiştim:

“Kadının üzerindeki hak yönünden insanların en büyük olanı hangisidir?”

Buyurdular ki:

“**Kocasıdır!**”

Ben tekrar:

“(Ey Allah'ın Resûlü) , bir erkek üzerinde bulunan hak yönünden halkın en büyüğü kimdir?” dedim.

O:

“**Anasıdır!**” cevabını verdi.

Hanım, efendisinin Allah emirlerine aykırı olmayan isteklerine itaat edecektir. Yani, kocasının hizmetini bu ölçüler içinde ifâ gerekir. Eğer koca tarafından kendisine harâm bir şeyi işlemesi teklif edilirse, bunda kocaya itaat olmaz.

VAZİFEDE ÂDÂB

Kocanın, kadın üzerindeki haklarını şöyle sıralayabiliriz:

- a) Zevciyat vazifesi.
- b) Kocaya karşı hürmet ve itâat.
- c) Kocaya ezâ vermemek.
- d) Küfran-ı nîmet etmemek.
- e) Kocanın izni olmadıkça nafîle oruç tutmamak.
- f) Kocanın izni olmadıkça onun evine kimseyi sokmamak.

1) Zevciyat Vazifesi: Koca her zaman zevcesini arzu edebilir. Zaten kadının birinci vazifesi zevciyettir.

Şu mübârek hadîsler kadınların kulağına küpe olmalıdır.

Efendimiz buyuruyorlar ki:

“Erkek, zevcesini yatağına çağırdığında ona gelmez de erkek ona öfkeli olarak gecelerse, melekler ta sabaha kadar kadına lanet ederler.”^[211]

Dinî ve meşrû bir mazereti olmadığı halde kadın, kocasının arzusunu geri çevirirse, böyle bir felâketi göze almış demektir.

Nebîler Nebîsi'nin bir başka mübârek sözleri:

“Bir erkek, zevcesini (nefsânî) bir haceti için çağırdığı vakit fırın başında (ekmek yapar) olsa bile, dâvetine (uyup) ona gelsin.”^[212]

Yani hiçbir bahane ileri sürmesin ve kocasının dâvetine icâbet ederek onun gönlünü hoş etsin ki, aralarındaki ülfet zedelenmesin.

2. Kocaya itaât: Bir hanım meşru konularda efendisine itaat etmekle mükelleftir. Koca da kadının haklarını gözetmekte hassas olacaktır. Karşılıklı sevgi ve muhabbet var oldukça, artık kinlere, nefretlere yer kalmaz.

Cennetleri kazanmak kadınlar için erkeklerden daha kolay. Erkek geçimi temin etmede zorlanır, belki yanlış kapılar da çalabilir. Çünkü çobandır, çoban, sürüsünden mes'ûldür.

Varlığın Sebebi olan Cenâb-ı Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) buyuruyorlar ki:

“Bir kadın, beş (vakit) namazı kıldığı (ramazan) ayı orucunu tuttuğu, ırzını koruduğu ve kocasına itaat ettiği vakit cennete girer.” [213]

3. Kocaya ezâ vermemek: Bir hanımın kocasına hizmeti kendisi hesabına sadaka yerine geçtiği gibi, ezâ etmesi de günâh olarak ona yeter. Huysuz ve fena bir kadına düşen adam, başka belâ aramasın. Ona, o kadın dünyayı zindan eder. Karı dırdırından hayatı kararan çok kimseler vardır.

4. Küfrân-ı Ni'met: Bu dahi çok dikkat edilecek haklardandır. Kadın, kocasına karşı küfrân-ı ni'met etmemelidir.

Her gün elleri dolu dolu eve gelen bir kocaya bir teşekkürü çok gören kadın, hayırlı kadın değildir. Çünkü, zevcinin yaptığı iyiliği hiçe saymak câiz olmaz.

Efendimiz, İki Cihan Sultanımız demişlerdir ki:

“Bana cehennem gösterildi. Ne göreyim! Ora halkının çoğu kadınlardı. Bunlar küfrederler.”

Sahâbîler:

“Ey Allah'ın Resûlü,” dediler, “onlar Allah'ı mı inkâr ediyorlar?”

Buyurdular ki:

“Kocularına ve ihsana küfrân-ı ni'met ederler. Onlardan birine dünya durdukça ihsanda bulunsan (hoşlanamayacağı) küçük bir şey görse, ‘Ben, senden hiçbir hayır görmedim!’ der.” [214]

Buraya dikkat: Yani kadın sırf kadın olduğu için cehenneme gitmez. İyiliğe kötülükle karşılık verdiği ve küfrân-ı ni'met ettiği için bu cezaya lâik görülür. Lâkin her kadın böyledir, her kadın cehenneme girecektir, denemez.

Âlemde cennetten gül toplayan mübârek kadınlar da vardır. Hazret-i Hatice Validemiz, Hazret-i Meryem ve Hazret-i Fâtıma ve daha nice sultanlar...

İlâhî aşkın kokusunu canda duyan erkekler olduğu gibi, başı kesik numlar misali Hak aşkıyla yanan kadınlar da mevcuttur. Dünya ne sadece erkeklerin, ne de kadınlarındır. Allah Teâlâ'nın mülkünde O'na kul olarak yaşamak ne hoştur.

5. Kocanın izni olmadıkça nafil oruç tutmamak: Farz olan ibâdetlerin ifâsında kocanın izni gerekmez. Lâkin, nafil oruç onun iznine bağlıdır. Elbet o koca da hayırlı bir kimse ise zevcesinin

ibâdetinden memnun kalır ve ona bir yasak koymaz. Ne var ki, nafile oruçlar devamlı olmamalıdır.

6. Kocanın izni olmadıkça evine kimseyi almamak: Erkekler evin geçimini temin için sabah işine gider. Evinde cereyan eden işlerden haberi olmaz. Bu sebeple kadın, kendisine emânet edilen aile yuvasına bir başka kimseyi alamaz.

7. Kocanın izni olmadıkça dışarı çıkmamak: Cemâline cennetlerin müştâk olduğu Rahmet Nebî (aleyhissalâtu vesselâm) buyuruyorlar ki:

“Hangi kadın, kocasından izinsiz olarak evinden çıkarsa, evine dönesiye veya kocası ondan hoşnut olasıya kadar, Allah Teâlâ’nın gadabı içinde kalmış olur!” [215]

Kadını bir esir gibi eve hapsedmek doğru olmadığı gibi, kadının da gününü sokaklarda geçirmesi uygun değildir. Merhum Akif in dediği gibi, *“Bir kere sokağa saldık tekrar içeri alamıyoruz.”* Yani öyle kadınlar vardır.

Kadın, hanım hanımcık olacak, evini gülistan kenarındaki duru ırmaklara döndürecektir.

Hazret-i Lokman, oğluna şöyle demiştir:

“Oğlum! Kötü kadından sakın! O, seni vaktinden evvel kocaltır!”

Evet:

*Sen kadının hayrını malda, soyda arama,
Dindarı tercih et ki, düşmeyesin harâma!*

[211] Müslim: 4/157.

[212] Terğîb ve Terhîb: 3/58.

[213] Feyzü’l-Kadir: 1/392

[214] Buhâri: I/13.

[215] Feyzü’l-Kadir: 3/138.

“Kocularına ve ihsana küfrân-ı ni’met ederler. Onlardan birine dünya durdukça ihsanda bulunsan (hoşlanamayacağı) küçük bir şey görse, ‘Ben, senden hiçbir hayır görmedim!’ der.”

Müslim: 4/157.

Terğîb ve Terhîb: 3/58.

Feyzü’l-Kadir: 1/392

Buhâri:l/13.

Feyzü'l-Kadir: 3/138.

“Hangi kadın, kocasından izinsiz olarak evinden çıkarsa, evine dönesiye veya kocası ondan hoşnut olasıya kadar, Allah Teâlâ’nın gadabı içinde kalmış olur!”

“Bir erkek, zevcesini (nefsânî) bir haceti için çağırdığı vakit fırın başında (ekmek yapar) olsa bile, dâvetine (uyup) ona gelsin.”

“Erkek, zevcesini yatağına çağırdığında ona gelmez de erkek ona öfkeli olarak gecelerse, melekler ta sabaha kadar kadına lanet ederler.”

“Bir kadın, beş (vakit) namazı kıldığı (ramazan) ayı orucunu tuttuğu, ırzını koruduğu ve kocasına itaat ettiği vakit cennete girer.”

KARI-KOCA ARASINDAKİ EDEBLER

Ayrı ayrı annelerden doğmuş erkekle kadının aynı yatağı paylaşması ve aynı yastığa baş koyması, ancak nikâh ile helâldir. İnsan daldan dala konan bir kuş değildir ki başıboş olsun. Neslin devamı evlilik müessesesi ile mümkündür. Nikâhsız ilişkiler harâm ve büyük günâhlardandır.

İnsan, evlenmeyi ibâdet bilmelidir. Zira, bu evliliğin neticesinde bir insan hayat bulacaktır. Ta Hazret-i Âdem'den son güne kadar beşer hayatı böyle devam edecektir. Hatta bütün canlıların dünyaya gelişi böyledir.

Niyet hayır, âkıbet hayırdır. Allah Teâlâ'nın emri, Peygamber-i Zîşân'ın sünneti üzere yapılan evlilik cennet manzarası arz eder. İlişkide bir de peşin ücret almak vardır ki, şehvetten aldığı lezzet, onun peşin ücretidir. Bir de sadaka ciheti mevcut.

İnsanın zevcesi ve çoluk çocuğu için harcadığı her kuruş sadakadır. Ama başa kakmadan, sadaka niyeti ile yapılmalıdır bütün harcamalar.

Ve bir başka cihet. Hâtemü'l-Enbiyâ (aleyhissalâtu vesselâm) buyuruyorlar ki:

“Size Allah tasadduk edecek bir şey vermemiş mi? Her teşbih mukabilinde bir sadaka, her tekbîr bir sadaka, her tahmîd bir sadaka, her tehlîl bir sadaka, emr-i bi'l-ma'rûf sadaka, kötülükten nehiy sadakadır. Birinizin cinsî münâsebetinde bile sadaka (sevabı) vardır.”

Sahâbîler hayretle:

“Ey Allah'ın Resûlü,” dediler, “birimiz şehvetini kaza ederken de, onda da ecir olur mu?”

Resûl-i Ekrem (sallâllahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu:

“Ne dersiniz, o kimse şehvetini harâmla tatmin ederse, ona günâh olur mu? İşte bunun gibi helâlde tatmin ettiği zaman da ona sevâb vardır.”^[216]

Şunu da ifade edelim ki, insan sırf zevki ve şehveti için yaşar hale gelmemelidir. Asıl gaye, neslin devamıdır.

Bir koca, zevcesinden faydalanmak hakkına sahip olduğu gibi, kadın da kocasından faydalanma hakkına sahiptir. Ancak, edeb gözetme daha hoştur. Koca, zevcesine yaklaşmak istediği zaman, **“Allah’ın adı ile yaklaşıyorum”** demelidir.

Cinsî ilişki anında karı ve kocanın üzerleri mutlaka örtülü olmalıdır. Karı-koca ilişkileri bir başkasına asla anlatılmamalıdır. Çünkü bu, emânete hıyanettir. Nebîler Nebîsi:

“Kıyâmet gününde, Allah Teâlâ katında, emânete hıyanetin en büyüklerinden biri, karı-koca cinsî yakınlık kurduktan sonra, bunları (başkalarına) anlatmalarıdır.”^[217] buyurmuştur.

Eğer sağlık gibi zarurî haller zuhur ederse, o takdirde doktora anlatmakta bir vebâl yoktur.

İki insanın, yani zevc ve zevcenin karşılıklı sevgi ve muhabbetle muamele etmeleri, birbirlerine şefkat göstermeleri, günâhlarının ağaç yaprakları gibi dökülmesine sebeptir. Rahmet Nebî şu müjdeyi vermektedir:

“Bir adam zevcesine (sevgi ile) bakar ve karısı da ona nazar ederse, Allah da her ikisine rahmet nazarı ile bakar. Kocasının elinden tuttuğunda, her ikisinin günâhları parmaklarının arasından dökülür (su gibi akar gider.) ”^[218]

Evet:

Ey Âdem’in evlâdları!

Dünya bağına siz kendi arzunuzla gelmediniz, buradan gidişiniz de sizin elinizde değildir. Bu toprak üzerinde ömür ırmakları âhiret gölüne akmaktadır. Bir kimsenin dünyaya erkek veya kadın olarak gelmesi de Allah Teâlâ’nın takdiridir.

O halde, yaratılış gayesini unutmamak ve kullukta karar kılmak lâzımdır. Hem erkek, hem kadın cenneti burada kazanacaktır. Gözü bakıp, gönlü uykuda olanlara hiçbir saâdet va’dedilmemiştir. İffetini zayi eden kadın cemiyetin vebâsıdır.

*Hayâ ve iffetine veda ederse kadın,
Ey adam, zaman boyu dinmeyecek feryadın!*

^[216] Müslim: 5/368. A. Davudoğlu.

[217] Müslim: Nikâh: 21.

[218] Feyzü'l-Kadir: 2/333.

“Ne dersiniz, o kimse şehvetini harâmla tatmin ederse, ona günâh olur mu? İşte bunun gibi helâlde tatmin ettiği zaman da ona sevâb vardır.”

“Bir adam zevcesine (sevgi ile) bakar ve karısı da ona nazar ederse, Allah da her ikisine rahmet nazarı ile bakar. Kocasının elinden tuttuğunda, her ikisinin günâhları parmaklarının arasından dökülür (su gibi akar gider.) ”

Müslim: 5/368. A. Davudoğlu.

Müslim: Nikâh: 21.

Feyzü'l-Kadir: 2/333.

“Kıyâmet gününde, Allah Teâlâ katında, emânete hıyanetin en büyüklerinden biri, karı-koca cinsî yakınlık kurduktan sonra, bunları (başkalarına) anlatmalarıdır.” buyurmuştur.

ÇOCUK TERBİYESİNDE ÂDÂB

Cennet diyarından dünya çemenine indirilen Hazret-i Âdem'lerin nesli dizisi çocuklarla devam etmiş, kıyâmete kadar da devam edecektir. Çocuğu dünyaya getirmekten ziyâde onu dünya ve âhirete hazırlamak daha mühimdir. Sadece dünyayı düşünüp âhireti arkaya atmak ne fecî bir durum ise, dünyayı büsbütün kâfirlere bırakıp bir köşeye çekilmek de öyle felâkettir.

İslâm bizden iki cihanın saâdet baharını istemekte bizi her hayra teşvik etmektedir. Hayırların ve iyiliklerin en güzeli ve en makbulü sâlih evlâdlar, îmânlı nesiller yetiştirmektir. Minarelerde ezanların çağlaması, bayrağın göklerde dalgalanması ve cennetin bahâsı buna bağlıdır.

Îmânsız nesillerin bir milletin başına ne felâketler açtığı, nice canlara kıydığı görülmüştür, îmânsız, serseri, derbeder kimselerin kan içmede sırtlanlardan farkı yoktur. Belki onlardan daha dehşettir.

Dünya, bugün bildiğimiz dünya değildir. Fitnenin girmediği hane kalmamıştır. Karanlık gecelerin birbiri ardınca geldiği gibi harâmlar da türlü isimler altında her yerde boy vermiştir. Bir nesli bu felâket çemberinden korumak evvelâ ana-babanın vazifesidir.

Dünya bahçesine bir kudret fidanı gibi düşen çocuk, anne-babanın elinde şekillenecek, ilk eğitimini onlardan alacak, onlarda gördüğü güzel halleri veya çirkinlikleri hayatı boyunca unutamayacaktır.

Kundakta yatan bebeği bir şey anlamaz zannetmemeliyiz. O masûm yavru her şeyi anlar. Eğer anlamamış olsa ana-babaya gülücüklerle karşılık vermezdi.

Anne rahminde dünya toprağına düşen çocuğa ilk yapılacak iyilik; İslâmî usûl ile güzel bir isim vermektir. Çocuğun baba üzerindeki haklarından biri de budur. Güzel isim, güzel terbiye. Güzel isim deyince, aklımıza önce Nebîler Nebîsi'nin mübârek isimleri gelmelidir.

Meselâ: Ahmed, Mehmed, Mustafa, Mahmûd, Tâhâ, Emîn ve Yâsîn gibi en meşhur olan isimleri ve diğer güzîde peygamberlerin

isimleri, meşhur sahâbîlerin isimleri konabilir.

Abdullah, Abdurrahman, Abdülkadir, Abdülaziz, Abdülhamid, Ali, Hasan, Hüseyin ve Cafer gibi, Ömer, Osman, Talha ve Zübeyir gibi isimler de pek güzeldir.

Hattâ Nebîler Nebîsi Efendimizin bu hususta emri vardır:

“Peygamberlerin isimlerini (yavrularınıza) isim olarak koyunuz!” [\[219\]](#)

İnsan, o isimlerin bereketinden istifâde eder. Bir zâlimin, bir kâfirin, bir hâinin ismi çocuklara verilmemelidir. Öyle mânâsız isimler duyuyoruz ki, şeytan bile hayrette kalır.

Çocuğa isim koyarken kulağına ezan okumak gerekir. Her şeyde en güzel misâl olan Efendimiz, kendi has torunu Hazret-i Hasan doğduğunda kulağına ezan okumuşlardır. Yine zevcesi Mâriye (radiyallahu anh) ’den dünyaya gelen oğluna da hem ceddî, hem de bir peygamber olan Hazret-i İbrahim’in ismini vermişlerdir. Yani o mübârek yavruya “İbrahim” adı konulmuştur.

Yine O Nebîyy-i Âhîrzaman (sallâllahu aleyhi ve sellem) şöyle buyuruyorlar:

“Allah’a göre isimlerin en sevimli olanı, Abdullah ve Abdurrahman (adları) dır.” [\[220\]](#)

“Siz, kıyâmet günü isimleriniz ve babalarınızın adları ile çağırılacaksınız. Bu sebeple isimlerinizi güzelleştiriniz.” [\[221\]](#)

Kendileri, bir mânâ ifâde etmeyen veya kötü sıfatları nazara veren isimleri güzel isimlerle değiştirmişlerdir. Meselâ, en büyük dostu ve Halifesi Hazret-i Ebû Bekir (radiyallahu anh) ’in Câhiliyye devrindeki adını “Abdullah” olarak değiştirmişlerdir.

Demek ki, isim deyip geçmemek lâzım. İnsan üzerinde isimlerin çok çok tesiri görülmüştür. Bora, fırtına, kaya, ateş gibi şiddet ifâde eden isimler çocuklara ad olarak konulmamalıdır.

Sonsuz Kudret ve Nihayetsiz Rahmet Sahibi olan Rabbimiz Kerîm kitabında buyuruyor ki:

“Ey îmân edenler! Gerek kendilerinizi, gerek ailelerinizi öyle bir ateşten koruyun ki onun yakacağı insanla taşdır. (O ateşin) üzerinde iri gövdeli, sert tabiatlı melekler vardır (memurdur) ki onlar Allah’ın kendilerine emrettiği şeylere asla isyan etmezler. Neye de me’mur edilirlerse yaparlar.” [\[222\]](#)

Evet: Sürüsünü otlatan bir çoban nasıl o sürüden mes'ûlse, kişi de ehlinde ve elinin altında olanlardan sorumludur.

Onları dünyâ ve âhirette belâ ve mûsîbete uğramaktan koruyacaktır. En büyük belâ ise cehenneme düşmektir. Yüce Allah nefsimizi ve neslimizi o felâketten korusun...

Nebîyy-i Muhterem (sallâllahu aleyhi ve sellem) bu hususta şöyle buyurmuşlardır:

“Hepiniz çobansınız ve hepiniz teb'anızdan sorumlusunuz.”

Ebû Hayyan'ın kaydettiğine göre, Hazret-i Ömer (radiyallahu anh) :

“Yâ Resûlallah,” dedi, nefislerimizi koruruz, fakat ehlimizi nasıl koruyabiliriz?”

Bunun üzerine Allah'ın Sevgili ve Şerefli Resûlü şöyle buyurdu:

“Allah'ın sizi nehyettiği şeylerden onları nehyedersiniz ve Allah'ın size emrettiği şeyleri onlara emredersiniz. İşte bu, onları (ateşten) korumak demektir.”

Zemahşerî de şu hadîsleri nakletmiştir:

“Allah o kimseye rahmet etsin ki: ‘Ey ehlim, ailem! Namazınıza, orucunuza, zekâtınıza, miskinlerinize, yetim ve komşularınıza dikkat edin?’ der. Ola ki Allah Teâlâ onları onunla beraber cennette toplar.”^[223]

Nice zamanlar var ki dünya bizi değirmeninde öğütüyor. Dünyamızı ma'mûr edemediğimiz gibi, âhiretimiz de tehlikededir.

Çünkü, çocukların terbiyesinde başarılı olamıyoruz. Güzel terbiye, güzel ve sağlam cemiyetin işidir. Cemiyetimizde günâhlara, harâmlara tanınan hak, İslâm'a, Allah Teâlâ'nın emirlerine tanınmamaktadır. Gözümüz sadece dünyaya bakıyor. Düşünmüyoruz ki, dünya bizim gibi binlerce insanı kabre cansız düşürmüştür. Çocuğa ilk önce, hem her şeyden önce, Allah ve Resûlü'nün sevgisi, muhabbeti öğretilmelidir. Bu dünyadan başka bir âlemin de olduğu ve asıl hayatın orada devam edeceği inancı aşılmalıdır. İmânsız kalbin dümensiz kafasından çıkan şeytanî fikirlerle yetişen nesillerden hiç kimseye hayır gelmez. Hatta onlar millet için en büyük belâ ve mûsîbet olabilirler.

Yüce Yaratıcı'nın mâsûm olarak size emânet ettiği o gül yüzlü yavruları Kur'ân'dan, İslâm'dan, îmândan mahrum bırakır, onun gönül toprağına bir hakikat fidanı dikmezseniz, analık-babalık vazifesini yapmamış sayılırsınız. Bir çocuğun sadece karnını

doymak, sadece giydirmek, sadece oyuncaklarla meşgul etmek, sadece maddî tarafını düşünmek, fakat ruhunu, manevî tarafında hiç hesaba katmamak, onu şeytanın insafına terketmek demektir.

Bütün âlemler için Rahmet olan Efendimiz (aleyhissalâtu vesselâm) buyuruyorlar ki:

“(Anadan) **doğan her çocuk**, (İslâm) fıtrat(ı) üzerine **doğar. Sonra anne ve babası** (Yahudi ise) **onu Yahudi yapar. Veya** (Mecûsî ise) **Mecûsî yapar.** (Nasrânî ise) **Hristiyan yapar.”(6)** [\[224\]](#)

Evet: Altını hangi kalıbın içine dökersen onun şeklini alacaktır. Tıpkı çocuklar da öyledir. Her çocuk, İslâm inançlarını kabul edecek bir istidatta yaratılmıştır. Bir çeşmenin önüne boş kovayı koymuş olsan, sen musluğu açıp ona su vermedikçe kova yüz sene orada dursa yine dolmaz.

Demek ki bir gayret, bir cehd gerek. İnsan en büyük gayreti bu yolda göstermelidir. Hayırlı bir evlât yetiştiren kimse dünyanın bütün mülküne mâlik olmaktan daha kârlıdır. Çünkü dünya ve içindekiler yok olacak, hayırlı evlât ise cennet meyvesidir.

Meselâ: Müslümanların bir Ebûssuud, bir Zenbilli Ali Efendimiz, bir Ak Şemsettin, bir Hacı Bayram-ı Veli, bir Yûnus, bir Sinan yetiştirmesi dünyalara bedel değil midir? İşte bu büyükler kendiliğinden olmaz. Hep güzel terbiye ve güzel eğitimin neticesidir. Gidenlerin yerini şimdi niye dolduramıyoruz? Niye bir Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır, niye bir Ömer Nasuhi Bilmen, niye bir Bediüzzaman, niye bir Hacı Sami Efendi yok? Düşünmek, hem de çok derin düşünmek lâzımdır.

İki Cihanda biricik rehberimiz ve Mededkârımız Cenâb-ı Muhammed (sallâllahu aleyhi ve sellem) buyuruyorlar ki:

“Evlâtlarınızı üç hasletle terbiye ediniz:

- 1- Peygamberinize sevgi,**
- 2- Ehl-i Beytine muhabbet,**
- 3- Kur’ân-ı Kerîm’i kırâet.”**

Halbuki biz bunun tam tersini yapmaktayız. Masûm yavrularımıza başkalarını, günahkârları, hattâ zâlimleri örnek olarak gösteriyoruz. Allah Teâlâ’nın yüce kitabını okumayı yasaklıyoruz. Dünyanın hiçbir yerinde böyle mûsîbet bir kanun yoktur. Bir yaşa kadar Kur’ân

öğrenmeyi suç sayacaksın, müslümanların yavrularını kendi kitabını okumaktan mahrum edeceksin. Hiçbir vicdan bunu kabul etmez.

Susuz çöller gibi kupkuru kalan, manevî bir gıda alamayan, nûr ve hikmetten mahrum bırakılan gönüller yarın şeytanların yaylası durumuna gelecektir. Ve artık o gönlün sahibinden çekmeyeceğin belâ kalmayacaktır. Ne var ki, insanlar ibret almayı bilmez.

Sözlerin güzeli yine güzeller güzeli Efendimizden:

“Hiçbir baba, çocuğuna güzel terbiyeden daha üstün bir bağışta bulunamaz.”^[225]

“Bir adamın çocuğunu terbiye etmesi sa’ (dolusu yiyecek) tasadduk etmesinden hayırlıdır.”^[226]

Gönül dağına kar yağarsa, onu eritmeye şefkat güneşleri lazımdır. Gönüller çocuklara karşı merhamet yuvası haline gelmedikçe dertler de bitmez. Yine çocuklara karşı sevgide ve vergide adaletli olmak gerekir. Birine verip öbürünü mahrum etmek kinlerin alevlenmesine sebeptir.

İhsanda, ikramda, şefkat ve merhamette her çocuğa aynı hislerle ve aynı incelikle muamele şarttır. Zira Nebîler Nebîsi:

“İttekullâhe va’dilû fi evlâdiküm/Allah’dan korkunuz ve çocuklarınız (arasın) da adaleti gözetiniz.” buyurmuşlardır.

Sahâbîlerden Numan b. Beşir’den nakil:

Babam beni Resûlullah (sallâllahu aleyhi ve sellem) ’e götürdü ve şöyle dedi:

“Ben şu oğluma bir köle hediye ettim.”

Varlığın Nûru, **“Oğullarının hepsine (aynı) hibede bulundun mu?”** buyurdu.

Babam: “Hayır!” cevabını verdi.

Nebîyy-i Muhterem: **“O halde (onu) geri al!”** buyurdu. ^[227]

Bizde çok kere erkek çocuklar el üstünde tutulup kızlar mahrum edilir. Öyle cehalet yumağı insanlar vardır ki, zevcesine, “Ey kadın,” der, “eğer kız çocuğu doğuracaksan sakın eve getirme! Ben senden arslan gibi bir erkek evlât bekliyorum!”

Sanki erkek veya kız doğurmak insanın kendi elindedir. Hiç kimse âleme kendi yitiğiyle gelmemiştir. Buradan gidişi de yine kendi elinde değildir. Yûsuf olmak, Züleyhâ olmak, Mecnûn ve Leylâ olmak hep ilâhî takdirdir. Ne var ki, câhiller bunun farkına varamaz. Cenâb-ı

Hak'tan evlâdın hayırlısı dilenmelidir. Ve O'nun verdiği rızâ göstermelidir. Ve insan şöyle demelidir:

“Ey Rabbimiz! Bize zevcelerimizden ve çocuklarımızdan gözlerimizin nûru olacak iyi kimseler ihsan et! Ve bizi takvâ sahiplerine önder yap.”^[228]

Kur'ân-ı Kerîm'in ifadesiyle has mü'minler Rablerine böyle yalvarırlar. Rableri de göz nûru, gönül sürûru müslüman zürriyetler ihsan buyurur.

Bir çocuğun dünyaya gelmesi o kadar zor değil, asıl zor olan onun terbiyesi ve yetişmesidir.

Dünya bahçesine, tertemiz, kar gibi lekesiz gelen bir yavrunun sonra günâh karanlığında kalarak kirlenmesi, berbat bir insan olması fecidir. En korkunç zâlimler bile anadan masûm olarak doğmuşlardır. Sonra gördükleri terbiye, eğitim ve hâdiseler onları bu hâle getirmiştir.

İlk peygamberden son peygambere (selâm üzerlerine olsun) kadar bütün nebîlerin hayatına nazar ettiğimizde, onların birer mürebbî ve muallim olduklarını görürüz. Peygamberler olmasaydı insanlık neşvünema bulmazdı. Resûl-i Ekrem (sallâllahu aleyhi ve sellem) :

“Ben ancak bir muallim olarak gönderildim!”^[229]

Buyurarak kendilerini bir muallim ve terbiyeci olarak tanıtmaktadır. O'nun çocuklara karşı gösterdiği şefkat ve merhamet, sevgi ve muhabbet akılları elsiz, ayaksız bırakır. Mübârek torunlarını omuzlarına alıp gezdirmesi, yanaklarından öpmesi, yolda rastladığı çocukların saçlarını tel tel okşaması ve herkese gönül kapılarını açması bize ibret olmalıdır. Çok defa Hasan ve Hüseyin'i kucaklayıp öptükten sonra şöyle derlerdi:

“Yâ Rabbi! Ben bunu (veya bu ikisini) seviyorum, sen de sev!”

O'nun mübârek gönlünde çağlayan muhabbet ırmakları sadece kendi torunlarına karşı değil, bütün çocuklara şâmildi. Enes (radiyallahu anh) 'den nakil:

Resûlullah (sallâllahu aleyhi ve sellem) düğünden dönen çocukları ve kadınları görmüştü, onlara yönelerek sevgilerini izhar ettiler:

“Vallahi, sizler bana halkın en sevgili olanısınız, vallahi sizler bana halkın en sevgili olanısınız.”

Artık o ay yüzlü çocukların neş'e ve sevincini hayal ediniz.

Hep bir ağızdan nasıl çığlık atarlar:

“Ey Allah’ın Resûlü! Bizim kalbimiz de seni seviyor!”

Çocuk gönlünü kazanmak o kadar zor olmasa gerek. Yine Nebîler Nebîsi Efendimiz, bir seferden dönüşlerinde mutlaka Hazret-i Fâtıma’ya uğrar, O’nunla kucaklaşır, başından öperlerdi.

Nebîler Serveri’nin hizmeti ile şereflenen ve O’ndan nice nûrlar devşiren Enes bin Mâlik (radiyallahu anh) şöyle hikâye eder:

“İyâline karşı Resûlullah (sallâllahu aleyhi ve sellem) ’den daha müşfik olan hiç kimseyi görmedim. Oğlu İbrahim’in, Medine’nin bir kenarında oturan süt annesi vardı. Süt annenin kocası bir demirci idi. Beraberinde biz de olduğumuz halde Allah’ın Resûlü oraya çocuğu sık sık görmeye giderdi. Varınca demircinin izhîrle dumanlandırılmış evine girer, çocuğu kucaklar öper, koklar, bir müddet sonra dönerdi.”

Müsned-i Zeyd’de gelen bir rivâyette Nebîyy-i Muhterem (aleyhissalâtu vesselâm) , herkesi çocuklarını öpmeye teşvik eder ve şöyle derlerdi:

“Çocuklarınızı çok öpün. Zira her öpücük için size cennette bir derece verilir ki iki derece arasında beşyüz yıllık mesafe mevcuttur. Melekler öpücüklerinizi sayarlar ve sizin için (amel defterinize) yazarlar.”

Bir başka gün Varlığın Nûru torunlarını öpüyordu. Bu hali gören bir adam hayret etti de dedi ki:

“Benim on çocuğum var hiçbirini de öpmedim!”

Kâinatın Efendisi ona dönerek buyurdular ki:

“Merhamet etmeyene merhamet olunmaz!”

Evet, çocukları saâdet tuzağına düşürmenin ve onların gönlünü kazanmanın yolu şefkat ve merhamettir. Vurucu, kırıcı, kaba insanlardan hayvanlar bile ürker, nerede kaldı ki çocuklar kaçmasın.

Sahâbî çocuklarının Nebîler Nebîsi’ni canlarından daha azîz bilmesi ve nihayetsiz derecede sevmesi, O’nun şefkatinin ve muhabbetinin eseridir.

Ya sahâbîleri nasıldı?

İşte bir örnek:

Ebû Hüreyre (radiyallahu anh) bir gün Hazret-i Hasan’a rastladı ve dedi:

“Elbiseni kaldır ta ki Resûlullah (sallâllahu aleyhi ve sellem) ’in öptüğünü gördüğüm yerden seni öpeyim!”

Peygamberler peygamberinin güzel yavrusu derhal elbiseyi karnından yukarı sıyırdı. Şanlı sahâbî Ebû Hüreyre de göbeğinin üzerine dudaklarını koyup öptü, öptü. Belki dakikalarca bu hâl devam etti.

İşte en çarpıcı sevgi ve şefkat tezâhürleri. Çocuklara karşı gösterilecek muhabbet ve şefkatte, bu erkek, bu kız diye bir ayrılık düşünölmeyecek, hepsi aynı muameleye tâbi tutulacaktır.

“Öpme beş kısma ayrılmıştır:

- a) Sevgi öpmesi,**
- b) Merhamet öpmesi,**
- c) Şefkat öpmesi,**
- d) Hürmet öpmesi,**
- e) Şehvet öpmesi.**

İslâm âlimleri Allah rızâsıyla olduğı takdirde hepsinin ibâdet sayılacağını ifâde etmiş, çocukların öpölmesini de ‘rahmet’ olarak değerdendirmişlerdir.”^[230]

Bu misalleri tesbih tanesi gibi dizip götürmek mümkün. Asıl iş ve hüner, bunlardan ders almaktır. Öyle günlerde yaşıyoruz ki, fitne başlarda kanat çırpılmaktadır. Günâhların karanlığı bütün gönülleri bürümüş, sevgiye, şefkate, merhamete yer kalmamıştır.

Sahâbî böyle değildi, ecdâd böyle değildi. Her düşkünün, her mazlûmun, her dulun, her garibin imdadına koşan, zâlimlerin elinden masûmları kurtaran ecdâd nerede, biz neredeyiz?

Bırak bir başkasını, şimdi çok kimse kendi evlâdına acımıyor. Bir çocuğun sadece dünyasını düşünmek, bütün gayretini dünya için seferber etmek, o çocuğa en büyük kötölüktür. Çünkü, o yavrunun bir de âhireti vardır. Allah korusun, îmânsız yetişen bir çocuk cehennem vadilerine düşecektir.

Evet:

*Seneler var milletin feryâdı hiç durdu mu?
Eğri büğrü adamlar mahvettiler yurdumu!*

^[219] et-Tâc: 5/247.

^[220] İbn-i Mâce: 2/1229.

^[221] Tuhfetü'l-Ahvezî: 5/107.

[222] Tahrîm; âyet: 6.

[223] Hak Dini, Kur'ân Dili: 8/161.

[224] Feyzü'l-Kadir: 5/33.

[225] Tuhfetü'l-Ahvezî: 6/84.

[226] Tirmizî.

[227] Müslim: 5/65.

[228] Furkan, âyet:74

[229] İbn-i Mâce.

[230] Kütüb-i Sitte: 1/376, Prof. Dr. İbrahim Canan.

Nebîyy-i Muhterem: **“O halde (onu) geri al!”** buyurdu.

İslâm âlimleri Allah rızâsıyla olduğu takdirde hepsinin ibâdet sayılacağını ifâde etmiş, çocukların öpülmesini de ‘rahmet’ olarak değerlendirmişlerdir.”

“Ey îmân edenler! Gerek kendilerinizi, gerek ailelerinizi öyle bir ateşten koruyun ki onun yakacağı insanla taşdır. (O ateşin) üzerinde iri gövdeli, sert tabiatlı melekler vardır (memurdur) ki onlar Allah’ın kendilerine emrettiği şeylere asla isyan etmezler. Neye de me’mur edilirlerse yaparlar.”

“Ey Rabbimiz! Bize zevcelerimizden ve çocuklarımızdan gözlerimizin nûru olacak iyi kimseler ihsan et! Ve bizi takvâ sahiplerine önder yap.”

“Peygamberlerin isimlerini (yavrularınıza) isim olarak koyunuz!”

“(Anadan) doğan her çocuk, (İslâm) fıtrat(ı) üzerine doğar. Sonra anne ve babası (Yahudi ise) onu Yahudi yapar. Veya (Mecûsî ise) Mecûsî yapar. (Nasrânî ise) Hristiyan yapar.”(6)

“Ben ancak bir muallim olarak gönderildim!”

et-Tâc: 5/247.

İbn-i Mâce: 2/1229.

Tuhfetü'l-Ahvezî: 5/107.

Tahrîm; âyet: 6.

Hak Dini, Kur'ân Dili: 8/161.

Feyzü'l-Kadir: 5/33.

Tuhfetü'l-Ahvezî: 6/84.

“Hiçbir baba, çocuğuna güzel terbiyeden daha üstün bir bağışta bulunamaz.”

Tirmizî.

Müslim: 5/65.

Furkan, âyet:74

“Allah’a göre isimlerin en sevimli olanı, Abdullah ve Abdurrahman (adları) dır.”

İbn-i Mâce.

Kütüb-i Sitte: 1/376, Prof. Dr. İbrahim Canan.

“Siz, kıyâmet günü isimleriniz ve babalarınızın adları ile çağırılacaksınız. Bu sebeple isimlerinizi güzelleştiriniz.”

“Bir adamın çocuğunu terbiye etmesi sa’ (dolusu yiyecek) tasadduk etmesinden hayırlıdır.”

“Allah o kimseye rahmet etsin ki: ‘Ey ehlim, ailem! Namazınıza, orucunuza, zekâtınıza, miskinlerinize, yetim ve komşularınıza dikkat edin?’ der. Ola ki Allah Teâlâ onları onunla beraber cennette toplar.”

İMTİHAN

Cihan toprağına ayak basan her insan nîmetlerden imtihan olunmaktadır. Mal-mülk imtihan olduğı gibi, çocuklar da birer imtihan vesilesidir. Yine kişinin fakirliğı de imtihandır. Kiminden şükür, kiminden sabır istenir. Kız çocukları ile imtihan edilmek de çetin iştir. Bu sebeple karşılığında cennetler va'd edilmiştir.

Enes (radiyallahu anh) 'den nakil: Resûlullah (sallâllahu aleyhi ve sellem) buyurdu ki:

“Bülûğa erinceye kadar kim iki kız evlâdı yetiştirirse - parmaklarını birleştirerek- kıyâmet günü o ve ben şöyle beraber oluruz.”[\[231\]](#)

Tirmizî de: “O ve ben cennete şu iki şey gibi beraber gireriz.’ dedi ve iki parmağıyla işaret etti” şeklinde rivâyet edilmiştir.

Görüldüğü gibi Nebîyy-i Muhterem (aleyhissalâtu vesselâm) kız çocuklarının yakın bir sevgi ve alâka ile büyütülmesini, onlara karşı gönüllerin bir şefkat bucağı olmasını talep etmektedir. Çünkü onlar şefkate daha çok muhtaçtır. Çünkü onlar yarın birer anne olacaktır. Çünkü onlar ümmetin yüzünü güldürecektir.

Onları hor görmek, erkek çocukları onlara tercih etmek, onları bazı haklardan mahrum bırakmak insana dert olarak yeter.

Ebû Saîd (radiyallahu anh) 'den nakil: Resûlullah (sallâllahu aleyhi ve sellem) buyurdular ki:

“Kim üç kız” veya “üç kız kardeş” veya “iki kız kardeş” veya “iki kız” yetiştirir, terbiye ve te'diblerini eksik etmez. Onlara iyi davranır ve evlendirirse cenneti hak etmiştir.” [\[232\]](#)

Evet, cennetin yolu burada, cennetin inci sarayları da burada kazanılır. Burada ekip yarın orada biçeceksin. Toprağı ekim zamanı tohum atmayan kimse saâdet başağını nasıl toplar?

Bir başka Hadîs-i Nebevi de şöyledir:

“Birinizin üç kızı veya kız kardeşi olmayadursun. Ona iyilik (ve ikram) edince ille cennete girer.”[\[233\]](#)

Cehâlet zindanında boğulan ve vicdanları taş kesilen insanlar kendi kız çocuklarını diri diri toprağı gömüyorlardı. Dünyanın

manzarası bu idi. Rahmet Nebî geldi, ölü kalbler hayat buldu ve kızlar baba eliyle ölmekten kurtuldu. O vicdanları çöller gibi kuruyan insanlar gözü yaşlı ceylanlar hâline büründü ve cihanın yüzü güldü.

Şu tabloya bakmak kâfi: Mü'minlerin pâk annesi Hazret-i Âişe (radiyallahu anh) hikâye eder:

Yanıma bir kadın girdi. Beraberinde iki kız çocuğu vardı. Bir şeyler istedi. Aksi gibi nezdimde bir hurmadan başka bir şey yoktu. Onu verdim. Kadın aldı ve ikiye bölerek kızlarına taksim etti. Kendisine pay ayırmadı. Çıkıp gittiler. Arkadan Allah'ın Resûlü (aleyhissalâtu vesselâm) girdi. (Bu) durumu O'na anlattım. Dedi ki:

“Kim bu şekilde kızlarla imtihan edilir o da onlara iyi davranırsa, kızlar, onun için, ateşe karşı perde olurlar.”^[234]

İnsan bir hurma tanesinden ne çıkar dememeli. Zira zerre kadar hayır zâyî olmadığı gibi şer de zâyî olmaz. Bu sebeple Hazret-i Âişe validemiz yanında olan tek hurmayı ihtiyaç sahibi kadına vermiş, kadın da kendi yemeyip kızlarına takdim etmiştir. Ki annelik şefkati bunu gerektirir.

Hazret-i Ebû Bekir (radiyallahu anh) in şefkat ve merhameti: Rikkat ve merhamet mâdeni Yüce Sıddîk, bir gün Hazret-i Âişe'ye uğradı. Âişe hummaya yakalanmış, hasta idi. “Kızım, nasılsın?” diye hatırını sordu ve yanağını öptü.

Evet, evlâtlar şefkat ister, sevgi ister, ihtimam ister. Çocuğun dünyaya gelmesi büyük bir mes'ele değil, iyi bir insan olması, ahlâk ve edeble, ilim ve irfanla bezenmesi mühimdir.

Bir ağaç, bir çiçek, bir çekirdek taş üstünde yetişmez. Münbit bir toprak arar. İşte insan da öyledir.

Dünyada ne kadar ağaç çok, fakat her ağaç meyve vermez. Dünyada ne kadar insan var, lâkin her insan bir Yûnus, bir Mevlânâ, bir Hacı Bayram-ı Veli olamaz. Bütün bunlara îmân cehdi, gönül gayreti, sağlam yürek, sabır ve azim gerekir.

*Bin bahar gelmiş olsa taş yine vermez çiçek,
Su verirken saksına elbette gül bitecek!..*

Ne yazık ki neslimiz birilerinin insafına terk edildi. Kınalı kuzuyu kurt ormanına bırakmak akıl kârı değildir. Fakat akıllar başlara veda etmiş durumda. Kafası var, akılı yok adamlar önümüze ateşten

duvarlar çekmektedirler. Bilmem böyle gecenin saâdet sabahı olur mu?

Said-i Şirâzî bir hikâye anlatır:

“Düz bir sahrada bir misafir yolunu kaybetmiş, yiyeceği içeceği kalmamış, kuvveti bitmişti. Kemerinde birkaç akçesi vardı. Çok dolaştı, bir türlü yolunu bulamadı. Mihnetle helâk oldu.

Sonra bir taife oraya geldiler, baktılar ki zavallı adam akçeleri yere atmış, toprağa da şu sözleri yazmıştı:

‘Bütün parası Câferi altını olsa da azıksız kalan kimse muradına eremez. Çölde yanık fakir için pişmiş şalgam, ham gümüşten daha iyidir!’”

Çölde yolu yitik adamın kucaklar dolusu altını, gümüşü, incisi olsa ne fayda! Bir yudum su, bir dilim ekmek onun için her şeyden daha kıymetlidir. Biz de tıpkı dünya çölünde kalmış felâketzedeye benziyoruz. Her imkân elimizden alınmış, harâma, günâha tanınan hak ve hürriyetler, çocuklarımızın terbiye ve eğitime tanınmamıştır.

O zaman en büyük vazife; ana-babaya ve aileye düşmektedir. Evlâdını, Allah’ın Kitabı ile kendi tanıştıracak, evlâdının gönül toprağına Muhammedî sevdanın damlasını düşürecek, onu îmânın mihverinde, Kur’ân’ın gölgesinde büyütecektir.

Sokaklarda gördüğümüz şerirler, sefiller, yüz karası anarşistler, ayyaşlar, esrarkeşler gökten inmedi. İhmâlin ve ihanetin acı meyvesi olarak karşımıza çıktı. Artık düşünmek, hem titreyerek düşünmek gerek.

Şu öğütler Sadi’den:

“Çocuğun yaşı onu geçince ona söyle, nâmahrem kadınların yanında oturmasın. Pamuğun yanında ateş yakmak câiz olmaz. Kıvılcım sıçrar, pamuk yandığı gibi ev de yanar.

Adının yerinde kalmasını istersen, çocuğuna ilim, hüner, ma’rifet öğret. Onu akıllı, fikirli yetiştir.

Eğer çocuğa edeb, terbiye, hüner, ma’rifet öğretmezsen, sen ölürsün; yerinde de kimse kalmamış olur.

Baba, çocuğunu nâzik beslerse o çocuk çok zaman şiddet, mihnet çeker. Çocuğunu akıllı, hüsnü hâl sahibi olarak yetiştir. Eğer çocuğunu çok seviyorsan, onu nazlı, şımarık yetiştirme, çocuğun daha küçük iken onu okut. (Rabbi’nin Kitabını ona öğret) . Ara sıra

azarla. Fakat iyi şeyler için de mükâfat ver. Kötü şeylerine adam sende deyip göz yumma!

Yeni öğrenenler için aferin, tahsin, hoş sözler, okşamalar hocanın takdirinden, tehdidinden daha iyidir.

Kârûn kadar hazinen olsa bile evlâdına, san'at, hüner, ilim öğret. Çünkü ne bilirsin ki, zamanın dönüşü onu diyar diyar gezdirir.

Elindeki servete de güvenme! Olur ki o servet elde kalmaz. Kasalar dolusu altın, gümüş olsa biter, tükenir; fakat, sanatkârın kesesi hiç boş kalmaz.

Üstadın cevriyi çekmeyen çocuk, zamaneden çok cefâ görür.

Bir baba çocuğunun her hâlini düşünmezse, o gibi çocuğu yabancılar düşünür, baştan çıkarırlar.

Çocuğu iyi hocaya, dinli, diyânetli, namuslu ve insafî ustaya ver. Eğer hoca, usta dinsiz, yaramaz, kötü ise; çocuğu da kendisi gibi berbat yapar.

Bilmez misin Sadi, sahralar geçmeden, denizler aşmadan murâdını nasıl buldu? Çocukluğunda iyi hocalara teslim edilmiş, onlardan tokat yemiş, nihayet büyüklüğünde safa sürmüştür.

Büyüklerin buyruklarına boyun eğenler, çok geçmeden, kendileri de buyruk sahibi olurlar.”

Evet, ibret alana bu sözler inci tanesinden daha kıymetlidir. Zaman olur ki inci taneleri de para etmez; ama, iyi bir insan her vakit aranır ve el üstünde tutulur. Mermeri kesmek, suya düğüm vurmak mümkündür. Fakat îmânsız ölen bir kimseyi kurtarmanın imkânı yoktur.

A kuyudaki adam! Eğer kurtuluş istiyorsan ipe tutun. Kur'ân-ı Kerîm, Allah'ın kopmaz ipidir. Kim Kur'ân'a bende olursa, dünyası da, âhireti de selâmettedir.

Gözünü aç iyi bak ki, bir dalda hem gül, hem diken vardır. Sen güle talip ol da diken düşmanlara kalsın!

Buraya bir dörtlükle düğüm vuralım:

Milletin başı dertte bir selâmet yok henüz.

Akıl hocalığında bir kerâmet yok henüz!

Nice seneler var ki hürriyet bekliyoruz;

Ey ceylânım, ufukta bir alâmet yok henüz!

[231] Müslim, Birr 149.

[232] Ebû Dâvûd, Edeb 130.

[233] Tuhfetü'l-Ahvezî: 6/40.

[234] Buhâri, Zekât: 10. Müslim, Birr 147.

“Bülûğa erinceye kadar kim iki kız evlâdı yetiştirirse - parmaklarını birleştirerek- kıyâmet günü o ve ben şöyle beraber oluruz.”

“Kim bu şekilde kızlarla imtihan edilir o da onlara iyi davranırsa, kızlar, onun için, ateşe karşı perde olurlar.”

“Kim üç kız” veya “üç kız kardeş” veya “iki kız kardeş” veya “iki kız” yetiştirir, terbiye ve te’diblerini eksik etmez. Onlara iyi davranır ve evlendirirse cenneti hak etmiştir.”

“Birinizin üç kızı veya kız kardeşi olmayadursun. Ona iyilik (ve ikram) edince ille cennete girer.”

Buhâri, Zekât: 10. Müslim, Birr 147.

Tuhfetü'l-Ahvezî: 6/40.

Ebû Dâvûd, Edeb 130.

Müslim, Birr 149.

SILA-İ RAHİMDE ÂDÂB HISIMLARA KARŞI VAZİFELERİMİZ

Cihan mülkünde mekân tutan insanlar birbirine muhtaçtır. Tek başına bir kimsenin dünyaya gelmesi, yaşaması, dünyadan ötelere sefer etmesi mümkün değildir. İnsan hep elden ele aktarılarak kemâle erer. İnsanın annesi, babası, dedesi, ninesi, kardeşleri olduğu gibi, yakın ve uzak akrabaları da vardır. Onları da görüp gözetmek, Allah Teâlâ'nın emri ve insanlık icâbıdır. Bir damla suya peri gibi güzellik veren, kuru dallar üstünde kırmızı güller yaratan, taşlar arasından ırmaklar çağlatan Yüce Allah buyuruyor ki:

“Allah’dan ve akrabalık (bağlarını kırmak) dan sakının. Çünkü Allah sizin üzerinize tam bir gözeticidir.” [\[235\]](#)

Merhum M. Hamdi Yazır Hocaefendi bu mübârek âyetin izahında şöyle demektedir:

“ERHÂM: Rahîm’in çoğulu, rahîm (H) nın kesresi ile bilindiği gibi kadında çocuk yatağı olan özel organıdır. Fakat yakınlık ve akrabalık sebeplerine de denilir.

Nitekim sıla-i rahim, akrabaya iyilik, kat-i rahim, yakınlık alâkasını kesmek demektir. Burada da yakınlık sebepleri manasınadır. Her zaman rahim kelimesinin sevgi, merhamet, şefkat ve acıma mânâsını anlattığı ve bunlar, kadınlığın yaratılışının gereği bulunduğundan dolayı kadınlara acımak ve şefkat ile muamele etmek, şeref ve haysiyetlerini yaratılışları gereğince korumak, tecâvüzden ve kötüye kullanmaktan ve evlenme gayesini bozacak yakışsız şeylerden korumak ve aile fertleri, çoluk çocukları, genel olarak akraba ve hısımlar hakkında da akrabalık inceliğine yaraşan nâzik ve çekici bir sevgi besleme ve bütün bunlarda Allah sevgisi ile Allah korkusunun özü demek olan Allah korkusu esas kabul edilip iyi ve kötüyü bu açıdan düşünmek ve bundan dolayı bu ilişkilerde ne erkeğin ne de kadının yaratılış hikmetine ve türeme gayesine aykırı

olan hırs ve nefse âit kibri, ne de akrabaların Allah'ın emrine aykırı arzu ve meyilleri gözönüne alınmayıp, her hususta Allah'ın hükmünün yerine getirilmesi lüzumu gösterilmiştir. Bu mevzuda birçok hadîs-i şerifler de vardır.

Bazıları şunlardır:

‘Rahîm Arş’a asılıp şöyle der: Beni gözeteni Allah gözetsin, beni terkedeni Allah terketsin.’

Allah Teâlâ şöyle buyurur:

‘Ben, Rahmân’ım, o rahimdir. Ben, ona ismimden bir isim türettim. Bundan dolayı onunla ilgilenen, akrabalarla ilişki sürdüren ve iyilik yapana ihsanda bulunurum, akrabalarla alâkasını keseni de mahrum ederim!’

“Allah’a itaat edilen şeylerde akrabalık ilişkilerini sürdürmekten daha çabuk sevabı verilen hiçbir şey yoktur. Allah’a isyan edilen amellerde de cezası, zinâdan ve yalan yere yeminden daha çabuk verilen hiçbir amel yoktur.”

‘Sadaka ve akrabalık ilişkilerini sürdürmek, Allah bunlarla ömrü uzatır. Ve kötü ölümü defeder. Zararlı ve tiksindirici şeyleri de defeder.’

‘Sadakanın en faziletlisi, düşman olan akrabalara verilenidir.’

Özetle, “Rabbinizden korkun” ifadesi, genel olarak insanlar arasındaki umumî kardeşliğin bozulmasından ve erkekle kadın arasındaki cinsel meyillerin kötüye kullanılmasından, “Vettekullah/Allah’tan korkun” ifadesi de aile ve akraba haklarının ve ilişkilerinin bozulmasından sakınmayı ihtiva etmektedir.

Yani gerek umumî ilişkilerde ve gerekse özel ilişkilerinizde Allah’a isyan etmekten korkunuz. Çünkü ‘İnnallâhe kâne aleyküm rakîben/Her zaman Allah üzerinizde gözcüdür.’ Bütün hal ve hareketleriniz Allah Teâlâ’nın kontrolü altındadır. Fiillerinizden, sözlerinizden, niyetlerinizden hiçbiri O’ndan gizli kalmaz.”^[236]

Evet: Allah Azze ve Celle, kalblerde olanı, gözlerin bakışını, gizlinin gizlisini bilir. O’ndan zerreyi saklamak mümkün değildir. O, kullarının niyetine göre karşılık verir. O’nun rızâsını talep ederek yapılan iyilik ve ihsanlar ve akraba ile alâka cennete gül dikmek gibidir.

Âlemde erlik, iyilik edene iyilik etmek değildir. Asıl erlik, kötülük edene ve seni mahrum bırakana vermektir. Bu husus şu Hadîs-i

Nebevî’de şöyle ifade edilmektedir:

“(Akrabasının iyiliğine) **mukabele eden, akrabalık yapmış değildir. Lâkin akrabalık vazifesini tam yapan, yakını bulunan kimse** (kendisine gelmekten) **kesildiğinde onu ziyâret edendir.**”^[237]

Öyle bir devirde yaşıyoruz ki, insanlar gam seline değirmen olmuşlardır. Birbiriyle en çok ülfet edecek hısımlar en ziyade düşman olmuşlardır. İki günlük dünya hayatı ebediyetin cennetlerini ve cehennemlerini unutturmuştur. Kavgasız gürültüsüz bir gün geçmiyor. Halbuki Müslüman muhabbet fedaileri olacaktır. Bizden istenen gönüller yapmaktır. İşte bunun için derviş Yûnus: “*Gönüller yapmaya geldim!*” demiştir. Gönül kırmak kolaydır da yapmak erlik ister.

Bir gün bir adam yüksek huzura geldi ve:

“Ey Allah’ın Resûlü,” dedi, “benim şahsıma yakınlığı olan (akrabalarım) var. Ben onlarla alâkamı devam ettiriyorum, onlar benim ile ilgilerini kesiyorlar. Ben onlara iyilik yapıyorum (aksine) onlar bana kötü davranıyorlar. Ben onlara yumuşak huylu olarak hareket ediyorum, onlar benim üzerime câhilce (saldırıyorlar) .”

Hâtemü’l-Enbiyâ buyurdular ki:

“Eğer sen dediğin gibi (hareket eder) oldunsa; sanki onlara sıcak kül yedirdin, sen böyle yapmaya devam ettiğin müddetçe onlara karşı, Allah’ın yardımı seninle beraber olur.”^[238]

İşin ta evveline bakacak olursak, bütün insanlar birbirlerinin akrabasıdır. Çünkü hepsi Hazret-i Âdem (aleyhisselâm) ’in neslidir. Öyledir de, yine bu insanlar birbirlerinin kanını döker, ocaklarını harap eder. Halbuki dünya hepimize yeter. Hepimizin rızkını veren Allah Teâlâ’dır. Bizden önce bu yerlerdekilere mekân tutuyordu, bizden sonra niceleri konup göçecek. Madem öyle, bu hırs, bu fitne, bu kavgalar nedir?

Evet:

*Herkes bir Kârûn değil, dolu var, yetimi var,
Ey cimri, hiç sordun mu şu dedenin kimi var?*

Bir başka gün, İki Cihanın Saâdet Güneşi sahâbîleri ile beraberdi. O dem huzura bir adam gelerek Varlığın Nûru’na şöyle der:

“Allah’ın Resûlü olduğunu ileri sürüyorsun öyle mi?”

Nebîler Nebîsi: **“Evet”** dedi.

“Peki ey Allah’ın Resûlü! Hangi davranış ve hareket Allah’a daha sevimlidir?”

“Allah’a îmân etmek!”

“Sonra?”

“Yakınlarla alâkayı sürdürmek.”

“Daha sonra?”

“İyiliği emretmek, kötülükten menetmek!”

“Peki, ey Allah’ın Resûlü! Hangi iş ve davranış Allah’ı daha çok gazaplandırır?”

“Allah’a şirk koşmak!”

“Sonra hangisi?”

“Yakınlarla olan ilişkiyi kesmek.”

“Daha sonra hangisi, ey Allah’ın Resûlü?”

“Kötülüğü emretmek, yaymak ve iyiliğe mâni olmak, iyilikten uzaklaştırmaktır.”^[239]

Görüldüğü üzere Allah Teâlâ’nın indinde sevgili olan işlerden biri de Sıla-i Rahim’dir. Yani hısımlarla alâkayı sürdürmek, onlara iyilik ve ihsanda bulunmaktır. Zamanımızda insanların nice bin dertleri var. Akrabaya gitmek gelmek mümkün olmuyorsa, hiç değilse telefonla arayıp sormak da faydalıdır. Tamamen kopmak İslâm âdâbına aykırıdır ve bunda vebâl vardır.

Gül Yüzlü Nebî’nin sevdâlılarından Sevban (radiyallahu anh) ’dan nakil. Resûlullah (sallâllahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu:

“Üç şey Arş’a uzanır. Biri, akrabalık: ‘Allâhümme innî bike felâ ukdaü./Allah’ım! Senden akrabalık bağlarımın koparılmamasını istiyorum’ der. Biri, emânet, o da: ‘Allah’ım! Senden, bana ihanet edilmemesini istiyorum.’ der. Diğeri de nîmettir: Bu da: ‘Allâhümme innî bike felâ ükferü./Allah’ım! Nîmete şükredilip, asla küfredilmemesini senden istiyorum.’ der.”^[240]

Dünyada akıl almaz işler olmakta, Âdem’in evlâtları zaman boyu birbiriyle boğuşmakta, her gün binlerce can bir hiç uğruna toprağa düşmektedir. Bilmek gerektir ki asıl dehşetli günler ileridedir. Eğer bir hesap günü olmasaydı, zâlimleri alkışlamak kimseye zarar vermezdi. Ama din günü muhakkak gelecek ve herkes ektiğini biçecektir.

*İyilik yap iyilik... O âhiret malıdır,
Yere attığın tohum ebedî kalmalıdır!*

Ebû Hüreyre (radıyallahu anh) den nakil.

Resûlullah (sallâllahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdular:

“Üç haslet vardır ki, (bunlar) kimde bulunursa Allah Teâlâ onun hesabını kolayca yapar (ona zorluk çıkarmaz) ve rahmeti ile onu cennetine kor!”

Sahâbîler dediler ki:

“Anamız, babamız sana feda olsun, onlar nedir, ey Allah’ın Resûlü?”

Nebîyy-i Muhterem buyurdular ki:

“Seni mahrum edene senin vermen, sana (ziyaret için) gelmeyene senin gitmen, sana zulmedeni de senin affetmendir. Bunları yaptığın takdirde Allah seni cennete kor...”^[241]

Bunlar nefse güç gelen şeylerdir. Nefsin belini kırmak, onun başını bir kalem gibi kesmek ve onu Rabbin itaatine sokmak erlik ister. Zaten nefis ve şeytan, bu iki belâ olmasa dünya cennetlere dönerdi.

Ne yazık ki dünyamızın başına kara dumanlar çökmüş, kan akmadık bir gün kalmamıştır.

Ey insan! Yarın utanarak yüzünün kızarmasını istemezsen, bugün güzel işler yap. Dünyadaki her mahlûk Allahü Teâlâ’nın lütfuyla varlık âlemine gelmiştir. Onlara Allah nâmına el uzat, iyilik yapamazsan da kötülük etmekten sakın. Sen yerdekilere acı ki, gökte bulunanlar da sana acısın. Gönlünde rahmet çeşmeleri çağlat ki, Hızır sana yoldaş olsun, başını melekler okşasın. Akrabayı, yetimi, yoksulu mahrum etme ki, başın dara düştüğünde sana da şefkat elleri uzansın.

Ah nasıl desem ki, ihmâlimiz ve gafletimiz büyük. Müslümanca yaşamaktan çok çok uzaklardayız. Mahkemelerdeki davaların ekserisi akrabalar arasında cereyan etmektedir. Dünya kime yâr olmuş ki, bize de yâr olsun! Dünyadan korkmak gerek. Hazret-i Ali (kerremallahü veche) şöyle demiştir:

“Dünyanın köşeleri dertlerle doludur! Nice büyük yaratılışlar vardır ki, dünya onlardan kaçır, nice aşağı yaratılışlar da vardır ki, dünya onlara koşar!”

Dünya, çok acâib bir tanıdıktır. Yâr olmaz. Kim yâr olur derse aldanır! Visali, aceleci ve korkak adamların visaline benzer:

Telâşlıdır.

Ayrılığı da sevimsiz kimselerin ayrılığına benzer; gönülkırıcıdır.

Hülâsa; hayrı az, dirliği kısa, güler yüzü gösteriş, yüz çevirmesi facia, lezzet ve visali geçici, nîmet ve ihsanı fânî, günâh ve vebâli ise bakîdir.

Evet, böyle bir gam yurdu için kavga etmeye, kan dökmeye, akrabalık bağlarını koparmaya değmez. Akıllı insanlar buradan cennete yol bulur.

*Sen niye durmadasın, yolumda pusu gibi
Kin nefret hiç iş değil, azîz ol bir su gibi.
Gönül elini uzat Allah'ın kullarına,
Herkes senden pay alsın gülün kokusu gibi!*

Şu mübârek hadîslerle bu mevzuya veda edelim. Rahmet Nebî (aleyhissalâtu vesselâm) buyuruyorlar ki:

“Kim rızkının bol ve ömrünün uzun olmasını arzu ederse, akrabalarına iyi muamelede bulunsun.” [242]

“Soyunuzu öğreniniz ki, akraba haklarını yerine getiresiniz. Çünkü akraba haklarını yerine getirmek, ailede sevgi (ve muhabbete) , bolluk ve uzun ömre vesile olur.”[243]

[235] Nisa: 1.

[236] Hak Dini, Kur'ân Dili: 2/501.

[237] Tuhfetü'l-Ahvezî: 6/35.

[238] et-Tâc: 5/9.

[239] Tergîb ve Terhîb: 5/145. Hikmet Yayınları.

[240] Tergîb ve Terhîb: 5/150 Terc.

[241] a.g.e.

[242] Müslim.

[243] Tirmizî.

“Kim rızkının bol ve ömrünün uzun olmasını arzu ederse, akrabalarına iyi muamelede bulunsun.”

“Seni mahrum edene senin vermen, sana (ziyaret için) gelmeyene senin gitmen, sana zulmedeni de senin affetmendir. Bunları yaptığın takdirde Allah seni cennete kor...”

“Eğer sen dediğin gibi (hareket eder) oldunsa; sanki onlara sıcak kül yedirdin, sen böyle yapmaya devam ettiğin müddetçe onlara karşı, Allah’ın yardımı seninle beraber olur.”

“Soyunuzu öğreniniz ki, akraba haklarını yerine getiresiniz. Çünkü akraba haklarını yerine getirmek, ailede sevgi (ve muhabbete) , bolluk ve uzun ömre vesile olur.”

“Allah’dan ve akrabalık (bağlarını kırmak) dan sakının. Çünkü Allah sizin üzerinize tam bir gözeticidir.”

“Üç şey Arş’a uzanır. Biri, akrabalık: ‘Allâhümme innî bike felâ ukdaü./Allah’ım! Senden akrabalık bağlarımın koparılmamasını istiyorum’ der. Biri, emânet, o da: ‘Allah’ım! Senden, bana ihanet edilmemesini istiyorum.’ der. Diğeri de nîmettir: Bu da: ‘Allâhümme innî bike felâ ükferü./Allah’ım! Nîmete şükredilip, asla küfredilmemesini senden istiyorum.’ der.”

Tuhfetü’l-Ahvezî: 6/35.

a.g.e.

Tergîb ve Terhîb: 5/150 Terc.

Tirmizî.

Müslim.

Tergîb ve Terhîb: 5/145. Hikmet Yayınları.

et-Tâc: 5/9.

Hak Dini, Kur’ân Dili: 2/501.

Nisa: 1.

“Kötülüğü emretmek, yaymak ve iyiliğe mâni olmak, iyilikten uzaklaştırmaktır.”

Yani gerek umumî ilişkilerde ve gerekse özel ilişkilerinizde Allah’a isyan etmekten korkunuz. Çünkü ‘İnnallâhe kâne aleyküm rakîben/Her zaman Allah üzerinizde gözcüdür.’ Bütün hal ve hareketleriniz Allah Teâlâ’nın kontrolü altındadır. Fiillerinizden, sözlerinizden, niyetlerinizden hiçbirisi O’ndan gizli kalmaz.”

“(Akrabasının iyiliğine) mukabele eden, akrabalık yapmış değildir. Lâkin akrabalık vazifesini tam yapan, yakını bulunan kimse (kendisine gelmekten) kesildiğinde onu ziyâret edendir.”

KOMŞULUK ÂDÂBI

İnsanlar cemiyet halinde yaşarlar. Çünkü, her insanın bir başka insana ihtiyacı vardır. Yüce Yaratıcı âleme öyle bir nizam vermiştir ki, kuşlar, karıncalar, arılar, ceylanlar ve daha nice mahlûk toplu halde hayatlarını devam ettirirler. Bir arslan bile pençesinin kuvvetine rağmen tek başına yaşayamaz. İnsan ise hiç yaşayamaz. Hatta âhiret hayatında da komşuluk ve beraberlik mevcuttur.

İyi ve hayırlı komşu insana su gibi, ekmek gibi gıda mesabesindedir. Zira sana en yakın odur. Günün her saatinde, sabah ve akşam yüz yüze geldiğin bir insandan ancak iyilik umulur. “Ev alma, komşu al!” denilmiştir.

İslâm, bütün kâinatı kaplayan bir rahmet ağacıdır ki, onun gölgesi altında cem olanlar hem dünya hem âhirette saâdete ererler. Eğer bizim şu anda sıkıntılarımız, dertlerimiz, kederlerimiz varsa -ki vardır- hep kendi hatâ ve kusurlarımızın eseridir. İslâm bize, takvâ ve iyilikte yarışın, kötülük ve fenalıktan uzak durun, birbirinizle kardeş olun, kimseye zulmetmeyin dedikçe, biz tam zıddını yaparsak, elbet belâlar ve mûsîbetler başımızdan eksik olmaz.

Yüce dinimiz, rahmettir. O kadar ki, ondan sadece insanlar değil, hayvanlar, nebatlar bile fayda görür. Her yaranın merhemi İslâm’da mevcuttur. Her acıyı dindirecek şifâ İslâm’dadır. Fakat faydalanmayı bilmeyenlere diyecek bir şeyimiz yok!..

Göklerden, ta yücelerden, ta Arş-ı Kerîm’den rahmet kurnaları halinde cihan toprağına inen ve Nebîler Nebîsine inzal buyurulan kutlu kitabımızda Allah (azze ve celle) şöyle ferman ediyor:

“Allah’a ibâdet edin, O’na hiçbir şeyi eş tutmayın. Anaya, babaya, akrabaya, yetimlere, yoksullara, yakın komşuya, uzak komşuya, yanınızdaki arkadaş’a, yolda kalmış’a, sağ ellerinizin mâlik olduğu kimselere (köle ve hizmetçilerinize) iyilik edin. Allah, kendini beğenen ve daima böbürlenlen kimseleri sevmez.”^[244]

Allah rızâsına ve Allah sevgisine yol, şefkat ve merhamet köprülerinden geçmektedir. Hep kendini düşünen, büyüklük taslayan, kimsenin yarasına merhem olmayan, bir yetimin başını okşamayan, bir komşuya “*Merhaba!*” bile demeyen kimseler rahmetten uzaktır.

“Kim Allah’a ve âhiret gününe inanıyorsa, komşusuna iyilik etsin, kim Allah’a ve âhiret gününe inanıyorsa misafirine ikramda bulunsun. Kim Allah’a ve âhiret gününe inanıyorsa ya hayır söylesin, yahut sussun.”^[245]

Dünyada dirlik, düzen, âhirette saâdet ve selâmet ve en güzel netice, güzel insan olmaya bağlıdır. Müslümanın elinden, dilinden hiç kimseye zarar erişmediği gibi, müslüman iyilik ve ihsanda, kerem ve cömertlikte herkesten ileri olmaya çalışacak, böylece Rabbinin rızâsına ve cennetine hak kazanacaktır. Dilinden şer, elinden kötülük akan kimselerde hayır yoktur. Yine gönlü kara adamların da kimseye bir faydası dokunmaz.

Ay yüzlü sahâbîlerden Muaz b. Cebel (radiyallahu anh) ’den:

“Yâ Resûlallah! ma hakku’l-civari?/ Ey Allah’ın Resûlü! Komşuluk hakkı nedir?” diye sorduk. Nebîyy-i Muhterem buyurdular ki:

“Senden borç isterse verirsin, senden yardım dilerse yardım edersin. Herhangi bir şeye ihtiyacı olursa verirsin, hastalanırsa ziyâret edersin.”^[246]

Evet, insan şah olsa da mutlaka bir başka kimseye muhtaçtır. Eğer komşular veya insanlar bulunmasa ölen kişinin cenâzesi kurtlara kuşlara yem olurdu. Demek ki hem hayatta, hem ölümden sonra diğer insanlara ihtiyaç vardır. Kapı komşuya ise daha çok ihtiyaç duyulur.

İyi, sâlih, kerim, cömert bir komşuya mâlik olan kimse mutluluğu yakalamıştır. Bunun aksine, kötü komşu da insanın dünyasını berbat eder.

Cennetle müjdeli sahâbîlerden Sa’d b. Ebî Vakkas (radiyallahu anh) ’dan rivâyet:

Resûlullah (sallâllahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu:

“Erbeün mine’s-seâdeti/Şu dört şey mutluluk kaynağıdır:

- 1-Sâliha kadın,**
- 2-Geniş mesken,**
- 3-Sâlih komşu,**
- 4-Uysal binit.**

Şu dört şey de tâlihsizliktir:

- 1-Kötü komşu,**

2-Kötü (ve huysuz) kadın.

3-Kötü binit,

4-Dar mesken.”[247]

Komşu denilince, ilk olarak aklımıza aynı apartmanda ve evimizin civarında oturanlar gelir. Dükkân, bağ, bahçe ve iş sahamızın etrafındaki mülk sahipleri de komşularımızdır. Yine evimizin dört tarafından kırk hâne sahibi bu hakka mâliktir. Yani onlar da komşularımız sayılır. Kimi en yakın, kimi en uzak komşu.

Şehirler, köyler, kasabalar ve milletler de yine birbirlerine komşudur. Meselâ, bir komşu köye bir komşu köyün zulmetmesi, komşuluk hakkına tecâvüzdür.

İyi, hayırlı komşu olabilmek için hak sahiplerinin hakkını bilmemiz ve vermemiz gerekir.

Bunun âdâbı şöyledir:

- a) Davet ederse icâbet etmek,
- b) Hasta olursa ziyâretine gitmek,
- c) Cenazesi olursa hazır bulunmak,
- c) Başına bir felâket ve mûsîbet gelirse teselli etmek,
- d) Sevineceği bir şeye eriştiğinde tebrik etmek ve onun sevincine ortak olmak,
- e) Borç isterse vermek, yardım talebinde bulunursa yardımına canla başla koşmak,
- f) Kendisi evinden uzakta bulunduğu zaman malını, ırzını korumak,
- h) Selâm vermede başı çekmek,
- ı) Ayıplarını örtmek, kusurlarını bağışlamak,
- i) Ona ezâdan ve cefâdan çekinmek,
- k) Her hususta onunla iyi geçinmek. Ona ihsanda, ikramda kusur etmemek.

Komşular da vasıflarına göre kıymet taşımaktadırlar. Müslümanların akraba ve komşuları birinci derecede hak sahibidir.

Nebîler Serveri, Velîler Rehberi (aleyhissalâtu vesselâm) Efendimiz buyuruyorlar ki:

“Üç nev’i komşuluk vardır:

Bunlardan birinin bir hakkı, diğerinin iki hakkı ve üçüncüsünün de üç hakkı vardır. Üç hakkı olan komşu,

müslüman ve akraba olan komşudur. Bunun; komşuluk, İslâmiyet ve mahremiyet olmak üzere üç hakkı vardır.

Müslüman olan komşunun da, komşuluk ve İslâmiyet olmak üzere iki hakkı vardır. Müslüman olmayan komşunun da yalnız komşuluk hakkı vardır.”[248]

Bir insan, bu haklarını gözeterek hayatını devam ettirirse dünyada mutluluğu yakalar, onun âhireti de saâdetir. Çünkü onun âleminde kavgaya, gürültüye, didişmeye yer yoktur. Gönül kapısı herkese, Allah’ın her kuluna açık oldukça, kin kapısı ve şeytanın yolu kapanacak ve böylece insanlar arasında bir sevgi yumağı meydana gelecektir. Seven, sevgilisini üzmez.

İsmet ve İffet Sadeği Hazret-i Âişe (radiyallahu anh) ’den nakil:

“Ey Allah’ın Resûlü,” dedim, “İki komşum var. İyiliğe, hediyeğe hangisinden başlayayım?”

Buyurdular ki:

“Kapı itibariyle sana en yakın olandan başla!”

İyilikte, ihsanda, keremde komşular ilk sırayı alır. Komşusu aç olduğı halde kendisi tok yatan hayırlı bir komşu değildir. Âlemde kuşlar, karıncalar, arılar, kuğular bile birbirine kanat gerer, yardım eder. Atlar, bir yerde düşüp kalan binicilerini terk etmezler. İnsana revâ mıdır ki katı kalbli olsun?

Şu Hadîs-i Nebevî yürekleri titretmeye kâfidir:

“Yanındaki komşusu aç iken tok olarak geceyi geçiren mü’min değildir.”[249]

Evet, kâmil bir mü’min olmak kolay değil. Sadece kendini düşünen, sadece nefse hizmet eden, sadece dünya ile meşgul olan, yarınları hiç hesap etmeyen, komşuluk nedir bilmeyen kimseler hayatın yükünü karın tokluğuna çekmiş demektir.

Can kulağımızdaki gaflet pamuğunu çıkaralım ve Nebîler Sultanı’nın mübârek sözlerine dikkat edelim. Hem dünya, hem âhiretimizin saâdeti bunda gizlidir.

Bir gün huzurlarında bir adam, “Ey Allah’ın Resûlü,” dedi, “ben iyi miyim, kötü bir kimse miyim, ben nasıl bileyim?”

Topyekûn Zaman ve Mekânın Peygamberi buyurdular ki:

“Duyarsın ki komşuların senin hakkında, ‘iyidir’ diyorlar (o takdirde) sen de iyi bir insansın. Komşuların, ‘fenadır’ derlerse (bil ki) fena bir adamsın.”

Gönüller fethetmek, gönüllere şahlar gibi kurulmak herkesin kârı değildir. Güzel insanların, güzel ahlâk sahibi kişilerin, cömert ve kerîm olanların şiarıdır.

Bir başka gün Resûl-i Ekrem (sallâllahu aleyhi ve sellem) in şöyle dediği duyuldu:

“Allah’a yemin olsun ki, îmân etmiş olmaz. Vallahi îmân etmiş olmaz. Allah’a andolsun ki îmân etmiş olmaz.”

Sahâbîler sordular:

“Kim (îmân etmiş olmaz) ey Allah’ın Resûlü?”

Varlığın Nûru buyurdular ki:

“Komşusu zararından emin olmayan kimsedir!”^[250]

Eskiden evler ayrı, yuvalar ayrı, sokaklar ayrı ayrı idi. Öyleyken, gönüller birdi, yürekler bir vuruyordu. Ne var ki, şimdi evler bir. Sefer taşı gibi binalar kat kat. Birinde düğün varsa, öbüründe cenâze var. Kimsenin kimseden haberi yok. Artık o îmânlı, ihlâslı, güzel huylu ecdâd da yok. Apartmanlarımızda sabah akşam bir gürültü, bir telaş ki insanı ürkütüyor. Hele o mûsîbet pop müzik. Gençler çılgınca eğlenmekte, komşuyu, hatta anayı, babayı düşünecek durumda da değiller.

Yani etrafımızı bir gürültü, bir hay huy, bir belâ sarmış ki, kurtulabilene âferinler. Müslümanın dünyası böyle olmamalıydı, bu hicran gecesinin sabahı çok çok uzakta... Allah Teâlâ bize acısın.

Müslüman hakkı, komşuluk hakkı, insan hakkı, sadece kötülük etmemekle iktifa etmek mânâsına değildir. Belki, onun eziyetine katlanmak, ondan gelen sıkıntılara sabretmektir. Sabır acıdır, ancak meyvesi tatlıdır.

İyi ve güzel komşu insana âhiret yolculuğunda da lâzımdır. Komşunun şehâdeti herkesin şehâdetinden daha makbuldür. Yine bu hususta hadîs-i şerifler vardır. Ebû Hüreyre (radıyallahu anh) den:

Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) şöyle buyurdular:

“Bir mü’min vefat edince komşularından iki kişi, o adam hakkında, ‘Biz kendisinden iyilik ve hayırdan başka bir şey görmedik’ diye şehâdette bulunurlarsa; o kimse, Allah indinde iyi olmadığı halde bu iki komşunun şehâdeti yüzü suyu hürmetine Allahü Teâlâ meleklerle, ‘Bu ölen kulum hakkında benim bildiğimden vazgeçin de o iki kulumun şehâdetini kabul edin!’ buyurur.”

Bu, bir insan için ne büyük rahmet. Zaten Allah'ın rahmeti yetişmezse kimse bir yere varamaz. Bunun bir de mûsîbete, zahmete dönmesi var ki, ondan Allah korusun. Vefatı ânında komşunun komşuya “kötüdür!” diye şehâdetle bulunması, ölü için felâkettir.

Dünya günleri çabuk biter, dünyanın kendisi de ebedî değildir, derdi de. Fakat âhiret günleri bitmez. O halde, elimizden, dilimizden iyilik ve hayır akmalıdır. Müslüman güzel insan, hayırlı insandır.

Yine İki Cihan Güneşi Efendimiz buyuruyorlar:

“Cebrail Aleyhisselâm bana komşuyu o kadar çok tavsiye etti ki, onu vâris kılacak zannettim.” [\[251\]](#)

Ensâr'dan bir adam naklediyor:

Zevcemle birlikte Nebî (aleyhissalâtu vesselâm) nin yanına gitmek üzere evden çıktık. Bir de ne göreyim? Resûlullah (sallâllahu aleyhi ve sellem) ayakta, ona doğru yönelmiş bir adam!

Bir ihtiyacı olduğunu zannettim ve oturdum. Allah'a yemin ederim ki, Resûl-i Ekrem o kadar uzun süre ayakta durdu ki, bundan dolayı O'na acımaya başladım. Sonra döndü, ben de O'na doğru ayağa kalktım ve dedim:

“Yâ Resûlallah! Lekad kâme bike hâze'r Recülü hattâ cealtü ersî leke min dûlilkıyâmi./Ey Allah'ın Resûlü! Bu adam seni o kadar ayakta tuttu ki, bu uzun duruşunuzdan ötürü size acımaya başladım!”

Sordular:

“O'nun kim olduğunu biliyor musun?”

Cevap verdim:

“Hayır!”

Buyurdular ki:

“O Cebrail idi. Bana komşuyu o kadar tavsiye etti ki, onu vâris kılacak zannettim. (Eğer) sen ona selâm verseydin selâmını alırdı.” [\[252\]](#)

Artık fazla söze hacet yok. Komşuluk hakları gözetilmeden ve helâllikleri alınmadan sevinç yurdu cennete ulaşmak muhaldir. Yine Efendimizin ifadesiyle, **“Kıyâmet gününde ilk hasımlar komşulardır!”**

Evet:

Tam bir mü'min olamaz insanlar içinde şu;

Onun zahmetlerinden emin değilse komşu!

[244] Nisâ: 36.

[245] Tergîb ve Terhîb: 5/191. Müslim'den.

[246] Tergîb ve Terhîb: 5/193.

[247] Tergîb ve Terhîb: 5/196.

[248] Bezzâr.

[249] Tergîb ve Terhîb: 5/196.

[250] Buhârî.

[251] Tergîb ve Terhîb: 5/194.

[252] İmam Ahmed'den: 5/195.

“Cebrail Aleyhisselâm bana komşuyu o kadar çok tavsiye etti ki, onu vâris kılacak zannettim.”

“Senden borç isterse verirsin, senden yardım dilerse yardım edersin. Herhangi bir şeye ihtiyacı olursa verirsin, hastalanırsa ziyâret edersin.”

“Allah’a ibâdet edin, O’na hiçbir şeyi eş tutmayın. Anaya, babaya, akrabaya, yetimlere, yoksullara, yakın komşuya, uzak komşuya, yanınızdaki arkadaş’a, yolda kalmış’a, sağ ellerinizin mâlik olduğu kimselere (köle ve hizmetçilerinize) iyilik edin. Allah, kendini beğenen ve daima böbürlenen kimseleri sevmez.”

4-Dar mesken.”

“O Cebrail idi. Bana komşuyu o kadar tavsiye etti ki, onu vâris kılacak zannettim. (Eğer) sen ona selâm verseydin selâmını alırdı.”

“Yanındaki komşusu aç iken tok olarak geceyi geçiren mü’min değildir.”

“Kim Allah’a ve âhiret gününe inanıyorsa, komşusuna iyilik etsin, kim Allah’a ve âhiret gününe inanıyorsa misafirine ikramda bulunsun. Kim Allah’a ve âhiret gününe inanıyorsa ya hayır söylesin, yahut sussun.”

“Komşusu zararından emin olmayan kimsedir!”

Müslüman olan komşunun da, komşuluk ve İslâmiyet olmak üzere iki hakkı vardır. Müslüman olmayan komşunun da yalnız komşuluk hakkı vardır.”

Tergîb ve Terhîb: 5/191. Müslim'den.

Nisâ: 36.

Tergîb ve Terhîb: 5/196.

Bezzâr.

Tergîb ve Terhîb: 5/196.

Tergîb ve Terhîb: 5/193.

İmam Ahmed'den: 5/195.

Tergîb ve Terhîb: 5/194.

Buhârî.

HAKLARI ÖDEMEDE ÂDÂB

İnsanlar bir zincirin halkası gibi birbirine bağlıdır. Ta ilk insandan son insana kadar hayat böyle devam edecektir ve etmektedir de. Cemiyet halinde yaşamak fıtrat icâbıdır. Çünkü dünyada tek insan yoktur. Yani kader ağını ören dest-i kudret insanları kopmaz bağlarla bağlamıştır.

Her hak sahibine hakkını vermek, herkese güzel muamelede bulunmak ve kimsenin hakkına tecâvüz etmemek insanlık icâbıdır ve yüce dinin emridir.

Müslümanın, müslümana karşı hakları vardır. Anne-babanın evlâda, evlâdın anne-babaya karşı hakları olduğu gibi. O kadar ki, hayvanlara karşı da hak gözetmek durumundayız. Hâsılı her şeye, ağaçlara, çiçeklere, çevremize, ırmağa, denize zarar erdirmek hakkına sahip değiliz. Çünkü bütün o şeyler üzerinde insanların ve diğer canlıların hakları mevcuttur. Meselâ, ağaçları, çiçekleri yakıp kül etmek çevre felâketi olduğu gibi arıların bal yapmasına da mânidir.

Demek ki insanın cihanı, haklar ve vazifeler temeli üstünde gülümseyecektir. Şeytan gibi huzur bozucu, kavgacı, gürültücü, zorba kimsenin cemiyette işi yoktur. Onlar âlemin yüz karası olarak buradan göçerler.

Müslüman, ballar dolu petek misâli olacaktır. Onda her yaraya merhem, her derde deva bulunacak, büyüğe hürmet, küçüğe şefkat gösterecektir. Yetimlerin dağınık saçlarını o toplayacak, düşkünlerin elinden o tutacak, ağlayanların gözyaşlarını o dindirecektir.

Bir kere şunu hiç unutmamak lâzımdır. Müslüman, diğer müslümanın kardeşidir. Aslında bütün insanlar bir babanın evlâdıdır. Öyledir de, insanın insana ettiğini belki canavarlar etmez. Dünyamızda kan dökülmedik bir gün bulmak muhal.

Bütün âlemlere Rahmet olan, Nebîler Serveri, Veliler Rehberi (aleyhissalâtu vesselâm) Efendimiz buyuruyorlar ki:

“Müslümanların sende dört hakkı vardır: İyilik yapanlara yardımcı olman, günahkârlar için mağfiret dilemen, gıyaplarında onlara duâ etmen ve tevbekâr olanlarını sevmendir.” [253]

Evet, iyiler zaten dikensiz gül gibidir. Onlarla herkes geçinebilir. Asıl hüner günahkârları o felâketten çekip almaktır.

Yumuşak ve güzel huya mâlik olmak, dünyanın hazinelerine sahip olmaktan bin kat daha güzeldir. Çünkü güzel huy cennet çiçeğidir. Ahlaken en güzel olanlar Resûl-i Kibriya'nın yanında bulunacak, cennetlerin fevkinde bir saâdet elde edecektir.

Kâinatın Efendisi bir gün sahâbîlerine dediler ki:

“Cehennem kimlere harâm olduğunu bilir misiniz?”

O mânâ ve îmân kahramanları şu karşılığı verdi:

“Allah ve Resûlü bilir!”

Bunun üzerine Varlığın Nûru buyurdular ki:

“Herkes yumuşak davranan, cana yakın olan kimselerdir!”

[254]

Görülüyor ki şefkatli, güzel huylu, kerîm, cömert ve herkese kucak açan, her yaraya merhem olan kimseler ateşten uzak, belâ ve mûsîbetten uzak, Allah'ın rahmetine, cennetine, dîdârına yakındır.

Bir de şu güzel müjdeye bakalım. Yine Nebîler Nebîsi (aleyhissalâtu vesselâm) buyuruyorlar:

“Kıyâmet gününde Arş'ın sağında Allah'ın öyle yakınları (has ve sevgili kulları) vardır ki, her yönü sağ ve kudret sahibi olan Allah'ın bu kulları, nûrdan minberler üzerine oturacaklar, yüzleri nûr gibi parlayacaktır. Bunlar ne (bir) peygamber, ne şehid, ne de siddiklerdir.”

Sahâbîler hayret edip sordular:

“Yâ Resûlallahî men hûm?/Ey Allah'ın Resûlü, onlar kimlerdir?”

Buyurdular ki:

“Onlar Allah için birbirlerini sevenler, Allah rızâsı için birbirlerini sevenlerdir.” [255]

Şeytanı kahretmenin yolu işte bu muhabbettir. Mü'minler Allah için birbirini sevecek, her adımını Allah nâmına atacak, her düşküne Allah rızâsı için el uzatacaktır. Dünya o zaman nasıl güzel olur?.. Ne yazık ki, en çok kavgalar bizim aramızda çıkmakta, en umulmadık dertler bu cemiyette zuhur etmektedir. Sen kendi kardeşine acımazsan, bir başkası sana acır mı?

Dünya bir gamlı değirmendir ki herkesi öğütür, un eder. Kimseden geriye bir şey kalmaz. Buradan kimi bin türlü nedâmetle, kimi de selâmetle gider.

Gece gündüz ümmetinin derdiyle yürek dağlayan ve sıcak gözyaşları döken Rahmet Nebî buyuruyorlar ki:

“Kendinizi, bir hurmanın yarısı ile de olsa cehennemden koruyun. Bunu da bulamayan, tatlı söz ile kendisini korusun.”

[256]

Evet, öyle bir seferdeyiz ki deryâ derin, yol uzun. Önümüzde müthiş günler var. Ta Hazret-i Âdem (aleyhisselâm) 'den beri kabirde yatanları düşünmek lâzım. Kimbilir biz kaç bin sene toprağın gözüne sürme olacağız?

İşte o günler gelmeden iyilik ve hayırlarımızı kat kat artırmalıyız. Müslümanlara zarar vermemek de yine bir iyiliktir. Güler yüz, tatlı dil, şefkat ve merhamet, etekler dolusu sadaka vermiş gibi insana sevâb kazandırır. Değil sadece insana, bütün mahlûklara şefkat nazarı ile bakmak, kanadı kırık bir kuşu vahşi kedinin pençesinden kurtarmak mü'min olmamızın icâbıdır.

Sen, ayağının altına düşen karıncaya acımaz, onu ezer geçersen, yarın elden, ayaktan düştüğün zaman da sana acıyan olmaz. Sen yerdekilere acı ki, gökte olanlar da sana acısın!

Şeyh Sâdî-i Şîrâzî anlatır:

“Birisi, bir öküzün ayağına batmış olan diken çıkardı. Sızlayan yarasına merhem sürdü. Vefatından sonra büyük bir şeyh o kimseyi rüyada gördü. Baktı ki, cennet bahçelerinde salınıyor ve şöyle diyordu:

‘O bir diken yüzünden benim için güller bitti!’”

Elinden geldiği kadar merhamet et ki, zahmete dâcâr olduğun zaman herkes de sana acısın. Birisine iyilik ettiğin zaman: “Ben efendiyim, ben beyim; ben şuyum, ben buyum; o bana muhtaçtır!” deme. Hiç kimseden kendini büyük görme, “zaman, o muhtaç kimseyi vurmuş” deme. Zira vuran kılıç henüz kınına girmemiştir, mümkün ki seni de kılıçlar.

Hiç kimse kendi yiğitliği ile bu dünya bahçesine gelmemiştir. İlâhî kudret onu mekândan mekâna aktarır. İnsan yarın ne ile karşılaşacağını bilemez. Nerede, nasıl öleceğini bilemediği gibi.

O halde, “Ben şuyum, ben buyum!” diye övünmek beyhû-dedir. Gıpta edilecek şeyi Nebîler Sultanı haber vermektedir:

“Cennette öyle köşkler vardır ki, içi dışından, dışı da içinden görünür!”

Huzurda bulunan bir bedevi şevkle atıldı:

“Onlar kimlerindir, ey Allah’ın Resûlü?”

Resûlü Ekrem (sallâllahu aleyhi ve sellem) buyurdular ki:

“Güzel konuşan, yemek yediren ve insanlar uykuda iken namaz kılanlar içindir!”^[257]

Güzel söz, inci taneleri, elmas parçaları gibi gönül aydınlatır. Kötü ve çirkin söz, yürek karartır. Kılıç yarası geçer, fakat dil yarası şifâ bulmaz. Bu sebeple müslüman; güzel huylu, güzel sözlü ve ülfet ehli olacaktır.

Bir gün bir adam Nebîyy-i Muhterem’in huzuruna geldi ve dedi:

“Ey Allah’ın Resûlü, beni cennete koyacak bir ameli bana öğret (de onu işleyeyim) !”

Varlığın Nûru (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki:

“Herkes selâm vermek ve güzel konuşmak, mağfiretin sebeplerindendir.”^[258]

^[253] İhya, İmam Gazâlî.

^[254] Tirmizî.

^[255] Tergîb ve Terhîb.

^[256] Buhârî ve Müslim.

^[257] Tirmizî.

^[258] Taberânî.

“Güzel konuşan, yemek yediren ve insanlar uykuda iken namaz kılanlar içindir!”

“Müslümanların sende dört hakkı vardır: İyilik yapanlara yardımcı olman, günahkârlar için mağfiret dilemen, giyaplarında onlara duâ etmen ve tevbekâr olanlarını sevmendir.”

Tirmizî.

İhya, İmam Gazâlî.

Buhârî ve Müslim.

Tergîb ve Terhîb.

Taberânî.

Tirmizî.

“Herkesel selâm vermek ve güzel konuşmak, mağfiretin sebeplerindendir.”

“Onlar Allah için birbirlerini sevenler, Allah rızâsı için birbirlerini sevenlerdir.”

“Kendinizi, bir hurmanın yarısı ile de olsa cehennemden koruyun. Bunu da bulamayan, tatlı söz ile kendisini korusun.”

“Herkesel yumuşak davranan, cana yakın olan kimselerdir!”

MÜSLÜMANIN MÜSLÜMAN ÜZERİNDEKİ HAKLARI VE ÖDEME ÂDÂBI

1- Karşılaştığında selâm vermek, o senden evvel selâm verirse selâmını daha güzeli ile karşılamak ve tebessüm etmek.

2- Aksırdığında ve “**elhamdülillah**” dediğinde, “**Yerhamükellah**” demek ve ona afiyet dilemek.

3- Dâvetine icâbet etmek.

4- Hastalandığında, başına bir dert, bir mûsîbet geldiğinde ziyâretine gitmek, onu teselli etmek.

5- Öldüğü zaman cenâzesinde bulunmak.

6- Kendisine bir hususta söz verildi ise, o sözü yerine getirmek.

7- Akıl danıştığı zaman doğruyu söylemek, daima onun hayrını dilemek.

8- Gıyabında kendisini korumak ve ona hayır duâda bulunmak.

9- Kendi nefsin için sevdiğin ve hoşlandığın şeyi, onun için de sevmek ve istemek. Kendin için hoşlanmadığını onun için de hoşlanmamak.

10- Dilin ve elinle ona ezâ ve cefâ etmemek.

11- Müslüman kardeşine üç gün üç geceden fazla dargın durmamak. Kardeşin bir hatâ yaptıkta onu bağışlamak.

Efendimiz buyuruyorlar ki:

“Bir müslümanın din kardeşini üç gün üç geceden fazla terk edip dargın durması helâl olmaz. Öyle ki, iki mü'min birbirlerine kavuşurlar da birisi yüzünü şu tarafa, öbürü öte tarafa çevirir. Halbuki bunların hayırlısı önce selâm vermeye başlayanıdır.”

12- Hiçbir müslümanın kusurlarını araştırmamak, bilakis örtmeye çalışmak.

13- İki müslüman arasında her ne sebeple olursa olsun bir dargınlık vuku bulmuşsa, hemen onların aralarını bulmaya gayret

göstermek ve onları barıştırmak.

14- İnsanlar tarafından gelecek eziyetlere katlanmak, kötülüğe karşı iyilikle muamelede bulunmak. Ki bu siddıklar makamıdır.

15- Büyüklere, ihtiyarlara hürmet, çocuklara, düşkünlere merhamet ve şefkat göstermek.

Meselâ, şehirlerde otobüsler, vapurlar ve trenlerde ihtiyarlara oturacak yer vermek, hanımlara öncelik tanımak, hasta ve âcizlere şefkatle muamele etmek gerekir. Bilhassa belediye ve halk otobüslerinde kucağında çocuk, hanımlar ayakta beklediği halde bazı gençlerin koltuklarda oturması ve uyur numarası yapması çok çirkin bir şeydir. Yine beli bükülmüş ak saçlı ihtiyarlara yer vermemek edeb ve âdâba aykırıdır. Müslüman güneş gibi herkese şefkatli olacaktır.

16- Dost ve yâranları arkalarından müdâfaa etmek. Onların mevcut bulunmadığı bir mecliste aleyhlerine bir söz edildiğinde işin doğrusunu söylemek.

17- Hastaları ziyârette bulunmak. Ve ona afiyeti için duâ etmek, güzel ve tatlı sözlerle ümit vermek.

18- Müslümanların kabirlerini ziyâret etmek. Bilhassa büyük âlimlerin, velîlerin, sâlihlerin, şehitlerin kabrini ziyâret etmede alınacak hisse ve ibretler vardır. Ölümü ve hesabı düşünmek, kabirde geçecek günleri bugünden tefekkür etmek gerekir. İnsanlar uykudadır, ölünce uyanırlar. Fakat, o zaman çok geç olur.

19- İnsanlara, mevkilerine göre muamelede bulunmak. Yani câhil bir adama anlamayacağı sözlerle hitap etmek, âlime söylenecek sözü çobana söylemek uygun olmaz. Karınca bir buğday tanesiyle bir ay idare edebilir, fakat bir filin o tane hiç işine yaramaz. İşte insanlar da böyledir. Âlim, zâhid, sâlih, zengin, fakir, fâsık bir olmaz.

20- Müslüman, herkes hakkında hayır dilemelidir. Herkese imkânı dahilinde yardımda bulunmalı, kimsenin kötülüğünü ve felâketini istememelidir. Çünkü o Rahmet Peygamberinin ümmetidir. Gönüllere muhabbet damlaları halinde akmalıdır.

SELÂMLAŞMADA ÂDÂB

İslâm'ın güzelliklerinden ve muhabbet pınarlarından biri de selâmdır. **Selâm**, aynı zamanda Yüce Yaraticımızın güzel isimlerindendir ki, **“Kullarını tehlikelerden selâmete çıkaran, her çeşit arıza ve hâdiselerden salim kılan”** manasınadır, en güzel bir duâdır. Müslümanın diğer müslümana selâmı işte bu mânâyı ifâde eder.

Hiçbir söz selâmın yerini tutamaz. Nihayetsiz Kudret ve Sonsuz Rahmet Sahibi Rabbimiz buyuruyor ki:

“Bir selâm ile selâmlandığınız vakit siz ondan daha güzeli ile selâmı alın veya onu aynıyle karşılayın. Şüphesiz ki Allah her şeyin hesabını hakkıyla arayandır.”^[259]

Selâm, cennete girmenin, cennette gül toplamının, peygamberlerle, velîler ve sâlihlerle bir olmanın da anahtarıdır. Cennetin kapısında bulunan melekler, cennetlik mü'minleri şöyle selamlayacaklardır:

“Selâm (ve selâmet) size! Tertemiz geldiniz. Artık ebedî kalmak üzere girin buraya.”

Şimdi âyet-i kerîmeden süzülen mânâyı bakalım: (Siz bir tahiyye ile,) Bir selâm ile selâmlandığınız vakit hemen ondan, o selâmdan daha güzeli ile, daha ziyâde hayır ifâde eden bir tâbir ile selâmı alın. O selâma öyle bir ihtiram ile mukabelede bulunun. Veya onu, o selâmı aynıyle karşılayın, misliyle cevap verin. Meselâ: **“Esselâmü aleyküm”** diyene **“Ve aleykümüs-selâm”** denilmesi aynı ile mukabeledir. Yine **“Esselâmü aleyküm”** denilmesine karşı **“Ve aleykümüsselâm ve rahmetullâhi ve berekâtühû”** diye mukabele etmek daha güzel bir şekilde selâmı almaktır.

“Esselâmü aleyküm ve rahmetullâhi ve berekâtühû” suretinde selâm verene de bunun aynıyle mukabele edilmelidir.

Selâm, duâ ve temennilerin en güzelidir ki, dudaklara tat, kalblere zînet ve mü'minlere bir devlettir. Cennet kelâmı denilse hatâ olmaz. Hiçbir söz, hiçbir kelâm selâmın yerini tutamaz. Hele şu: “Günaydın,

tünaydın, sabahlar, akşamlar hayrolsun, renkli rüyalar” gibi gamlı sözler selâmdaki azamet ve şümülü ihata edemez.

Ben bu aczimle, selâmın güzellik ve faziletlerini yazacak olsam, buna gücüm elvermez. Belki ciltler dolu kitaplar meydana gelir. Selâm dünyada ne kadar güzelse, cennette de bin misli daha güzeldir. Mü’minler ebedî sevinç yurdu cennete girdiklerinde artık boş söz etmezler ve birbirlerini Allah Teâlâ’nın selâmı ile selâmlarlar. Yine gül yüzlü melekler de mü’minleri en güzel selâmlarla karşılarlar.

Cennetin bir adı da **“Selâm evi”**dir. Neden öyledir? Çünkü, cennete girenler selâmet bulmuştur. Artık onlara mahzun olmak, gam ve kedere düşmek, ölmek, helâke uğramak yoktur.

O cennetlik kullara, o güzîde insanlara, o cennet sakinlerine: **“Melekler her kapıdan girerek (diyecekler ki) : ‘Selâmün aleyküm bimâ sabertüm fe ni’me ukbeddâri/(Sabr ettiğinize) mukabil sizlere selâm (ve selâmet) olsun. Dâr (i dünyan) ın ne güzel akıbetidir bu!’”**^[260]

“Kendisine kavuşacakları gün (Rablarının) onlara edeceği sağlık dileği selâmdır. (Allah) onlar için çok şerefli mükâfat hazırlamıştır.”^[261]

“Onlar orada ne boş bir laf, ne de günâha sokacak bir şey işitmezler. Yalnız bir söz (işitirler ki o da:) ‘Selâm, Selâm!’dır.” ^[262]

Evet: Tâlimini Kur’ân, tatbikini Sünnet içinde bulduğumuz selâmın tarihi, insanın, yani Hazret-i Âdem’in yaratılışı kadar belki ondan da daha eskidir. Çünkü melekler Âdem (aleyhisselâm) den önce de vardı. Selâm verip selâm almanın faziletleri ve âdâbı hakkında nice Hadîs-i Nebevîler vârid olmuştur. Nitekim Nebîler Sultanı (aleyhissalâtu vesselâm) Efendimiz bize haber veriyorlar:

“Yüce Allah, Hazret-i Âdem’i yarattığı zaman kendisine:

‘(Ey Âdem!) dedi, git de oturmakta bulunan şu melekler topluluğunu selâmla. Sana verecekleri selâma kulak ver. Çünkü o, senin de zürriyetinin de selâmı olacaktır.’

Âdem Nebî, varıp meleklerle:

‘Esselâmü aleyküm!’ dedi. Onlar da (cevap olarak) : ‘Es-selâmü aleyke ve rahmetullah’ dediler.” ^[263]

Demek ki ceddimiz Hazret-i Âdem melekleri selâmladı, melekler de Allah’ın selâmı ile ona mukabele ettiler. Yine Kerîm Kitabında Allah (azze ve celle) , ondan fazla yerinde mü’min kullarına selâm

vermiştir. Hayatın kıvamı, saâdetin devamı hep selâm iledir. Selâmı bırakıp hiçbir mânâ ifâde etmeyen kelimelerle insanlara hitap etmek bedbahtlığın kapısını çalmaktır. Uğursuz kafaların bize ettiği kötülüklerden biri de uydurukça kelimelerle dilimizi bozmak olmuştur. İşte “Günaydın, tünaydın!” onların marifetidir.

[259] Nisa: 86.

[260] Râd: 24.

[261] Ahzâb: 44.

[262] Vâkı’a: 25, 26.

[263] Buhârî ve Müslim.

Buhârî ve Müslim.

Vâkı’a: 25, 26.

Ahzâb: 44.

Râd: 24.

Nisa: 86.

“Onlar orada ne boş bir laf, ne de günâha sokacak bir şey işitmezler. Yalnız bir söz (işitirler ki o da:) ‘Selâm, Selâm!’dır.”

O cennetlik kullara, o güzîde insanlara, o cennet sakinlerine: **“Melekler her kapıdan girerek (diyecekler ki) : ‘Selâmün aleyküm bimâ sabertüm fe ni’me ukbeddâri/(Sabr ettiğimize) mukabil sizlere selâm (ve selâmet) olsun. Dâr (i dünyan) ın ne güzel akıbetidir bu!’”**

‘Esselâmü aleyküm!’ dedi. Onlar da (cevap olarak) : ‘Es-selâmü aleyke ve rahmetullah’ dediler.”

“Kendisine kavuşacakları gün (Rablarının) onlara edeceği sağlık dileği selâmdır. (Allah) onlar için çok şerefli mükâfat hazırlamıştır.”

“Bir selâm ile selâmlandığınız vakit siz ondan daha güzeli ile selâmı alın veya onu aynıyle karşılayın. Şüphesiz ki Allah her şeyin hesabını hakkıyla arayandır.”

CENNETE GİRMEK

Âlemdeki bütün insanlar cenneti arzu ederler. Ne var ki, her arzu eden cennete giremez. Cennet, sadece mü'minler için hazırlanmıştır. Şimdi cennetlerin cemâline müştâk olduğu Peygamber-i Zîşân (sallâllahu aleyhi ve sellem) 'ın mübârek sözlerine kulak verelim. Buyuruyorlar ki:

“Siz mü'min olmadıkça cennete giremezsiniz. Birbirinizi sevmedikçe de mü'min olamazsınız. Yaptığınız takdirde sevineceğiniz bir şeyi size söyleyeyim mi? Aranızda selâmı yayınız.”^[264]

Demek ki gönüllerde muhabbet ırmaklarını çağlatacak şey selâmdır. Selâmsız günlerde, selâmsız gecelerde ve selâmsız kimselerde zerrece hayır yoktur.

Evet:

*İnsanın en âcizi, duâdan âciz adam,
Nâsın en cimrisi de vermez kimseye selâm!*

“Ey insanlar! (Aranızda) selâmı yayınız. Yemek yediniz. Akrabanızı ziyâret ediniz. Halk uykuda iken (kalkıp) namaz kılınız; selâmetle cennete girersiniz.”^[265]

Nebîyy-i Muhterem (sallâllahu aleyhi ve sellem) 'ın huzuruna bir adam geldi ve:

“Esselâmü aleyküm,” dedi.

Kâinatın Nûru da selâmını aldı, oturduktan sonra o adama: “On sevâb kazandın.” buyurdu.

Sonra bir başka adam geldi:

“Esselâmü aleyküm ve rahmetullahi,” dedi.

Resûl-i Ekrem (sallâllahu aleyhi ve sellem) selâmı aldı ve oturduktan sonra:

“Yirmi sevâb kazandın,” buyurdu.

Daha sonra başka biri geldi ve Allah'ın Resûlünü selâmladı:

“Esselâmü aleyküm ve rahmetullahi ve berekâtühû,” dedi.

Nebî Aleyhisselâm selâmı aldı ve oturduktan sonra:

“Otuz sevâb kazandın” buyurdu.^[266]

Ebû Dâvûd diğer bir rivâyetinde şunu ilâve etti: Daha sonra (yine) bir adam geldi:

“Esselâmü aleyküm ve rahmetullahi ve berekâtühu ve mağfiretühû” dedi.

Bunun üzerine Hâtemü'l-Enbiyâ (aleyhisselâtu vesselâm) :

“Kırk sevâb kazandın ve işte bütün faziletlerin sevabı böyle artar.” buyurdu.

Bir müslüman selâmı ne kadar güzel verirse o nisbette ecir almaktadır. Yine selâm vermekte kim erken davranırsa Allah katındaki derecesi artar da artar. Can kilidini bu anahtar açar ve gönüllere böyle girilir. Efendimiz:

“Selâmı yayınız ki selâmet bulaşınız!”^[267] buyurmuşlardır. Çünkü selâm en güzel bir duâdır. Onda nice Rabbânî hikmetler ve sırlar vardır.

^[264] Müslim.

^[265] Tirmizî.

^[266] Tergîb ve Terhîb: 5/296.

^[267] Tergîb ve Terhîb: 5/290.

“Ey insanlar! (Aranızda) selâmı yayınız. Yemek yediriniz. Akrabanızı ziyâret ediniz. Halk uykuda iken (kalkıp) namaz kılınız; selâmetle cennete girersiniz.”

Tergîb ve Terhîb: 5/290.

Tergîb ve Terhîb: 5/296.

Tirmizî.

Müslim.

“Selâmı yayınız ki selâmet bulaşınız!” buyurmuşlardır. Çünkü selâm en güzel bir duâdır. Onda nice Rabbânî hikmetler ve sırlar vardır.

“Siz mü'min olmadıkça cennete giremezsiniz. Birbirinizi sevmedikçe de mü'min olamazsınız. Yaptığınız takdirde sevineceğiniz bir şeyi size söyleyeyim mi? Aranızda selâmı yayınız.”

“Otuz sevâb kazandın” buyurdu.

SELÂM VERMEDE ÖLÇÜ

Her şeyin bir edebi, bir âdâbı vardır. Elbet selâm verirken de dikkate alınacak prensipler mevcuttur. Yine bunları Hadîs-i Nebevî'den öğreniyoruz. Varlığın Sebebi olan Cenâb-ı Peygamber (sallâllahu aleyhi ve sellem) buyuruyorlar ki:

“Binekli, yürüyene; yürüyen, oturana selâm verir. Yaya yürüyen iki (kişi) den hangisi önce selâma başlarsa o fazilette daha üstündür.”[\[268\]](#)

Küçük büyüğe, yürüyen oturana, az çoğa selâm verir. [\[269\]](#)

Şimdi bunu maddeler halinde zikredelim:

1-Binekli, yürüyene,

2-Yürüyen, oturana,

3-Küçük, büyüklere,

4-Arkadan gelen, önden gidenlere,

5-Bir meclise giren mecliste olanlara selâm vereceklerdir. Selâm, kelâmdan öncedir.

6-Telefon açan telefon açtığı kimseye yine selâm vermelidir. Konuşma bitince yine selâmla noktalanmalıdır.

7-Boş bir eve giren **“Esselâmu aleynâ ve alâ ibâdillahis-sâlihîn”** diye o yere selâmla girmelidir.

8-Bir cemâate verilen selâmı içlerinde birisi **“Ve aleykümüsselâm”** demek suretiyle aldı mı diğerlerinden vazife kalkar. Fakat hiçbirisi selâma mukabele etmezlerse cemâatin tamamı günahkâr olur. Yine meclisten ayrılırken de selâm ile ayrılmak lâzımdır.

9-Kendisine bir kimsenin selâmını getirip tebliğ edene: **“Aleyke ve aleyhisselâm”** diye karşılık verilir.

10-Bir mektupta selâm yazmış olana cevap yazılırken **“Ve aleykesselâm”** denilmesi selâmın âdâbındandır.

Selâm verilmeyecek durumlar:

1) Hutbe okurken hatibe ve cemaate.

- 2) Kur'ân-ı Kerîm okuyana.
- 3) Müezzine, ezan okuduğu esnada.
- 4) Namaz kılmakta olana.
- 5) Hadîs-i şerif rivâyet edene.
- 5) Zikir ve vaz u nasihatta bulunana.
- 6) Dinî ve fikhî dersleri müzâkere edenlere.
- 7) Yemek yiyene.
- 8) Hutbe, Kur'ân, ezan, ikâmet, hadîs ve vaz u nasihat dinleyelere.
- 10) İçki içen, kumar oynayan, harâm bir şeyi işlemekte olan, oyun oynayan, şarkı, türkû söyleyenlere selâm verilmez.
- 11) Selâm verir veya selâm alırken rûkua gidercesine eğilmek mekruhtur.
- 12) Yabancı kız ve kadınlara selâm verilmez. Çünkü yanlış anlaşılma ve fitne olabilir. Ancak çok yaşlı ve ihtiyar kadınlara selâm vermekte bir mahzur yoktur.

[268] Tergîb ve Terhîb: 5/285.

[269] Tergîb ve Terhîb: 5/290.

Küçük büyüğe, yürüyen oturana, az çoğa selâm verir.

Tergîb ve Terhîb: 5/290.

Tergîb ve Terhîb: 5/285.

“Binekli, yürüyene; yürüyen, oturana selâm verir. Yaya yürüyen iki (kişi) den hangisi önce selâma başlarsa o fazilette daha üstündür.”

MERHABA!..

“Merhaba” lafzı da selâmın yerini tutmaz. Bilindiği gibi selâm, Allah Teâlâ’nın rahmet ve bereketiyle duâ etmek, ebedî saâdet temennisinde bulunmaktır ve daha nice hikmetleri vardır.

“Merhaba!” selâmdan sonra söylenmelidir. Yani bir meclise giren kimse önce selâm verir. Mecliste olanlar da selâma mukabeleden sonra “Merhaba!” derler. “A kardeş, sen emniyetli yere geldin. Yerin geniş olsun. Rahat et, emin ol! Huzur içinde aramızda otur!” denilmiş olmaktadır ki meclis âdâbı da budur.

Yine “Merhaba!” ile alâkalı Dehhak hazretleri, Nebîler Nebîsi (aleyhissalâtu vesselâm) den şöyle rivâyet etmektedir:

“Kişi, bir kavme geldiğinde kendisine ‘Merhaba’ denirse kıyâmet günü Rabbine kavuştuğunda kendisine ‘Merhaba’ denir.” [\[270\]](#)

Yani o kimseye hürmet edilmiş, ikramda bulunulmuş, emniyet ve safa bahşedilmiştir. İşte bu iyilik mukabilinde Allah Teâlâ da o kullarına daha güzel bir mükâfat bahşetmektedir.

Tekrar ifâde edelim ki selâm, büyük küçük demeden her müslümâna verilmelidir. Efendimiz çocuklara bile selâm verirlerdi. Kabristandaki ölümlere dahi selâm vermek Nebîler Nebîsi’nin güzel ahlâkındandır.

Evet:

*Akşama ve sabaha,
Bir selâm bekliyorum.
Ta gönülden bir daha,
Bir selâm bekliyorum!*

*Benim çile sahibi,
Bu hasretin yok dibi,
Hızır’ı bekler gibi,
Bir selâm bekliyorum!*

Bitsin hicran, gam vakti,

*Muhabbetin tam vakti,
İşte bu akşam vakti,
Bir selâm bekliyorum!..*

[\[270\]](#) Râmûz: 1/24.

Râmûz: 1/24.

“Kişi, bir kavme geldiğinde kendisine ‘Merhaba’ denirse kıyâmet günü Rabbine kavuştuğunda kendisine ‘Merhaba’ denir.”

MUSÂFAHA ÂDÂBI

Âlemde ne kadar güzellik ve hayır varsa hepsi İslâm'da cem edilmiştir. Çünkü İslâm yegâne Hak dindir ve Allah'ın râzı olduğu ilâhî nizamdır. Beşerin hem dünyasını hem âhiretini mâmur edecek bir başka din mevcut değildir.

Kendi öz kızlarını bile diri diri toprağa gömen insanlar İslâm'ın rahmet pınarında yıkanınca gözü yaşlı ceylanlar hâline gelmişlerdir. Gönüllerde çağlayan muhabbet ırmakları, çöllerde fışkıran cennet pınarları bunun en parlak delilleridir. İnsan topluluklarını bu kadar aşk ve iştiaqla birbirine bağlayan bir başka bağ ve gönül düğümü bulmak imkânı yoktur.

Gönlü kara, yüzü kara, işi kara, gidişi kara kimselerin yarınları da kara olur. Cimri ve kibirli kişilerin ziyarı büyüktür.

İnsan, güler yüzlü, vefalı, tevazu sahibi, cömert ve güzel ahlâklı oldu mu, onun sevgisi herkesin gönlünde yer eder.

İşte musâfaha, bir dostluk, bir kardeşlik nişânesidir, muhabbete ve günâhların dökülmesine de vesiledir.

Musâfaha: El tutuşmaktır. Şöyle ki: İki müslüman bir araya gelince veya yolda karşılaşıncı birbirlerinin elini tutar. Salât ü selâm okur, birbirinin hatırını sorarlar. Biri, öbürüne: “Nasılsın?” dedikte, diğeri de “Elhamdülillah” diye karşılık verir. Ve böylece tatlı bir muhabbet başlar. Bu da, o iki müslümanın günâhlarının bağışına yol açar.

Bizi cennetlerle müjdeleyici, Hakk'ın dîdârına dâvet edici, her tehlikeden koruyucu Rahmet Nebî (aleyhissalâtu vesselâm) buyuruyorlar ki:

“İki müslüman karşılaşır musâfahalaşırsa, ayrılmadan önce günâhları affolunur.”

Sahâbîlerinin naklettiğine göre, Allah'ın Şerefli Resûlü birisiyle karşılaştığı zaman, musâfaha eder, o kimse elini çekmedikçe, elini çekmez, o kimse yüzünü çevirmedikçe Resûl-i Ekrem de mübârek yüzünü ondan çevirmezdi. Yüzünden güneş nûru akar, dudaklarından tebessüm eksik olmazdı.

İki müslüman birbiriyle karşılaştığında ilk yapacakları hareket selâm vermek, akabinde musâfaha etmektir. Eğer kendilerini çok

uzun zaman görmemişlerse ve uzun yoldan geliyor da yeni karşılaşıyorlarsa, musâfahadan sonra kucaklaşmaları mahzurlu olmaz.

Ebû Hüreyre (radıyallahu anh) 'den nakil:

Resûlullah (sallâllahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu:

“Müslümanlar karşılaştıklarında (birbirleriyle) musâfahalaşırlar, hal ve hatırlarını sorarlarsa, Allah Teâlâ onlara yüz rahmet indirir, doksan dokuzu, daha güler yüzle ve içtenlikle kardeşinin halini ve hatırını sorana verilir.” [271]

Selmân-ı Fârisî (radıyallahu anh) 'den.

Resûl-i Ekrem (sallâllahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu:

“Müslüman, kardeşi ile karşılaştığında elini tutarsa, rüzgârın şiddetli olduğu bir günde kurumuş yaprakların ağacından döküldüğü gibi, onların günâhları da, denizin köpükleri kadar olsa dahi öylece dökülür ve affolunur.” [272]

Eyyûb b. Beşir el-Adevî Anzeli bir adamdan şöyle nakleder:

“Şam’a gönderilen Ebû Zer’e,

“(Yâ Ebâ Zer!) Resûlullah (sallâllahu aleyhi ve sellem) 'in hadîslerinden bir hadîsi sana sormak istiyorum” dedim.

O da: “Şer olmamak şartıyla, sana cevap veririm.” dedi.

Ben: “Hayır,” dedim, “şer değil. Acaba siz Resûl-i Ekrem (sallâllahu aleyhi ve sellem) ile karşılaştığınızda sizinle musâfaha yapar mıydı?”

Ebû Zer (radıyallahu anh) dedi ki:

“Onunla her karşılaşmamızda benimle musâfaha yapardı. Evde olmadığım bir gün Allah'ın Pâk Elçisi beni çağırtmış, eve geldiğimde öğrenince, derhal O'na koştum. Divanın üzerinde oturuyordu. Kalktı, beni kucakladı. Bu benim için çok çok güzel bir karşılama oldu.” [273]

Bütün bu hâdiseler ve Hadîs-i Nebeviler gösteriyor ki, Efendimiz musâfaha hususunda sahâbîlerini teşvik etmişlerdir. Gönüllerde muhabbet ırmaklarının çağlamasına ve mü'minlerin birbirleriyle kaynaşmasına bu gibi hareketler vesiledir. Kimsenin yüzüne bakmayan, kimse ile ülfet etmeyen, bir yaraya merhem olmayan, bir düşküne, bir fakire el uzatmayan, sadece kendi firavun nefsinin düşünen adamlardan hayır gelmez. Zaten şeytandan başka onların dostu da yoktur.

Burada bir şeye dikkat çekmek istiyorum, o da, camilerde hemen namaz biter bitmez müslümanların kalkıp musâfaha etmeleridir ki, bu

sünnette mevcut değildir. Hattâ bazı İslâm büyükleri bunun Acem âdeti olduğunu bildirmişlerdir. Camilerde sadece bayram günleri bayramlaşmak belki uygun olabilir. Ama her vakit, her namaz sonu musâfaha etmek, sanki vâcib ve sünnetmiş gibi bir havaya bürünmek hoş olmasa gerek.

Evet:

*Duymuyor sende kulak, söylüyorum çok sana,
Sünnete uymadıkça bir selâmet yok sana!*

[271] Tergîb ve Terhîb: 5/305.

[272] Tergîb ve Terhîb: 5/306.

[273] Tergîb ve Terhîb: 5/307.

“Onunla her karşılaşmamızda benimle musâfaha yapardı. Evde olmadığım bir gün Allah’ın Pâk Elçisi beni çağırtmış, eve geldiğimde öğrenince, derhal O’na koştum. Divanın üzerinde oturuyordu. Kalktı, beni kucakladı. Bu benim için çok çok güzel bir karşılama oldu.”

“Müslüman, kardeşi ile karşılaştığında elini tutarsa, rüzgârın şiddetli olduğu bir günde kurumuş yaprakların ağacından döküldüğü gibi, onların günâhları da, denizin köpükleri kadar olsa dahi öylece dökülür ve affolunur.”

“Müslümanlar karşılaştıklarında (birbirleriyle) musâfahalaşırlar, hal ve hatırlarını sorarlarsa, Allah Teâlâ onlara yüz rahmet indirir, doksan dokuzu, daha güler yüzle ve içtenlikle kardeşinin halini ve hatırını sorana verilir.”

Tergîb ve Terhîb: 5/307.

Tergîb ve Terhîb: 5/306.

Tergîb ve Terhîb: 5/305.

HASTA ZİYARETİNDE ÂDÂB

Âlemde Âdem evlâdının başına her dert ve mûsîbet gelebilir. Ömrün her ânı bir bahar faslı gibi çiçeklerle, neşelerle gelmez. İnsan bugüne aldanmamalı, insanın başına yarın ne geleceği bilinmez. Kocasının evine gitmek için gelinlik elbisesi giyen fidan boylu nice kızlar daha eve varamadan ölüm kuyusuna düşmüşlerdir.

Bu dünya, bize bir imtihan çadırıdır. İnsanı gülistanlarda büyütüp, kuş sütü ile besleyip, kadife yataklarda yatırıp sonra da “Buyur cennete!” denilmez.

Demek ki sağlıklı günlerimiz olduğu gibi, hastalıklı ve dertli günlerimiz de olabilir. Hastaları ziyâret etmek, mü'minlerin birbirleri üzerindeki haklarından. Hasta ziyâret etmede çok büyük fazilet ve sevâblar vardır.

İslâm'ın şanlı mücâhidi ve Allah'ın Arslanı Hazret-i Ali (radiyallahu anh) 'den nakil: Resûlullah (sallâllahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdular:

“Muhakkak ki bir müslüman, hasta bir müslüman kardeşini sabahleyin ziyâret ederse, sabahtan akşama kadar; akşamleyin ziyâret ederse akşamdan sabaha kadar yetmiş bin melek günâhlarının affedilmesi için Allah'a yalvarır. Ve onun için cennette bir bahçe hazırlanmış olur.” [\[274\]](#)

Ebû Davud'un yine Hazret-i Ali (kerremallahu veche) 'den merfu olarak rivâyet ettiği Hadîs-i Nebevi şöyledir:

“Bir kimse akşamleyin bir hastayı ziyârete giderse, kendisiyle beraber yetmiş bin melek çıkar. Sabaha kadar Allah'tan onun bağışlanmasını dilerler. Ve ona cennette bir bahçe verilir. Kim de hastayı sabahleyin ziyârete giderse, kendisiyle yetmiş bin melek çıkıp akşama kadar onun Allah'tan bağışlanmasını dilerler. Ve o kimseye cennette bir bahçe verilir.” [\[275\]](#)

Evet: Allah Teâlâ'nın bitmez tükenmez hazineleri vardır. Kulunun az bir iyiliğine karşı deryâlar dolusu inciler verse hazinesinden zerre

eksilmez. Kulun îmânı sağlam, niyeti güzel, ameli ihlâs üzere olursa, hiç şüphe etmesin ki başına ilâhî rahmet saçılacaktır. Hastaları ziyâret etmek de cennetlerden gül toplamak gibidir.

İyilik hiçbir zaman zayi olmaz. Çölde susuzluktan ciğeri yanan bir köpeğe su veren kimse, bu merhametinin mukabilinde Allah Teâlâ'nın rahmetine gark olmuş ve cennetleri kazanmıştır.

Artık düşünmek gerek, bir köpeğe yapılan iyiliğe böyle mükâfat verilirse, hasta müslümana gösterilecek şefkat ve merhamete neler verilmez?

Yine İki Cihanın Saâdet Güneşi Efendimiz buyuruyorlar ki:

“Müslüman bir kimse hasta din kardeşini ziyâret ederse, oturuncaya kadar cennetin meyvesini toplamaya gitmiş olur. Oturunca ilâhî rahmet onu kuşatır.”^[276]

Arıların bal alacak çiçekleri araması gibi Peygamber-i Zîşân'ın mübârek sözlerine düşkün olan Hazret-i Ebû Hureyre, Nebîler Nebîsi'nin şöyle dediklerini nakleder:

“Kıyâmet günü Aziz ve Celîl olan Allah şöyle buyurur:

“Ey Âdemoğlu! Hastalandım da, beni ziyâret etmedin.”

Kul: “Yâ Rabbi,” diyecek, “Seni nasıl ziyâret edebilirim? Sen âlemlerin Rabbisin.”

Yüce Rabb:

“Bilmiyor musun?” diyecek, “falan kulum hasta oldu. Onu ziyâret etmedin. Eğer onu ziyâret etseydin, onun yanında beni bulurdun.”

“Ey Âdemoğlu! Sana yedirmeni istedim de yedirmedin!”

Kul hayretler içinde soracak:

“Yâ Rabbi! Sen âlemlerin Rabbisin, nasıl yedireyim?”

Cenâb-ı Hak şöyle buyuracak:

“Falan kulum senden yiyecek istedi de yedirmedin. Eğer ona yedirmiş olsaydın, katımda mükâfatını bulurdun.”

“Ey Âdemoğlu! Senden su istedim de Bana su içirmedin.”

Kul yine soracak:

“Yâ Rabbi! Sen âlemlerin Rabbisin! Ben Sana nasıl su içirebilirim?”

Allah, Azze ve Celle:

“Falan kulum senden su istedi, içirmedin. Eğer ona su içirseydin, onun mükâfatını şimdi katımda bulurdun.” buyurur.^[277]

Görülüyor ki bu hadîs-i şerif, kulu iyiliğe, ihsana, ikrama teşvik etmektedir. Yüce Allah'ın, “Beni hastanın yanında bulurdun”

buyurması, benim rahmetimi, rızâmı, bağışımı bulurdun manasınadır. Elbet O'nun Zât-i Akdesi mekândan münezzehtir. O, keremiyle her iyiliğe kat kat karşılık vermektedir. O'nun rahmeti erişmedikçe kimse cennete giremez.

Kuş kanadı ile uçar, kanatsız kuşları vahşî kediler kapar. Yücelere yuva kurmak için kuşlar nasıl çırpınıyorsa, Allah Teâlâ'nın rızâsını kazanmak için de insanın gayret kanadını açması lâzımdır. İhlâsla yapılan az bir iyilik ve amel, ihlâssız yapılan çok amelden daha hayırlıdır.

Bir gün Efendimiz sahâbîlerine peşpeşe şöyle suâl ettiler:

“Bugün kim oruçludur?”, “Bugün bir yoksula kim yemek yedirdi?”, “Bugün sizden kim bir cenâzeyi teşyi etti?”, “Bugün sizden kim bir hastayı ziyâret etti?”

Her işde ödülü kapan, ümmetin en büyük başı ve Sıdk Âlemi Hazret-i Ebû Bekir (radiyallahu anh) bütün sorulara **“Ben!”** diye cevap verdi. Bunun üzerine Peygamberler Peygamberi buyurdular ki:

“Bu hasletler kimde toplanırsa, mutlaka cennete girer.”

Bu hususta daha nice müjdeli hadîsler ve haberler vardır. Bize düşen vazife; gönüller yapmaktır. İyilik ve takvâda yarışmak yaralara merhem olmak, gariplerin başını okşamak, yetimlerin dağınık perçemlerini toplamak ne güzel hasletlerdir.

[274] Tergîb ve Terhîb: 6/452, Tirmizî'den.

[275] Tergîb ve Terhîb: 6/453.

[276] Tergîb ve Terhîb: 6/453.

[277] Tergîb ve Terhîb: 6/447. Müslim'den

“Muhakkak ki bir müslüman, hasta bir müslüman kardeşini sabahleyin ziyâret ederse, sabahtan akşama kadar; akşamleyin ziyâret ederse akşamdan sabaha kadar yetmiş bin melek günâhlarının affedilmesi için Allah'a yalvarır. Ve onun için cennette bir bahçe hazırlanmış olur.”

“Falan kulum senden su istedi, içirmedin. Eğer ona su içirseydin, onun mükâfatını şimdi katımda bulurdun.” buyurur.

Tergîb ve Terhîb: 6/447. Müslim'den

Tergîb ve Terhîb: 6/453.

Tergîb ve Terhîb: 6/453.

Tergîb ve Terhîb: 6/452, Tirmizî'den.

“Müslüman bir kimse hasta din kardeşini ziyâret ederse, oturuncaya kadar cennetin meyvesini toplamaya gitmiş olur. Oturunca ilâhî rahmet onu kuşatır.”

“Bir kimse akşamleyin bir hastayı ziyârete giderse, kendisiyle beraber yetmiş bin melek çıkar. Sabaha kadar Allah’tan onun bağışlanmasını dilerler. Ve ona cennette bir bahçe verilir. Kim de hastayı sabahleyin ziyârete giderse, kendisiyle yetmiş bin melek çıkıp akşama kadar onun Allah’tan bağışlanmasını dilerler. Ve o kimseye cennette bir bahçe verilir.”

HASTA ZİYÂRETİNİN EDEBLERİ

- a) Hastayı sık ziyâret etmek.
- b) Ayak ucunda oturmak, başı ucunda oturmamak.
- c) Hastanın yüzüne nazar etmek.
- d) Hastanın yanına güler yüzle girmek, selâm vermek, hastanın hâlini sorarken, elini hastanın alnına koymak ve hastaya şifâ niyetiyle duâ okumak.
- e) Hastadan duâ talebinde bulunmak. Zira hastanın duâsı meleklerin duâsı gibidir.
- f) Hastanın yanına temiz elbise ile girmek.
- g) Hastaya ümit bahşetmek, neş'e verecek sözler söylemek.
- h) Hastanın yanında çok oturmamak ve huzurundan ayrılırken ona şu şekilde duâ etmek:
“Büyük Arş’ın sahibi olan Allah Teâlâ’dan sana şifâ vermesini dilerim.”

CENÂZEYİ DEFİNDE ÂDÂB

Hiçbir canlı yoktur ki dünya toprağına düşsün de sonra ecel baltası onu kesip almasın. Böyle bir şey mümkün değildir. Her can mutlaka ölümü tadacaktır.

Evet:

*Ömür son yaşa gelir, saçlarına ak düşer,
A oğul, bu takvimden her gün bir yaprak düşer!*

Müslüman diğer müslüman kardeşine hayatında yardım ettiği gibi, ölümünde de onu terk etmeyecek, bütün hizmetleri görecektir, namazını kılacak, kabre koyacak, hayır duâda bulunacak, iyiliklerini anacak ve onun için Rabbinden bağış dileyecektir.

Bunlar, müslümanın müslüman üzerindeki haklarıdır. Bir cenâzeyi hiç kimse kaldırmaz, hizmetinde bulunmazsa, o belde halkının tamamı günahkâr olur.

Cenaze hizmetinde bulunan, ta kabre kadar giden, Hak rızâsı için kabir kazan kimselerin alacağı mükâfatın haddi hesabı yoktur. Rahmeti sonsuz olan Rabbimiz rahmetinin eseri olarak verir de verir. Nebîler Serveri (aleyhissalâtu vesselâm) Efendimiz cenâze hizmetinde bulunan müslümanlara şu müjdeyi vermektedirler

“Kim bir kabir kazarsa, Allah ona cennette bir ev bina eder. Kim bir ölüyü yıkarsa, annesinden doğduğu günkü gibi günâhlarından temizlenir. Kim bir ölüyü kefenlerse, Allah ona cennet elbisesi giydirir.

Kim cenâze sahibine taziye bulunursa, Allah ona takvâ elbisesi giydirir, ruhlar içinde onun ruhuna rahmet eder. Kim mûsîbete uğramışa taziye ederse, Allah ona, bütün dünyadan değerli olan cennet elbiselerinden, ikisini giydirir. Kim defnoluncaya kadar cenâzeyi takip ederse, Allah ona üç kırat sevâb verir ki onlardan her biri Uhud Dağı’ndan daha büyüktür. Kim (de) bir yetime veya dul kadına kefil olursa, Allah onu (kendi

gölgesinden başka gölgenin bulunmadığı kıyâmet günü) **gölgesinde gölgelendirir.**”[\[278\]](#)

Evet, ölüm herkesin başına gelecek, ama nerede, nasıl ve ne geleceği bilinmez. İnsan bir kardeşine hayatı ve ölümünde yardım ederse, yarın ona da yardım edenler olacaktır. Ve Allah Teâlâ’nın rahmeti de onunladır.

[\[278\]](#) Tergîb ve Terhîb: 7/30.

Tergîb ve Terhîb: 7/30.

Kim cenâze sahibine taziye de bulunursa, Allah ona takvâ elbisesi giydirir, ruhlar içinde onun ruhuna rahmet eder. Kim mûsîbete uğramışa taziye ederse, Allah ona, bütün dünyadan değerli olan cennet elbiselerinden, ikisini giydirir. Kim defnoluncaya kadar cenâzeyi takip ederse, Allah ona üç kırat sevâb verir ki onlardan her biri Uhud Dağı’ndan daha büyüktür. Kim (de) bir yetime veya dul kadına kefil olursa, Allah onu (kendi gölgesinden başka gölgenin bulunmadığı kıyâmet günü) **gölgesinde gölgelendirir.”**

ÖLÜM ÂNINDA YAPILACAK İŞLERİN ÂDÂBI

1) Ölmek üzere olan bir kimse, imkân olursa, sağ yüzü kibleye doğru çevrilir. Bu mümkün değilse, sırt üstü yatırılarak başının altına yastık konur ve böylece yüzü cihetine dönmüş olur.

2) Şuuru yerinde ve daha son nefesini vermeden telkinde bulunulur. Yani yanında onun duyacağı şekilde “**Kelime-i Şehâdet**” ve “**Kelime-i Tevhîd**” getirilir. Ona “Sen de söyle” diye ısrar edilmez.

3) Telkinin kendisinden hayır umulan âlim, fâzıl ve sâlih bir kimse tarafından yapılması müstehabdır.

4) Yâsîn ve Râd Sûreleri okunması da yine müstehabdır. Yine son ânını yaşayan adamın duyacağı şekilde “**Estağfurullah el-Azîm ve etûbü ileyh**” diyerek ona istiğfârı hatırlatmak da müstehabtır.

5) Misk ve buhurdan gibi güzel kokularla hastanın bulunduğu mekânı kokutmak güzeldir.

6) Ölüm vuku buldukta, ölünün gözleri kapatılır. Geniş bir bezle, çene altından baş üstüne, çeneler birleştirilerek bağlanır. Gözler kapatılırken, “**Bismillahi ve alâ milleti Resûlillahi/Allah’ın adı ile ve Resûlullah’ın millet (din) i üzere.**” denilir. Kolları yanlarına doğru bırakılır. Sonra elbiseleri çıkarılır ve bir örtü ile örtülür.

7) Ölü henüz yıkanmadan yanında Kur’ân-ı Kerîm okunması mekruhtur. Bir başka yerde okunabilir.

8) Ölü lüzumsuz yere bekletilmez. Definde acele etmek gerekir. Ölüye duâ etmeleri ve varsa borçlarını ödemeleri için dost arkadaşları haberdar edilir.

Sultan velîlerden Hâtem el-Esam hazretleri demiştir ki:

“Acelecilik şeytandandır. Ancak beş yerde sünnetten olup onlar da şunlardır:

- 1- Misafire yemek sunmakta,
- 2- Bakire kızı evlendirmekte,
- 3- Ölüyü teçhizde,
- 4- Borcun ödenmesinde,
- 5- Günâhlara tevbe etmekte.”

Evet, bu işlerde acele etmek gerekir. Ne var ki biz bazı kere tam zıttını yapıyoruz. Tevbe etmeyi ölüm ânına bırakan adam aldanmıştır. Ölen bir müslümanı çabucak kabre koyacak yerde günlerce beklettiğimiz oluyor. Bir de cenâze namazı esnasında hoca efendilerin uzun uzun konuşmaları, halbuki sünnet-i müekkede olan namaz sonundaki tesbihler cenâze var diye terk ediliyor. Tesbihlerin çekilmesi terk edilmemelidir. Ve lüzumsuz konuşmalar da yapılmamalıdır.

Cenaze ile beraber ta kabre kadar gitmek, o müslümana son hizmeti yapmak, duâ etmek, mağfiret dilemek pek büyük sevâblara vesiledir.

Cenaze evine komşular tarafından yemek götürmek sünnettir. Zira o ailenin acı ve ızdırap içinde yemek düşünecek hâleri olmaz. Cenâze evinde helva yapmak doğru bir hareket değildir. Nedense bu helva işi de âdet olmuştur.

Şunu da ifade edelim ki, bir müslümanı öldüğü yerde toprağa vermek lâzımdır. Bulunduğu yerden alıp bir başka şehir veya köye götürmek ona eziyettir. Lâkin kabir bulmakta güçlük çekilirse o takdirde götürülebilir.

Ölü için yapılacak hayır ve iyilik hemen yapılmalıdır. Haftası, kırkı, ellisi diye bir mesele yoktur. Niye elli gün bekleyeceksin? Yine bunlar da âdet hâlini almıştır.

Mermerden saraylar gibi kabir yapmanın ölüye bir faydası olmaz. Kabrin dışından ziyade içi mühimdir. İmânsız bir adamı altın kafese koysan beyhûdedir. Çünkü imânsız kapanan gözlere kabir akşamları azap parmaklarını sokacaktır.

Son senelerde kabir taşlarına ölen adamın resmini yapıştırmak moda oldu. Kabristanları mermerlerle, kıymetli taşlarla, resimlerle süslemek, kabirde yatanlara hiçbir menfaat ve hayır sağlamaz. Sadece kabrin bilinmesi ve kaybolmaması için başına taş dikilmesi, etrafının tuğla veya taşla çevirilmesi kâfidir.

KABİR ZİYÂRETİ

Kabirleri ziyâret etmenin de elbet bir âdâbı vardır. Efendimiz sık sık Cennetü'l-Bâkî denilen kabre gider, oradaki müslümanlara duâ buyururlardı:

“Esselâmü aleyküm dâre kavmin mü'minîn. Ve innâ inşâallahü biküm lâhikûn./Allah'ın selâmı üzerinize olsun ey mü'minler cemâati! Allah'ın izni ile biz de size kavuşacağız.”

İbnü Abbas hazretlerinin rivâyetine göre, Allah'ın Azîz Peygamberi Medine kabristanına uğradığında mübârek yüzünü mezarlığa çevirdi ve şöyle duâ buyurdu:

“Esselâmü aleyküm yâ ehle'l-kubûr. Yağfirul-lâhü lenâ ve leküm. Entüm selefünâ ve nahne bi'l-eseri./Allah'ın selâmı üzerinize olsun ey kabir ehli! Allah sizi de, bizi de bağışlasın. Siz bizim öncümüzsünüz, biz de peşinizden geleceğiz.” [\[279\]](#)

Evet, gitmemek kimsenin elinde değildir. Eğer öyle bir imkân mevcut olsaydı zâlimler asla gitmezlerdi. Fakat, şimdi herbiri toprağın gözüne sürme olmuştur.

*Hak emri erişince, Yûsuf gider, Şâh ölür,
Hiç kimse bakî değil, vezir, Pâdişâh ölür!*

İşte kabristanları ziyâret etmek insana ölümü hatırlatır, kalblerin yumuşamasını sağlar, dünyaya karşı olan aşın arzuları kırar, tevbeye, nedâmete vesile olur.

Bizden evvel gidenlere yapılacak en güzel şey onlara duâ etmek, mağfiretlerini dilemek, Kur'ân okumak, onlar nâmına sadaka vermek, eğer borçları varsa hemen hak sahibine ödemektir. Ağlamak, çığlık atmak, yeni, yakayı yırtmak, isyana varan taşkınlıklar yapmak cehalet âdetleridir.

Yine İslâm büyüklerinin, velîlerin, âlim ve fâzıl kimselerin kabirleri ziyâret edilirken, o zâtı tıpkı hayatında ziyâret ediyormuş gibi edebli olmak gerekir. Türbelere mum dikmek, çaput bağlamak, dilek taşı yapıştırmak, o yatan zâttan bir şey istemek kat'iyyen câiz değildir.

Ancak, o kişi vesile edilerek Allah Teâlâ'dan istenir. Kula, Allah'tan başka cennetleri verecek yoktur.

*Ey çölde çadır kuran, sana ibret olsun şu:
Mü'minler cennettedir, kâfirler nâre komşu!*

[\[279\]](#) el-Ezkâr.

el-Ezkâr.

“Esselâmü aleyküm yâ ehle'l-kubûr. Yağfirul-lâhü lenâ ve leküm. Entüm selefünâ ve nahne bi'l-eseri./Allah'ın selâmı üzerinize olsun ey kabir ehli! Allah sizi de, bizi de bağışlasın. Siz bizim öncümüzsünüz, biz de peşinizden geleceğiz.”

DİLE SAHİP OLMANIN ÂDÂBI

Kuru dallar üstünde kırmızı güller Yaratan Yüce Allah'ın bize bahşettiği nîmetlerden biri de dildir. Yani lisanımızdır. İnsanlar bütün hacetlerini lisanları ile anlatırlar. Yine ibâdet ve niyazlarımız da dil ile ifâ edilir. Zikir, şükür, tesbih, tekbir, tehlil kalbden dile, dilden de âleme ulaştırılır. Bunca kıymeti ve meziyeti olan dilin tehlikesi yürek titretecek kadar dehşetlidir. Dili muhafaza etmek, arslanları muhafaza etmekten zordur. Nice insan dili sebebiyle başından olmuştur. Sükût eden selâmet bulmuştur, fakat susanlar azdır. Dillerin yüreklerde açtığı yaralara hiçbir merhem kâr etmez. İnsanı yüzükoyun ateş vadilerine sürükleyen, dillerinin biçtiği mahsullerdir.

Enes b. Mâlik (radıyallahu anh) 'den rivâyete göre, Nebîler Nebîsi (aleyhissalâtu vesselâm) şöyle buyurmuşlardır:

“Kul îmânın hakikatına erişemez, dilini hazine (gibi muhâfaza) etmedikçe.”

Durmadan konuşan, durmadan yüreklerde yara açan, durmadan gönül kıran ve ömür nefeslerini beyhûde harcayan kimsenin eline sadece nedâmet geçecektir. Şimdi konuşanlar çok, iş yapanlar azdır. Ecdâd konuşmaz, fakat ülkeler fethederdi.

Bir gün sahâbîler sarayının en parlak simalarından biri olan Muaz bin Cebel hazretleri:

“Ey Allah'ın Resûlü,” dedi, “söylediklerimizden de hesaba çekilecek miyiz?”

Resûl-i Ekrem (sallâllahu aleyhi ve sellem) buyurdular ki:

“Ey İbnü Cebel! İnsanları yüzükoyun ateşe sürükleyen, dillerinin biçtiği mahsullerden başka bir şey midir?”

Çok konuşan çok aldanır. Dilini onun bunun aleyhine oynatanların, geçmişe taş atanların, masûmlara iftira edenlerin yarınları karanlık olacak, başlarına nedâmet taşı dokunacaktır.

Dil var ki, mübârektir. Rabbini zikreder. Dil var ki, durmadan Rabbinin kelâmını okur. Dil var ki, her nefeste, **“Sübhânallah,**

elhamdülillah, Allahü Ekber!” der. Dil var ki, âleme hikmet incileri saçar. Dil de vardır ki, aşk-ı ilâhînin gazelini söyler.

Diller de vardır ki, akrep zehrinden beterdir. Yuvalar yıkar, ocaklar söndürür, bütün âlemin düzenini bozar. İşte insan için bir âfet, bir mûsîbet olan dil budur.

Şâh-ı Enbiyâ (aleyhissalâtu vesselâm) Efendimiz:

“Sözü çok olanın, kayması çok olur!”^[280]

Buyurmuşlardır. Çünkü kılıcın yapamayacağı işi dil yapar. Tatlı dil nasıl gönül peteklerine hikmet damlaları bırakırsa, kötü dil de yılan zehri kusar. Zehirler öldürücü olduğu gibi kötü sözler de kalbdeki nûru söndürür ve hatta bir sözle insan küfre bile düşebilir.

Yine âlemlere Rahmet olan Efendimiz buyuruyorlar ki:

“Kişi cennete öylesine yaklaşır ki onunla cennet arasında ancak bir mızrak boyu mesafe kalır, (tam o an) bir söz sarfeder de cennetten, bura ile San’a arası kadar uzaklaşır.”^[281]

Demek ki hesapsız konuşmakta tehlike büyük. Bir de müslümanın gıybetini yapmayı düşünün. Bu, daha da fecî. Ne var ki, gıybetsiz günümüz yok. Ağızdan çıkan herhangi bir söz, yayından fırlayan ok gibidir. Artık onu tutmanın imkânı elden gider. Eğer hayırlı, eğer zikir, eğer şükür, eğer emr-i ma’rûf, eğer mübârek bir söz ise ne güzel. Eğer şer, eğer küfür, eğer fena bir söz ise, o takdirde sahibi hesabına en büyük felâkettir. Şimdi o felâketin dehşetini Nebîler Nebîsi’nin şu hadîslerinde görmek mümkün.

Ebû Umâme (radiyallahu anh) ’den. Nebîyy-i Muhterem (sallâllahu aleyhi ve sellem) buyurdular ki:

(Kıyâmet günü) insanın kitabı (amel defteri) açık bir şekilde kendisine verilir. Defterine bakınca (iyilik ve hayır nâmına bir şey göremez de) der ki:

“Yâ Rabbi! Benim iyiliklerim nerede? Dünyada bunca hasenatta bulunmuştum. Onların hiçbirini defterimde göremiyorum.”

Allah Teâlâ buyurur ki:

“Onları insanlar hakkında yaptığın gıybetlerle sildim, gıybetini yaptığın kimselerin defterine yazdım.”^[282]

İşte iflâs etmek buna denir. Bütün güzel ameller başkalarına aktarılmış olacak ve o kişi dilinin saçtığı kötülük yüzünden en büyük mahrumiyete uğrayacaktır.

Bir gün Hazret-i Ömer, Hazret-i Ebû Bekir'in huzuruna girdi. Bir de ne görsün? Ümmetin en büyük başı Yüce Sıddîk kendi diline asılmış, çekip durmada. Ömer (radiyallahu anh) hayretle bir nida koyverdi:

“Yâ Ebâ Bekir! O nedir? Dilini niçin çekip duruyorsun? Öyle yapma, Allah sana rahmet etsin!”

Hazret-i Ebû Bekir (radiyallahu anh) gün kadar aydın yüzünü O'na çevirip dedi ki:

“Yâ Ömer! Beni tehlikeli badirelere sürükleyen işte budur!”

Evet, tehlike büyük. İnsan her şeyden hesaba çekilecek, dilinin biçtiği kumaşları giyecektir. Arslanlar demir kafesler içinde nasıl hapsedilirse, insan da dilini o şekilde îmân ve takvâ organı ile bağlamalıdır.

Ne yazık ki dünyayı yalanlar istilâ etti. Bu yüzden dünya günleri ateş şimşekleri gibi yakıcı oldu. Yalanı meslek edinenlerin âhireti de felâkettir.

*Sözün, sohbetin senin yaramıyorsa işe,
Sükûtu tercih et ki, onda kâr, onda neş'e!*

Yalandan ve çirkin sözden arslandan kaçır gibi kaçmak lâzımdır. Ancak, yalana üç yerde izin vardır:

- a) Erkeğin hanımını hoşnut etmesi için yalan söylemesi.
- b) Harpte yalan söylemek. Çünkü, harp hiledir.
- c) İki müslümanın arasını bulmak için yalan söylemek.

Ebû Davud'un Ümmü Gülsüm (radiyallahu anh) dan fazla olarak yaptığı rivâyette şöyle denilmektedir:

“Kadın (kocasıyla iyi geçinmek için) ona yalan söyleyebilir. Bir de zâlimin zulmünü defetmek ve bir hakkı ihya etmek için.”

Âlemin Rahmeti, Mahşer Meclisinin Seyyidi ve Nebîler İmamı:

“Yalandan sakının! Zira yalan kötülüğe götürür. Yalandan sakının. Şüphesiz yalan îmandan uzaktır.” buyurmuşlardır.

İnsanlar hep ziyanda, hep bir aldaniş içindedir. Ancak îmân eden, sâlih ameller işleyen, doğru sözlü olan, yalandan ve eğrilikten uzak duran, takvâ ve verâda yarışanlar müstesnadır. Yarın nicelerinin başına nedâmet taşı dokunacak, niceleri dilleri sebebiyle felâket yurdu olan cehenneme düşecektir.

Bir başka hadîslerinde Efendimiz (aleyhissalâtu vesselâm) şöyle buyuruyorlar:

“Şüphe yok ki, doğruluk iyiliğe (geniş hayra) ulaştırır; iyilik de cennete yol açar. Kişi doğru söyleye söyleye Allah indinde ‘Sıddîk’ yazılır. Yalan ise, şer ve kötülöklere ulaştırır, şer ve kötölöklör de cehennemeye yol açar. Kişi yalan söyleye söyleye Allah katında ‘çok yalancı’ yazılır.” [283]

A çölde çadır kuran kimse! Diline, eline, gözüne, kulağına sahip ol. Hiç ummadığın bir anda ecel rüzgârı gelir ve senin can çadırını söker. Artık geriye dönüş yok, artık tevbeye zaman yok, artık kuş yuvadan uçmuştur. O hâlde, bugün sus ki yarın selâmet bulasın.

*Sen âlemde duydun mu, ey adam, böyle sözü?
Eğer ki biliyorsan, o zaman söyle sözü!*

[280] Ebû Nuaym, İbnü Ömer’den.

[281] İbni Ebî Dünyâ.

[282] İbnü Hibbân.

[283] Buhârî ve Müslim.

“Onları insanlar hakkında yaptığın gıybetlerle sildim, gıybetini yaptığın kimselerin defterine yazdım.”

“Sözü çok olanın, kayması çok olur!”

Buhârî ve Müslim.

“Kişi cennete öylesine yaklaşır ki onunla cennet arasında ancak bir mızrak boyu mesafe kalır, (tam o an) bir söz sarfeder de cennetten, bura ile San’a arası kadar uzaklaşır.”

Ebû Nuaym, İbnü Ömer’den.

“Şüphe yok ki, doğruluk iyiliğe (geniş hayra) ulaştırır; iyilik de cennete yol açar. Kişi doğru söyleye söyleye Allah indinde ‘Sıddîk’ yazılır. Yalan ise, şer ve kötölöklere ulaştırır, şer ve kötölöklör de cehennemeye yol açar. Kişi yalan söyleye söyleye Allah katında ‘çok yalancı’ yazılır.”

İbnü Hibbân.

İbni Ebî Dünyâ.

ALTI ŞEY

Doğruluk ve emânete riâyet yüzlerin akıdır. Yalancılık yüzleri kızartan ve rızkı kesen bir âfettir. Sıdk ve istikâmet cemiyetin emniyet kucağıdır.

Şanlı sahâbîlerden Ubâde b. Sâmit (radıyallahu anh) 'den nakil: Resûlullah (sallâllahu aleyhi ve sellem) buyurdular ki:

“Siz altı şeyi muhafaza edeceğinize dâir bana söz verin, ben de size cennet ile söz verip, onu tekeffül edeyim:

1- Konuştuğunuz zaman doğru söyleyin.

2- Söz verdiğinizde onu yerine getirin.

3- Bir şey emânet edildiği zaman, emâneti yerine tevdi' edin.

4- Namusunuzu koruyun.

5- Gözünüzü harâma yumun. (Yani size helâl olmayan yerlere bakmayın) .

6- Başkasının malına, canına el uzatmayın.”[\[284\]](#)

Evet, belâların dünyanın başına kara dumanlar gibi çökmesi boşa değildir. İnsanlar kendileri belâyâ talip olmuşlardır. Çünkü, harâma tanınan hürriyet dine tanınmaz. Yalan ve rüşvetsiz iş görülmez, verilen sözler yerine getirilmez, mallar ve canlar hebâ olur. Artık düşünmek gerek. Bu gidiş nereye?

Süfyan bin Abdullah (radıyallahu anh) 'den:

“Ey Allah'ın Resûlü,” dedim, “bana öyle bir şeyden haber ver ki onunla kendimi (cehennemden) koruyabileyim.”

Buyurdular ki:

“Kul Rabbiyallâhü sümmestekim./Rabbim Allah'dır, de sonra dosdoğru ol!”

“Yâ Resûlallah,” dedim, “benim hakkımda en çok korktuğun şey nedir?”

Bunun üzerine Resûl-i Ekrem mübârek dillerini tuttular ve dediler:

“İşte budur!” [\[285\]](#)

Evet, gönül selâmeti, başın selâmeti, dünyanın ve âhiretin saâdeti dilin doğruluğu iledir. Yine Efendimiz:

“Bir kulun îmânı doğrulmaz, kalbi doğrulmadıkça; kalbi de doğrulmaz, dili doğrulmadıkça.”^[286] buyurmuşlardır.

Ne kadar, ne kadar konuşan var. Fakat iş yapan yok. Mazluma karşı arslan, zâlîme karşı kedi olanlar hiç de az değil.

Gam seline değirmen olmak istemiyorsak, ya hayır söyleyelim, ya susalım. Çünkü her nefesin, her zerrenin, her sözün hesabı vardır.

*Diller hep konuşuyor, fakat sözde hikmet yok.
Artık kalbler uykuda, artık gözde hikmet yok!
İnsanın cihanında fâcialar taşmakta,
Can bülbülü lâl olmuş, ey gül, özde hikmet yok!..*

Can emânet,
Ten emânet,
El emânet,
Dil emânet,
Göz emânet,
Kulak emânet,
Ayak emânet,

Hayat emânet... Emâneti zâyi etmek, ateşlere talip olmaktır. Eğer gözler durmadan harâma bakacak, durmadan şerre âlet olacaksa, o gözlerin kör olması daha iyidir.

Azîz ve Celîl olan Allah ferman etmektedir:

“(Habîbim!) Mü'min erkeklere söyle: Gözlerini (haramdan) sakınsınlar ve ırzlarını korusunlar.”

“Mü'min kadınlara da söyle: Gözlerini (haramdan) sakınsınlar, ırzlarını korusunlar.”^[287]

Harama baka baka kararan gözlere kabirler azap parmaklarını sokacaktır. Erkekler kendilerine helâl olmayan kadınlara, kadınlar da yine kendilerine helâl olmayan erkeklere bakmaktan sakınmalıdır. Zira nazar etmek, tekrar tekrar bakmak, gözün zinâsıdır. Bunda vebâl vardır.

Zeyd bin Erkam (radiyallahu anh) 'den rivâyete göre, bir adam İki Cihan Serveri'nin mübârek huzuruna geldi ve:

“Ey Allah'ın Resûlü,” dedi, “ne ile ateşten korunayım?”

Nebîyy-i Muhterem (sallâllahu aleyhi ve sellem) buyurdular ki:

“Gözlerin yaşıyla!.. Zira Allah korkusundan ağlayan göze ebediyyen ateş dokunmayacaktır.” [288]

Evet, gözlerin hayretten ve dehşetten fırfır döneceği, yüreklerin titreyeceği, kâfirlerin keşke toprak kesilseydik diyeceği gün gelmeden hatalarına ağlayanlar ve Allah korkusundan bir çiy tanesi kadar olsun gözden yaş dökenler selâmet bulacaklardır. Çünkü pişmanlık da tevbedir.

Gözlerin harâma bakması nasıl günâh ise, kulakların da harâm bir sözü dinlemesi öyle günâhtır. Gıybet etmek, ölü insanın etini yemeye eş bir derttir, gıybet edeni dinlemek de o günâha ortak olmaktır.

Devrinin nüktedanlarından Süfyan bin Hüseyin hikâye eder:

Bir gün, İyas bin Muâviye'nin yanında idim. Derken bir adam önümüzden geçiyordu. Ben kendimi tutamayarak onu hoşlanmayacağı bir sözle andım. O an İyas hazretleri eteğimden çekip:

“Ey Süfyan,” dedi, “dilini tut!” Ve ilâve etti: “Siz hiç Rumlarla savaştınız mı?”

“Hayır,” dedim.

“Peki,” dedi, “müşriklerle savaştınız mı?”

“Hayır!” dedim.

“Ateşperestlerle, puta tapanlarla savaştın mı?”

“Hayır, onlarla da savaşım olmadı!”

Bunun üzerine hayretle baktı da:

“Sübhânallah,” dedi, “Rumlar, müşrikler, ateşperestler senin şerrinden kurtuldu da şu müslüman kardeşin kurtulamadı... Vah sana, vah!..”

Evet, dili tutmak, arslanları tutmaktan daha zordur. Görüldüğü gibi, İyas hazretleri gıybet dinlememek için misafirini susturmuştur. Harâm sözler dinlememek için can kulağına îmân pamuğu tıkamak lâzımdır.

Yine câiz olmayan herhangi bir sözü dinlemek kulak âfetlerindendir. Çünkü her âzâ mes'uldür. Sazlar, tanburlar, şarkılar, türküler ve daha nice nağmelerle ömür nefeslerini zâyî etmek akıl kârı değildir.

Bugün bütün şarkılar, türküler, nağmeler kadın üzerine söylenmektedir. Yerden ot biter gibi binlerce şarkıcı, türkücü sahneleri, meydanları doldurmuştur. Ve erkek-kadın karışık, hep beraber çılgınca onları alkışlamaktadır. Kendilerini kaybeden,

yakasını yırtan, hatta jiletle, bıçakla vücudunu paralayan kimseler de vardır. İşte bu, şeytanı sevindirmek ve yarınki hesabı düşünmemektir. Kadının, erkeğin bir arada oturup nefsânî ve şeytanî sözler dinlemesi nasıl helâl olur? “*Mûzik ruhun gıdasıdır*” demek gaflet alâmetidir. Ruhun gıdası Allah Teâlâ’yı zikretmektir.

Bir gün, bir adam Resûl-i Ekrem (sallâllahu aleyhi ve sellem) ’in huzuruna geldi ve:

“Ey Allah’ın Resûlü,” dedi, “İslâmî yollar, hükümler, prensipler üzerimde çoğaldı. Teşebbüs edebileceğim (ve onunla cenneti kazanabileceğim) bir şeyden bana haber ver.”

İki Cihanın Seyyidi ve Allah’ın Sevgilisi buyurdular ki:

“Lâ yezâlû lisânüke ratben min zikrillâhi Azze ve Celle./Dilin devamlı olarak Allah’ın zikriyle ıslak kalsın.” [289]

Çünkü işlerin en iyisi, amellerin en makbulü, derecelerin en yükseği zikirdir. Âyet-i kerîmede de, “**Allah’ı zikretmek elbette en büyüktür.**” buyrulmuştur.

Diller Rabbini zikreder, kulaklar zikir ve Kur’ân nağmeleri dinler, eller iyilik ve hayır kapısını açar, ayaklar Allah yolunda yürürse, dünyanın kıvamı o zamandır. Ebediyetin çiçek bayramları da o zaman.

Dünyanın başında binlerce felâket, binlerce mûsîbet varken, depremle, seller, fırtınalar, tufanlar peşpeşe gelirken, harplerin ardı arkası kesilmezken, evet, öyleyken? İnsanların çılgınca eğlenmeleri ne ile izah edilir? Ateş kapımıza gelmiş dayanmış, biz hâlâ ölüm uykusundayız. Ölünce uyanacağız, fakat artık çok geç olacak.

Rüyalardan da kısa, bir büyüğü fasıl bu.

Aklı kâmil insana hayret verir asıl bu!

Ey Âdem’in evladı, her ânı ganîmet bil,

Gafiller hiç anlamaz bitivermiş nasıl bu?..

[284] Ahmed bin Hanbel ve İbnü Ebî Dünyâ.

[285] Tirmizî.

[286] Ahmed bin Hanbel

[287] Nûr Sûresi: 30.

[288] İbni Ebî Dünyâ.

[289] Tirmizî ve İbn Mâce.

“Bir kulun îmânı doğrulmaz, kalbi doğrulmadıkça; kalbi de doğrulmaz, dili doğrulmadıkça.” buyurmuşlardır.

“İşte budur!”

Nûr Sûresi: 30.

Ahmed bin Hanbel

Tirmizî.

Ahmed bin Hanbel ve İbnü Ebî Dünyâ.

Tirmizî ve İbn Mâce.

İbni Ebî Dünyâ.

“Gözlerin yaşıyla!.. Zira Allah korkusundan ağlayan göze ebediyyen ateş dokunmayacaktır.”

“Lâ yezâlû lisânüke ratben min zikrillâhi Azze ve Celle./Dilin devamlı olarak Allah’ın zikriyle ıslak kalsın.”

“Mü’min kadınlara da söyle: Gözlerini (haramdan) sakınsınlar, ırzlarını korusunlar.”

6- Başkasının malına, canına el uzatmayın.”

GIYBETTEN KORUNMA ÂDÂBI

Dili gıybetten, kulağı harâm sözden korumak erlik ister. İnsanları helâke sürükleyen dillerinin biçtiği mahsullerdir. Ne var ki çok insan, çok kere ibret almaz. Nîmetler yerinde kullanıldığı vakit insana fayda verir. Allah'ın ve Resûlü'nün istemediği bir şeye gitti mi, o nîmet kulun aleyhine döner.

Sonsuz kudret ve nihayetsiz rahmet sahibi olan Rabbimiz buyuruyor ki:

“Hakkında bilgi sahibi olmadığın bir şeyin ardınca gitme, çünkü kulak, göz ve kalb, bunların hepsi ondan sorumludur.”[\[290\]](#)

Evet, bir insanı mes'ûl eden, yüzünü karartan, günâh deryâlarına sürükleyen, gam seline değirmen yapan, elinde avucunda hayır ve iyilik nâmına ne varsa hepsini alıp götüren felâketlerden biri de gıybettir.

Gıybet: Bir mü'mini, duyduğu zaman hoşuna gitmeyecek bir şeyle anmak, o müslümanın arkasından konuşmaktır. Yani, o müslümanda mevcut bulunan bir hâli anmaktır. Eğer söylenen şey onda yok ise, bu kere daha da kötü. Ona iftira edilmiş demektir.

Nebîler Serveri (aleyhissalâtu vesselâm) sahâbîlerine:

“Gıybet nedir, biliyor musunuz?” buyurdu.

O güzel insanlar dediler ki:

“Allah ve Resûlü bilir!”

Bunun üzerine buyurdular ki:

“(Gıybet) , **kardeşini hoşlanmayacağı bir şeyle anmaktır!**”

İçlerinden bir adam:

“Eğer,” dedi, “benim söylediğim, kardeşimde olursa yine gıybet midir?”

Varlığın Nûru:

“Şayet söylediğin onda bulunursa gıybet etmiş olursun. Eğer söylediğin, onda yoksa (bu defa) iftira etmiş olursun.”

Buyurdular. İşte, insanları en çok hataya sürükleyen nokta. Çünkü gıybet edenler, çok zaman “Ben, onda olanı söylüyorum!” derler. Zaten gıybet de budur.

Allah Teâlâ:

“Ve bazınız bazınızı gıybet etmesin.”^[291] buyurmuştur. Artık ‘ben onda olanı haber veriyorum’ demek beyhûdedir.

Gıybet üç çeşittir:

a) Gıybet edip de, ‘ben gıybet etmiyorum, onda olanı söylüyorum,’ demektir. Bu, fakih Ebû'l-Leys'in “*Tenbîh*”te dediği gibi kesin olan harâmı, helâl saymak olduğu için küfürdür.

b) Gıybet edip gıybeti, gıybet edilen kimseye ulaşmaktır. Bu günâhtır, helâlleşmedikçe tevbe de tamam olmaz, çünkü eziyet etmiş, kul hakkı olmuştur.

İbnü Ebiddünya ve Taberânî'nin Câbir'den rivâyet ettikleri hadîsin mânâsı da budur:

“Gıybet, zinâdan daha kötüdür.” buyurulmuş; “Bu nasıl olur?” denilmiş, Resûl-i Ekrem (sallâllahu aleyhi ve sellem) buyurmuştur ki:

“Adam zinâ eder, sonra tevbe eder. Allah mağfiret buyurur, gıybet eden ise gıybet edilen affetmedikçe, mağfiret olunmaz.”

c) Üçüncüsü; “Gıybet edilene ulaşmaz. Bu hem kendisine ve hem gıybet ettiği kimseye istiğfâr ederek tevbe etmekle affolunabilir.” Bazıları da “mutlaka helâlleşmeye muhtaçtır” demişler, bazıları da “mutlaka tevbe ve istiğfâr yeterlidir,” demişlerdir.^[292]

Gıybet, insanlar için sanki bir hastalıktır. Ondandır kurtulmak, ondan berî olmak herkesin kârı değildir. Ağızdan çıkan söz, yaydan fırlayan ok gibidir ki, artık onu tutmak imkânı yoktur. Ve yüreklerde dillerin açtığı yaralar kılıç yarısından daha derindir. Bu sebeple Yüce Allah gıybeti yasaklamıştır:

“Hiçbiriniz kardeşinin ölü olarak etini yemesini sever mi?”

(Bu) , gıybetin tabîî olarak, aklen ve şer'ân kötülüğünü ve çirkinliğini tasvirdir.

Gıybet, gerçekten tiksindirici bir şeydir. Bir insana ölü eti yemek nasıl kerih gelirse, gıybet de ona eş tutulmaktadır ki insanlar bundan uzak dursunlar

Rivâyete göre; Selmân-ı Fârisî (radiyallahu anh) sahabeden iki kimseye hizmet eder, yemeklerini yapardı.

Bir gün nasılsa uyuyakalmıştı. Bunun üzerine bir katık istemek için onu Resûl-i Ekrem (sallâllahu aleyhi ve sellem) 'e gönderdiler. Nebîler Nebîsi'nin yemeğine de Üsâme hazretleri bakıyordu.

“(A Selmân) yanımda bir şey yok.” dedi. Selmân da gidip haber verdi. Ne var ki, o iki kişi aralarında Selmân hakkında:

“**Biz onu çağlayıp taşan bir kuyuya göndersek suyu çekilir.**” demişlerdi. Sonra bu iki zât Peygamber-i Zîşân'ın huzuruna vardıklarında Resûl-i Ekrem (aleyhissalâtu vesselâm) :

“**Niye ben sizin ağızlarınızda et yeşilliği görüyorum?**” buyurdu.

“Et yemedik, ey Allah'ın Resûlü!” dediler.

“**Herhâlde siz gıybet etmişsiniz.**” buyurdu ki, bu âyet inmişti. [293]

Evet: Nebîler Nebîsi nübüvvet nûruyla görüp bilmiş ve bu hâlin çirkinliğini haber vermişti. Demek ki hiçbir kimse ölü kardeşinin etini yemeyi arzu etmez, ondan tiksindir. İnsan, yine kendisi gibi bir insanın etini yemekten tiksindir. Zira insan fıtratı bundan tiksinmeyi gerektirir.

O hâlde, insan diline sahip olmalı ve onu bir hazine gibi muhafaza etmelidir. Daha evvelce de ifade ettiğimiz gibi arslanları muhafaza etmek, dili muhafaza etmekten daha kolaydır.

Âyet-i kerîmenin devamında “**Vettekullah/Öyle ise yapmayın ve Allah'tan korunun.**”

Duyurulmaktadır. Yani, madem ki, onu yemekten tiksindiniz, o hâlde gıybet etmeyin de Allah'ın kaçınmayı emrettiğinden sakınarak ve yaptıklarınızdan pişmanlıkla tevbe ederek korunmasına girin korunun.

“**İnnellâhe tevvâbürrahîm./Çünkü Allah Rahîm ve Tevvâb'tır, tevbeyi kabulde ve rahmetini bereketlendirmede çok belagat sahibidir.**”

TEVVÂB: İsm-i şerifi, tevbesi pek çok mânâsına mübalağalı ism-i fail olup delâlet ettiği mübalağada üç hususiyet vardır:

1- Kendisine tevbe eden ve yönelen kulları çok demektir.

2- Öyle çok tevbe kabul eder ki, tevbe ile her günâhı affedebilir. Hiçbir günahkârın tevbe ile affolunmayacak bir günâhı düşünülemez. Çünkü, en büyük günâh şirktir. Tevbe ve îmân ile onu da affeder.

“**Kendisine şirk koşulmasını asla bağışlamaz.**” [294] ifâdesi tevbe etmeyenler hakkındadır.

3- Tevbeyi kabulde çok fasihtir. Öyle ki tevbe eden bir günahkârı hiç günâh işlememiş gibi kabul edip, rahmetiyle mutlu kılar. Böyle tevbeyi kabul, rahmetinin eseri olduğu gibi gıybetten, kötü zandan, kötü ahlâktan yasaklaması da (yine) rahmetinin eseridir.”[295]

İnsan hatâ edebilir, fakat hemen o hatâdan dönmek hünerdir. Hatâ ve günâhta ısrar etmek, felâkete dâvetiye çıkarmaktır. Büyük bir günâh, tevbe ile yok olabilir. Ama küçük günâh tevbe edilmedikçe dağlar gibi büyür ve sahibini mahveder.

Buradaki üç günlük hayatımız bize gelecekteki Allah günlerini unutturmasın. Çünkü önümüzde “**Din günü**” vardır. Yaman bir hesaplaşma olacaktır. O günü unutanlar, insanları gıybet edenler, nedâmetle başlarına toprak saçacaklardır. Tevbe ve nedâmet vakti bu zamandır.

Kuş kafesten uçtuktan sonra feryat etmenin kimseye bir faydası dokunmaz.

Şeyh Sadi hikâye eder:

“Bir gece babamla birlikte ibâdet ediyorduk. Odamızda bir adam vardı. Gece boyu uyuyup duruyordu. Onun bu gafil hâline baktım da dedim ki, ‘Ne olur, kalksa da iki rek’ât namaz kılsa!’

Babam derhâl beni susturdu ve şöyle dedi:

‘A iki gözümün nûru oğlum! Keşke sen de yatıp uyusaydın da o adamın gıybetini etmeseydin!’”

Evet, ne kadar ibretli söz. Uykuda olana hiç günâh yazılmaz. Tevbe etmekten daha efdali, hiç günâh işlememektir.

Ne demişler?

*“Fariğ ol, aybın gözetme kimsenin,
Ta ki Hak setreyleye aybın senin!”*

[290] İsrâ: 36.

[291] Hucurat: 12.

[292] Hak Dini, Kur’ân Dili: 7/209.

[293] Hak Dini, Kur’ân Dili: 7/211.

[294] Nisâ: 48.

[295] Hak Dini, Kur’ân Dili: 7/211.

“**Kendisine şirk koşulmasını asla bağışlamaz.**” ifâdesi tevbe etmeyenler hakkındadır.

“Ve bazınız bazınızı gıybet etmesin.” buyurmuştur. Artık ‘ben onda olanı haber veriyorum’ demek beyhûdedir.

3- Tevbeyi kabulde çok fasihtir. Öyle ki tevbe eden bir günahkârı hiç günâh işlememiş gibi kabul edip, rahmetiyle mutlu kılar. Böyle tevbeyi kabul, rahmetinin eseri olduğu gibi gıybetten, kötü zandan, kötü ahlâktan yasaklaması da (yine) rahmetinin eseridir.”

c) Üçüncüsü; “Gıybet edilene ulaşmaz. Bu hem kendisine ve hem gıybet ettiği kimseye istiğfâr ederek tevbe etmekle affolunabilir.” Bazıları da “mutlaka helâlleşmeye muhtaçtır” demişler, bazıları da “mutlaka tevbe ve istiğfâr yeterlidir,” demişlerdir.

“Herhâlde siz gıybet etmişsiniz.” buyurdu ki, bu âyet inmişti.

“Hakkında bilgi sahibi olmadığın bir şeyin ardınca gitme, çünkü kulak, göz ve kalb, bunların hepsi ondan sorumludur.”

Hak Dini, Kur’ân Dili: 7/211.

Hak Dini, Kur’ân Dili: 7/211.

Hak Dini, Kur’ân Dili: 7/209.

Nisâ: 48.

Hucurat: 12.

İsrâ: 36.

ELİ MUHÂFAZA ETMENİN ÂDÂBI

Vücudumuzdaki her âzâ Allah Teâlâ'nın bize bahşettiği bir nîmettir. O nîmetin şükrü gerektiği gibi onu korumak da lâzımdır. Göz, kulak, el, ayak ve her bir organ mes'ûl tutulacaktır. El bir yetimin başını okşadığı zaman, bir garibin yarasına merhem sürdüğünde, bir düşkünün tutup kaldırdığında, hayır ve iyilik kapısını açtığında kendisinden bekleneni yapmış demektir. Fakat, o el, rüşvet verdiğinde ateşi avuçlamış demektir. Yine bir başkasının malını haksız yere gasbettiğinde, birinin canına kıydığında, kendisine helâl olmayan bir şeye uzandığında insan için âfet hâlini alır.

İmam-ı Birgivî, tanbur ve sâir çalgı âletlerini -gücü yettiği hâlde- kırmamayı elin âfetlerinden saymıştır. Yine o el ile içki kadehi tutmak, o el ile kumar oynamak, o el ile zâlimi alkışlamak belâ olarak insana yeter.

Âlemde eller vardır ki, pâk ve duru. Eller vardır ki, Allah'ın kitabını yazar. Nebîyy-i Zîşân'ın mübârek hadîslerini gün görmemiş inciler gibi can ipine dizer. Eller vardır ki, mescitler, çeşmeler, köprüler, yollar inşâ eder. Yine eller vardır ki, güller, çiçekler, zambaklar, lâleler yetiştirir. Eller vardır ki, kendisinden sonra gelenlerin yemesi için meyve ağaçları diker.

İşte bu eller, hayırlı ellerdir. Yine eller vardır ki, Allah düşmanlarına karşı cenk meydanlarında kılıç sallar. Kalem tutan eller de vardır ki, ömrünce Hakk'ı müdâfaa eder. Bir de bunların zıttını düşününüz.

Mâsum çocuklara kurşun sıkan, dine, şeriata, mukaddesata taş atan, meydanlara put diken eller de vardır. Yarın o ellere cehennem ateşinden başka verilecek bir şey yoktur.

Dünyada cennetten gül toplayan eller olduğu gibi, cehennem ateşlerini avuçlayan eller de vardır.

Ellerin âfetlerinden biri de birbirine nikâh düşen erkek ve kadının el sıkışmasıdır. Kadın-erkek bu hususta müsavidir. Ah nasıl ifâde edelim ki, nâmahrem bir kadının elini sıkmamayı irtica ve gericilik olarak görenler vardır. Halbuki ellerin zinâsı tutmaktır.

Yine erkek-kadın karşılaştıklarında çok kere ahbaplık ve dostluk bahane edilerek öpüşmek, kucaklaşmak âdet hâlini almıştır. Halbuki yabancı bir erkeğin mahremi olmayan kadını kucaklaması veya öpmesi kat'iyyen doğru değildir ve harâmıdır. Bu harâmlık sadece erkeğe mahsus olmayıp kadına da harâmıdır.

Hâsılı: Allah ve Resûlü'nün yasak ettiği her şeyde bir hikmet mevcuttur. Bir şeyi insanların âdet edinmesi, iyi görmesi, sabah akşam o işi işlemesi, onun harâmlığını ortadan kaldıramaz.

Meselâ: Binlerce insan kumar oynar, viski içer, faiz alır, rüşvet verir ve daha nice günâhlara batar. İnsanlar bu amelleri yapıyor diye bunların harâmlığı hiçbir zaman kalkmaz. Bir harâmı helâl, helâli harâm yapmak kimse için mümkün değildir.

Evet:

*Ey adam, Lokman gerek merhem için yarama,
Sen hangi cesaretle helâl dersin harâma?*

İYİLİĞİ EMRETMEDE ÂDÂB

Kuru dallar üzerinde kırmızı güller yaratan, bir damla suya peri gibi güzellik veren, denizlerde inciler halkeden, akla hayale gelmez nîmetleriyle kullarını rızıklandıran Yüce Allah, Kerîm Kitabı'nda buyuruyor ki:

“Siz, insanlar için çıkarılmış en hayırlı bir ümmetsiniz. İyiliği emreder, kötülükten vazgeçirmeye çalışırsınız. Çünkü Allah’a inanıyorsunuz.”^[296]

İşte hayırlı ümmet olmanın alâmeti. O ümmet ki, onun içinde Sıddîk-ı Ekber gibi rikkat ve merhamet âbideleri, Ömerü'l-Fâruk gibi adâlet sultanları, Osman-ı Zinnûreyn gibi hayâ, edeb ve cömertlik numûneleri, Hazret-i Ali gibi Allah arslanları vardır. Evet, böyle bir ümmet övülmeye lâyıktır. Yine bu ümmet içinde başı dumanlı dağlar gibi Allah aşkında duman duman tütenler vardır.

Bilâl, Selmân, Ammar ve Ebû Zer -Allah hepsinden râzı olsun- gibi aşk ve îmân kahramanları ve Allah fedâileri vardır ki, her biri gökteki yıldızlar kadar parlaktır. Eğer onlar iyilik ağacını cihan toprağına dikmeselerdi İslâm bize nasıl ulaşacaktı?

O güzel insanlar gönül fethine çıktılar da âlemde geceyi gündüze çevirdiler.

En güzel irşâd yolu, İslâm'ı insanın kendi nefsinde yaşamasıdır. Bir kimsenin kendisi yalan söylerken, bir başkasına ‘Yalan söyleme!’ demesi abestir ve kat'iyen karşısındakine tesir etmez.

Sahâbî önce nefsinde yaşar, sonra tebliğ ederdi. Öyle olduğu için de kısa zamanda dünya İslâm'ın nûru ile karanlıklardan kurtuldu.

Takvânın destanlık kahramanı Ebû Zer (radiyallahu anh) , eline geçeni fakirlere dağıtır, müslümanları da durmadan teşvik ederdi.

Bir gün, bir adam, onun evine girdi. Sağa sola nazar etti. Fakat, hiçbir nesne göremedi. Sultan sahâbînin evinde eşya nâmına bir şeycik yoktu:

“Ey apaydın er,” dedi, “Bu ne iş? Bakıyorum da evinde hiçbir şey göremiyorum?”

Ebû Zer hazretleri tatlı bir tebessümle dedi ki:

“A kardeş! Ben bütün eşyalarımı öteki evime gönderdim!”

Adam hayretle bir nida koyverdi: “Hangi eve?”

Cevap yine müthiş: “Âhiret evine!”

Evet, ey zamanın müslümanları, biz nasıl dünyanın kara sevdalarına tutulmuş isek, o güzel insanlar da âhirete öyle müştâktı. Onlar bizim gibi boş konuşmuyor, fakat İslâm’ı tam yaşıyordu. İşte iyilikle emretmede metod:

Önce yaşa, sonra başkalarına söz etmeye hakkın olsun.

Azîz ve celîl olan Allah buyuruyor ki: **“Sizden öyle bir cemâat bulunmalıdır ki, (onlar herkesi) hayra çağırırlar, iyiliği emretsinler, kötülükten vazgeçirmeye çalışsınlar. İşte onlar murada erenlerin ta kendileridirler.”**^[297]

Murada ermek, Hak nûru içinde olmak, ebediyyetin serinliğini yüreklerde duymak ister misiniz?

İşte yolu iyilikle emredin, kötülüğe, günâha, harâma mani olun. Çünkü siz bunun için varsınız. Dünyanın kıvamı, huzurun devamı böyle temin edilecektir.

“... Hayra çağırma, iyiliği emir, kötülüğe engel olma bütün müslümanlara farz-ı kifâyedir. Bu yapılmayınca hiçbir müslüman mesûliyetten kendini kurtaramaz. Fakat her ferde farz-ı ayın değildir. Ümmetinin tamamının vazifesidir. Çünkü ‘Minküm/Sizden’ buyurulmuştur. Buradaki ‘min’in iki mânâya ihtimâli vardır.

Tecridi olduğuna göre her müslüman bununla vazifelidir. Teb’izî olduğuna göre de genelde müslümanların vazifeleri, içlerinden bunu yapacak belli, özel bir cemâat meydana getirmek, onlara yardım ederek ve uyarak o vâsita ile bu görevi yerine getirmektir. Bunlar tâyin ve görevlendirildikten sonra emretmek ve yasaklamak bizzat onların üzerine farz-ı ayın olur. Eğer bunlar o vazifelerini yerine getirmezlerse, mes’ûliyet önce bunlara, ikinci olarak da herkese, her müslümana teveccüh eder. Tevhîd nizâmı bozulduğu zaman, ortaya çıkacak şer ve belâ da yalnız zâlimlere isabet edip kalmaz, herkese bulaşır.

Hayra dâvet, dine ve dünyaya ait bir iyiliği ihtiva eden herhangi bir şeye dâvettir ki, birliğin ve İslâm’ın esasıdır. İyiliği emretmek ve

kötülüğe mâni olmak da bunun en önemli bir kısmıdır. Ma'rûf (iyilik) , İslâm'ın gereği olan Allah'a itaat; münker (kötülük) de, İslâm'ın prensiplerine uymayıp, Allah'a karşı gelmek demektir. İyiliği ve kötülüğü Allah'ın ipinden başka ölçü ile ölçmeye kalkmak, isteklere ve nefse ait arzu (ve heveslere) uymaktır ki, bu da ayrıcalık yapmaktır.” [298]

Evet:

*Cemâat hâli rahmet, fitne, ihtilaf azâb,
İnanmış kullarından vahdet istemedi Rab!*

Bir bakalım ki, zaman seli dünyadan neler alıp götürmüştür?

Ne dünya o eski dünyadır, ne de insanlar o eski insanlardır. Fitne ve şer her tarafı istilâ etmiştir. Âdem evladı gam seline değirmen olmuştur. Dünyanın başına belâlar yağmakta, âfet ve mûsîbetler birbiri ardınca gelmektedir. Elbet bunun bir sebebi vardır. Dünyada harâma, kötülüğe, şer ve şeytana tanınan hürriyet, Allah Teâlâ'nın emirlerine, şer'i hükümlere tanınmamaktadır. İnsanlar kendi yaptıkları beşerî kanunlarını –haşa- Allah'ın dininden daha üstün tutmaktadırlar.

Böyle bir gecenin hayırlı sabahı olmaz. Kafası var, akli yok adamlardır ki, dünyayı yaşanmaz hâle getirmişlerdir, î mânîsiz kalbin, dümensiz kafasından çıkan fikirler hiçbir derde devâ olmayacaktır. İşte cihanı dolduran feryatlar bunun neticesidir ki, insanlığın ızdırabı günden güne daha da artmaktadır.

Nasıl diyeyim?

*Hakk'a dönün insanlar, yakın büyük fırtına,
Dünya bunca çılgını bindirir mi sırtına?..*

İki Cihanın Saâdet Güneşi ve Bütün Âlemin Rahmeti buyuruyorlar ki:

“Ya iyilikle emr ve kötülükten nehyedersiniz, yahut Allah Teâlâ sizin kötülerinizi size musallat eder. Sonra iyileriniz duâ etmeye kalkışır, fakat duâları kabul olmaz.” [299]

Evet, bir yangın büyümeden söndürülmedi mi sonra söndürmek güç olur ve belâ herkesi sarar. Tıpkı bunun gibi bir şer, bir kötülük, bir

ahlâksızlık zuhûr ettiğinde ona mani olunmazsa kısa zamanda büyür. Büyür büyür, bir dağ hâlini alır. Bu defa hiç kimsenin ona engel olacak gücü kalmaz. Zaten dünyayı istilâ eden kötülükler, ahlâksızlıklar, şeytanî düzenler hep böyle kök salmıştır.

Eliyle bir kötülüğü ortadan kaldırmaya gücü yeterken ‘Bana ne!’ ve diliyle manî olmaya gücü varken yine ‘Bana ne!’ diyen bir cemiyet, belânın girdabına yuvarlanmaya mahkûmdur. Eğer kişinin elinden dilinden hiçbir şey gelmiyorsa, kalbi ile o kötülüğe buğzedecek, ondan ızdırap duyacak ki, bu da îmânın en zayıf olanıdır.

Bir müslüman, en azından içki satan, harâm maddeler bulunduran market ve bakkallardan alışveriş etmemelidir. Buna herkesin gücü yeter. Eğer her müslüman bu kadarcık şeye dikkat etseydi, hiçbir bakkal, dükkânına içki koymazdı. Bizi bu hâle nemelâzımcılık getirmiştir.

Feryat, nefsimizin kötülüklerinden... Feryat, şeytanın sinsi düşmanlığından. Feryat, müslümanın gafletinden. Feryat, zamanın fitnesinden.

Sahabe -Allah hepsinden râzı olsun- böyle değildi. Ecdâd böyle değildi. Dedelerimiz böyle değildi.

Şimdi hâli görünüz. Ve ibret alınız. Zaman Yavuz Sultan’ın dünyayı pamuk atar gibi attığı devir.

Bir gün ordusunun önünde ve at üstünde heybetle gidiyordu. Bir mevkie gelmişlerdi ki, ihtiyar kadının biri, birden Padişahın önüne çıktı, atının dizginlerinden tuttu ve çığlığı bastı:

“Evimi soydular, devletlû Sultanım!”

Yavuz Selim Han hazretlerinin dudakları bir yay gibi gerildi:

“A Hatun,” dedi, “niçin uyursun da evini soydurursun?”

İhtiyar kadın, kendinden hiç de umulmayan bir celâdetle o meydana inletti:

“Padişahım, Padişahım!.. Ben seni uyanık ve Allah Teâlâ’dan korkan biri biliyordum, meğer sen de uyuyormuşsun!..”

İhtiyar ninenin bu sözü, orduların yenemediği koca sultanı titretmeye yetti. Yavuz, derhâl atından indi ve gözyaşlarını akıta akıta kadından özür diledi.

İşte İslâm’ın altınla doldurduğu kalblerdeki saffet ve ulviyet. Ne Sultan, ben Padişahım diye kendisini halktan üstün tutuyor, ne de

ihtiyar kadın Allah'tan gayriden korkuyor. İşte bu yürek, îmânla dolu yürektir.

Bu hâdisenin bir benzeri Asr-ı Saâdetde de vardır:

Bir gün, Hazret-i Ömer (radiyallahu anh) at üstünde gidiyordu. Herhangi bir müslüman onu gördü ve haykırdı:

“Allah'tan kork, ya Ömer!..”

Allah Resûlü'nün şanlı halifesi derhal atından yere indi, yüzünü gözünü topraklara sürdü, sonra gözyaşları içinde başını kaldırıp mırıldandı:

“Ömer de kim oluyor ki, Allah'tan korkmasın!”

Allah için söyleyin, böyle bir dünya güzel olmaz mı? Böyle insanların dünyasında cennet çiçekleri boy vermez mi? Şunu demek istiyorum ki, herkesin yapabileceği bir hizmet mutlaka vardır. Kötülüklerle karşı susmak ve göz yummak, bütün âleme felâket getirir. İşte cihan günlerinin ateş şimşekleri gibi yakıcı olmasının sebebi.

*Duymuyor sende kulak, söylüyorum çok sana,
Sünnete uymadıkça bir saâdet yok sana!..*

Bir gün, İnsanlığın Efendisi ve Âlemin Rahmeti sahâbîlerine karşı dediler ki:

“Kadınlarınızın azdığı, gençlerinizin isyana daldığı ve sizlerin de cihâdı terkettiğiniz zaman hâliniz nice olur?”

Sahâbî yüreklerinden bir nida yükseldi:

“Böyle şey olacak mı, ey Allahın Resûlü?”

Varlığın Nûru buyurdular ki:

“Vellezî nefsi biyedihî ve eşeddü münhü seyekûnü./ Evet, nefsim kudret elinden olan Allah'a yemin ederim ki, bundan daha kötüsü olacaktır.”

“Vemâ eşeddü minhü yâ Resûllallah?/O hangisidir, ey Allah'ın Resûlü?”

Resûl-i Ekrem (sallâllahu aleyhi ve sellem) dediler ki:

“Ya iyilikle emr ve kötülüklerden nehyetmediğiniz zaman hâliniz nice olur?”

Sahâbîler yine sordu:

“Bu da mı olacak, ey Allah'ın Resûlü?”

“Evet,” dediler, “Bundan daha şiddetlisi olacak!”

“O hangisidir, ey Allah’ın Resûlü?”

“Kötülükle emredip iyilikten men ettiğiniz zaman hâliniz nice olur?”

“Ey Allah’ın Resûlü, böyle şey de olacak mı?”

“Evet, nefsim kudret elinde olan Allah’a yemin ederim ki, bunun daha da fenası olacaktır. Allahü Teâlâ şöyle buyurur:

‘Zâtıma kasem ettim; onlara öyle bir fitne ve belâ veririm ki halîm olanları da şaşırır.’”^[300]

Hâlimizin nice olduğunu, nice güzel günlerimizin elimizden gittiğini, safa saraylarımızın timsahlarca talan edildiğini, has bahçelerin çakalların yuvası ve maymunların yaylası hâline nasıl geldiğine ibretle bakmak kâfidir. Bu değirmenden çok sular geçti. Nice Hak tanımaz zâlimler toprak kesildi, fakat insanlar yine şeytanın adımlarını takip etmektedir. Demek ki ölünce uyanacaklar.

Hadîs-i Nebevî’de zikredilen, **“Kötülük ile emredip iyilikte men etmek”** bazı kimselerin mesleği hâline gelmiştir. Meselâ; Kur’ân-ı Kerim öğrenecek çocuklara yaş sınırı getirmek, Allah Teâlâ’nın mübârek kelâmını yasaklamak, hanımlar için başörtüsüne mâni olmak, hattâ bazı hastanelere bile başörtülü hastayı kabul etmemek, kötülük ve şerle emretmektir ki, bunun günâhını dağların omzu kaldıramaz.

Sen âciz kul iken âciz aklınla bir şey çıkar, sonra bunu Allah Teâlâ’nın emrinden üstün tut. Âlemde şeytanı bu kadar sevindirmek kime ne kazandırır?

Evet:

İnsan var bir dilberi, bir ceylânı yâr eder.

Yine insan vardır ki, ömür boyu kâr eder!

Can kulağını açıp beni dinle ey kişi,

Hak tanımaz zâlimler mahşer günü zâr eder!..

Uzun bir gurbet ve derin bir yalnızlık yurduna akıp gitmekteyiz. Gün yoktur ki dünyamızdan yüzlerce insan âhîret yurduna göç etmesin. Gece ile gündüz bir makas gibi ömür kumaşlarımızı biçmekte, tezgâhlarda kefenlerimiz dokunmakta ve bizler hiç ölüm, hiç hesap

yokmuş gibi gülüp oynamaktayız. Bilmiyoruz ki yarın bizim perişan hâlimize kimler gülecek?

Kadınların azdığı, gençlerin isyana daldığı, zulmün ve haksızlığın her yerde boy verdiği, mazlumun, yetimin tepelendiği bir dünyadan ne bekleyebiliriz? Beklediğimiz dağlara nice karlar yağdı. Can kulağını iyice aç da Nebîler Nebîsi'nin mübârek sözünü dinle. Dinle de kendine bir çıkış yolu ara. Yoksa, yarınki pişmanlık sana fayda vermez. Hâtemü'l-Enbiyâ (aleyhissalâtu vesselâm) buyuruyorlar ki:

“Sizden biriniz, bir kötülük gördüğü zaman, onu eli ile düzeltsin. (Buna) gücü yetmezse dili ile düzeltsin. (Buna da) gücü yetmezse kalbi ile buğzetsin. Bu îmânın en zayıfıdır.” [\[301\]](#)

Öyle belâlı günler ve zamanlar olur ki, elin gücü bu kötülüğü önlemeye yetmez. O zaman dil ile manî olmaya çalışmak gerek. Gün gelir dilin de gücü yetmez, yani dil ile bir şey söylemek imkânı ve kudreti bulunmazsa, bu defa kalben o kötülüğe, o şerre, o fena gidişe buğzetmek lâzımdır.

Zulmü, günâhı, isyanı hoşgörmek ve “*Bana ne!*” demek felâketin en büyüğüdür.

Bu dünya çemeninde öyle yiğitler at oynatmıştır ki, arslanlar bile hayretinden serçe kuşlarına dönmüşlerdir. Vaktiyle Bağdat'ta duâsı kabul olan bir zât zuhur etmişti. Allah'tan korkar, fakat başka kimseden asla korkmazdı. Sözünün eriydi. Söz söyledikte buraların ve ötelerin en ince hikmetleri üzerine konuşur, gönüllere inciler yağdırırdı. Bu Zâtı Haccâc-ı Zâlim'e haber verdiler:

“Ey Emîr! Haberin olsun. Bir adam var, kime duâ etse işi âsân oluyor!”

Haccâc ki, nice ocaklar söndürmüştü, ismi kötülüklere sıfat olmuş bir zâlimdi ve onun elinden kurtuluş yoktu. Derhâl adamlarını gönderdi:

“Onu alıp bana getirin!”

O iyi ihtiyar huzura getirildi.

Haccâc: “Ey Pîr,” dedi, “bana hayırlı bir duâ et!”

Nûr yüzlü ihtiyar, lâhzada ellerini Allah'ın hacet kapısında açtı ve tâ yürekten inledi:

“Ey Cihanı Yaratan Allah! Haccâc'ın canını al!..”

Haccâc, hayretler içinde kıvrandı da dedi ki:

“Ey ihtiyar! Allah için söyle, bu nasıl duâdır? Sen başınla oynadığını bilmez misin?”

İhtiyar, yeleli arslanlar gibi cevap verdi:

“Bu, hem senin için, hem de topyekûn müslümanlar için hayırlı bir duâdır. Çünkü sen hem kendi nefesine, hem de müslümanlara zulmediyorsun. Senin ölmen, âlemin kurtuluşu demektir!”

Haccâc, onca zâlimliğine rağmen bu ihtiyara bir zarar veremedi. Zâlimlere haber verin ki, kendilerine cehennem kapılarını açmak için anahtar lâzım değildir.

Bir gün, ay yüzlü sahâbîlerden Huzeyfe hazretlerine sordular:

“Hayatta olduğu hâlde ölü sayılan adamlar kimlerdir?”

Ondan şu cevabı aldılar:

“Gördüğü kötülüğü eli, dili veya kalbi ile bozup inkâr etmeyen kimselerdir!..”

Son zamanlarda öyle yüzsüz ve utanmaz kişiler zuhur etti ki, şeytan bile hayretinden parmağını ısırılmıştır. Vaktiyle bunlara manî olunsaydı, elbet netice bu türlü felâket olmayacaktı.

İyiler, kötülere ses çıkarmaz; âlimler, câhillere yol göstermez, güçlüler zâiflere acımaz, gençler ihtiyarlara hürmet göstermez, ihtiyarlar gençlere şefkat kucağını açmazsa, artık o cemiyetin felâket günü başlamıştır. Nitekim, başımızdaki mûsîbetler bunun en açık delilidir.

Bir veba, bir kanser, bir öldürücü hastalık, bir bulaşıcı dert zuhur ettiğinde nasıl korunmak, onu önlemek lazımsa, aynen onun gibi, şer ve kötülüğe de manî olmak gerekir. Yoksa bütün âlemi umûmî belâlar istilâ eder. İyiler susar, kötüler konuşur, zâlimler vurur, âlimler alkışlarsa, böyle gecenin aydınlık sabahı olmaz.

Şunu da unutmayalım ki, kılıçların yerini şimdi kalemler aldı. Eli kalem tutanlar avını bu silâhla tuzağına düşürmektedir. Yüce Allah, kalemi mübârek kılmış, üzerine yemin etmiştir. Ne var ki, o kalem, şerli ellerde cehennem kuyuları kazacak kadar dehşetlidir.

Nicelerini felâkete sürükleyen romanlar, şiirler, makaleler hep kalemle yazılmıştır. Dine, îmâna, mukaddeseta, ezana, bayrağa kapkara satırlar yazan kalemler vardır. Ne şaşılacak şey ki, benim müslümanım gider, kendi kızının başörtüsüne hakaret eden, şeriata çamur atan, İslâm'ı karalayan o çukur adamların boyalı gazetesini alır. Düşünmez ki verdiği para nereye gidiyor. Beslediği kurt önce onun kanını içecektir.

Evet:

*Deme sakın ey insan, kimseye geçmez nazım,
Bir fenalık görünce ona buğzetmek lâzım!*

Yine Haccâc'dan misâl vereceğiz. Bir gün, onun huzuruna bir kadını getirdiler. Oraya canlı giren, ölü çıkardı. Kadın hiç korku eseri göstermedi ve Haccâc'ın yüzüne bile bakmadı.

Haccâc öfke ile sordu:

“Ey kadın, niçin yüzüme bakmıyorsun?”

Kadın, öyle bir cevap verdi ki, âlem de şaştı. Haccâc'a dedi ki:

“A zâlim! Senin yüzüne Allah Teâlâ bile bakmıyor ki ben nasıl bakayım?”

İşte arslanlık ve erlik buna derler. Efendimizin ifadesiyle “**Cihâdın en faziletlisi, zâlim sultana karşı doğru ve hak olan kelimeyi söylemektir.**” İnsanlar çok kerre “Ölümden ötesi yok!” derler. Hayır, öyle değil. Asıl ölümden sonrası var. Eğer bir hesap günü olmasaydı zâlimlerin yaptığı yanına kâr kalırdı. Canına mukabil mü'minin alacağı mükâfat; Firdevs cennetleridir.

Bir şer, bir fenalık, bir günâh, bir isyan hemen olduğu yerde önlenmez, ona manî olunmazsa bütün cemiyeti kaplar ve hayat çekilmez olur. Hakkı tavsiye, sabrı tavsiye, hayrı tavsiye mü'minin şîârı olmalıdır.

Öyle günler yaşıyoruz ki etrafımız ateş selidir. Mumdan gemilerle deryâda gitmek akla ziyandır. Allah Teâlâ'nın koyduğu hudutları aşmak ateşe atılmaktır.

Ümmetinin derdiyle bîkarar olan Nebîler Nebîsi tâ o günden yola işaret taşlarını koymuş ve şöyle buyurmuştur:

“Aralarında isyankâr ameller işlenen hiçbir cemiyet yoktur ki, onlar günâh işleyenlerden daha kuvvetli ve menetmeye daha muktedir oldukları hâlde (kötülüğü) önlemezlerse Allah onlara umumî bir azap (ve ceza) uygular.”^[302]

Evet, belâ ve mûsîbet geldikte sâdece isyankârların üzerine gelmez, topyekûn insanları imha eder. Mücrimlere, isyan bayrağını meydanlara dikenlere, rüşveti, faizi, kumarı, şarabı alkışlayanlara ve her iyiliğe mânî olanlara karşı çıkılmazsa hiç değilse kalben

buğzedilmezse îmânlar tehlikeye girer, gündüzler geceye döner, rahmetler kesilir, zahmetler zuhûr eder.

Allah korusun! Gökten yağmur yerine belâ yağar. Helâk olan, yerin dibine geçen ümmetler vardır. Bunlar bize ibret olmalıdır.

Gönül dağlarına dumanlar çöktüğü için başımızı gaflet yastığına gömmüş yatıyoruz. Kâinatın Efendisi, mahşer meclisinin ve nebîlerin iftihar vesilesi, arz ve semânın en Hayırlısı buyuruyorlar ki:

Allahü Teâlâ bir meleğe, “Falan kasabanın altını üstüne çevir (onları helâk et) !” diye vahyetti.

Melek, “Ya Rabbi,” dedi, “Onların içinde Sana bir defa olsun isyan etmeyen falan zât (da) vardır. (Yani o içlerindeyken onları nasıl helâk edeyim?) ”

Azîz ve celîl olan Allah buyurdu ki: “Onu da, onları da alt üst et! Zira onun yüzü bir kere olsun benim rızâm uğrunda onlara ekşimemiştir.”^[303]

Âlemde isyanı meslek edinenler sadece kendi kötülükleriyle kalmazlar. Beraberlerinde insanları da ateş diyarlarına sürüklerler. Kişi kendisi sâlih olduğu hâlde, bütün güzel amelleriyle beraber, eğer isyankârlara ses çıkarmaz, eğer gücü yeterken bir kötülüğe manî olmaz, eğer iyilikle emretmezse; en azından kalbi ile onlara buğzetmezse, gelecek felâket ona da isabet edecektir.

Dünyada kan akmadık bir gün yok. Elbet bu mûsîbetin bir sebebi vardır. İnsanlar ektiklerini biçiyorlar.

^[296] Âl-i İmrân: 110.

^[297] Âl-i İmrân: 104.

^[298] Hak Dini, Kur’ân Dili: 2/407.

^[299] Taberânî, “Evsat”ında Ebû Hüreyre’den rivâyet.

^[300] İhya, İmam Gazâlî: 1/765.

^[301] Müslim.

^[302] İbni Mâce: 2/1329.

^[303] Taberânî “Evsât”ında rivâyet etmiştir.

Azîz ve celîl olan Allah buyuruyor ki: **“Sizden öyle bir cemâat bulunmalıdır ki, (onlar herkesi) hayra çağırırlar, iyiliği emretsiner, kötülükten vazgeçirmeye çalışırlar. İşte onlar murada erenlerin ta kendileridirler.”**

“Sizden biriniz, bir kötülük gördüğü zaman, onu eli ile düzeltsin. (Buna) gücü yetmezse dili ile düzeltsin. (Buna da) gücü yetmezse kalbi ile buğzetsin. Bu î mânın en zayıfıdır.”

Âl-i İmrân: 104.

Âl-i İmrân: 110.

Hak Dini, Kur’ân Dili: 2/407.

‘Zâtıma kasem ettim; onlara öyle bir fitne ve belâ veririm ki halîm olanları da şaşırır.’”

“Aralarında isyankâr ameller işlenilen hiçbir cemiyet yoktur ki, onlar günâh işleyenlerden daha kuvvetli ve menetmeye daha muktedir oldukları hâlde (kötülüğü) önlemezlerse Allah onlara umumî bir azap (ve ceza) uygular.”

Hayra dâvet, dine ve dünyaya ait bir iyiliği ihtiva eden herhangi bir şeye dâvettir ki, birliğin ve İslâm’ın esasıdır. İyiliği emretmek ve kötülüğe mâni olmak da bunun en önemli bir kısmıdır. Ma’rûf (iyilik) , İslâm’ın gereği olan Allah’a itaat; münker (kötülük) de, İslâm’ın prensiplerine uymayıp, Allah’a karşı gelmek demektir. İyiliği ve kötülüğü Allah’ın ipinden başka ölçü ile ölçmeye kalkmak, isteklere ve nefse ait arzu (ve heveslere) uymaktır ki, bu da ayrıcalık yapmaktır.”

“Ya iyilikle emr ve kötülükten nehyedersiniz, yahut Allah Teâlâ sizin kötülerinizi size musallat eder. Sonra iyileriniz duâ etmeye kalkışır, fakat duâları kabul olmaz.”

Azîz ve celîl olan Allah buyurdu ki: “Onu da, onları da alt üst et! Zira onun yüzü bir kere olsun benim rızâm uğrunda onlara ekşimemiştir.”

“Siz, insanlar için çıkarılmış en hayırlı bir ümmetsiniz. İyiliği emreder, kötülükten vazgeçirmeye çalışırsınız. Çünkü Allah’a inanıyorsunuz.”

Taberânî, “Evsat”ında Ebû Hüreyre’den rivâyet.

Müslim.

İhya, İmam Gazâlî: 1/765.

Taberânî “Evsât”ında rivâyet etmiştir.

İbni Mâce: 2/1329.

SÖZ OLA KESE SAVAŞI!..

Bir gün, Emevî halifesi Hişam bin Abdülmelik'in huzuruna hata işleyen bir adamı çıkardılar. Adam hiç durmadan konuşuyor ve kendini müdâfaa ediyordu. Hişam:

"A adam," dedi, "hâlâ konuşuyor musun?"

Adam kuşlar gibi çırpınarak atıldı:

"Ey Mü'minlerin Emîri! Allah Teâlâ: 'O gün herkesin, nefsi için mücâdele edeceği gündür,' buyurduğu ve kıyamet gününde herkesin kendini savunacağı hâlde sizin karşınızda kendimizi müdâfaa etmeyeyim mi?"

Adamın bu güzel sözü Hişam'ın hoşuna gitti ve dedi:

"Haklısın, istediğin gibi konuş ve kendini müdâfaa et!"

Bunun üzerine o dertli adam hem kendini müdâfaa etti, hem de halifeye Allah ve Resûlü'nün emirlerini hatırlattı.

Ma'rûfu (iyiliği) emr, münker (kötülükten men) her zaman gereklidir. Halifelere, sultanlara, şahlara daha çok gereklidir. Çünkü, onların kayması bir milletin felâketi olabilir.

Yine Halife Hişam, devrinin büyük ilim adamı Tâvûs bin el-Yemânî'yi huzuruna çağırmıştı. O din büyüğü ve gönlü duru Tâvûs, halifenin huzuruna girdi. Girdi ya, alışılmış ve âdet hâline getirilmiş hareketlerden hiçbirini yapmadı. Ayakkabılarını bir kenara koydu ve:

"Ey Hişam," dedi, "Allah'ın selâmı üzerine olsun!"

Sonra izin verilmeden halifenin karşısına geçip oturdu ve sordu:

"Nasılsın, ey Hişam?"

Hişam hayret ve dehşetle titredi, fena hâlde öfkelenildi. Hatta onu öldürmeyi bile aklından geçirdi. Ne var ki, buna cesaret edemedi.

"Ey Tâvûs," dedi, "hele söyle, neden böyle yaptın?"

Tâvûs'un dudakları usul usul kıpırdadı:

"Hayrola, ne yaptım ki?"

Hişam büsbütün öfkelenildi ve haykırdı:

"Daha ne yapacaktın! Ayakkabılarını oturduğum kilimin altına koydun, elimi öpmedin. Bana Emîrül-Mü'minîn diye selâm vermedin,

künyemi anmaksızın ismimle hitap ettin ve izinsiz olarak karşıma geçip oturdun. Daha ne yapacaktın?”

Tâvûs hazretleri yanağına tombul bir gülücük kondurup dedi ki:

“Ayakkabılarımı, senin oturduğun kilimin kenarına çıkarmanın bir suç olduğunu bilmiyordum. Çünkü ben, günde beş defa Allah’ın huzurunda ayakkabılarımı çıkarıyor, O’nun evine giriyorum. O Yüce Yaratıcı bir kere olsun bana kızmadı ve takdirde dahi bulunmadı. Elini öpmediğime gelince, Hazret-i Ali (radiyallahu anh) ’nin: *“Kimseye kimsenin elini öpmek helâl olmaz; ancak, kişi şehvetle ailesini, şefkatle çocuğunu öpebilir.”* dediğini işittim de, ondan elini öpmedim. Sana ‘Mü’minlerin Emîri’ demediğime gelince, halkın çoğu senden memnun değil ve senin o makamda kalmanı istemiyorlar. Sana yalan söylemekten hoşlanmadım da o sebeple söylemedim. Künyeni okumadığım gelince, Cihanı Yaratan Allah, peygamberlerine doğrudan doğruya: ‘Ya Mûsâ, ya Dâvûd, ya İsâ!’ diye seslendi ve nebîlerinin hiçbirinin künyesini okumadı. Yalnız düşmanlarının künyesini okuyarak ‘Ebû Leheb’ dedi. Ben de onun için senin künyeni okumadım. Tam karşınıza geçip oturduğuma gelince, İmam-ı Ali’nin: ‘Cehennem halkından bir adam görmek isterseniz, kendi oturduğu hâlde, etrafındaki kimseleri ayakta tutan (edeb ve nezâketten uzak) adama bakınız.’ dediğini işittim. Ve işte bunun için karşınızda oturdum.”

Bu kurşundan ağır sözler ve gerçekler Hişam’ın öfkesini söndürdü, şöyle dedi:

“Öğüdünü artır, ey kutlu kişi!”

Tâvûs hazretlerinin yüzünde ışıklar benek benek gezindi dedi ki:

“Ben, yine Hazret-i Ali (radiyallahu anh) ’nin şöyle dediğini işittim: ‘Cehennemde dağlar gibi büyük yılanlar, katırlar gibi akrepler vardır ki, bunlar, halkı arasında adâlet etmeyen hükümdarları zehirleyip duracaklardır.’”

Ashâb-ı Kiram, Tabiîn ve onları takip eden İslâm büyükleri, hakkı tavsiyeden ve bir yanlışı söylemekten, bir eğriyi düzeltmekten asla çekinmemişlerdir. Zira “Hakkı Tavsiye” mü’minin vasıflarındandır. Eğriler düzeltilmezse doğrulara âlemde yer kalmaz.

Ne yazık ki akıllar başlara veda etti, gönüllerdeki î mân ürkek kuşlara döndü, dünya muhabbeti yüreklere oturdu, ölüm korkusu herkesi sardı. Bu yüzden ma’rûfu emir, münkerden nehiy ihmâl edildi

ve dünya günleri ateş şimşekleri hâline geldi. Artık uyanmak, bu felâket selinin önüne bend çekmek gerekir.

Dünyaya oyun ve eğlence için gönderilmediğimizi düşünmenin vaktidir.

Canlar harap, îmânlar türâb olduktan sonra feryat etmenin kimseye faydası yoktur. Âlemin Rahmeti, Nebîlerin İmamı, bütün Yaratılmışların En Hayırlısı Cenâb-ı Muhammed Mustafa (sallâllahu aleyhi ve sellem) Nübüvvet kürsüsünden şöyle seslenmektedir:

“Allah’ın benden evvelki ümmetlere gönderdiği her peygamberin, kendi ümmetlerinden sünnetini tutan ve emirlerine uyan muhakkak birtakım havarileri ve sahâbîleri vardı. Sonra onların ardından yapmayacakları şeyleri söyleyen ve emrolunmadıkları işleri yapan birtakım nesiller zuhur edecek. Kim bunlara karşı eliyle mücâhede ederse o, bir mü’mindir. Kim onlara karşı diliyle mücâhede ederse o da mü’mindir.

(Yine) onlara karşı kim kalbiyle (buğz ederek) mücâhede yaparsa o da mü’mindir. Lâkin bunun ötesinde îmandan bir hardal danesi (kadar bir eser) yoktur.”[\[304\]](#)

Müslümanlar için tehlike büyük.

Dünyanın harap olması belki bir şey değil, âhirette elden gider. İşte asıl felâket odur. Bu mevzu üzerinde biraz fazla durdum. Ne var ki, bizi saran ve her taraftan kuşatan tehlikeyi tam olarak anlatabilmiş değilim. Ta dünyanın öbür ucunda çıkan bir fenalık ânında evimize, ocağımıza girebiliyor. Artık ihtiyar dünya küçüldü, zaman kısaldı, fitneler başlar üzerinde kanat çırpır hâle geldi. Nefsimizi, neslimizi, geçmişi, geleceği, dini, îmânı korumak, avucu-muzda ateş taşımak kadar zor. “Ateş düştüğü yeri yakar!” derler. Hayır, ateş sadece düştüğü yeri yakmakla kalmaz, söndürülmezse bütün âlemi harap eder.

Evet:

*Her fidan gül vermez ki, ona bir aşı lâzım.
Allah korkusu ile gözlerin yaşı lâzım!
Ey arzu incisi can, gayret kanadını aç;
Âlemde ömür boyu îmân savaşı lâzım!..*

Nebîler Nebîsinin şu mübârek hadîsiyle buraya nokta koyuyoruz. Buyuruyorlar ki:

“Sizden herhangi biriniz dine aykırı bir iş görürse onu eliyle düzeltsin. Eğer buna gücü yetmezse diliyle, şayet buna da muktedir değilse kalbiyle buğzetsin. İşte bu, îmânın en zayıf olanıdır.”[\[305\]](#)

[\[304\]](#) Müslim: 1/50.

[\[305\]](#) Müslim: 1/50.

Müslim: 1/50.

(Yine) onlara karşı kim kalbiyle (buğz ederek) mücâhede yaparsa o da mü'mindir. Lâkin bunun ötesinde îmândan bir hardal danesi (kadar bir eser) yoktur.”

Müslim: 1/50.

“Sizden herhangi biriniz dine aykırı bir iş görürse onu eliyle düzeltsin. Eğer buna gücü yetmezse diliyle, şayet buna da muktedir değilse kalbiyle buğzetsin. İşte bu, îmânın en zayıf olanıdır.”

MÛSİKÎ DİNLEMEDE ÖLÇÜ

Gözü kulağı, eli ayağı, göğü yeri, dağı taşı, denizi ırmağı yaratan Yüce Rabbimiz buyuruyor ki:

“Hakkında bilgi sahibi olmadığın bir şeyin ardınca gitme, çünkü kulak, göz ve kalb, bunların hepsi ondan sorumludur.”^[306]

Âlemde insanı mes’ûl eden, günâh deryâlarına sürükleyen, rahmetten uzaklaştıran nice şeyler vardır. İnsan yarın zerre kadar hayırdan, zerre kadar şerden hesaba çekilecektir. Eğer bir hesap günü olmasaydı, kabir geceleri bizi beklemeseydi belki gönlümüzce yaşamanın ve her arzumuzu yerine getirmenin bir vebâli bulunmazdı. Ne var ki, biz başıboş değiliz. Kuşlar gibi daldan dala konamayız. Yaratılışımızın bir gayesi vardır. Bizi cihan bağına bahçıvan eden Allah Teâlâ bizden kulluk istemektedir.

Evet:

*Göz, gönül, akıl vermiş, hayat vermiş Hak sana,
Sen O’nu tanımazsan azâb müstahak sana!..*

Şimdi asıl mevzumuzla girebiliriz: Mûsikî helâl mi, harâm mı, mübâh mı? Günâh mı, sevâb mı? Zaman boyunca İslâm âlimleri bunun üzerinde durmuşlardır. Çünkü, insanlar nefis ve hevânın peşinde su gibi akmakta, akla hayâle gelmez boş şeylerle ömürlerini hebâ etmektedir.

Çalgılar, sazlar, cazlar, şarkılar, türküler, türlü danslar ve oyunlar bütün âlemi adetâ istilâ etmiştir. “Folklor” adı altında genç kızların ve delikanlıların el ele tutuşup oynamaları nasıl helâl olur?

Yine kadın, erkek karışık “Koro” denilen şarkıların seslendirilmesi, kadınların çıplak hâlde erkeklerin önüne dizilip türlü işvelerle ve eğilip bükülerek şarkılar, türküler söylemesi akla ziyandır.

Şehveti tahrik edici mûsikî hiçbir zaman helâl olmamıştır.

Ve hiçbir İslâm âlimi bunun câiz olduğunu söylememiştir. Zira bu tür eğlenceler insana çok kere ibâdeti unutturur. Nefsi gıdıklayan, şehveti harekete geçiren, günâha kapı açan, insanı zillete düşüren ve yüzleri karartan, sazlı sözlü meclisler ancak şeytanı memnun edebilir.

Bu eserimizin birkaç yerinde kısaca sazlara ve çalgılara temas etmiştik. Lâkin gönlümde bir ukde kaldı. Tekrar ve genişçe ele almak uygun olacaktır.

İslâm her şeyin güzeline kapılarını ve sinesini açmıştır. Faydalı olan her nesne helâl, zararlı olan her şey de harâmdır. Mûsikîyi de bu ölçüler içinde düşünmek gerekir.

İçinde hikmetli ve güzel sözler bulunan, öteleri ve Allah Teâlâ'nın kudret ve nîmetlerini hatırlatan, ruha manevî haz ve safa bahşeden, Nebîyy-i Zîşân'ın faziletlerini, güzelliğini, ahlâk ve cömertliğini dile getiren besteleri dinlemek câizdir.

Yine harp esnasında mücâhidleri coşturan, kahramanlık ve şehitlik gibi hasletleri ifâde eden marşları, mehteri dinlemek de elbet günâh olmaz.

Meselâ: Tekke ve dergâhlarda ilâhî muhabbeti dile getiren, Hak aşkı, Peygamber aşkı tüten ve hep ötelerin sevdasını aksettiren besteler söylenmiştir. Bugün bir Dede Efendi'yi bulmak imkânı yoktur. Şimdi o parlak bestelerin yerinde yeller esmektedir.

Şarkılar, türküler, gazeller, şiirler, medhiyeler hep kadın üzerine bina edilmektedir. Yani nefsin ve hevânın emrindedir. Yine o şarkılar, o türküler içinde insanı küfre düşürücü bâtil sözler de mevcuttur.

Sarhoş kafa aklına geleni hemen haykırıyor. “Zâlim Kader” diyerek kadere bühtan eden mi ararsın, bir sokak yosmasına “Ben sana tapıyorum” diyen mi ararsın? Ne türlü iğrenç kelime ararsan bulmak mümkün... İşte bu gibi şarkı, türkü ve mûsikî, şehveti tahrik ettiği ve içinde bâtil sözler bulunduğu için harâmdır. Bir kadının erkeklere karşı şarkı söylemesi ve erkeklerin onu dinlemesi câiz değildir.

Kadın erkek, yaşlı genç, büyük küçük, çoluk çocuk hep bir arada oturup şarkı, türkü söyleyenlere çılgınca alkış tutmaları nasıl mübâh olabilir? Giyindiği hâlde çıplak kadınların zuhur edeceği Nebîler Serveri tarafından haber verilmiştir. Bugün o devri yaşamaktayız.

Şarkıcı, türkücü, bilmem neci kadınların sergilediği manzara yürekler acısıdır. Şeytanı bu kadar sevindirmek kime ne kazandırır?

Baş belâsı televizyonların had, hudud tanımaz hayâsızlığından ve ahlâka indirdiği darbelerden artık usandık. Fakat günden güne daha da hayâsızlaşan ve aile hayatımızı tehdit eden bu yayınlara “Dur!” diyecek bir makam da yoktur.

Bütün âlemler için Rahmet olan Nebîyy-i Âhîrzaman (aleyhissalâtu vesselâm) Efendimiz:

“Ümmetim şu on beş şeyi işlerse, belâ ve azâb onlara kesinleşir.” buyurmuştur. Bu on beş şeyden birisi de şarkıcı kadınlarla ve çalgılarla eğlenmektir.

Husayn oğlu İmran (radiyallahu anh) 'dan rivâyete göre Varlığın Nûru şöyle buyurmuştur:

“Bu ümmet içinde yere batmak, başka bir kılığa dönmek, çarpılmak gibi hâdiseler vuku bulur.”

Bunun üzerine sahâbîlerden biri sordu:

“Ne zaman, ey Allah'ın Resûlü?”

Buyurdular ki:

“Kadınlar şarkı söyleyip, çalgılar çalınıp ve içkiler içildiği zaman.” [\[307\]](#)

Ah! Ne diyeyim? Kafası var, akli yok adamların başımıza sardığı belâyı Şeytan bile saramazdı. Karanlık gecelerin peşpeşe geldiği gibi fitneler zuhur etmiştir. İçkiler, şarkıcı kadınlar, bale ve danslar, sanat adı altında işlenen türlü günâhlar bizi ateş deryâlarına sürüklemektedir. Fakat kimsenin haberi yok. Zelzeleler, seller, yangınlar, âfetler, tufanlar, ölümler ibret almak için kâfi gelmiyor. Ne zaman ki başlar kabir taşma dokunur o vakit insanlar uyanır. Lâkin bu uyanmanın insana bir faydası dokunmaz.

İmam-ı Birgivî (rahmetullahi aleyh) “*Tarîkat-i Muhammediyye*” isimli eserinde şöyle demektedir:

“Şarkı türkû gibi nâhoş bir hava bulunan dâvete icâbet gerekmez. Zira onda zarurî bir hâl yoktur. Dâvet sahibi günâh irtikâb ettiği için icâbete müstahik olmamıştır. Bu bakımdan böyle bir dâvete gitmek sünnet olmak şöyle dursun harâmıdır. Dinleyen, söyleyene günâhta ortak olur...”

İnsafla, iz'anla düşünelim!

Boya küpüne batmış çıplak kadınların kıvrıla kıvrıla söyledikleri şarkı ve türkülerini dinlemek bize ne kazandırır?

Peygamberler Peygamberinin lisaniyle;

“Nasıl yaşarsan öyle ölecek, öldüğün gibi dirileceksin. Hesaba çekilmen de yine öyle olacaktır.”

Zaman bize bunu çok göstermiştir. Mesela, çok alkışlanan ve koca ömrünü sâdece şarkı söylemekle, alkış toplamakla geçiren bir kişi yine şarkı söylerken ölüm okuna hedef olmuş ve mikrofon elinde can vermiştir. Daha böyle nice hâdiseler vardır.

Evet, güzel ses bir nîmettir. Allah Teâlâ'nın insana bahşettiği o nîmeti Kur'ân-ı Kerîm okumakla taçlandırmak ne kadar hoş bir şeydir. Gel gör ki, çok kimsede bu güzel nîmet dert hâline gelmekte, şarkılarla, türkülerle, bilmem nelerle hebâ olup gitmektedir.

Ecdâd zaman zaman şarkılar da söylemiştir. Büyük bestekârlar yetiştirmiştir. Fakat, o şarkıların sözleri öteleri hatırlatıcı kelimelerden ibarettir. Hem o bestekârların hemen hepsi dervîştir. Tekke ve dergâhlardan yetişmedir.

Yine nicesi câmi imamı, saray imamıdır. Beş vakit namazında insanlardır. Bugün öyle mi? Onlarla bunları kıyaslamak mümkün değildir.

Ne yazık ki başlar dumanlı, gönüller gamlı, ümitler sönüktür.

Nefs ve hevânın yaylasında çadır kurup nağmeler düzerek geçen bir ömürden geriye nedâmetten başka bir şey kalmaz.

Yine İmam-ı Birgivî şu nakli yapmaktadır:

“Kadıhan, Nebîler Serveri'nden yaptığı rivâyete dayanarak diyor ki: ‘Çalgı âletlerini dinlemek günâhtır, o gibi yerlerde oturmak dinin yasak ettiği şeyleri işlemektir, onlardan zevk almak küfürdür.’ Lâkin bu zahîrî mânâsına göre değil, tehdit için söylenmiştir.”

“Ansızın kulağa akseden çalgı ve benzeri şeyleri dinleyene bir günâh yoktur. Ama dinlememek için bütün gayretin gösterilmesi lâzımdır.” Nitekim Resûl-i Ekrem (sallâllahu aleyhi ve sellem) 'in (çalgı sesi) dinlememek için parmaklarını kulağına tıkadığı rivâyet yoluyla anlaşılmıştır.

Tatarhâniyye'de deniliyor ki: “Tegannî (yani şarkı ve türkü söylemek) ve bunları dinlemek harâmıdır. Âlimler bu hususta aynı görüşe sahip olup hürmetinde bir hayli ileri gitmişlerdir.

“*Hidâye*” kitabında da deniyor ki: “Halka karşı çalgı çalıp şarkı söyleyenin şâhidliği kabul olunmaz. Çünkü o halkı büyük bir günâh üzerinde topluyor.”^[308]

İmam Şafiî hazretleri, “*Kitâbu Âdâbi'l-Kazâ*”da şöyle demektedir: “Mûsikî bâtila benzer mekruh bir şeydir. Bununla fazla meşgul olan kimse sefih sayılır ve bu sebeple şâhidliği kabul edilmez.”

Diğer mezheb imamı, Mâlik hazretleri ise mûsikîyi men etmiş ve bu hususta şu hükmü koymuştur: “Satın aldığı cariye'nin mûsîkîsinaş olduğunu tesbit eden kimse, onu aldığı kişiye iade edebilir.”

Medîne âlimlerinin mezhebi de bu yoldadır.

Eyvah ki, bugün insanların yemesi içmesi, yatıp kalkması ve bütün hayatı sanki müzik olmuştur. Müziksiz, çalgısız, eğlencesiz, oyunsuz bir günü bulmak muhal. Genç kızların, delikanlıların “*Folklor*” adı altında el ele tutuşup sazlar, davullar eşliğinde oynamaları nasıl izah edilir? “*Bale, dans, konser*” gibi çeşitli isimlerle icra edilen şeyler de bir veba hâlinde dünyamızı sarmıştır. Bu nice san'attır ki harâm üzerine bina edilmektedir.

Yine 18-20 yaşlarında kız ve delikanlıların biraraya gelip mûsikî korusu adı ile şarkılar icra etmeleri ve bir de buna “*Tasavvuf Müziği Korusu*” demeleri, hattâ hep beraberce ilâhîler okumaları gam seline değirmen olmaktır. Hiçbir hudut tanımadan ve şer'i hükümleri düşünmeden yapılan bütün işler bâtildir. Ve bunun sonu gönüllerin ölümüdür. Daha sonrası ise hüsrân ve hicrandır. Hem öyle bir hicran ki onun sınırını cehennem ateşleri çizecektir. Bir harâmı helâl kabul etmek veya bir helâli harâm saymak hiç kimsenin kaldıracağı yük değildir. Tekrar ifade edelim ki; kadın-erkek karışık şarkı, türkü söylemek; “*Tasavvuf Müziği*” adı altında ilâhî okumak, yahut kaside ve na't gibi dinî şiirleri ihtiva eden eserleri icra etmek nasıl câiz olur? Zira, kadının-erkeğin mahremiyet sınırını kaldırıp iç içe oturmaları ve kadınların tesettüre dikkat etmemeleri, hatta çıplak olmaları her şeyi bâtil hâle getirmektedir.

İmam Gazâlî hazretleri birçok maddeler zikrettikten sonra diyor ki:

“Musiki, Allah'ın harâm kıldığı şeylerle birleşmediği takdirde mübahtır. O hâlde güzel ses, haricî bir harâm âriz olmadığı müddetçe mübahtır. İçki, kadın, dans ve benzeri harâm olan şeyler karışınca harâm olur.”

Şimdi hâlimize nazar edelim: Bugün söylenen şarkıların, türkülerin, şiir ve gazellerin hangisinde kadın yok? Televizyon sahnelerinde binlerce gözün önünde anadan üryan kadınların şarkı, türkü söylemesi, erkeklerin onları çılgınca alkışlaması, yine kadın-erkek mahremiyet perdesini kaldırıp iç içe oturarak saatlerce felekten bir gece çalması, gafletimizin dağlardan daha büyük olduğunu göstermez mi?

Evet:

*Hayra koşacak iken hep günâhta cem olduk,
Sahipsiz sürü gibi aç kurtlara yem olduk!*

Bir Misâl:

“Varlığın Nûru Efendimiz (sallâllahu aleyhi ve sellem) , Hazret-i Âişe’ye usanıncaya kadar Habeşlilerin oyunlarını seyrettirmiş ve ona manî olmamıştır. O hâlde biz niye çalıp oynamayalım?” demektedirler.

Hâdisenin tam doğrusunu Hazret-i Âişe (radiyallahu anh) Validemizden dinleyelim:

Bir gündü. Bazı Habeşlilerin mescid önünde mızrak ve kalkan oyununu oynarken seslerini duyuyordum. Allah’ın Resûlü bana dönüp dediler ki:

“Onları görmek ister misin, yâ Âişe?”

Sevinçle karşılık verdim: “Evet, ey Allah’ın Resûlü!”

Nebîyy-i Muhterem hemen onları çağırttı. Kendileri iki kapının arasında durdu ve omuzu-nu kapıya dayadı. Ben de çenemi kolu üzerine koydum ve seyre daldım. Bir iki defa:

“Hasbüki/Yeter mi?” dediler.

Ben de: “Biraz daha, biraz daha!” dedim. Ve seyre devam ettim. Aradan bir müddet geçince üçüncü defa şöyle buyurdular:

“Yâ Âişe! Sana bu kadar yeter!”

“Evet, ey Allah’ın Resûlü, yeter!”

İşte hâdisenin aslı bu. Dikkat edilecek olursa bu oyunda çalgı, tanbur, saz, zurna ve davul gibi mûsikî âletleri mevcut değil, kılıç, mızrak, kalkan ve benzeri harp silâhları var. Zâten dinin ve vatanın müdâfaası için silâh tâlimi yapmak en büyük hayırlardandır. Artık bizim sazlı, zurnalı, çalgılı oyunlarımız buna nasıl kıyâs edilir?

Bir de Nebîler Nebîsi'nin hicret esnasında Medîne-i Münevvere'de karşılanması var ki, bütün şehir ayağa kalkmış, genç ihtiyar yollara dökülmüştü. Bir bayram havası, bir cennet meltemi, bir ebediyyet serinliği ruhları bürümüştü.

Perde ardında oturan kadınlar evlerin damına çıktı, genç kızlar, yani kız çocukları ve oğlanlar yollara döküldüler. Önlerinden Rahmet Nebî geçerken hep bir ağızdan şiirler okudular.

En meşhur olanı ve bize kadar ulaşan şiir de şudur:

*“Dala'al bedrû aleynâ
Min seniyyati'l veda'i.
Vecebeş şükrü aleynâ
Mâ deâ lillâhi dâin.”*

“Ayın on dördü üzerimize Vedâ Dağı'nın tepesinden doğdu, ne mutlu. Artık Allah'a duâ ve niyaz eden bulundukça bize de şükretmek vâcib oldu.”

*“Eyyühel mebüsü fînâ
Ci'te bi'l-emri'l mudâin.”*

“Ey bize gönderilen azîz Peygamber! Sen bize itaat edilmesi vâcib bir emirle Peygamber geldin.”

Benî Neccar oymağının genç kızları da, Arap âdetince defleriyle çıktılar ve şenlik yaptılar. O masûm ve gül yüzlü çocuklara nazar buyuran Nebîler Nebîsi soruyordu:

“Beni seviyor musunuz?”

Yüreklerden tek ses yükseliyordu:

“Evet, ey Allah'ın Resûlü!”

Ve âlemde insanı sevinçten divâne edecek en güzel kelâm ve en tatlı sözü yine Allah'ın Resûlü söylüyordu:

“Allah şâhid ki, benim kalbim de sizi seviyor!”

Bu hâdiseyi şunun için zikrediyorum ki, ibret ola! Nebîler Sultanı'nın karşılanışında sadece def çalınmış ve güzel mânâlar ihtiva eden şiirler okunmuştur. “Dala'al Bedrû” bugünkü haliyle, sazlar, çalgılar, tanburlarla söylenmemiştir.

Çok seneler önce bir yerde okuduğuma göre, bu şiir Mısırlı bir müzisyen tarafından bestelenmiş ve ilk defa bugünkü şekliyle

meşhur şarkıcı *Ümmü Gülsüm* tarafından okunmuştur. Yani, onu misal göstererek her şeyi çalgı ile icra etmek doğru bir hareket değildir.

Yine “*Tasavvuf Müziği*” adı ile Besmele-i Şerifi ve âyet-i kerîmeleri çalgı eşliğinde okumak hoş görülemez. Hiç farkında olmadan insanın ayağı kayar, îmân gidiverir. Allah korusun. Bütün bu müzikler, mûsikî âletleri, şarkılar, türküler Asr-ı Saâdet’in havasından çok çok uzaktır. Daha ziyade nefsânî ve şehvî duyguları tahrik etmektedir.

Her gün, yüzlerce, binlerce “albüm” çıkmaktadır. Fakat, çoğunun hiçbir san’at değeri de yoktur. Bir kuru gürültüden ibaret, acaip, ürkütücü, kulakları tırmalayıcı sesler... Hele şu “*pop müziği*” denen nesne. Bunun girmedığı ev, araba, sokak, mahalle ve bir köşe kalmamıştır.

Hâlimiz yürekler acısıdır. Sanki biz kulluk için değil de mûsikî için yaratılmışız. Adam eline sazı almış, çıplak kadınlar arasına oturmuş, etrafına gülücük dağıtarak vuruyor tellere:

“Yâ Muhammed, sana geldim!”

Peygamber-i Zîşân’ın mübârek adını sazla çağırmak edebe aykırıdır. Allah azze ve celle:

“Birbirinizi yüksek sesle çağırdığınız gibi O’nu da yüksek sesle çağırmayınız. Sonra amelleriniz boşa gider de farkında olamazsınız.”^[309] buyurmuştur.

Şanlı ecdâdımız abdestsiz olduklarında Nebîler Nebîsi’nin ismini anmaktan çekinmişler, O’na karşı son derece hürmet ve muhabbet beslemişlerdir. Ordumuzun adını da “*Muhammed*” yerine “*Mehmetçik*” koymuşlardır. Aslında bu, “*Muhammedcik*” demektir.

Şaşılacak derecede şarkıcı, türkücü, bilmem neci türemiştir.

Kıyâmet alâmetlerinden biri de budur ki, Peygamberler Peygamberi (aleyhissalâtu vesselâm) , ümmetinin üzerine böyle bir zamanın geleceğini haber vermişlerdir.

Bu kadar çalgı ile, oyun ve eğlence ile; bu kadar boş şeylerle hayatı heder etmek akıl kârı değildir. Çünkü ömür ele bir kere geçer. Bir kere doğum vuku bulur, bir kere de ölünür. İşte asıl mes’ele ölümün peşinden gelen gerçek hayattır ki, tâ kıyâmete kadar “Berzah Âlemi” vardır. Sonra “Tekrar Diriliş”, sonra Allah Teâlâ’nın huzurunda “Hesaba Çekiliş”. O hesap, dünya hesaplarına da benzemez.

Dünya bizi aldatmasın. Çünkü onda vefâ yoktur. Nice sultanları, nice peri yüzlü güzelleri, nice bahadırları, nice zengin ve cimrileri değirmeninde un etmiştir. Her gün aramızdan binlerce insanı ötelere göndermekte, insanın başına binlerce belâ sarmaktadır. İnsanların dünya için yaptıkları akıl almaz işler taşların bile kalbini sızlatır.

20/3/2003 tarihli “Zaman Gazetesi”nde şöyle bir haber vardı:

“Çanakkale Şehitleri balesi seyirci ile buluşuyor.”

Evet, aynen böyle. Şehitlerimizi Fâtîha’lar, Yâsîn’ler ve duâlarla yâd edecekken “bale” ile anmak, ancak bazı kafaların düşünebîleceği bir marifettir. Şehitlere saygısızlık artık bu kadar olur.

O “Bir hilâl uğruna sönen güneşlerin” sizin balenize ihtiyacı yoktur. Onlara cennet kapıları açık, Peygamber kucağı açıktır.

San’at adı altında işlenen bu günâhların vebâli çok büyüktür. Yarın bu kimseler Allah Teâlâ’ya verecek cevap bulamayacaklardır. Hayatlarında cennetle müjdelenen şanlı sahâbîler gece gündüz kanadı kırık kuşlar gibi titreyip ağlarken, evet, öyleyken, gözleri bulutlar misâli yaş dökerken, bugün insanlara ne oldu ki, bütün ömrü oyun, eğlence, çalgı, şarkı, türkü ile heder etmektedir? Yoksa hesaba çekilmeyeceklerine dair berat mı aldılar?

Aldanmakta mânâ yok. İleride kabir akşamları, Berzah Âlemi, Mahşer’in dehşeti, Mizan ve Sırat var. Ve daha akla, hayale gelmedik nice geçitler mevcuttur ki, arslanlar bile o engelleri selâmetle aşamazlar. Ancak Allah’ın korudukları müstesnâ.

Kar taneleri, inci taneleri kadar duru, sular kadar parlak Hazret-i Âişe (radiyallahu anh) , yani kadınlık âleminin tacı ve Peygamberler Peygamberinin mübârek zevcesi... Bir gün Nebîler Sultanı’nın yanında birden hıçkırığa hıçkırığa ağlamaya başladı. Gözleri damla damla yaşlar döküyordu.

Resûl-i Ekrem (sallâllahu aleyhi ve sellem) :

“Yâ Âişe,” dedi, “Bu ağlamak da nedir?”

Âişe’nin canı sanki dudağına gelmişti, çırpınan alevler gibi cevap verdi:

“Cehennemî hatırladım da onun için ağlıyorum! Acaba, Kıyâmet günü ailenizi hatırlar mısınız?”

Bütün âlemler için Rahmet olan Nebîler Nebîsi dediler ki:

“Üç yerde, kimse kimseyi hatırlayamaz:

1) Mizan esnasında, tartının ağır mı, hafif mi geldiğini öğreninceye kadar.

2) Amel defterlerinin verildiği zaman, ki acaba defter sağdan mı, soldan mı, yoksa arkadan mı geleceğini göreceği âna kadar.

3) Cehennemın iki yakası ortasına kurulan Sırat'ı geçme esnasında ve geçinceye kadar.”

Âlemde akıllı insan bu günleri düşünen ve nefsinı hesaba çekendir. Çünkü bütün insanlar ziyandadır. İmân edenler, sâlih ve güzel amel işleyenler, hakkı ve sabrı tavsiye edenler hâriç. Sadece dili ile “İmân ettim” demek kâfi değildir, amel de lâzımdır. O ameli işlemeye sabır gerekir. Harâmlara karşı da yine sabır. Sabırsız adamın eline nedâmetten başka bir şey geçmez.

Eğer canında kulak, canında göz varsa şimdi dikkat kesil. Varlığın Nûru ve İki Cihanın Efendisi buyuruyorlar ki:

“İnnellâhe be’asenî rahmeten ve hüden lil âlemin ve emerenî en emhaka’l mezâmire/Allah beni âlemlere rahmet ve doğru yola iletici olarak gönderdi ve zurna, gırnata, ud, def, davul ve tanbur gibi çalgı âletlerini, câhiliyyet döneminde tapınılan putları kaldırmalarını emretti.” [310]

“Ümmetimden bazı kimseler, şaraba başka isimler takarak onu içer, çalgı ve şarkıcı kadınlarla eğlenirler. Allah onları yere geçirir. Onlardan bazılarını ise maymun ve domuz kılığına döndürür.”[311]

Ah niceye bir yanayım ki, akıllar başlara veda etmiş, beşer mecnûnlar hâline gelmiştir.

Evet:

*Rabbini unuttu da düştü gönüller saza,
Oyundan, eğlenceden vakit gelmez namaza!*

İbni Hacer El-Heytemî “İslâm’da Helâller ve Harâmlar” isimli eserinde şu hadîsi nakleder:

“Doğrusu Allah her günahkârı affeder, yalnız tanbur, saz ve davul çalanları affetmez.”

Yani, bu mesleği bırakıp tevbe etmezler ki, affa mazhar olsunlar. Sazendelerin hayatını görüyorsunuz, ta son nefeslerine kadar çalıp söylüyorlar. Bir de buna kadınları dâhil edince artık felâketi düşün.

Yine İbn Hacer, şu nakli yapmaktadır:

“İmam Ebû'l-Abbas el-Kurtubî de: Mizmarlar, düdük ve nefesli çalgılar, evtâr, kırış telli çalgılar, tokmaklı çalgılar, davul ve benzeri çalgı âletlerinin dinlenmelerinin harâm olduğunda ihtilâf yoktur. Eskilerden hiçbirinin bunun aksini söylediğini duymadım. Bunlara hiç kimse mübâh demedi. Nasıl olur da bunlar harâm olmaz? Çünkü bunlar şehvet, fâsıklık, haktan uzaklaşanların ve içki içenlerin şî'arıdır.

Böyle olan her şeyin harâm olduğunda şüphe duymadığımız gibi, bunları yapanın fâsik ve günahkâr olduğunda da şüphe yoktur.” (demiştir.)

Bir gün İbni Ömer (radiyallahu anh) bir nefesli çalgı sesi duydu ve hemen elleri ile kulaklarını tıkadı, yolunu da değiştirdi. Sonra da yanındaki kişiye:

“Hâlâ çalgı sesi geliyor mu?” diye sordu.

“Evet, geliyor!” cevabını alınca bekledi. Ta ki ses kesildi, artık yoluna döndü ve dedi:

“Resûlullah (sallâllahu aleyhi ve sellem) de böyle yaparken gördüm.”

Ben çocukluğumu ve talebeliğimi hatırlıyorum. Düğün olduğu köye davul geldiği zaman dersten çıkıp eve giderken kulaklarımızı tıkamamızı hocalarımız bize tenbih ederdi. Demek ki sebebi bu imiş. Allah onlara rahmet etsin!..

Nebîler Serveri'nin işi de sözü gibi önemli olduğundan, sahâbe-i kiram O'nun yaptığını hemen yaparlardı. Her hususta O'na tâbi olurlardı, ki bu, Allah Teâlâ'yı sevmenin en kestirme yoludur.

İşte İbn Ömer hazretleri de derhâl kulaklarını tıkamış, tıpkı Peygamber-i Zîşân gibi davranmıştır. O demde İbn Ömer on yedi yaşlarında fidan boylu bir delikanlı idi.

Hazret-i Ali (radiyallahu anh) 'den rivâyete göre, Nebîyy-i Muhterem (sallâllahu aleyhi ve sellem) :

“Ümmetim on beş şeyi yapmaya başlayınca ona büyük belânın gelmesi vâcib olur.” buyurmuşlardı.

“Ey Allah'ın Resûlü! Bunlar nelerdir?” diye soruldu. Allah'ın Azîz Nebîsi tek tek saydı...

İşte bu sayılanlardan biri de, “Şarkıcı kadınlar ve çalgı âletleri edinilmesidir.”

Bugün başımızda dönüp duran belâların sebeplerini hiç düşünen var mı? Evet, insanlar az düşünür. Dünya insanları gam seline değirmen etmiştir. Beşeriyet, felâketini, şariat-ı ilâhîyeyi dinlemeyerek kendi eliyle hazırlamaktadır. Çelikten kaleler, mermer saraylar, toplar, füzeler, en dehşetli silâhlar onu ölümden kurtaramayacaktır. On saniyelik bir zelzele, göklerin bir anlık öfkesi, bir celâl şimşegi bütün saltanatları altüst edecektir. Etmektedir de. Fakat ibret alan nerede?

Efendimizin on beş madde hâlinde saydığı marazın her biri dinin yasak ettiği bir harâmıdır. “Şarkıcı kadınları ve çalgı âletlerini” de bu maddenin içinde zikretmişlerdir. İnsanların sazla, tanburla, çeşit çeşit çalgı aletleriyle, şarkı ve türkülerle bu kadar meşgul olması akıllara ziyandır.

Dünyanın kendisi zaten bir seraptır. Dünya ve içindekiler helâk olacak, ancak dünyada kazanılan güzel ameller kişiye fayda verecektir.

Biz zamanın âhîrinde yaşıyoruz. Fitne başlarda kanat çırpılmaktadır. Karanlık geceler peş peşe geldiği gibi fitneler her tarafı istilâ etmiştir. Gözler perdeli, gönüller manen ölüdür.

Artık böyle gecenin saâdetli sabahı olur mu?

Tekrar ifâde edelim ki: Bizim yaşadığımız hayat kat’iyyen ilk müslümanların hayatına benzemez. Onlar Allah aşkında pervâne kesilmişlerdi. Onların bayramı, düğünü, sözü, şiiri, gülmesi, ağlaması hep Allah içindi. Böyle olduğu için de bir kuş sesi, bir kuzu sesi, bir suyun şırıltısı ve bir deften çıkan nağmeler, her şey gönüllerini vecde getiriyordu. Hep ötelerin sevdasını buram buram ruhlarında duyuyorlardı. Bir âyet-i kerîme duyduklarında ve Allah’ın ismi anıldığında yaralı kuşlar gibi titriyorlar ve ürperiyorlardı. O kadar ki, yürekleri parçalanıp ölenler bile vardı. Şu hâdise bunun en parlak delilidir. Huzeyfe (radiyallahu anh) naklediyor:

“Kalbine Allah korkusu düşen Ensâr’dan bir genç evine kapanmıştı. Gece gündüz başı kesik mumlar gibi yanıyor ve ağlıyordu. Öyle ki, zayıflamış ve tamamen güçten, takatten kesilmişti. Bu durum Nebîyy-i Muhterem (sallâllahu aleyhi ve sellem) ’e haber verildi. Kâinatın Efendisi, o her düşkünün imdadına koşan Rahmet Nebî gencin yanına gelince, genç son bir kere daha bütün gücünü

kullanarak dizlerini zorladı ve Sultan Nebî'nin teşrifini istikbal için ayağa kalkıp kendisini O'nun mübârek kollarına attı. Sanki,

“Bittim, ey Allah'ın Resûlü!” demek istiyordu.) Resûl-i Ekrem (aleyhissalâtu vesselâm) de ona sımsıkı sarıldı. Biraz sonra Rahmet Nebî kollarını gevşettiğinde, genç ayaklarının dibine yığılıverdi. Peygamber kucağında son nefesini vermek gibi bir saâdetin sahibi olan genç ötelere kanat açmıştı. Gönlü fezalardan daha derin ve gözleri deryâlar gibi çağlayan Allah Resûlü bu hâle nazar buyurup dediler ki:

“Kardeşinizi defnedin! Korku onun ciğerini parçalamış. Kuvvet ve irâdesi ile yaşadığım Allah'a yemin ederim ki, Allah, onu cehennemden korumuştur. Kişi umduğunu ister, korktuğundan da kaçır.”

Haktan titreyenler, ürperenler, yarınki günü düşünenler muradının incisini elde etmişlerdir. Kur'ân-ı Kerîm bize haber veriyor.

“Muhakkak ki takvâ sahipleri, cennetler ve nîmetler içindedirler.”^[312]

Evet:

Hani Hak'tan titreyiş, hani gözlerinde nem?

Düşün ki iki yer var: Ya cennet, ya cehennem!

Sazdan, sözden, mûsikiden bahsederken işi ta nerelere getirdik. Artık söze bir düğüm vurmanın vaktidir. Ancak sözümüzün, büyüklerin sözleriyle taçlanması da lâzımdır. İmam Gazâlî Hazretleri şöyle demektedir:

“Semâ'ın bazı yerde mübâh ve bazı yerde de mendub olduğu anlaşılmıştır.

Şayet, “harâm olduğu yer de var mıdır?” diye sorarsan. Derim ki, beş ârıza sebebiyle harâm olur:

- 1-Dinletendeki ârıza,
- 2-Dinletme âletindeki ârıza,
- 3-Ses ayarındaki ârıza,
- 4-Dinleyicinin kendisinde veya devamındaki ârıza.
- 5- Ve dinleyen şahsın avamdan olma ârızasıdır.

BİRİNCİ ÂRIZA: Mûsikî çalan, kendisine bakılması helâl olmayan ve mûsikîden fitne çıkması korkulan bir kadın olmasıdır. Fitne

tehlikesi olan parlak genç de bu hükümdedir. Fitne korkusu olduğu takdirde bunların mûsikîsini dinleyip seyretmek harâmıdır...

İKİNCİ ÂRIZA: Mûsikî âletlerindedir. İçki âlemlerinde kullanılan çalgılar gibi. Bunlar da mezamir (nefesli çalgılar) , evtâr (telli çalgılar) ve tabü'l-kîbe (küçük davul ve trampet) gibi çalgılardır.

Bu üç nev'i çalgılar yasak, diğerleri ise mübah olarak kalmışlardır. Bunlar da def, davul, şahin, kadib (nay) gibi çalgılardır.

ÜÇÜNCÜ ÂRIZA: Ses ayarında, yani şiir şeklindedir. Şayet kötü, çirkin, fahiş ve hicvedici sözler varsa bunları dinlemek harâmıdır. Belli bir kadını anlatan söz ve şiirleri dinlemek de harâmıdır. Dinleyen de söyleyen gibi günahkârdır."

Bu noktada birkaç söz etmek bana vâcib oldu: İnsafla düşünelim, şarkılarımızın, türkülerimizin, şiirlerimizin hangisinde kadın yok?

Son senelerde bütün besteler kadın üzerine yapılmaktadır. Herkes aşktan söz etmekte, fakat Allah aşkına kanat açan nerede?

Susuz çöller gibi kuruyan, gece gündüz uyuyan, hikmet ve irfan nûrundan mahrum olan gönüllerden daha ne beklenir ki? Bu kadar oyun ve eğlence insanlığın hiçbir devrinde görülmemiştir. İnsan kendine yazık etmektedir.

Evet:

Zikirle ve şükürle olacaktır kalb temiz.

Ey adam, kullarını istemede RAB temiz!

Dergâh-ı Huda'ya yüz tutmalısın her nefes,

Çünkü günâh kirini eyleyemez âb temiz!..

Tekrar Gazâlî hazretlerinin sözlerine dönüyoruz:

DÖRDÜNCÜ ÂRIZA: Dinleyicinin kendisindedir. Gençlik çağında ve şehveti diğer bütün vasıflarına galip olan bir kimseye, ister gönlüne muayyen bir kimsenin sevgisi galip olsun, ister olmasın, mûsikî dinlemek harâmıdır. Çünkü o, kâkül, gül yanak, ayrılık ve vuslat (gibi) kelimeleri duyduğu zaman şehveti harekete geçer ve bütün bunları belli bir suret olarak kabul eder, Şeytan kalbini körükler, şehvet ateşini tutuşturur ve kötülük kapılarını açtırır.

İşte mûsikî, bu gibiler hakkında şeytanın silâhını bilemekten başka bir şeye yaramaz.

BEŞİNCİ ÂRIZA: Beşinci arızâ, mûsikî dinleyicisinin, sevgisi az olan avam tabakasından olmasıdır. O, ancak mûsikîyi sever. Bununla beraber şehveti de galeyana gelmez, ki hakkında mahzurlu olsun. Bu gibiler hakkında mûsikî, diğer zevkler gibi, mübahtır. Fakat zamanlarını buna hasrederek mûsikî dinlemeyi âdet hâline getirmek de şehâdetini reddedecek şekilde akılsızlık ve ahmaklık olur. Zira oyun ve eğlenceye dalmak cinayettir...” [313]

Bugün, şeytanların sokaklarda zıpladığı bir devri yaşamaktayız. Anadan üryan kadınların şarkı ve türküsünü dinlemek nasıl helâl olur? Nitekim, kadının sesinin avret olduğunu söyleyen âlimler de vardır. Kadın ve erkeğin bir arada koro hâlinde, ismi ne olursa olsun, şarkı veya ilâhî söylemesi câiz değildir.

Yine ilâhî ve mûsikîyi bir kadının perde arkasında söylemesi, erkeklerin de onu dinlemesi mübâh olmaz.

Genç kızların, on beş-yirmi yaşında delikanlıların mûsikî topluluğu kurup birarada saz çalmaları, hattâ ilâhî okumaları ancak şeytanları memnun edebilir. Bir insan “Benim kalbim temiz” demekle şer’i hükümleri hiçe sayamaz.

Sahâbîlerden Ebû Uthane (radiyallahu anh) Nebîler Nebîsi Efendimiz’den şu hadîsi rivâyet etmişlerdir:

“Mâ refe’a ehadün savtühû biğınâin illâ beasallâhü lehû şeytâneyni.../Teganni ile sesini yükselten kimseye Allah Teâlâ iki şeytan musallat eder. Bu şeytanlar, o kimsenin omuzları arasında dururlar ve bitirinceye kadar göğsünü tekmelerler.”[314]

Ah ne diyelim? Popçuların bilmem kimlerin aksettirdiği manzara ve o çılgınca tepinmek, başka ne ile izah edilebilir? Dünyanın fitne okları yürekleri delmiş, niceleri mecnunlar hâline gelmiştir. Nerede Allah aşkı? Âşık ona denir ki, onun Allah’tan başka muradı olmaz.

Evet:

*Pervane kesildi mi bu âlemde aşka can,
Hep Allah ile olur, dost aramaz başka can!..*

Nebîyy-i Muhterem (aleyhissalâtu vesselâm) Efendimiz’in tâlim buyurduğu bir duâ ile sözümüz düğümlensin:

“Allah’ım! Ben, Peygamberin Muhammed (sallâllahu aleyhi ve sellem) ’in Senden istediği şeylerin hayrından diler, O’nun Sen’den istiâze ettiği şerlerden de, Sana sığınırım. Yardım, ancak Sen’den beklenir, dünya ve âhirette matlûb olan şeye ulaştıracak Sen’sin. Hakîmâne tasarruf da, tam kuvvet de, Allah ile kâimdir. Kuvvet ve kudret, ancak Allah’ın inâyeti iledir.”^[315]

^[306] İsrâ: 36.

^[307] Tergîb ve Terhîb: 5/28.

^[308] Tarîkat-i Muhammediyye, İmam Birgivi.

^[309] Hucurat: 2.

^[310] Tergîb ve Terhîb: 5/28.

^[311] Tergîb ve Terhîb: 5/25.

^[312] Tûr: 17.

^[313] İhya: 2/699. Bedir baskısı.

^[314] İhya: 2/707.

^[315] Tirmizî.

“Birbirinizi yüksek sesle çağırdığınız gibi O’nu da yüksek sesle çağırmayınız. Sonra amelleriniz boşa gider de farkında olamazsınız.” buyurmuştur.

“İnnellâhe be’asenî rahmeten ve hüden lil âlemin ve emerenî en emhaka’l mezâmire/Allah beni âlemlere rahmet ve doğru yola iletici olarak gönderdi ve zurna, gırnata, ud, def, davul ve tanbur gibi çalgı âletlerini, câhiliyyet döneminde tapınılan putları kaldırmalarını emretti.”

BEŞİNCİ ÂRIZA: Beşinci arızâ, mûsîkî dinleyicisinin, sevgisi az olan avam tabakasından olmasıdır. O, ancak mûsikîyi sever. Bununla beraber şehveti de galeyana gelmez, ki hakkında mahzurlu olsun. Bu gibiler hakkında mûsîkî, diğer zevkler gibi, mübahtır. Fakat zamanlarını buna hasrederek mûsîkî dinlemeyi âdet hâline getirmek de şehâdetini reddedecek şekilde akılsızlık ve ahmaklık olur. Zira oyun ve eğlenceye dalmak cinayettir...”

“Muhakkak ki takvâ sahipleri, cennetler ve nîmetler içindedirler.”

Hucurat: 2.

Tergîb ve Terhîb: 5/28.

Tergîb ve Terhîb: 5/28.

Tarîkat-i Muhammediyye, İmam Birgivi.

İsrâ: 36.

“Ümmetimden bazı kimseler, şaraba başka isimler takarak onu içer, çalgı ve şarkıcı kadınlarla eğlenirler. Allah onları yere geçirir. Onlardan bazılarını ise maymun ve domuz kılığına döndürür.”

İhya: 2/707.

Tirmizî.

Tûr: 17.

İhya: 2/699. Bedir baskısı.

Tergîb ve Terhîb: 5/25.

“Mâ refe’a ehadün savtühû biğınâin illâ beasallâhü lehû şeytâneyni.../Teganni ile sesini yükselten kimseye Allah Teâlâ iki şeytan musallat eder. Bu şeytanlar, o kimsenin omuzları arasında dururlar ve bitirinceye kadar göğsünü tekmelerler.”

“Kadınlar şarkı söyleyip, çalgılar çalınip ve içkiler içildiği zaman.”

“Allah’ım! Ben, Peygamberin Muhammed (sallâllahu aleyhi ve sellem) ’in Senden istediği şeylerin hayrından diler, O’nun Sen’den istiâze ettiği şerlerden de, Sana sığınırım. Yardım, ancak Sen’den beklenir, dünya ve âhirette matlûb olan şeye ulaştıracak Sen’sin. Hakîmâne tasarruf da, tam kuvvet de, Allah ile kâimdir. Kuvvet ve kudret, ancak Allah’ın inâyeti iledir.”

“Hakkında bilgi sahibi olmadığın bir şeyin ardınca gitme, çünkü kulak, göz ve kalb, bunların hepsi ondan sorumludur.”

“Hidâye” kitabında da deniyor ki: “Halka karşı çalgı çalip şarkı söyleyenin şâhidliği kabul olunmaz. Çünkü o halkı büyük bir günâh üzerinde topluyor.”

GÜZEL AHLÂKIN ESASLARI

Güzel ahlâk, övülmeye, sevmeye lâyıktır. Güzel ahlâk, yüzlerde parlayan cennet nûrudur. İslâm da güzel ahlâktan ibarettir. Nebîler Sultanı Efendimiz'in ifadesiyle:

“Allah Teâlâ'ya kullarının en sevgilisi, ahlâkça en güzel olanıdır.”

Bu sebeple Kur'ân-ı Kerîm'de, Resûl-i Kibriya (aleyhissalâtu vesselâm) 'nın ahlâkı övülmüştür. Çünkü O en güzel ve en büyük ahlâkın sahibiydi.

Ben, O'nun güzelliklerini sayacak olsam, buna sayılar kâfi gelmez. O'nun cömertliğinin harmanından Acem, Arap, siyah, beyaz, genç, ihtiyar, kadın, erkek herkes taneler toplardı. Kimseye kötü söz söylememiş, kendisinden bir şey isteyen de boş göndermemiştir.

O'nun ümmeti de insanlar içinden seçilmiş bir ümmettir ki, bütün âleme örnek olsun. İşte Sahâbe-i Güzîn Efendilerimiz bunun en güzel misâlidir. Ne yazık ki biz gam seline değirmen oluvermişiz.

Şimdi bazı ahlâkî prensipleri kısa kısa arz edelim:

ÂDÂB

Her hususta haddini bilmek, hayatı Sünnet-i Seniyye üzere yaşamak, insanlara iyi muamelede bulunmak, mahlûkâta şefkat göstermek, hatâ ve günâha düşmekten sakınmak, güzel ahlâk ile bezenmektir.

İTTİKA

Buna “**takvâ**” da denilir. Allah'tan korkmak, harâm ve şüphe şeylerden sakınmaktır. Cennetler ve rıdvan neşeleri takvâ sahipleri, yani müttakîler için hazırlanmıştır.

Müttakîler mihrap kenarındaki mumlar gibi Rablerinin huzurunda divan duran has kullardır. Onların ne elinden, ne dilinden kimseye zarar erişmez. Onlar Kur'ân-ı Kerim'de cennetle müjdelenmişlerdir.

“Muhakkak ki takvâ sahipleri, cennetler ve nîmetler içindedirler. Onlar Rablerinin verdiği şeylerle zevk ederler. Rableri de onları cehennem azabından korumuştur.”^[316]

Evet:

*İnsan hep ziyandadır: Kâr îmân, kâr takvâda,
Başka kurtuluş bilmem, cemâl-i yâr takvâda!..*

İttikanın zıttı, fısktır, fücurdur, Hak tanımamak ve doğru yoldan çıkmaktır. Kim de şeytanın adımlarını takip ederse varacağı yer cehennemdir.

Müttakîler nicedir görelim:

Abdülaziz bin Ebî Dâvûd hazretleri, kendisi için serilen yatağa yaklaşıp, eliyle ona dokunur ve:

“Ey yatak,” derdi, “ne kadar yumuşaksın! Fakat cennetin döşegi senden daha yumuşaktır ve cennet nîmeti sonsuzdur.”

Sonra kalkar, sabaha kadar namaz kılar, yetimler gibi inler ve gözyaşı incilerini sıcak kumlara saçardı.

EDEB

Huy güzelliği, zarafet, naziklik, incelik, hayâ, karakter ve insanı utanılacak şeylerden koruyan haslettir. Edeb, insanın şerefine şeref katan büyük bir meziyettir.

Efendimiz, **“Beni Rabbim terbiye etti de edebimi ne güzel yaptı.”** demiştir.

Demek ki edeb, Peygamber dalında gonca olmaktır. Edeb ve hayâdan nasibi olmayan bir kimsenin kuş avlayan dağ kedisinden farkı yoktur. Öyle kişiler cemiyetin baş belasıdır. Edeb güzeldir. Fakat, kadınlarda olursa daha da güzeldir. Saçının bir telini kuş görse yüzü kızaran ve utanan ninelerimiz şimdi nerededir?

*Kadın veda edince edeb ve hayâsına,
Başını vuracaktır dalâlet kayasına!..*

HAYÂ

Hayâ da sanki edebin bir başka dalıdır. Utanma, hicâb, ar, iffet ve nâmûs mânâlarını ihtiva eder. Yani, çirkin olan her şeyden ızdırap

duymak ve insanın yüzünü kızartacak bir hâdiseden, bir kötülükten nefsi men etmektir. İnsan utanmadıktan sonra neler yapmaz ki?

İHSAN

İhsanın iki cephesi var. Biri Cibril hadîsinde ifâde edildiği gibi:

“Allah’a, O’nu görüyormuş gibi ibâdet etmendir. Çünkü her ne kadar sen O’nu görmüyorsan da O, seni muhakkak görür.”

İşte insan ibâdetlerinde ve her işinde bu melekeyi kazandı mı artık her saâdet onundur.

İhsanın diğer mânâsı: İyilik etme, atıyye verme, bağışlama, hayırda yarışma ve her düşküne el uzatma demektir.

İHLÂS

Her şeyi sadece Allah rızâsını gözeterek yapmak, o yapılan amellere riya kokusu karıştırmamaktır.

Yapılan her işin değeri ve kıymeti kişinin ihlâsına göredir. İhlâssız yapılan çok şey, ihlâslı yapılan az bir amelin dengi olamaz. Gösteriş için yapılan her şey beyhûde yorulmaktır.

Nice çırpınan kimseler vardır ki, ihlâslı olmadıkları için onlara bu çırpınışlardan sadece yorgunluk kâr kalır.

İTÂAT

İlk önce Allah ve Resûlüne itâat gerekir. Çünkü Cenâb-ı Hak:

“Ey îmân edenler! Allah’a ve Resûlüne itâat edin!” buyurmuştur.

Yine: **“Kim Peygambere itâat ederse muhakkak Allah’a itâat etmiştir.”** fermanı vardır.

Demek ki “itâat” Allah ve Resûlü’nün emirlerine, canla başla boyun eğmektir. İnsanın iki cihan muradı bu itâata bağlıdır. Allah ve Resûlü’nün emirlerinden yüz çevirenler yarın kendilerine bir dost bulamazlar. Ve onların dünyası da hicran gecelerinden ibarettir.

İSTİKÂMET

Elif gibi dosdoğru olmak, adalet ve insaftan ayrılmamak, her işte Allah rızâsını gözetmektir. Efendimiz, kendisinden öğüt isteyen birine: **“Allah’a inandım de ve sonra dosdoğru ol!”** demiştir.

Doğruluğun zıttı eğrilik ve hıyanettir. Kişi doğru söyleye söyleye sıddıklardan yazıldığı gibi, yalan söyleye söyleye de yalancılardan

yazılır. Doğruluk cennete, yalancılık ateşe götürür.

Ahde vefa göstermemek, verilen sözde durmamak, emâneti yerine tevdi etmemek istikâmetten uzaklığın alâmetidir. Ve öyle kimselerin hiçbir kıymeti yoktur.

İTİMAD

Güvenme, emniyet, bir şeye ta candan ve yürekten güvenip dayanmak demektir. Herkesin güvenini kazanmak çok değerli bir haslettir. Bir düşününüz ki, kendisine düşman olan kâfirler bile Nebîler Nebîsi Efendimiz'e itimad eder, emânetlerini O'na bırakırdı. Ve O'na “**Muhammedü'l-Emîn**” demekten kendilerini alamazlardı.

İnsana ve bilhassa müslümana yakışan halkın güvenini kazanmak, Cenâb-ı Hakk'ın rızâsına ulaşmaktır.

ÜLFET

Gönül bağı demektir. Gönülden gönüle akan bir ırmak mesabesindedir ki, kendisiyle ülfet edilmeyen kimsede hayır yoktur. Çünkü, insanlar birbirine muhtaçtır ve cemiyet hâlinde yaşamak mecburiyeti vardır. Bir kimse âleme şah olsa da yine bir başka insana muhtaçtır. Halkın sevgisini kazanmak, güzel ahlâk ile mümkündür.

Evet:

*Bir kör inat uğruna bu çılgın yarış niye?
Dünyamız alev aldı, gelmiyor barış niye?*

İşte gönüllerdeki ülfet çeşmesi kurursa, dünyanın başı belâdan kurtulmaz.

CÛD

Cömertlik demektir. Cömertlik öyle bir ağaçtır ki kökü cennettedir. Onun dalına tutunan cennete ulaşır. İnsanın, yine kendisi gibi insanlara ihsanda, yardımda, lütufta bulunması ne güzeldir. İşte bu güzel hasletin adı “cûd”dur.

Cömertliğin zıttı ise cimriliktir. Cimrilik fena bir huydur ki Peygamber lisaniyle kınanmıştır.

Hazret-i Ali (radiyallahü anh) parayı avucuna kor ve şöyle derdi:

“Ey para, doğrusu öf sana! Sen öyle bir şeysin ki, insanın elinden çıkmadıkça bir faydan dokunmaz!”

Yine O demiştir ki:

“Beş türlü huy mevcut olmasaydı, insanların hepsi sâlih olurdu: Cehle kanaat getirmek, dünya üzerine haris olmak, artık mal ile cimrilik etmek; amelde riyakârlıkta bulunmak, kendi re’yini (görüşünü) beğenmek!”

TEVÂZU

Mâhiyet göstermek, kendi mertebesinin aşağısına râzı olarak, ona göre davranmaktır. Topraktan yaratılan, yarın yine toprağa girecek olan kimsenin kibirlenmesi akıl alacak iş değildir. Ne var ki, dünyamızdan kibirli, gururlu insanlar eksik olmamıştır.

Tevâzu sahipleri övülmüşlerdir. Hazret-i Mevlânâ der ki:

“Sana Rahmet suyu lazımsa, yer gibi mütevazı ol. Sonra o rahmet şarabını içip mest ol. Köle ol, yani: Köle gibi mütevazı ol da, at gibi yerde yürü. Omuzlarda yürüyen tabut gibi yükselmeğe kalkışma.”

Kısaca tevâzu: Nefsi, Yüce Allah’a karşı ubûdiyyet, halka karşı insaf makamında bulundurmaktır. Nice insanlar vardır ki, kibir ve gururları sebebiyle başlarını secdeye koymazlar ve bir düşkünün elinden tutmazlar. Yarın da onların elinden tutan olmayacaktır.

TEVEKKÜL

Her hususta Allah Teâlâ’ya güvenmek, sebeplere sarıldıktan sonra muvaffakiyeti Cenâb-ı Hak’tan beklemektir.

Efendimizin bir kimseye, **“Önce deveni bağla, sonra tevekkül et!”** buyurdıkları gibi hareket etmek gerekir. Allah dilemedikçe insanlardan bir fayda gelmez. Kur’ân-ı Kerîm’de mü’minlerin alâmetleri sayılırken;

“Onlar Rablerine tevekkül ederler.” buyurulmaktadır.

Sen bir kul olarak kendine düşeni yap, gerisini düşünme, artık Rabbin kereminden verir de verir.

*Can bahşeden Rabbini en BÜYÜK bileceksin,
Âlem inkâr etse de sen BÜYÜK bileceksin!..*

TEFEKKÜR

Düşünmek, ne var ki insanlar az düşünür. Eğer kemâl üzere düşünölmüş olsa bir insanın Rabbine isyan etme ihtimâli olmaz. İnsanlar daha çok dünya menfaatleri hususunda düşünürler. Halbuki dünya da, içindekiler de fânidir. İnsan başını kaldırıp göklere bir baksa Rabb-i Teâlâ'nın kudretine delâlet eden nice hârikalar görecektir. Dağ gibi gemilerin ipek gibi yumuşak su üstünde akıp gitmeleri neye işarettir?

Tefekküre dalmak, Allah Teâlâ'nın sonsuz rahmet ve kudretini düşünmek ibâdettir.

Hadîs-i Nebevi'de:

“Bir saat tefekkür, altmış sene (şuursuz) ibâdetten hayırlıdır.” buyurulmuştur.

İnsan, kapısını çalan gülen sabahın, kuru dallar üzerinde açan kırmızı güllerin, asma dalında salkım salkım boy veren üzümlerin kimin kudretiyle meydana geldiğini bir düşünse, gönlüne cennet rüzgârları doluverecektir.

Mevlânâ (Kuddise Sirruh) bir güzel söyler ki, artık ben ne diyeyim? Şöyle der:

“Mânâ kapısını çalarsan, sana o kapıyı açarlar. Tefekkür kanadını aç ve uçmağa çalış ki, seni şahbaz etsinler. Hangi kimsede tefekkür varsa, o kimse için her şeyde ibret vardır.”

Evet: Kul olmanın edeblerinden biri de budur ki, Allah Teâlâ'nın birliğine, kudret ve kemâline delâlet eden varlıkları tefekkür etmektir.

*Yerde gökte Tek İlah,
Allahü Teâlâ'dır.
Âlemlere Padişah,
Allahü Teâlâ'dır!*

*Göz aç, Kâinata hak,
Yaratan gül ve zambak,
Zevâl bulmayan bir Hak,
Allahü Teâlâ'dır!..*

ZİKİR

Anmak, yâdetmek manasınadır ki, azîz ve celîl olan Allah'ın mübârek isimlerini anarak gönöl parlatmaktır. Zikir, en büyük bir

ibâdetdir. Kulun devamlı Rabbini hatırlaması ve mâsivâdan yüz çevirmesi pek büyük bir nîmettir. Bu devlet herkese nasib de olmaz. Ancak can kilidini Allah ismi ile açanlar muradının incisini elde ederler.

Bir adam, bir gün, Nebîler Nebîsi'ne:

“Ey Allah'ın Resûlü,” dedi, “hangi amel daha faziletlidir?

Hâtemü'l-Enbiyâ (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki:

“Dilin henüz Allah'ın zikrinden kurumamış bir hâlde iken, dünyadan ayrılmandır.”

Bir başka müslüman da huzura gelip şöyle dedi:

“Ey Allah'ın Resûlü! İslâmî yollar, hükümler, prensipler üzerimde çoğaldı. Teşebbüs edebileceğim bir şeyden bana haber ver!”

İki Cihanın Saâdet Güneşi buyurdular ki:

“Lâ yezâlû lisânüke ratben min zikrillahi, azze ve celle./Dilin devamlı olarak Allah'ın zikriyle ıslak kalsın.”

Yani, devamlı olarak Rabbini zikret ve o hâl üzere Rabbine kavuş ki muradına eresin...

Zikir hakkında hem Kur'ân-ı Kerîm, hem hadîs-i şeriflerde o kadar çok söz edilir ki, hangi birini anayım? O hâlde, ey insan! Gözündeki gaflet sürmesini bugün sil, çünkü yarın toprağın gözüne sen sürme olacaksın. Dilin dönerken Rabbini zikret, çünkü yarın dilin dönmeyecektir.

Kur'ân-ı Kerîm'de:

“Allah'ı çok anın ki, felâh bulasınız!” buyurulmuştur.

Yine azîz ve celîl olan Allah:

“Ey Kullarım! Siz Beni zikredin ki, Ben de sizi zikredeyim!” buyurmuştur.

Yani, size rahmetimle, afvimle, mağfiretimle icâbet edeyim ve sizden râzı olayım demektir.

Âlemde şeytanların sesini bastırmanın ve onları kahretmenin yolu, Allah'ı zikretmektir. Ah niceye bir yanayım ki, câhilin canı bu zevkten, bu tattan ve bu devletten uzaktır.

Geceleyin adamın biri “Allah, Allah!” diyordu. Ta ki, zikr-i ilâhî ile ağzı tatlanmıştı. Ezelî düşman şeytan ona dedi ki:

“Ey pâk yüzlü kişi! Bu kadar Allah dediğine karşı, Allah tarafından bir ‘Lebbeyk’ cevabı nerede? Taht-ı İlâhîden ve Makam-ı

Rabbani'den sana bir cevap gelmediği hâlde, sıkılmadan nice bir Allah diyeceksin?"

Onun gönlü bu sözlerden kırıldı ve yatıp uyudu. Zaten şeytanın maksadı da onu uyutmak ve zikre manî olmaktı. Rüyasında Hızır aleyhisselâmı yeşillikler ve güller içinde gördü.

Eli kutlu Hızır ona dedi ki:

"A Melek huylu kişi, niçin zikirden geri kaldın, okuduğun evrâd ve ezkârdan neden peşiman oldun?"

Dertli derviş bir ah etti de:

"Ey gül yüzlü," dedi, "bana 'Lebbeyk' cevabı gelmiyor. Allah kapısında kovulmaktan korkuyorum."

Hızır aleyhisselâm Taraf-ı İlâhî'den buyurdu ki:

"Senin Allah demen, bizim 'Lebbeyk'imiz. Senin yalvarman bizim icâbetimizdir. (Bilmez misin ki) câhilin canı bu duâdan uzaktır. Çünkü ona 'Yâ Rabbi!' demeğe izin yoktur.

Bir zarara uğradığı zaman Allah'a yalvarıp inlemesin diye, onun ağzına ve kalbine kilit takılmış ve mühür basılmıştır. Vay o kimselerin hâline ki, Allah'ı anmazlar, zikirden, şükürden kaçarlar."

İnsan olmanın ve kulluğun âdâblarından biri de Allah Teâlâ'yı devamlı zikretmek ve daima O'nunla olmaktır. Dünyadan ayrılırken de dilin Allah zikri ile ıslaktır.

Evet:

*Uçuyor bu vâdiden, turnalar, kuşlar öte.
Hep gidiyor, a güzel, yollar, yokuşlar öte!
Hakk'a kullukla geçir, sen bir dilim zamanı;
Zengin, fakir, şah, vezir, hepsi dolmuşlar öte!..*

ŞÜKÜR

Görülen bir iyiliğe, verilen bir nîmete senâ ile mukâbele etmektir. İnsanlar o kadar büyük bir nîmete mazhardır ki, bir nefese iki şükür gerekir. Bir aldığı nefes, bir de verdiği nefes için. Nefes kesildi mi her şey bitti demektir.

Nihayetsiz Kudret ve Rahmet sahibi olan Rabbimiz buyuruyor ki:

"Fezkürûnî ezkürküm veşkürûlî velâ tekfurûn./Öyleyse siz Beni ânın, Ben de sizi (sevâb ile, mağfiretle) anayım. Bir de Bana şükredin, nankörlük etmeyin."^[317]

Şükür, elden çıkanı avlayan, mevcut olanı bağlayan manevî bir iptir. Çünkü şükredenlere nîmetin artırılacağı Kur'ân âyetleri ile sabittir.

Zikirden, şükürden yüz çevirip nankörlük edenleri çetin bir azap beklemektedir.

Şeyh Sadî şu incileri saçar:

“Dostça şükür için söz söyleyemiyorum. Çünkü O'na lâayık şükür bilemiyorum...”

Vücudumdaki her kıl O'nun bir ihsanıdır. Nasıl mümkün olur ki, her bir kıl için bir şükür edeyim?

Ne kadar medh ü senâ varsa bağışlayıcı Allah'a mahsustur. Çünkü O, kullarını yoktan var etmiştir.

Seni yarattığı zaman temiz olarak yaratmıştır. Aklını başına toplar, toprağa kirli girmek ayıptır.”

*Ömründe olmalıdır: Hamd, senâ, şükür demi,
Selâmet Cûdî'sine böyle varacak gemi!..*

Aşkta ödülü kapan Cenâb-ı Mevlânâ da bir başka güzellikte söyler ve der ki:

“Allah Teâlâ insana baş verir, ona şükrânelik olarak bir secde ister. Keza, ayak ihsan eder; ona teşekkür makamında namazda bir ka'de ister.”

“Nîmet, bir şeyin derisi ve kabuğu, şükürse, onun içi ve canıdır. Çünkü şükür seni dostun nezdine kadar götürür.”

“Ni'met insana gaflet verir, şükür ise uyanıklık getirir.”

(A can!) Allah Teâlâ'nın nîmetini şükür tuzağı ile avla!”

ŞEFKAT

Şefkat; acıyıp esirgeme, Allah'ın yaratıklarına merhamet etmedir. Şefkat, temiz, duru ve saf kalblerin bir özelliğidir ki, ancak yüksek ruhlu insanlarda görülebilir. İnsan, şefkat ve merhamette güneş gibi olmalıdır. Dağların ardından sabahleyin yüzünü gösteren güneş, cihanda bütün varlıklara sıcaklığını ve ışıklarını ulaştırır. Bu insan, bu hayvan, bu ağaç, bu taş, bu kuş demez. Ondan herkes istifade eder.

Nebîyy-i Muhterem (sallallâhü aleyhi ve sellem) Efendimizin şefkat ve merhameti, akılları bile elsiz ayaksız bırakacak derecedeydi. Bir

çocuk sesi, bir kuzu melemesi, bir dertlinin enini O'nu ağlatmaya kâfi idi.

O, herkesin derdine koşar, her yetimin gözünün yaşını siler, her düşküne mübârek elini uzatırdı. Geceler boyu ümmeti için döktüğü gözyaşları secdegâhını ıslatır, “**Yâ Rabbi, ümmetî, ümmetî!**” diye inlerdi.

Yine Hak dostu Hazret-i Mevlânâ şöyle demiştir:

*Mahlûkata şefkat ve merhamette güneş gibi ol.
İnsanların ayıplarını örtmede, gece gibi ol.
Hilmiyyet ve ağırbaşlılıkta, ölü gibi ol.
Tevazu ve alçakgönüllülükte, toprak gibi ol.
Sevhâvet ve cömertlikte, akan nehirler gibi ol.”*

HÜRMET VE TA’ZİM

Hürmet; saygı göstermek demektir ki, en büyük ta’zime şüphesiz Yüce Allah lâyıktır. Yani Allah’ın emirlerine canla başla boyun eğmek gerekir.

Sonra peygamberler, sonra âlimler, sonra İslâm büyükleri, sonra ecdâd ve ana, baba hürmete en lâyük kimselerdir. Büyüklere hürmet, küçüklere şefkat İslâm’ın edeblerindendir.

Yine mukaddes şeylere, meselâ; Kur’ân-ı Kerîm’e, Ezan-ı Muhammedi’ye, mescit ve türbelere de hürmet, ahlâk güzelliğindendir.

Büyüklerini saymayan, küçüklerine acımayan, katı kalbli ve asık suratlı kimselerde hayır yoktur. Gönül kırmak kolay, gönül yapmak ve yüreklerde muhabbet ateşleri tutuşturmak asıl marifettir.

Ne güzel demişlerdir:

*“Hürmet getiren, hürmet görür. Yani hürmet eden, hürmet görür.
Nasıl ki, şeker getiren badem helvası yer.”*

HİMMET

Himmet; kasdı, emeli büyük tutmak mânâsınadır.

Ehl-i hakikat nezdinde himmet: Bütün kuvvet ve kudretiyle kalbin Yüce Allah’a teveccüh etmesidir.

Seyyid Abdülkadir Geylânî hazretlerine:

“Ey apaydın Pîr...” dediler, “himmet nedir?”

Buyurdular ki:

“Kulun, nefsiyle dünya muhabbetinden, ruhuyla zevk-i ukbâdan, kalbiyle arzu ve istekten, sırrıyla kevn ü mekândan soyularak, tamamen Allah Teâlâ’ya teveccüh etmesidir.”

Mevlânâ (kuddise sirruh) hazretleri de şu can incilerini ömür ipine dizer de der ki:

“Kuş yuvasına kanadıyla uçar. Ey insanlar, insanın kanadı, himmetidir.”

“Kendinin hakir ve zaif olduğuna bakma. Ey şerif kimse! Himmetinin derecesine bak.”

“Süleyman aleyhisselâm gibi yüksek himmetli bir zât gerekir ki, bu yüzbinlerce renk ve râyihadan, yani dünyanın çeşitli ziynet ve parlak gösterişlerinden geçebilsin!”

Evet: Altını, elması çakıl taşlarının arasına komazlar.

Yine her kaba, her şey konmadığı gibi, her insana da, yüksek hâl verilmez. Herkesin bu yoldaki nasibi, gönlünde tuttuğu himmeti kadardır.

Himmetin bir diğer cephesi de insanlara Allah rızâsı için yardımdır. Hiçbir menfaat beklemeden yapılan yardımlar övülmeye lâyıktır.

Hani şöyle bir şiir vardır:

*“Kendisi himmete muhtaç bir dede,
Nerede kaldı ki gayriye himmet ede!”*

İşte kendisi muhtaç olduğu hâlde, bir başkasına yardım etmek, en güzel himmettir ve erlerin işidir.

Himmet hususunda Şeyh Sadî şöyle bir hikâye nakleder:

“Birisi, bir yetimin ayağına batmış olan diken çıkardı. Vefatından sonra bir büyük şeyh o kimseyi rüyada gördü. Baktı ki, cennet bahçelerinde salınıyor. ‘O, bir diken yüzünden benim için ne güller bitti!’ diyordu.

Elinden geldiği kadar merhamet et ki, zahmete dûçâr olduğun zaman herkes de sana acısın.

Birisine iyilik (ve himmet) ettiğin zaman: *‘Ben efendiyim, beyim; o bana muhtaçtır!’* diye kendini büyük görme. Zaman o muhtaç kimseyi vurmuş deme. Zira vuran kılıç henüz kınına girmemiştir; mümkün ki seni de kılıçlar.”

Evet:

Bir dakika sonra âlemde neler olacağını kimse bilemez. Zaman kılıçları nice yiğitleri cansız yere düşürmüştür. Nice inci sultanlar tahtından kara toprağa inmiştir. O hâlde insan sadece Rabbine güvenip dayanmalıdır. Çünkü dünya ve içindekiler fânidir. Bütün himmetini dünyaya yöneltten kimse ziyândadır.

SABIR

Sabır; bir azîz nîmettir ki, herkese nasib olmaz. Sabır, cennet hazinelerinden bir hazinedir. Yani sabreden mü'min bunun karşılığında güzel cennetlere nail olur.

Sabır başlıca üç kısımdır:

a) Belâlara sabır,

a) **Farzları yerine getirmekte karşılaşılan güçlüklerde sabır,**

b) **Şehvânî ve nefsânî arzulara uymamak hususunda sabır!..**

Zaman olur ki insanın başına yağmurlar gibi belâlar yağabilir. Zira dünya bir imtihan meydanıdır. Allah Teâlâ'nın Peygamberi Ya'kub aleyhisselâmı düşünün ki, güzelliği dillere destan olun Yûsuf'unu elinden almışlardır. Yine Yûsuf aleyhisselâmı düşünün ki, senelerce zindan derdi çekmiştir. Canından bir parça olan Yûsuf'unu kaybeden Hazret-i Ya'kub: **“Fe sabrûn cemîl/Artık benim işim güzel bir sabırdır!”** demiştir.

Sabır, zehir yemekten bile belki acıdır, fakat neticesi helva yemekten daha tatlıdır. İnsana bir mûsîbet, bir belâ geldiğinde, o şey onun üzerinden mutlaka geçecektir. Sabrederse mükâfatını görür. Şikâyet ederse eline hiçbir şey geçmez. Sâdece çektiği acı kâr kalır.

Meselâ: Ölen bir kimseyi hiçbir şey geri getiremez. Çılgılık atmak, yakayı paçayı yırtmak, dövünmek beyhûdedir. Ve İslâm âdâbına aykırıdır. Müslümanın yapacağı şey:

“İnnâ lillâhî ve innâ ileyhi râciûn/Biz Allah'ın (Dünya'da takdirine teslim olmuş) kullarıyız ve biz (âhirette de) yine O'na döneceğiz!” demektir.

İnsan, elbet giden için ızdırap duyar, acır, gözyaşları dökebilir. Bunlar tabîidir. Fakat bağırıp, çağırmak, dövünmek cehalet alâmetidir.

Nebîler Nebîsinin amcasının oğlu Abdullah (radiyallahü anh) yolculukta bulunduğu bir sırada oğlu vefat etmişti. Oğlunun vefat haberini alır almaz, yukarıda zikrettiğimiz âyeti okudu ve dedi:

“Bu, uhrevî bir kazançtır ki Allah onu alıp gözümde uzaklaştırdı. Bu bir sıkıntıdır ki, Allah ona karşılık bize kâfidir.”

Nebîler Sultanı’nın çektiği sıkıntıları âlemde kim çekmiştir? Bütün bunlar sabırla aşılmış, sabırla İslâm güneşi bütün gönüllerde yer etmiştir.

Sabır, aydınlığın anahtarıdır. Sabredenler muradının incisini elde ederler. Sabreden talebe ilme mâlik olur. Sabır merdivenine ayağını atan kimse göklere yükselebilir. Dünyadaki bütün buluşlar, sanatlar, hünerler sabrın neticesidir. Âhiretin selâmeti de yine sabırladır.

Harâmlara karşı sabır erlerin işidir. İnsanın nefsi neler neler istemez ki?.. Onu sabır organı ile bağlayıp Allah Teâlâ’nın itaatine sokmak için sağlam yürek gerekir.

Ömür boyu günde beş vakit namaz kılmak, yazın sıcak günlerinde oruç tutmak, malın en sevimlisinden tutup tasadduk etmek hep sabır ile olacak şeylerdir.

Adaletiyle bütün insanlığın hayranlığını kazanan Hazret-i Ömer (radiyallahu anh) , Ebû Mûsâ el-Eş’arî’ye bir mektupta şöyle demiştir:

“Sabra önem ver. Sabır iki şeye yapılır ki, biri diğerinden daha makbuldür. Meselâ: Felâket ve mûsîbetlere sabır, güzeldir. Fakat bundan daha güzel ve makbulü, Allah Teâlâ’nın harâm kıldığı şeylere sabırdır. İyi bil ki, îmânı muhafaza eden sabırdır. Zira iyiliklerin efdali, takvâdır. Takvâ ise sabırla mümkündür.”

Sabrın fazileti hakkında o kadar çok âyet-i kerime ve hadîs-i şerifler vardır ki, hangi birini zikrederim? Meselâ:

“Sabır îmânın yarısıdır!” buyurulmuştur.

A kardeş! Sabırla dağlar aşılır, cennet elde edilir. Rızâ mi’râcına erilir. İğne ucu kadar karıncanın kendisinden büyük buğday tanesini taşıması ve onu yuvasına ulaştırması sabırdan başka bir şey değildir.

Yine âmâ bir adamın Kur’ân-ı Kerîm’i baştan sona ezberlemesi ne ile izah edilir? Her sayfayı yüz kere okumak ne demektir? 600 sayfalık Kur’ân’ı bu cehd içinde ve her sahifeyi yüz defa okumak, ancak sabır ile mümkündür. Ve ondan sonradır ki, insana gülistan çadırını lâıyk görürler.

Yine elinizde bulunan bu kitabın yazılması dahi sabır işidir. Binlerce defa daktilo tuşlarına parmak basmak az iş değildir. Belki bu kitapta milyonlarca harf mevcuttur. Her birine bir emek sarf edilmiştir.

İç gözlerine hikmet sürmesi çekilen Sultan Velî Hazret-i Mevlânâ bir güzel söyler ki, ne diyeyim?

“Ey naz u naime karşı sabredemeyen nazlı kimse! Kerîm olan Allah’a karşı nasıl sabrediyorsun?”

Bu kadar çamur gibi olan dünya nîmetlerine sabrın yoksa Allah’ın rahmeti ve mağfireti çeşmesine nasıl sabrediyorsun?

Seherlerde iltica etmiyor, muhabbet-i Rabbani ile yanıp yakılmıyorsun?”

“Ey yolcu, kendine gel kendine!.. Vakit geçti, ömür güneşi ölüm kuyusuna doğruldu. Sakın yarın yaparım deme! Nice yarınlar geçti. Ekim zamanı tamamen geçmeden uyan, kulluk ve hizmete koyul!”

Artık ben ömür nefeslerimin incilerini toplamış bulunuyorum. Bu eser Allah Teâlâ’nın yardımı ile tamam oldu. Sabır edip sonuna kadar okuduğunuz için size teşekkür borçluyum. Siz de bu kardeşinizi duâdan eksik etmeyin. Gün olur, ben de giderim. Arkamda bana duâ edecek kimseler bırakabildimse ne mutlu bana.

Yâ Rabbi! Sana yarattığın nefesler sayısınca hamd ederim. Salât ve Selâm Resûlü’nün ve O’nun sevdiklerinin üzerine olsun!

Evet:

*Hep dâvet etmekteyim: Sabra, şevke, aşka ben.
Ey Âdemoğulları, ne diyeyim başka ben?*

(15/4/2003) Yeniköy/İstanbul

[316] Tûr: 17 -18.

[317] Bakara: 152.

“Muhakkak ki takvâ sahipleri, cennetler ve nîmetler içindedirler. Onlar Rablerinin verdiği şeylerle zevk ederler. Rableri de onları cehennem azabından korumuştur.”

Tûr: 17 -18.

Bakara: 152.

“Fezkürûnî ezkürküm veşkürûlî velâ tekfurûn./Öyleyse siz Beni ânın, Ben de sizi (sevâb ile, mağfiretle) anayım. Bir de Bana

şükredin, nankörlük etmeyin.”